

Børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje

Perspektiver på anbringelse i Københavns Kommune
Mette Larsen

Børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje

Perspektiver på anbringelse i Københavns Kommune

Børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje
Perspektiver på anbringelse i Københavns Kommune

© Mette Larsen 2009
Center for Familiepleje / Videnscenter for Familiepleje
Socialforvaltningen
Københavns Kommune
Grafisk tilrettelæggelse: Jacob Bruun, Trykkeriet
Tryk: Trykkeriet

1. udgave, 1. oplag 2009

Indhold

Forord	7
Resumé	9
Rapportens indhold.....	9
Rapportens hovedkonklusioner og anbefalinger	10
1. Introduktion	13
Rapportens formål	14
Rapportens målgruppe	15
Rapportens opbygning	15
2. Den kvalitative undersøgelse	19
Aktionsforskning	19
Metode.....	19
Min rolle og deltagerobservation	20
Udvælgelse af informanter.....	20
Gennemførte interviews.....	21
Anonymisering.....	22
Den skriftlige fremstilling	22
3. Baggrund og teori	23
"Personer med etnisk minoritetsbaggrund"	23
Omfanget af anbringelser af børn i familiepleje nationalt og i Københavns Kommune	24
Slægts- og netværksanbragte børn.....	25
Den danske forskning i anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund	26
Den internationale forskning i anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund	27
Medier og holdninger til integration – den danske debat	29
Fra det klassiske kulturbegreb til det nye komplekse kulturbegreb	31
Den nye identitetsforståelse.....	32
FN's børnekonvention, menneskerettighedskonventionen og "Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre"	33
4. Anbringelse af børn i familiepleje i Københavns Kommune	39
Kapitlets hovedargumenter og indhold	39
Fra undersøgelse til beslutning om anbringelse i familiepleje	40
Klientgørelse – fra barn til "opgave"	41
Vurdering af omsorgsevne og omsorgssvigt i et interkulturelt perspektiv.....	42
"Frivillig tvang" og etablering af en "fælles problemforståelse"	44
Forældre, der beskrives som "uden selvindsigt", "usamarbejdsvillige" eller som "problemforældre"	46

Inddragelse af børn, unge og deres forældre i sagsbehandlingen	48
Konkluderende bemærkninger	49
5. Medarbejdernes vurderinger og holdninger	51
Kapitlets hovedargumenter	51
Forskningen i socialarbejderes vurderinger og handlinger i børnesager	51
Temaer i interviewene	53
De interviewede medarbejdere	53
Dialog og samarbejde med forældre med etnisk minoritetsbaggrund	54
Medarbejdernes afdækning af forældrenes ønsker til valg af plejefamilie	57
Tages særlige hensyn?	59
Undersøgelse af mulighederne for en anbringelse i slægt eller netværk	64
Konkluderende bemærkninger	64
6. Forældrenes anbringelseshistorier	69
Kapitlets hovedargumenter	69
Etniske minoritetsforældrenes oplevelser af anbringelsesforløbet og mødet med systemet	69
De interviewede forældre	70
Temaer i interviewene og interviewenes gennemførelse	71
Livshistorier og anbringelseshistorier	72
Forældrenes anbringelseshistorier	73
Faiths anbringelseshistorie	73
Khandras anbringelseshistorie	80
Ivan og Jasminas anbringelseshistorie	83
Lajlas anbringelseshistorie	85
Konkluderende bemærkninger	88
7. Børnenes perspektiver på anbringelsen	93
Kapitlets hovedargumenter	93
De interviewede børn og unge	94
Temaer i interviewene	94
Plejefamiliernes baggrund og betydningen heraf	95
Praktisering af religion	100
Vedligeholdelse af modersmål og kontakten med familie og slægt	101
Betydningen af, om der er andre personer i nærmiljøet med etnisk minoritetsbaggrund	103
Oplevelser af forskelsbehandling/diskrimination	104
Flertydige identiteter	107
Børnenes oplevelser af mødet med systemet og forslag til forbedringer	109
Konkluderende bemærkninger	110

8. Plejeforældrenes fortællinger om plejeforholdet	113
Kapitlets hovedargumenter.....	113
Forskningen i plejeforældres perspektiver	113
Andelen af plejeforældre med etnisk minoritetsbaggrund.....	114
De interviewede plejeforældre	115
Annes fortælling om plejeforholdet.....	116
Marias fortælling om plejeforholdet.....	120
Basim og Chinars fortælling om plejeforholdet	125
Fatihass fortælling om plejeforholdet	129
Analyse og perspektivering	131
Konkluderende bemærkninger.....	136
9. Konsulenternes vurderinger og matchninger	139
Kapitlets hovedargumenter.....	139
Det empiriske materiale.....	139
Vurdering og godkendelse af plejefamilier	140
Vurdering og godkendelse af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund.....	141
Anvendelsen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund.....	147
Plejefamilier til børn med etnisk minoritetsbaggrund – hvilke kompetencer skal familien besidde?	149
Opkvalificering af plejefamilier, der skal have et barn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje.....	151
Konkluderende bemærkninger.....	152
10. Konklusion og anbefalinger	155
Råd og anbefalinger til politikere og lovgivere	160
Råd og anbefalinger til sagsbehandlere, børne- og ungdomskonsulenter og andre, der møder forældre og børn.....	161
Råd og anbefalinger til medarbejdere der rekrutterer, godkender, vejleder og uddanner plejefamilier	162
Råd og anbefalinger til plejefamilier	163
Referencer	167
Bilag A. Spørgsmål til belysning af, om en plejefamilie kan rumme et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund	173
Bilag B. Temadag til plejefamilier	175

Forord

Mange mennesker har hjulpet mig i arbejdet med denne rapport. Først og fremmest ønsker jeg at takke de forskellige børn, forældre, plejeforældre og medarbejdere, som alle har afsat tid til at lade sig interviewe og haft tillid til, at jeg kunne formidle deres perspektiver og erfaringer på forsvarlig vis.

Jeg ønsker også at takke deltagerne i følgegruppen til *Projekt anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund og rekruttering af plejefamilier*, der har fulgt rapporten undervejs og læst, kommenteret og diskuteret: Marianne Skytte, Maia Feldman, Christina Breinholt Schou, Lone Lindblad, Michael Petersen, Dilek Aydinoglu og Lene Christensen. Alle har bidraget med væsentlige kommentarer og input til tidligere udkast af rapporten. Jeg vil gerne særligt fremhæve Michael Petersen, som valgte at deltage særdeles aktivt også i en periode, hvor han var på orlov, Lone Lindblad, som kom med relevante input til det allersidste udkast af et centralt kapitel, samt Marianne Skytte, hvis store viden på området, støtte og aktive bidrag har været en stor hjælp og inspirationskilde igennem hele forløbet.

Også tak til en række personer, der har læst dele af rapporten i tidligere udkast: Laila Knudsen, Sissa Öhrström, Gitte Madsen, og Katrine Kirstein. En særlig tak til Hanne Warming Nielsen, hvis kommentarer var til stor inspiration. Ikke mindst i diskussionen af kulturbegrebet og sammenligningen med plejebørn med etnisk dansk baggrund var Hannes kommentarer særdeles relevante.

Desuden en stor tak til mine kollegaer i Center for Familiepleje for en række kritiske, konstruktive og meget anvendelige kommentarer og input. I den forbindelse ønsker jeg særligt at nævne Alexandra Ryborg, som har stået for bearbejdning af det statistiske materiale.

Endelig en særlig tak til min mand, Christian Boehm, for tankevækkende og inspirerende kommentarer til hele rapporten samt moralsk opbakning igennem forløbet. Afslutningsvis vil jeg takke mine børn, som længe har glædet sig til jeg skulle blive færdig med rapporten.

Mette Larsen, juni 2009

Resumé

I denne rapport sættes fokus på nogle af de udfordringer og dilemmaer der kan opstå, når børn med etnisk minoritetsbaggrund skal anbringes i familiepleje. Er det bedst for børn med etnisk minoritetsbaggrund at blive anbragt i familier, der har matchende kulturelle, etniske, sproglige og religiøse baggrunde, eller skal børnene snarere anbringes i etnisk danske plejefamilier? Og hvor vigtigt er det at have fokus på plejefamiliernes etniske, kulturelle, sproglige og religiøse baggrunde, når man ønsker at styrke kvaliteten i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund? Disse og andre spørgsmål ligger til grund for *Projekt anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund og rekruttering af plejefamilier*, et toårigt projekt, der blev igangsat i sommeren 2007 i regi af Videnscenter for Familiepleje under Center for Familiepleje i Københavns Kommune.

Rapporten er baseret på en kvalitativ undersøgelse, gennemført i perioden august 2007 – oktober 2008 af antropolog og projektleder Mette Larsen. Undersøgelsen, der karakteriseres som aktionsforskning, er baseret på enkelt- og gruppeinterviews med fem børn med etnisk minoritetsbaggrund, fire forældre med etnisk minoritetsbaggrund og en etnisk dansk forælder, fem plejeforældre med etnisk minoritetsbaggrund og to etnisk danske plejeforældre, otte etnisk danske medarbejdere fra to forskellige socialcentre og fire etnisk danske konsulenter fra Center for Familiepleje. Desuden indgår deltagerobservation fra forundersøgelsesbesøg, møder m.m.

Rapportens indhold

I rapporten beskrives indledningsvist teori, statistik og lovgivning på området, samt hvordan det foregår i praksis, når børn skal anbringes i familiepleje i Københavns Kommune. I den forbindelse illustreres nogle af de klientgørelsesmekanismer, der kan opstå i mødet mellem medarbejdere og børn og forældre, og der argumenteres for, at disse står i kontrast til Anbringelsesreformens syn på børn og forældre som aktører, der skal inddrages aktivt i deres egen sag.

I de efterfølgende kapitler sættes skiftevis fokus på de forskellige parter perspektiver og erfaringer. *Kapitel fem* tager udgangspunkt i interviews med medarbejdere fra socialcentrene. En central pointe i kapitlet er, at medarbejdernes *personlige holdninger til integration* ser ud til at have relativt stor indflydelse på deres vurderinger og afgørelser i sager vedrørende anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje, bl.a. fordi serviceloven ikke udstikker rammer for, hvordan man som medarbejder bør handle i sager vedrørende anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund.

I *kapitel seks* formidles forældrenes anbringelsehistorier. Det fremgår, at de minoritetsetniske forældre, bl.a. på grund af sprogproblematikker og et begrænset kendskab

til system og lovgivning, på en række områder er særligt vanskeligt stillede. En anden problemstilling er, at forældre, der har et andet syn på, hvad der kendetegner en god og omsorgsfuld børneopdragelse end systemrepræsentanterne, er i særlig risiko for at blive vurderet som ikke-omsorgsfulde. De interviewede forældre har kun i begrænset omfang følt sig hørt og inddraget i forbindelse med valg af plejefamilie og generelt. Forældrenes ønsker er i øvrigt meget forskellige – en har eksplicit ønsket etnisk danske plejeforældre, en anden har ønsket en muslimsk afrikansk plejefamilie, mens de øvrige tre forældre slet ikke er optagede af etnicitet.

Kapitel syv formidler børnenes perspektiver på anbringelsen. Kun det ene af børnene er anbragt i en familie med samme baggrund som barnets forældre; de øvrige fire er anbragt hos etnisk danske plejefamilier. Analysen af materialet viser, at plejefamiliens etnicitet, på nær for et enkelt barn, ikke har den store betydning. Det fremgår desuden at børnenes identitet er flertydig; i nogle situationer er det deres minoritetsetniske identitet, der fylder, i andre situationer føler de sig mere som "danske". Også børnene har kun i begrænset omfang følt sig hørt og inddraget i deres egen sag.

I *kapitel otte* fortæller fire plejefamilier om plejeforhold med børn med etnisk minoritetsbaggrund. To af plejefamilierne har etnisk minoritetsbaggrund; de to andre har etnisk dansk baggrund. Kapitlet viser bl.a., at der er tendens til, at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund først og fremmest opfattes som "etniske", og at deres øvrige identitet og kompetencer ikke tillægges den samme betydning, som den tillægges etnisk danske plejefamilier. Desuden fremgår det, at der er risiko for, at plejeforældre med etnisk minoritetsbaggrund kan se deres rolle som "kulturbevarer" – de skal fastholde barnet i forældrenes kultur, mens etnisk danske plejefamilier modsat kan se deres opgave som en "integrationsopgave" – de skal gøre barnet "dansk". Begge tilgange er uheldige, fordi de fastholder plejebarnet i entydige identiteter.

I *kapitel 9* vendes fokus mod konsulenter i Center for Familiepleje, der rekrutter, vurderer, godkender og uddanner plejefamilier. Det illustreres, at en række forhold kan komplicere vurderingen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, når konsulenten har etnisk dansk baggrund. Det fremgår desuden, at de rekrutterede og godkendte plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund ofte kommer til at vente længere end etnisk danske plejefamilier på at få et plejebarn, bl.a. pga. udbredte normer om, at et etnisk dansk barn ikke kan anbringes i en plejefamilie med etnisk minoritetsbaggrund.

Rapportens hovedkonklusioner og anbefalinger

På baggrund af det empiriske materiale samt nyere teori om kultur og identitet konkluderer rapporten, at de etniske minoritetsbørns etnicitet kan være flertydig, og at den udgør blot ét ud af flere andre identitetsparametre. For nogle børn og forældre har plejefamiliens etnicitet, tro og sproglige kompetencer stor betydning, for andre mindre. Derfor anbefales det, at børn og forældres ønsker i forbindelse med valg af plejefamilie så vidt muligt altid

afdækkes. Desuden konkluderes det, at det ikke er hensigtsmæssigt at fokusere entydigt på de minoritetsetniske plejefamiliers etniske, sproglige og religiøse baggrund. Det anbefales derimod, at plejefamilier, uanset etnisk baggrund, vurderes på baggrund af deres samlede egenskaber og kompetencer, og at plejefamilier, uanset baggrund, anvendes til alle børn, såfremt de besidder de fornødne kompetencer. Dette betyder, at en plejefamilie med etnisk minoritetsbaggrund også kan anvendes til et etnisk dansk barn.

Afslutningsvis gives fem konkrete anbefalinger:

1. At børnekonventionens anbefalinger vedrørende anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund uden for hjemmet indarbejdes i serviceloven
2. At børn og forældre så vidt muligt inddrages aktivt i forbindelse med valg af plejefamilie, og at krav herom indarbejdes i serviceloven
3. At sagsbehandlingen tilrettelægges, så personer, der ikke mestrer det danske sprog i skrift og tale, får bedre mulighed for at deltage
4. At medarbejdere tilføres viden om og redskaber til vurderingen af omsorgsevne og omsorgssvigt i interkulturelle møder
5. At plejefamilier, medarbejdere og konsulenter tilføres viden om emnet 'anbragte børn med etnisk minoritetsbaggrund'

1. Introduktion

Med denne rapport har jeg ønsket at sætte fokus på nogle af de mange udfordringer og dilemmaer, der kan opstå, når børn med etnisk minoritetsbaggrund skal anbringes i familiepleje. Er det bedst for børnene at blive anbragt i familier, der har matchende kulturelle, etniske, sproglige og religiøse baggrunde? I givet fald, hvordan tilvejebringes disse plejefamilier? Eller skal man snarere anbringe børnene i etnisk danske plejefamilier? Og er det i det hele taget hensigtsmæssigt at fokusere entydigt på plejefamiliernes etniske, religiøse, sproglige og kulturelle baggrunde, når man ønsker at styrke kvaliteten i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund? Disse og andre spørgsmål ligger til grund for *Projekt anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund og rekruttering af plejefamilier*, et toårigt projekt¹, der blev igangsat i sommeren 2007 i regi af Videnscenter for Familiepleje i Center for Familiepleje i Københavns Kommune.

Selv om anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund er et emne, der er forsket en del i, og som såvel en vejledning til serviceloven som FN's børnekonvention behandler, ser det ud til, at den enkelte medarbejders personlige holdning til integration, snarere end faglig viden, har stor indflydelse på de vurderinger og beslutninger, der træffes, når børn med etnisk minoritetsbaggrund skal anbringes i familiepleje i Københavns Kommune.

Stillet lidt firkantet op mener nogle medarbejdere, at et barn med etnisk minoritetsbaggrund i særlig grad kan profitere af anbringelsen, hvis det kommer i en *etnisk dansk plejefamilie*, hvor det kan tilegne sig dansk sprog og kultur. Andre, at barnet for enhver pris skal "bevare sin kultur" og derfor bør anbringes i en *plejefamilie, der har en sproglig, etnisk og religiøs baggrund, der matcher barnets*. Endelig er der nogle, der mener, at plejefamiliens *etnicitet ikke har afgørende betydning*. At der, ud over faglige vurderinger, også indgår personlige holdninger til kultur og integration i disse overvejelser, bliver måske for alvor klart, når man vender overvejselen til et spørgsmål om, hvorvidt *etnisk danske børn* kan anbringes i plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. Interessant nok vil samtlige medarbejdere, også dem der mener, at etniciteten ikke har den store betydning, formodentligt have svært ved at forlige sig med tanken om, at etnisk danske børn anbringes i plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund!

Et ofte anvendt argument i debatten er, at det er vanskeligt at rekruttere plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. "De vil kun tage deres egne", forklarede en medarbejder mig, da jeg som relativt nyansat bl.a. fik til opgave at rekruttere flere plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. Med den bemærkning hentydede hun til, at det ville blive svært at finde plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, der ville være villige til at have et plejebarn, de ikke selv var i familie med. Spørgsmålet er, om det er sådan, det forholder sig. En helt anden problemstilling synes at være, at de rekrutterede plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund ofte kommer til at vente uforholdsmæssigt længe på at få et plejebarn, angiveligt fordi de kun anvendes til børn med matchende etniske, sproglige og kulturelle baggrunde.

Selv om man som medarbejder i arbejdet med at anbringe børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i vid udstrækning skal gøre det, man plejer – nemlig at tage udgangspunkt i lovgivningen og holde sig til de retningslinjer man har for god sagsbehandling eller for vurdering af plejefamilier – er anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund et særligt vanskeligt område, bl.a. fordi serviceloven ikke forholder sig til problemstillingen. Derfor bør man være bekendt med den faglige viden om området og ikke mindst være vidende om, at der i FN's børnekonvention og "Vejledning om særlig støtte til børn og unge og forældre" er beskrevet nogle særlige hensyn, som man bør følge, når man anbringer børn med etnisk minoritetsbaggrund. Disse hensyn vil blive nærmere beskrevet i kapitel 3.

I nærværende rapport diskuteres også hvilke krav, der bør stilles til familier, der skal godkendes til at have børn med etnisk minoritetsbaggrund. Desuden diskuteres nogle af de udfordringer og barrierer, der kan være forbundet med at vurdere en families egnethed som plejefamilie, når familien har etnisk minoritetsbaggrund. *"Det er så svært at få en fælles forståelse"*, forklarede en kollega efter et besøg i en familie med baggrund i et nordafrikansk land, som vi besøgte med henblik på at vurdere, om de kunne godkendes som plejefamilie. Man kan nogle gange være nødt til at gå nogle omveje for at sikre sig, at man forstår hinanden, bl.a. fordi interkulturelle møder² kan give anledning til misforståelser og fejlvurderinger. I rapporten gives anvisninger på, hvad man bør være særligt opmærksom på i den forbindelse.

Rapportens formål

Empirisk bygger rapporten på kvalitative interviews med plejebørn, forældre, plejefamilier og medarbejdere fra socialcentrenes børne-familieteams og fra Center for Familiepleje. Et vigtigt formål med rapporten er at give en stemme til de interviewede børn, forældre, plejeforældre og medarbejdere, som på forskellig vis har oplevet anbringelserne på deres krop og sjæl. Især børnenes beretninger og anbefalinger til, hvad der kan gøres bedre, vil være relevant læsning for de mange, der har et ønske om at forbedre kvaliteten i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund. For børnene er der ikke blot tale om et arbejde; det er deres liv, der på godt og ondt præges og forandres markant som følge af anbringelsen. Derfor er det så vigtigt, at det arbejde, der går forud for anbringelserne, gennemføres på en fagligt velfunderet basis, og at såvel medarbejdere som plejefamilier er klædt ordentligt på til opgaven.

Nogle læsere vil måske synes, at rapporten fokuserer for meget på de områder, der ikke fungerer optimalt, og at der ikke er skrevet nok om det gode arbejde, som såvel medarbejdere som plejeforældre yder dagligt. Til det er der at sige, at selve hensigten med undersøgelsen er at komme med forslag til forbedringer og konkrete indsatser, der kan styrke Københavns Kommunes indsats på området. Derfor har jeg også haft et særligt blik for de områder i vores nuværende praksis, der ikke fungerer optimalt, om end jeg har stor respekt for den store indsats, som mange mennesker yder. Håbet er, at denne rapport, samt kurser, temadage og en konference om emnet for medarbejdere, deres ledere og plejeforældre, vil

bidrage til at højne den faglige viden om emnet og dermed løfte kvaliteten i arbejdet med at anbringe børn med etnisk minoritetsbaggrund i Københavns Kommune. Rapporten vil blive fulgt op af en kortfattet skriftlig vejledning, der giver mere detaljerede råd og anbefalinger til praktikere inden for området.

Rapportens målgruppe

Den primære målgruppe er praktikere, der i deres daglige arbejde er involverede i anbringelsessager, samt forskere med interesse for området. Men også plejefamilier og forældre såvel som anbragte børn kan have glæde af at læse rapporten. Som Marianne Skytte har formuleret det, implicerer anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund ikke markant anderledes problemstillinger og udfordringer end anbringelse af etnisk danske børn. Opgaven sætter derimod nogle af de generelle problemstillinger og dilemmaer i anbringelsesarbejdet på spidsen (2007:211). Derfor er rapporten ikke kun tiltænkt personer, der interesserer sig for minoritets-majoritets-problematikker, men har relevans for anbringelsesområdet som helhed. Rapporten afsluttes med en række råd og anbefalinger til henholdsvis politikere og lovgivere, medarbejdere, der møder og vurderer forældre og børn, konsulenter, der rekrutterer, godkender, vejleder og uddanner plejefamilier og endelig plejeforældre, der har eller påtænker at få minoritetsetniske børn i pleje.

Rapportens opbygning

Rapporten indledes i kapitel 2, *Den kvalitative undersøgelse*, med en kort beskrivelse af metode, min rolle, udvælgelse af informanter, interviewenes kontekst og den skriftlige fremstilling.

Dernæst følger i kapitel 3, *Baggrund og teori*, en redegørelse for rapportens teoretiske fundament. I kapitlet defineres indledningsvist, hvad der menes med termen "med etnisk minoritetsbaggrund", og der gives et overblik over omfanget af anbringelser af børn i familiepleje på landsplan og i Københavns Kommune. Efterfølgende gennemgås den nationale og internationale forskning i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund og den britiske forsknings interesse for det, der omtales som hhv. "same-race placements" (anbringelse af børn i familier med samme etniske baggrund som barnet) og "transracial placements" (anbringelse af børn i familier med en anden etnisk baggrund end barnet) introduceres. Den mere holdningsprægede danske debat om emnet i medier og blandt politikere skitseres også.

Med afsæt i nyere antropologisk teori om kultur, migration og identitet kritiseres de tilgange, der fremstiller kultur som en slags medfødt, fælles bagage og identitet som en entydig størrelse, man fødes til at have, og som kan "mistes", f.eks. hvis man anbringer et barn i en plejefamilie med en anden etnisk baggrund end barnets. Kapitlet introducerer desuden det nye "komplekse" kulturbegreb. Afslutningsvis gennemgås relevante artikler

fra FN's børnekonvention, menneskerettighedskonventionen og "Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre". Kapitlet er tænkt som et rammekapitel, og der vendes løbende i de efterfølgende kapitler tilbage til kapitlets teoretiske diskussioner.

I kapitel 4, *Anbringelse af børn i familiepleje i Københavns Kommune*, beskrives den organisatoriske kontekst for hvordan det foregår i praksis i Københavns Kommune, når børn (med etnisk minoritetsbaggrund) skal anbringes i familiepleje. Desuden illustreres nogle af de klientgørelsesmekanismer, der opstår i mødet mellem medarbejdere og børn og forældre generelt og i forhold til forældre med etnisk minoritetsbaggrund i særdeleshed. Der argumenteres for, at disse mekanismer står i kontrast til Anbringelsesreformens syn på forældre og børn som aktører, der skal inddrages aktivt i deres egen sag. Kapitlet kommer afslutningsvis ind på de nogle af de udfordringer, der kan være forbundet med vurderingen af omsorgsevne og omsorgssvigt, når medarbejderen har etnisk majoritetsbaggrund, og forældrene etnisk minoritetsbaggrund.

Kapitel 5, *Medarbejdernes vurderinger og holdninger*, tager udgangspunkt i interviews med medarbejdere fra to socialcentre i Københavns Kommune. I kapitlet beskrives, hvordan medarbejderne oplever dialog og samarbejde med forældre med etnisk minoritetsbaggrund, samt i hvilket omfang de afdækker forældrenes ønsker og forventninger til en kommende plejefamilie. Desuden belyses det, om medarbejderne tager særlige hensyn, når de anbringer børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje. Endelig ses på, om medarbejderne i særlig grad bestræber sig på at undersøge mulighederne for en anbringelse i barnets netværk, når det drejer sig om børn med etnisk minoritetsbaggrund. En vigtig pointe i kapitlet er, at medarbejdernes *personlige holdninger til integration* ser ud til at have en relativt stor indflydelse på deres vurderinger og afgørelser i sager vedrørende anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund, bl.a. fordi de relevante artikler fra børnekonventionen ikke er indarbejdede i serviceloven.

I kapitel 6, *Forældrenes anbringelsehistorier*, beskrives fire minoritetsetniske forældre og en majoritetsetnisk forælders oplevelser af deres børns anbringelsesforløb. Der ses bl.a. på, om forældrene var enige med forvaltningen i anbringelsesgrundlaget, i hvilket omfang de følte sig hørt og inddraget i forbindelse med valg af plejefamilie, samt hvilken betydning de tillægger forhold som etnicitet, sprog og tro i forbindelse med valg af plejefamilie. I analysen af de minoritetsetniske forældres anbringelsehistorier inddrages Møller og Skyttes tre kategorier af måder at fortolke og håndtere deres børns anbringelse på: Den *uforståelige*, den *håndterbare* og den *meningsfulde* anbringelse. Afslutningsvis diskuteres, om og på hvilke måder minoritetsetniske forældre adskiller sig fra majoritetsetniske forældre til anbragte børn.

Kapitel 7, *Børnenes perspektiver på anbringelsen*, afspejler fem interviewede minoritetsetniske plejebørns oplevelser af anbringelsesforløbet. Et overordnet fokus i kapitlet er hvilken betydning børnene selv tillægger det, om de er anbragt i en plejefamilie med samme baggrund som dem selv eller i en plejefamilie med etnisk dansk baggrund. Derudover belyser kapitlet, om anbringelsen har haft indflydelse på barnets sprog, tro m.m.

Kapitlet sætter desuden lup på børnenes oplevelser af diskrimination/forskelsbehandling, og hvordan de selv/deres plejefamilier har tacklet dette. Afslutningsvis ses på, om børnene har følt sig hørt og inddraget i forbindelse med valg af plejefamilie, samt hvilke råd og anbefalinger de har til hvad, der kunne gøres fremadrettet for at forbedre kvaliteten i anbringelser af børn i familiepleje.

Kapitel 8, *Plejeforældrenes fortællinger om plejeforholdet*, præsenterer fire forskellige cases med plejeforældre, der alle på interviewtidspunktet havde børn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje. To af familierne har samme etniske baggrund som plejebørnene; de øvrige to har etnisk dansk baggrund. Kapitlet formidler plejeforældrenes perspektiver på plejeforholdet; deres motivation, erfaringer, relation til plejebarnet, forældre og forvaltningen. Afslutningsvis rundes af med en diskussion af, hvilken betydning plejefamiliernes etnicitet har for plejeforholdet.

I kapitel 9, *Konsulenternes vurderinger og matchninger*, er fokus vendt mod konsulenter i Center for Familiepleje. Hvilke kriterier ligger til grund for medarbejdernes vurdering af en given plejefamilie? Vurderes familier med etnisk minoritetsbaggrund ud fra de samme kriterier som plejefamilier med majoritetsetnisk baggrund? Hvilke barrierer og udfordringer knytter der sig til vurderingen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, og i hvilket omfang kommer de godkendte plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund i anvendelse? Til sidst diskuteres, hvilke kompetencer en plejefamilie bør besidde for at være egnet til at have et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund, samt hvad der bør lægges vægt på i opkvalificeringen af disse familier.

Endelig samles der i kapitel 10, *Konklusion og anbefalinger*, op på de spørgsmål, der er stillet indledningsvist, og der rundes af med en mere overordnet diskussion af, hvad der skal til for at styrke kvaliteten i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund. Afslutningsvis opsummeres en række råd og anbefalinger til hhv. politikere og lovgivere, medarbejdere fra socialcentrenes børne-familieteams, konsulenter fra Center for Familiepleje samt plejefamilier.

Noter

- 1: Den fulde projektbeskrivelse kan findes på www.familiepleje.kk.dk.
  - 2: Et interkulturelt møde kan forstås som et møde mellem to eller flere personer, der forstår sig selv som havende forskellig kulturel – eller social – baggrund.
-

2. Den kvalitative undersøgelse

Projekt anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund og rekruttering af plejefamilier har overordnet set til formål at styrke kvaliteten i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund. For at belyse hvordan dette bedst muligt opnås, er der indledningsvist gennemført en antropologisk undersøgelse. Undersøgelsen er baseret på individuelle og fokusgruppeinterviews med anbragte børn, forældre, plejeforældre samt medarbejdere fra socialcentre og Center for Familiepleje og blev gennemført i perioden august 2007 – oktober 2008.

Aktionsforskning

Undersøgelsen har haft til hensigt at kortlægge den eksisterende praksis på området blandt forskellige parter i Københavns Kommune for på denne baggrund fremadrettet at kunne forbedre kommunens indsats på området. Denne type forskning kaldes også aktionsforskning. Den væsentligste forskel mellem aktionsforskning og andre forskningsformer er, at aktionsforskning bevidst har til hensigt at igangsætte forandringsprocesser og at anvende den viden, der produceres undervejs, til at styre forskningen (Kildedal 2005). Den viden, som nærværende undersøgelse har resulteret i, er løbende blevet omsat til praktiske interventioner og efterfølgende indarbejdet i Center for Familieplejes praksis (se kapitel 9). Derfor har Center for Familieplejes praksis på området undervejs i processen ændret sig – og der vil i rapporten blive beskrevet forhold og problemstillinger, som har ændret sig siden gennemførelsen af interviewene.

Metode

Den metodiske tilgang i såvel individuelle som fokusgruppeinterviews er kvalitativ³. Det kvalitative interview tager afsæt i en nysgerrig og åben holdning til informanterne. Som interviewer forsøger man at nærme sig informantens synspunkter og livsverden ved at tage udgangspunkt i de begreber og vendinger, som informanten selv bringer på bane, og forsøger at undgå at stille ledende spørgsmål.

Ved at sætte lup på betydningen af børnenes etnicitet, tro, modersmål, oplevelser af diskrimination etc. er der risiko for, at disse forhold i interviewene har fået en større betydning, end de interviewede børn, forældre, plejeforældre og medarbejdere tillægger dem i hverdagen. For at undgå at fremmane unødvendig forskelstænkning har jeg indledt alle interviewene med forholdsvis åbne, generelle spørgsmål som f.eks.: *"Hvad er godt, og hvad er svært ved at bo i en plejefamilie?"* Først senere i interviewet spørges der mere konkret ind, f.eks.: *"Hvordan er det at vokse op i en familie, der har en anden etnisk baggrund*

end en selv? Har det betydning? Hvad er godt ved det, og hvad er mindre godt?" Såvel individuelle som fokusgruppintervjuer er baseret på semistrukturerede interviewguides.

Min rolle og deltagerobservation

Projektets er fysisk placeret under Videnscenter for Familiepleje i Center for Familiepleje. Center for Familiepleje er et kontor under socialforvaltningen i Københavns Kommune, der rekrutterer, godkender og uddanner plejefamilier, og som i samarbejde med medarbejdere fra socialforvaltningens otte socialcentre står for at matche børn, der skal anbringes i familiepleje, med egnede plejefamilier. Videnscenter for Familiepleje blev etableret i foråret 2007 og har til formål, gennem metodeudviklings- og forskningsprojekter der inddrager medarbejdere fra socialcentrene og Center for Familiepleje, at styrke kvaliteten i Københavns Kommunes arbejde med at anbringe børn i familiepleje.

Jeg har siden min ansættelse i april 2007 fungeret dels som leder af Videnscenter for Familiepleje, dels som projektleder/forsker på "Projekt anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund og rekruttering af plejefamilier" og endelig som konsulent med ansvar for at finde og godkende plejefamilier til børn med minoritetsetnisk baggrund. Disse forskellige roller har muliggjort deltagerobservation i forbindelse med en række konkrete sager og situationer. Da min rolle overordnet set er at styrke kvaliteten i arbejdet med at anbringe børn i familiepleje, har jeg siden min ansættelse observeret og skrevet ned i forbindelse med forundersøgelser, møder m.m. med det formål at kunne komme med forslag til indsatser, der kan forbedre praksis. Jeg har bevidst forsøgt at fastholde en åben og nysgerrig position, hvor jeg til stadighed har udforsket gældende logikker og rationaler. Jeg kan imidlertid ikke hævde at have haft en udenforstående position, idet jeg jo netop også indgår i og er en del af det system, jeg beskriver og analyserer i rapporten. Jeg forholder mig løbende i analysen af det empiriske materiale til betydningen af min ansættelse i kommunen.

Udvælgelse af informanter

Samtlige informanter blev i første omgang kontaktet via brev eller e-mail, der forklarede hensigten med interviewet, som blev efterfulgt af et telefonopkald.

Jeg havde som udgangspunkt ønsket at interviewe børn, der havde været anbragt siden de var små. Da jeg kun havde adgang til børnene igennem Center for Familieplejes sagsarkiv, var dette desværre ikke muligt – de etniske minoritetsbørn, som Center for Familiepleje har været med til at anbringe siden centrets etablering i 2004, blev alle enten anbragt i en senere alder eller var på interviewtidspunktet stadig under 12 år, hvilket jeg havde sat som aldersgrænse i forhold til at kunne indgå selvstændigt i et interview. Jeg havde desuden ønsket at tale med to børn, der var anbragt i familier med samme etniske baggrund som barnet, uden at være netværksanbragte (se kapitel 4 for definition heraf), men dette viste sig kun at være muligt i et enkelt tilfælde, fordi Center for Familiepleje kun har været involveret i ganske få af den type anbringelser.

Det viste sig også vanskeligere end jeg umiddelbart havde forestillet mig at finde nogle forældre, der havde lyst til og mulighed for at medvirke. Den største hurdle var dog at finde frem til forældre, hvis telefonnumre stadig var i brug. Selv om jeg i den telefoniske kontakt gjorde meget ud af at understrege, at der var tale om et anonymt interview, og at hensigten var at høre forældrenes egne erfaringer og anbefalinger til, hvad der kunne gøres bedre, takkede forældrene i flere tilfælde nej, måske fordi de så mig som en del af "systemet" og var bekymrede for, hvad der var hensigten med interviewet. I to tilfælde var jeg nødt til at få en tolk til at ringe forældrene op, fordi jeg ikke kunne kommunikere med dem på deres modersmål – begge gange indvilligede forældrene.

Anderledes nemt var det at få aftaler med plejefamilierne. Her takkede kun to nej med henvisning til, at de i forvejen havde mange ting at se til, heriblandt mange møder med forvaltningsmedarbejdere om plejebarnet. Samtlige kontaktede børn ønskede at deltage i interviewet. Det var ikke helt uden problemer at få aftaler om gruppeinterviews med medarbejdere fra to socialcentre igennem, men det lykkedes efter flere e-mails og telefonopkald.

Gennemførte interviews

Børn og unge	5 børn med etnisk minoritetsbaggrund
Forældre	4 minoritetsetniske forældre og 1 majoritetsdansk forælder
Plejeforældre	2 plejeforældre med etnisk dansk baggrund, 5 med etnisk minoritetsbaggrund
Medarbejdere fra socialcentrene	2 fokusgruppeinterviews med i alt 8 etnisk danske medarbejdere (sagsbehandlere, børne- og ungdomskonsulenter og en koordinator)
Konsulenter fra Center for Familiepleje	4 etnisk danske konsulenter

Der er gennemført interviews med fem børn og unge i alderen 12-17 år. Børnene havde på interviewtidspunktet været anbragt i et sted mellem 9 måneder og 6 år. Fire af børnene er eller har været anbragt i majoritetsdanske familier, den sidstnævnte i en plejefamilie med samme etniske baggrund som barnet.

Der er desuden gennemført interviews med fem forældre til børn, der er eller har været anbragt. En af forældrene har majoritetsdansk baggrund, men faderen til det af hendes børn, der har været anbragt, har etnisk minoritetsbaggrund. De øvrige fire forældre har alle etnisk minoritetsbaggrund (to af disse er gift). Der er anvendt tolk i forbindelse med interviewene med de minoritetsetniske forældre.

Endvidere er der gennemført interviews med syv plejeforældre (primært plejemødre), der alle har plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund. To af familierne har majoritetsdansk baggrund, fem har minoritetsetnisk baggrund (to af disse var gift). Ud af de fem

med minoritetsetnisk baggrund var de to såkaldt netværksplejeforældre. Det blev anvendt tolk i forbindelse med de to interviews med netværksplejeforældre.

Endelig er der afholdt to fokusgruppeinterviews med i alt otte medarbejdere fra to forskellige københavnske socialcentre. Desuden er der gennemført to kvalitative enkeltinterviews, samt et fællesinterview med to konsulenter fra Center for Familiepleje.

Anonymisering

Af hensyn til såvel medarbejderes som borgeres anonymitet er informationer, der kunne føre til genkendelse af de interviewede personer eller de konkrete sager, blevet sløret og ændret (f.eks. navn, køn, alder, oprindelsesland, arbejdsplads m.v.). Faktuelle oplysninger, der kunne føre til genkendelse af konkrete sager, er tilsvarende udeladt eller ændret.

De fleste interviews er gennemført enten på mit kontor i nærheden af Nørreport eller i informanternes eget hjem efter informanternes eget ønske. Interviewene med medarbejdere fra socialcentrene og konsulenter fra Center for Familiepleje blev gennemført på deres respektive arbejdspladser.

Den skriftlige fremstilling

I rapporten er der lagt vægt på at gengive de interviewede medarbejdere, forældre, plejeforældre og børns oplevelser og erfaringer så tæt på det sagte som muligt. Derfor er der medtaget mange citater og eksempler. Citaterne er gengivet så ordret som muligt, men af hensyn til læsbarheden er sproget visse steder rettet til, dog uden at ændre på meningen af det sagte. Hvor der er udeladt passager i citaterne, er dette markeret ved [...]. Udeladelserne er foretaget for at afkorte citaterne, men kun hvor det sagte er overflødigt for at forstå eksemplet. Tilsvarende er der visse steder indføjet ord for at forbedre forståelsen af det sagte; disse tilføjelser er skrevet således [plejemoren]. Endelig har jeg enkelte steder valgt at fremhæve dele af et citat, som er særligt vigtige i den givne sammenhæng; for at markere, at der er tale om *min* fremhævelse og ikke informantens, har jeg efterfølgende skrevet [min fremhævelse].

Noter

3: Se f.eks. Kvale 1997, Spradley 1979

---

3. Baggrund og teori

Dette kapitel er tænkt som et rammekapitel, der introducerer centrale begreber, statistik, teori og lovgivning på området. Der refereres i rapportens efterfølgende kapitler løbende tilbage til dette kapitel.

Kapitlet indledes med en definition af, hvad der menes med termen "med etnisk minoritetsbaggrund", og dernæst gives et overblik over omfanget af anbringelser af børn i familiepleje i Københavns Kommune og på landsplan.

Herefter præsenteres dele af den danske forskning i anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund, først og fremmest repræsenteret ved lektor i socialt arbejde Marianne Skytte. Efterfølgende skitseres den internationale forskning inden for området. Jeg kommer i den forbindelse ind på den britiske og amerikanske forsknings interesse for det, der betegnes som hhv. "same-race" versus "transracial placements", altså anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund i hhv. plejefamilier med samme etniske baggrund som barnet og anbringelse i plejefamilier med anden etnisk baggrund end barnet.

Derefter vendes blikket mod den mere holdningsbaserede diskussion af emnet "anbragte børn med etnisk minoritetsbaggrund" blandt politikere og praktikere i Danmark, hvor de divergerende tilgange bl.a. kan spores tilbage til medierne og den offentlige debat. Endelig kritiseres de forskellige teoretiske og holdningsmæssige positioner for at tage udgangspunkt i et forældet syn på kultur og identitet, og et nyere og mere komplekst kulturbegreb og syn på identitet introduceres.

Afslutningsvis beskrives, hvad FN's børnekonvention, menneskerettighedskonventionen og "Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre" siger om anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund.

"Personer med etnisk minoritetsbaggrund"

Når jeg i rapporten anvender betegnelsen "personer med etnisk minoritetsbaggrund", er det vigtigt først og fremmest at fremhæve, at der på ingen måde er tale om nogen homogen gruppe, men derimod en række vidt forskellige mennesker, der måske ikke har andet tilfælles, end at de eller deres forældre på et eller andet tidspunkt er indvandret til Danmark. Jeg anvender betegnelsen "med etnisk minoritetsbaggrund" frem for betegnelsen "etniske minoriteter" for at understrege, at der først og fremmest er tale om *personer* (forældre, børn, plejeforældre etc.), dernæst at de har en etnisk minoritetsbaggrund og altså udgør en minoritet i et samfund, hvor majoriteten sætter dagsordenen. Skytte vægter i sin definition af personer med etnisk minoritetsbaggrund den særlige risiko for at blive udsat for diskrimination: "*borgere, der er i en minoritetssituation, hvor*

de på grund af hudfarve, sprog, etnicitet, religion og/eller kultur er i en position, hvor de kan blive udsat for diskrimination” (Skytte 2002: 25).

Jeg omtaler personer, der ikke falder ind under kategorien ”med etnisk minoritetsbaggrund”, som enten ”etnisk danske” eller som ”personer med etnisk majoritetsbaggrund”. Af skrivetekniske hensyn benytter jeg ind imellem betegnelsen ”minoritetsetniske” eller ”majoritetsetniske” personer; hermed mener jeg hhv. personer med etnisk minoritetsbaggrund og personer med etnisk majoritetsbaggrund.

Omfanget af anbringelser af børn i familiepleje nationalt og i Københavns Kommune

Som baggrund for at diskutere familieplejeanbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund præsenteres her fordelingen af familieplejeanbringelser i forskellige befolkningskategorier nationalt og i Københavns kommune.

Børnene er inddelt i tre befolkningsgrupper, baseret på Danmarks Statistiks opdelinger: ”Personer med dansk oprindelse”: Personer, hvis mindst den ene forælder er både dansk statsborger og født i Danmark, ”indvandrere”: Personer, der er født i udlandet, og hvis forældre begge er udenlandske statsborgere eller født i udlandet, og ”efterkommere”: Personer født i Danmark af forældre, hvoraf ingen er dansk statsborger, født i Danmark⁴.

Tabel 1. Fordelingen af nyanbringelser⁵ i familiepleje, alle børn i alderen 0-18 år i forskellige befolkningskategorier. Nationalt 2006.

	Børn nationalt	Nyanbragte børn	
	Antal	Antal	Andel af alle børn
Indvandrere	35.831	34	0,10 %
Efterkommere	88.872	31	0,04 %
Dansk oprindelse	1.145.945	657	0,06 %
I alt	1.270.648	722	0,06 %

Kilde: Særkørsel udført af Servicestyrelsen. Bearbejdet af Alexandra Ryborg.

Det fremgår af Tabel 1 ovenfor, at indvandrere blev nyanbragt i familiepleje hyppigere end gennemsnittet. Derimod blev efterkommere nyanbragt i familiepleje sjældnere end gennemsnittet. Bemærk at de oplyste tal udelukkende gælder nyanbringelser i *familiepleje* og ikke inkluderer anbringelser på døgninstitution eller andre lignende anbringelsestilbud.

Skytte 2002:211 viste på baggrund af landsdækkende statistisk materiale fra 2000, at både indvandrere og efterkommere på landsplan blev anbragt med signifikant lavere hyppighed i familiepleje, end børn af dansk oprindelse. Møller og Skytte understreger, at der ikke findes undersøgelser, der kan belyse eller forklare forskelle i valg af anbringelsessted til indvandrere, efterkommere og børn og unge af dansk oprindelse (Møller og Skytte 2004:17).

Tabel 2 nedenfor viser fordelingen af *samtlig*e familieplejeanbragte børn i Københavns Kommune i 2008. Disse tal kan ikke umiddelbart sammenlignes med tallene i Tabel 1, som jo netop kun viser *nyanbragte* familieplejeanbragte børn og kun afspejler de børn, der blev nyanbragt i *første halvdel* af 2006.

Tabellen viser, at andelen af anbragte indvandrere i familiepleje er højere end gennemsnittet. Andelen af personer med dansk oprindelse ligger også en smule højere end gennemsnittet, mens andelen af familieplejeanbragte efterkommere er lavere. Imidlertid fremgår det, at indvandrere er den mindste gruppe, og der vil derfor være en del mere usikkerhed ved tallene i denne kolonne, da en enkelt person vil få procenten til at slå ud. Alligevel er det interessant at se, at både ved nyanbringelser nationalt i 2006 og ved samtlige anbringelser i Københavns Kommune 2008 er indvandrere procentvis overrepræsenterede, mens efterkommere er procentvis underrepræsenterede.

Tabel 2. Fordelingen af samtlige børn og børn anbragt i familiepleje i alderen 0 – 18 år i forskellige befolkningskategorier. Københavns Kommune 2008.

	Fordeling af børn i kommunen	Antal anbragte børn i familiepleje	Andel anbragte børn i familiepleje
Indvandrere	3.839	73	1,90 %
Efterkommere	19.749	37	0,19 %
Dansk oprindelse	68.089	526	0,77 %
I alt	91.677	636	0,69 %

Kilde: Særkørsel udført af Steen Søskov, Københavns Kommune. Bearbejdet af Alexandra Ryborg.

Slægts- og netværksanbragte børn⁶

Fra England og USA rapporteres der om en overrepræsentation af børn med etnisk minoritetsbaggrund i slægtsanbringelser (Holm-Hansen, Haaland og Myrvold 2007). Denne tendens synes imidlertid ikke at gøre sig gældende i Danmark. Tvært imod konkluderer Lindemann og Hestbæk, at andelen af slægtsanbragte børn med en eller anden form for etnisk minoritetsbaggrund ikke afviger signifikant fra den andel, man finder blandt alle 7-8-årige slægtsanbragte i Danmark (2004:29).

Statistisk materiale fra Københavns Kommune afspejler, at indvandrere og efterkommere heller ikke her er overrepræsenterede i netværksanbringelser. Tabel 3 nedenfor viser fordelingen af samtlige børn anbragt i hhv. familie- og netværkspleje fordelt på befolkningskategorier.

Tabel 3. Samtlige børn i alderen 0-18 år i familiepleje i Københavns Kommune 2008, opdelt i generelt godkendt plejefamilie og netværksplejefamilie, fordelt på forskellige befolkningskategorier.

	Familiepleje-anbragte i alt	Generelt godkendt plejefamilie		Netværksplejefamilie	
	Antal	Antal	Andel af anbringelsestype	Antal	Andel af anbringelsestype
Indvandrere	73	63	86,3 %	10	13,7 %
Efterkommere	37	34	91,9 %	3	8,1 %
Dansk oprindelse	526	465	88,4 %	61	11,6 %
I alt	636	562	88,4 %	74	11,6 %

Kilde: Særkørsel udført af Steen Søskov, Københavns Kommune. Bearbejdet af Alexandra Ryborg.

Det fremgår af tabellen, at gennemsnitligt 11,6 % familieplejeanbringelser er netværkspleje. Procentvis er indvandrere hyppigere anbragt i netværkspleje, mens efterkommere sjældnere er anbragt i netværkspleje. De procentvise forskelle mellem befolkningsgrupperne er imidlertid så små, at de er at betragte som ens.

Den danske forskning i anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund

Den danske forskning i anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund er relativt sparsom – bl.a. Egelund & Hestbæk (2003), Hanneman (2003) og Christensen (2004) har bidraget, men det er først og fremmest lektor i Socialt Arbejde, Marianne Skytte, der tegner debatten⁷.

I sin seneste bog – "Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde", 3. reviderede udgave – anvender Skytte et ligestillingsperspektiv i analysen af anbragte minoritetsetniske børn. Argumentet er, at anbragte børn med etnisk minoritetsbaggrund på den ene side har krav på ligestilling i muligheder og vilkår med andre anbragte børn, hvilket indebærer, at barnet kan begå sig kompetent på dansk og udvikler sociale kompetencer, der gør det muligt for barnet at indgå i det daglige liv i lokalsamfundet, i uddannelse og fritidsliv, på lige fod med andre børn. Men ligestillingshensynet kan ikke stå alene. Ligestilling af et barn kræver nemlig også anerkendelse af barnet som det unikke individ, det er, med den baggrund, det har. Dette indebærer en anerkendelse af det enkelte barns ressourcer og behov; anerkendelse af barnets unikke livshistorie, anerkendelse af barnets familierelationer og anerkendelse af barnet som medlem af sin specifikke familie. Skytte beskriver, at arbejdet for ligestilling af anbragte børn

og unge således indebærer et uløseligt dilemma mellem hensynet til ligebehandling af børn og hensynet til anerkendelse af den enkelte som specifikt individ (2007:224).

Socialarbejdere er derfor ofte nødt til at gennemføre nogle særlige tiltag, når børn med etnisk minoritetsbaggrund anbringes udenfor hjemmet, for at sikre at anbringelsen ikke stiller dem ringere end andre anbragte børn i forhold til at kunne udvikle kompetencer både som samfundsborgere og familiemedlemmer. Skytte fokuserer i den forbindelse først og fremmest på, at et stort problem ved at anbringe børn med etnisk minoritetsbaggrund i etnisk danske plejefamilier kan være, at børnene derved risikerer at miste evnen til at tale forældrenes sprog, hvilket kan vanskeliggøre kontakten med forældrene betydeligt og i værste fald umuliggøre en hjemgivelse, selv om lovgivningens øvrige krav til en hjemgivelse måtte være opfyldt⁸. Skytte ser dette som et udtryk for manglende ligestilling i vilkår for at vedligeholde kontakten med forældre og for at udbygge forholdet til familie og slægt. Derfor anbefaler hun eksplicit, at etniske minoritetsbørn under anbringelsen får mulighed for at udvikle deres modersmål parallelt med udviklingen af det danske sprog (Skytte 2007:236).

En anden af Skyttes anbefalinger er, at barnet skal anbringes i en familie, der har en accepterende og anerkendende holdning til barnets baggrund. Hun understreger også vigtigheden af, at der i det anbragte barns nærmiljø forefindes personer med samme sproglige, kulturelle og religiøse baggrund som barnet, der kan fungere som positive rollemodeller for barnet under anbringelsen, så barnet ikke fejlagtigt får den opfattelse, at det er forældrenes etniske og kulturelle baggrund, der er årsag til anbringelsen (Skytte 2007).

Den internationale forskning i anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund

Anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund giver ofte anledning til diskussioner om, hvorvidt børnene helst skal anbringes i familier med samme baggrund som børnene, eller om de kan anbringes i plejefamilier med etnisk majoritetsbaggrund. Fordele og ulemper ved det, der betegnes som hhv. "same-race placements" (anbringelse af børn i familier med samme etniske baggrund som barnet) og "transracial placements" (anbringelse af børn i familier med en anden etnisk baggrund end barnet), har været diskuteret livligt i den amerikanske og især den britiske forskning de sidste 40 år⁹ (Selwyn og Wijedasa 2009). Det er vigtigt i forbindelse med den diskussion at understrege, at det engelske begreb "race" i en dansk kontekst ikke skal forstås som "mennesker med samme biologiske afstamning", men snarere som etnicitet¹⁰.

Et argument, der indimellem fremhæves af "same-race" tilhængerne, er, at plejefamilier med samme etniske baggrund som barnet selv vil være bedre rustede til at tackle den diskrimination/ forskelsbehandling, som barnet sandsynligvis vil møde som tilhørende en minoritet i et majoritetssamfund, fordi plejefamilien selv har erfaringer hermed. Tilsvarende hævdes det, at plejefamilier med en baggrund, der matcher plejebarnets, i modsætning til en plejefamilie med etnisk majoritetsbaggrund, vil være i stand til at fungere som positiv rollemodel for barnet og støtte dets etniske identitet:

3. Baggrund og teori

"Many black carers have developed specific skills that make them appropriate for black children in the UK. They can promote and support black identities and cultures (Barn, 1998); they can provide positive role models and assist children and young people to make sense of and challenge racism; and they can promote and reflect a diversity of cultures in the way they live life in the UK" (Flynn 2000: 47).

"Transracial" fortællinger mener derimod ikke, at det er etnicitet, der er afgørende for om en anbringelse bliver en succes, eller at anbringelse af et barn med etnisk minoritetsbaggrund i en familie med majoritetsetnisk baggrund nødvendigvis fører til, at barnet udvikler en "svag" etnisk identitet (Rushton og Minnis 2000:53-58)¹¹. Det fremhæves dog, at minoritetsbørn, der anbringes i familier med majoritetsbaggrund, ofte vil kunne profitere af at blive anbragt i multi-etniske miljøer, samt at både familier og børn bør modtage relevant støtte og undervisning.

Selwyn og Wijedasa (2009) understreger, med henvisning til en række amerikanske studier, der har sammenlignet hvordan børn, der har været hhv. "same-race" og "transracial" adopterede, at det først og fremmest er adoptivforældrenes kompetencer snarere end deres etnicitet, der er afgørende for, hvordan børnene på sigt klarer sig. De opsummerer at:

"The major prospective studies in the US that have compared minority ethnic children in "same-race" and "transracial" placements showed no differences in self-concept scores or overall adjustment to school, peers, family and community. However, differences have been found on whether children were proud of their ethnic heritage and identified with it. Broadly speaking, the findings suggest that "transracially" placed children remain generally proud of their heritage but are much less likely to identify themselves as part of that culture" (ibid.:366).

Spørgsmålet er, som også Selwyn og Wijedasa gør opmærksom på, hvorvidt børn med etnisk minoritetsbaggrund bør definere sig i forhold til deres minoritetsetniske baggrund, samt om der overhovedet findes en entydig minoritetsidentitet, som personer med etnisk minoritetsbaggrund vil acceptere og identificere sig med. Tilsvarende kunne man spørge, om det er et problem, hvis børnene i højere grad identificerer sig med majoritetskulturen, og i givet fald, for hvem?

I tråd med den ovenfor nævnte engelsksprogede debat har diskussionen om anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund i Norge dels drejet sig om, hvorvidt barnet bør anbringes i en norsk plejefamilie eller i en plejefamilie med samme kulturelle baggrund som barnets forældre ("etnisk matchning") – dels om, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at anbringe barnet i storfamilien eller hos andre inden for familiens vennekreds (altså såkaldte "netværksanbringelser") (Holm-Hansen, Haaland og Myrvold 2007:9). En rapport fra den svenske Socialstyrelse (1995) anbefaler at placere barnet i familier med samme etniske, sproglige og kulturelle baggrund som barnet – især påpeges det, at det er vigtigt ikke at anbringe ikke-svenske børn i alderen 2-5 år hos etnisk svenske plejefamilier på grund af den sproglige udvikling (ibid.:9-10). Tilsvarende påpeger den danske Servicestyrelse i en helt ny pjece til kommunale politikere og forvaltningsledere, at børn med etnisk minoritetsbaggrund, der anbringes uden for hjemmet, skal have mulighed for at opretholde kontakten til deres

familie. I de tilfælde, hvor vanskelighederne bliver løst, skal barnet kunne vende tilbage til sin familie (Servicestyrelsen 2009 a).

Den amerikanske forskning er som den britiske bl.a. optaget af, hvordan man undgår at unge med etnisk minoritetsbaggrund, der anbringes udenfor hjemmet, udvikler negative selvbilleder. "Personal and Racial Ethnic Identity Development and Enhancement Program", forkortet PRIDE (og som ikke må forveksles med træningsprogrammet for plejefamilier med samme navn), har til hensigt at fremme positive selvbilleder blandt etnisk marginaliserede afro- og latinamerikanske unge. Også andre modeller – som "Big Brother"/"Big Sister", der er en form for mentorordninger med rollemodeller – er udviklet med det formål at styrke de unges etniske identitet og selvværd.

Diskussionen om "same-race" versus "transracial" placeringer er aldrig rigtigt slået igennem i den danske forskning – måske fordi Danmark er et etnisk mere homogent samfund end USA og England, og måske fordi der i Danmark, muligvis af samme årsag, er relativt få "same-race" placeringer (Skytte 2007:218), hvis man ser bort fra anbringelser i barnets netværk. Egelund og Hestbæk mener i øvrigt, med reference til den ovenfor nævnte debat, at: *"der ikke foreligger entydig dokumentation for, at det er bedst for et etnisk minoritetsbarn at blive anbragt i etniske omgivelser, der svarer til barnets egen baggrund. Nogle undersøgelser tyder dog på, at det i hvert fald er vigtigt for etniske minoritetsbørn at have kontakter inden for deres egen kultur under anbringelsen"* (2003:19).

De ovenfor skitserede "same-race" og "transracial" teorier har det tilfælles, at børnenes *minoritetsetniske identitet* trækkes frem som et dominerende parameter. Spørgsmålet er, om denne tilgang også matcher de anbragte minoritetsetniske børns oplevelser, ønsker og behov? Selv om der utvivlsomt er nogle væsentlige og relevante pointer i de forskellige tilgange, kan de begge kritiseres for en lidt forældet tilgang til kultur og identitet, fordi de tager udgangspunkt i en forståelse af kultur som en slags medfødt bagage og i identitet som en entydig størrelse, man fødes til at have, og som kan "mistes", hvis man migrerer eller på anden vis udsættes for stærkt anderledes kulturel påvirkning.

Jeg vil i det følgende kort skitsere den danske debat om integration og se på hvordan den præger synet på anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund. Efterfølgende introducerer jeg forskellige teoretiske forståelser af kultur og identitet, og vender afslutningsvis tilbage til de ovenfor nævnte "same-race" og "transracial" tilgange.

Medier og holdninger til integration – den danske debat

I tråd med den ovenfor skitserede internationale forskning debatteres det med jævne mellemrum blandt politikere og praktikere inden for anbringelsesområdet i Danmark om børn med etnisk minoritetsbaggrund, der skal anbringes i familiepleje, helst skal placeres i familier med samme etniske baggrund som barnet, eller om de skal i etnisk danske plejefamilier. Diskussionen henter bl.a. sin inspiration fra medierne og den offentlige debat.

3. Baggrund og teori

Der har igennem en årrække i de danske medier og i den offentlige debat været et relativt stort fokus på flygtninge og indvandrere af overvejende negativ karakter. Et hyppigt diskutert emne er flygtninge og indvandreres manglende vilje og evne til at integrere sig i det danske samfund (Hervik 2003). Hervik (ibid.) beskriver, hvordan den danske integrationsdebat er præget af forventninger om, at det er "de andre", der skal integreres eller integrere sig. Indvandrere eller flygtninge i Danmark mødes af et generelt krav om at tilpasse sig danske normer, danske værdier og dansk levevis – en form for assimilationsproces, som det i realiteten er meget vanskelig at få succes med, bl.a. fordi indvandrere og efterkommere i Danmark betragtes som fundamentalt anderledes, og fordi de kriterier, de skal leve op til, for at blive betragtet som "integrerede", er generelle og vage (ibid.).

Ofte fremstilles i medierne et "dem" og et "os" som radikalt forskellige størrelser, og der fokuseres hyppigt på problematiske forhold som kriminalitet, tvang, dominans og vold mellem køn og generationer (Feldman og Larsen 2005). Især muslimer fremstilles ofte i et negativt lys (Hervik 2002) og er i særlig risiko for at blive udsat for negativ stereotypisering. Denne debat kan påvirke medarbejdere, der i deres daglige arbejde møder børn og voksne med flygtninge- og indvandrerbaggrund som klienter i systemet, og som kun i begrænset omfang omgås personer med flygtninge/indvandrerbaggrund privat, der kan danne modvægt til de negativt prægede generaliserende historier i medierne og den offentlige debat (Hervik 2002 og 2004, Hussain et al. 1997, Feldman og Larsen 2005). Dette illustreres af følgende citat, der er hentet fra en undersøgelse af mødet mellem medarbejdere og borgere med etnisk minoritetsbaggrund inden for handicapområdet i Københavns Kommune, som jeg foretog sammen med antropologen Maia Feldman. En medarbejder udtaler:

(...) Debatten påvirker os. Hvis jeg sidder og ser noget i nyhederne (...) efter 11. september, der var alle gale ude på [handicapcentret]. Det påvirkede os. Der røg der nogle afslag, nogle skarpe afgørelser, det er temmelig uretfærdigt. Det skal man være opmærksom på i sit arbejde (Feldman og Larsen, 2006:17).

Der er imidlertid også moddiskurser bl.a. repræsenteret af personer, der ser flygtninge og indvandreres kultur og baggrund som noget positivt, noget "vi andre" kan lære af.

Disse forskellige holdninger og positioner i den danske integrationsdiskurs præger også medarbejdere inden for anbringelsesområdet, hvilket vil fremgå af kapitel 5 og 9. Lidt firkantet skitseret ser nogle medarbejdere det som særlig fordelagtigt at anbringe børn med etnisk minoritetsbaggrund i etnisk danske familier (altså det den engelsksprogede forskning ville omtale som "transracial" placeringer), fordi børnene derved kan blive så *integrerede* som muligt. Andre har derimod den holdning, at børn med etnisk minoritetsbaggrund så vidt muligt skal anbringes i familier med matchende sproglige, kulturelle, etniske og religiøse baggrunde (altså såkaldt "same-race" placeringer), så de kan "bevare deres oprindelige kultur, tro, sprog og identitet". Endelig er der i mit materiale en enkelt medarbejder, der konsekvent refererer til FN's børnekonventions artikler om anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund.

Som det fremgår ovenfor, har den kultur- og identitetsforståelse, som medarbejdere møder forældre og børn med, betydning for vurderinger og handlinger i forbindelse med anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje. Jeg vil derfor i det følgende kort beskrive det klassiske antropologiske kulturbegreb, antropologiens opgør hermed, samt introducere et nyere og mere komplekst syn på kultur og identitet. Med udgangspunkt i det nye, komplekse kulturbegreb og et nyt syn på identitet vil jeg afslutningsvis kritisere de indledningsvis nævnte "same-race" og "transracial" tilgange.

Fra det klassiske kulturbegreb til det nye komplekse kulturbegreb

Det klassiske antropologiske kulturbegreb var baseret på en forestilling om homogenitet, sammenhæng og kontinuitet, og kan spores tilbage til evolutionisten Edward Tylors banebrydende bog fra 1870 med titlen "Primitive Culture". Heri antages det bl.a., at mennesker med fælles oprindelse deler normer, værdier, tro m.m. Igennem mange år var den fremherskende kultur- og identitetsopfattelse inden for antropologien i tråd hermed, at man kunne rejse ud og studere kulturer som relativt homogene enheder. Til én kultur hørte et bestemt slags folk med en tilsvarende fælles identitet. Først i mødet med Vesten risikerede disse folk at blive "besmittede" og at "miste" deres kulturelle identitet (Larsen 1995).

Bl.a. i lyset af en stigende erkendelse af, at fænomenet globalisering, forstået som stigende økonomiske, kulturelle og sociale verdensomspændende relationer, finder sted (Robertson 1993), har antropologer og andre de sidste tyve år kritiseret og forkastet det klassiske kulturbegrebs forestilling om, at kulturer kan studeres som klart afgrænsede homogene enheder, og at mennesker med fælles oprindelse "har den samme kultur" (Hannerz 1992, Khan 1989, Malkki 1992, Appadurai 1992).

Derimod har antropologer og andre gjort opmærksom på, at mænd og kvinder, unge og gamle, rige og fattige vil have forskellige positioner og dermed forskellige erfaringer, selv om de måske har den samme etnicitet, nationalitet eller tro (Bundgaard 2006, Mogensen og Oberländer 2006, Feldman og Larsen 2006). Der kan med andre ord også være store kulturelle forskelle mellem mennesker, der definerer sig som eksempelvis danske, bl.a. afhængigt af hvor i Danmark de er vokset op, af deres alder, sociale klasse, køn, religiøse overbevisning, normer, værdier etc. og derfor kan man også tale om "kulturmøder" mellem personer med samme nationale eller etniske baggrund. Ved således at inkludere forskelle i social klasse, alder og køn får man et bredere og mere komplekst kulturbegreb, hvor nationalitet eller etnicitet ikke behøver at være de dominerende dimensioner.

Det nye komplekse kulturbegreb fokuserer mere på interaktioner og individuelle fortolkninger end på baggrund og skikke knyttet til oprindelseslande (Bundgaard og Gulløv 2008:28), og på hvordan kultur skabes, forhandles, fortolkes og bruges forskelligt i interaktion mellem mennesker med bestemte motiver og bevæggrunde. Kultur er altså ikke en objektiv og medfødt "bagage", men derimod "*noget, der skabes, når mennesker handler sammen*" (Mogensen og Oberländer 2006:218), og dermed i høj grad også kontekstafhængigt.

Selv om det er det nye komplekse kulturbegreb, der efterhånden har vundet indpas i al nyere samfundsvidenskabelig forskning, er det fortsat det klassiske kulturbegreb, der gennemsyrrer den offentlige debat og præger vores måde at betragte verden og handle i forhold til den. Kultur har fået en magtfuld forklaringsværdi i det danske samfund: Når vi møder mennesker, hvis adfærd vi ikke umiddelbart kan forstå, griber vi til kulturbegrebet. Når etniske minoritetsdrenge laver ballade på gaden, forklarer vi det med henvisning til deres kultur (Bundgaard 2006). Et af problemerne ved det gamle kulturbegreb er, at det fastholder en forestilling om, at det er et menneskes oprindelsesland, der er bestemmende for vedkommendes "kultur". Et andet problem er, at et entydigt fokus på menneskers kultur kan skygge for at se andre væsentlige forhold i mødet mellem mennesker med forskellig kulturel baggrund – f.eks. ulige magtrelationer eller minoritets-majoritetspositioner.

I medier og blandt menigmand fremstilles kultur ofte som en slags fast substans, der ligger dybt i individer og grupper. Den kulturelle "bagage" kan være negativ eller positiv, men beskrives ofte som noget, især "de andre" har, og som værende styrende for deres handlinger, motiver og udsagn (Feldman og Larsen 2006, Skytte 2002, 2007). *"Der er jo deres kultur, den bærer de jo på"*, udbrød en sagsbehandler f.eks. som forklaring på, hvorfor han syntes samarbejdet med en plejefamilie med mellemøstlig baggrund var vanskeligt. Og sagsbehandleren står bestemt ikke alene med sin oplevelse af, at det er plejefamiliens "kultur", der er årsag til problemet. Den type udsagn forekommer i mange af mine interviews med medarbejdere såvel som med plejeforældre¹². Jeg vil i rapporten komme med en række empiriske eksempler på, at etniske minoritetsborgeres handlinger og udsagn ofte fortolkes med udgangspunkt i det klassiske kulturbegreb, samt belyse konsekvenserne heraf for dialog og vurdering (se især kapitel 5 og 9).

Den nye identitetsforståelse

Som et led i opgøret med det klassiske kulturbegreb, har antropologer og andre også gjort op med forestillingen om, at mennesker med fælles oprindelse har én fælles identitet, som kan mistes (f.eks. hvis man migrerer, anbringes i en plejefamilie med en anden etnisk baggrund eller på anden måde udsættes for stærk anderledes kulturel påvirkning). Ifølge nyere teori, har mennesker nemlig ikke blot én, men derimod flere forskellige overlappende identiteter – f.eks. køns, religiøse, etniske eller nationale identiteter (Selwyn og Wijedasa 2009). I visse situationer aktiveres bestemte sider af identiteten – eksempelvis kønsidentiteten eller den geografiske identitet, og man kan i disse situationer føle et stærkt fællesskab med andre af samme køn, eller med samme geografiske tilhørsforhold. I andre situationer kan man modsat distancere sig fra gruppen af "kvinder", eller "københavnere", og måske i højere grad identificere sig med andre med eksempelvis samme uddannelsesmæssige baggrund. Hvem man i en given situation oplever at have et kulturfællesskab med, er altså ikke nødvendigvis defineret af hverken nationalitet eller etnicitet, men snarere af den konkrete situation, man indgår i.

Antropologer har også de sidste tyve år, som et led i opgøret med det klassiske kulturbegreb, været optaget af, hvad migration gør ved identitet (se bl.a. Hintjens 1992, Sørensen 1994, Olwig og Pærregaard 2004). Flere forskere har fundet frem til, at migranter (flygtninge og indvandrere) ofte udvikler dobbelte nationale identiteter, så de eksempelvis kan være og føle sig både danske og tyrkiske, afhængigt af den konkrete situation. Dette kaldes også, at udvikle "transnationale identiteter"¹³, og indebærer bl.a., at man kan trække på kulturelle kompetencer både fra oprindelseslandet og fra det land, man er migreret til:

"Within their complex web of social relations, transmigrants draw upon and create fluid and multiple identities grounded both in their society of origin and in the host societies. While some migrants identify more with one society than the other, the majority seem to maintain several identities that link them simultaneously to more than one nation" (Glick Schiller et al. 1992:11).

I lyset af antropologiens opgør med kultur som stedbundet, behøver mennesker imidlertid ikke fysisk at migrere, for at udvikle transnationale identiteter. Etniske minoritetsbørn, der vokser op i Danmark, og som måske aldrig har sat deres ben i eksempelvis Tyrkiet, vil alligevel kunne være og føle sig både "danske" og "tyrkiske" (eller som "københavnere" eller noget helt fjerde) afhængigt af den konkrete kontekst, de indgår i.

Dette nye syn på kultur og identitet, kombineret med kapitlets empiriske materiale, giver anledning til at kritisere såvel "same-race" som "transracial" tilhængere, der først og fremmest fokuserer på de anbragte børns minoritetsidentitet og kun i begrænset omfang forholder sig til, at børnene også identificerer sig med og udvikler majoritetsidentiteter. Argumentationen vil blive empirisk belyst i kapitel 7, hvor det bl.a. illustreres, at flere af de minoritetsetniske børn ikke ser sig selv som eksempelvis enten "danske" eller "tyrkiske", men derimod som både "danske" og "tyrkiske" (jeg kalder det, at de udvikler "flertydige identiteter"), og i øvrigt ikke nødvendigvis ønsker, at der skal være specielt fokus på deres *etniske* identitet.

Nedenfor beskrives afslutningsvist de retslige rammer for arbejdet med anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund – nemlig henholdsvis FN's børnekonvention, menneskerettighedskonventionen og "Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre".

FN's børnekonvention, menneskerettighedskonventionen og "Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre".

FN's Konvention om Barnets Rettigheder

FN's Konvention om Barnets Rettigheder (i daglig tale "Børnekonventionen"), blev udarbejdet i 1989 og er på mange måder grundlaget for den danske lovgivning om hjælp til børn, unge og deres familier. I 1991 ratificerede Folketinget konventionen, hvilket betyder, at Danmark har en forpligtelse til at opretholde en retstilstand, der understøtter principperne i børnekonventionen. I praksis indebærer dette bl.a., at den offentlige administration skal

3. Baggrund og teori

være opmærksom på at overholde børnekonventionen, når den behandler og afgør sager og udformer administrative forskrifter. Derfor bør børnekonventionen være kendt og indarbejdet i det praktiske sociale arbejde med børn (Skytte 2007:214).

I konventionen er en række generelle artikler om barnets ret til beskyttelse. Flere artikler er relevante i forhold til anbringelsesproblematikker generelt, og enkelte artikler er desuden relevante i forhold til anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund:

Børnekonventionen

Af *artikel 9* fremgår det, at et barn ikke må skilles fra sine forældre mod sin vilje, og af artiklens *stk. 3* fremgår det, at et barn, der er adskilt fra dets ene eller begge forældre, har ret til at opretholde regelmæssig personlig forbindelse med forældrene: "Deltagerstaterne skal respektere retten for et barn, der er adskilt fra den ene eller begge forældre, til at opretholde regelmæssig personlig forbindelse og direkte kontakt med begge forældre, undtagen hvis dette skrider mod barnets tarv" (Jurainformations Lovbøger 2009:368).

Af *artikel 20, stk. 3* fremgår bl.a., at staten i forbindelse med adoption eller anbringelse af et barn udenfor hjemmet ved overvejelse af mulige løsninger skal tage "tilbørligt hensyn til ønskeligheden af sammenhæng i et barns opvækst og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund" (ibid.:369).

Endelig nævnes i *artikel 30, stk. 3* at børn, der tilhører et etnisk, religiøst eller sprogligt mindretal, ikke må "nægtes retten til i fællesskab med andre medlemmer af sin gruppe at udøve sin egen kultur, at bekende sig til og udøve sin egen religion eller bruge sit eget sprog" (ibid.:371).

Spørgsmålet er, hvordan disse formuleringer skal forstås. Betyder det, at børn med etnisk minoritetsbaggrund skal anbringes i plejefamilier med samme etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund som dem selv? Eller skal det snarere forstås, som at børnene skal bevare kontakten til deres oprindelige miljø? Og giver det i det hele taget mening at tale om et givent barns egen "kultur", hvis man tager udgangspunkt i det komplekse kulturbegreb? Eller fastholdes i virkeligheden med formuleringen om, at barnet ikke må nægtes retten til, i fællesskab med andre medlemmer af sin gruppe at "udøve sin egen kultur", ikke snarere et fejlagtigt indtryk af, at hvert enkelt minoritetsetnisk barn er bærer af en bestemt "kultur"? Ydermere kan man spørge, hvordan man definerer et barns "kultur, religion og sprog", hvis barnet har to forældre med forskellig etnisk baggrund, og hvilke hensyn man i givet fald skal tage? En anden problemstilling synes at være, at det i forhold til børn, der taler flere sprog, kan være uklart, hvad der er barnets "eget" sprog. Er det det sprog, barnet taler i det offentlige rum, eller det sprog, barnet taler hjemme, altså dets modersmål¹⁴? Og igen – hvad hvis forældrene indbyrdes taler forskellige sprog – hvilket sprog skal man så definere som "barnets eget"?

Den europæiske menneskerettighedskonvention

Den europæiske menneskerettighedskonvention er vedtaget i 1950. Konventionen er med Folketingets vedtagelse af lov nr. 285 af 29. april 1992 inkorporeret i dansk ret med virkning fra 1. juli 1992. Det betyder, at konventionen er en del af dansk ret og kan anvendes direkte i en dansk retssal på linje med andre love vedtaget af Folketinget (Skytte.:215-216).

Selv om den europæiske menneskerettighedskonvention ikke direkte omhandler anbringelse af børn uden for hjemmet, indeholder den alligevel en artikel, som er relevant. Næmlig Artikel 8, stk. 1, hvorom Rehof og Trier pointerer at: "Retten til privatliv er nøje knyttet til beskyttelsen af familie, hjemmeliv, bolig, korrespondance og den fysiske og psykiske integritet, og må vurderes i sammenhæng hermed. Diskrimination på grund af sprog, religion, politiske eller andre overbevisninger m.m. kan således ofte indebære en mangel på respekt for den krænkedes privatliv" (Rehof og Trier 1990:185 citeret i Skytte 2007:216).

Med udgangspunkt i ovenstående paragraf har den europæiske menneskerettighedsdomstol bl.a. fastslået, at mindreårige søskende anbragt udenfor hjemmet har krav på samvær med hinanden.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre

Mens Børnekonventionen som ovenfor beskrevet lidt upræcist definerer hvilke hensyn, stater bør tage i forbindelse med anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund, nævnes i serviceloven ikke noget om, hvorvidt myndighederne ved en anbringelse af et barn skal tage hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund. Ved denne undladelse bringer den danske lovgivning sig, ifølge Skytte (2007:217), sig på kant med børnekonventionen.

"Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre" er socialministeriets udbygning af serviceloven og dermed en vejledning til kommuner og andre om hvordan serviceloven, ifølge ministeriet, bør fortolkes. Vejledningstekstens punkt 278 lægger sig tæt op ad børnekonventionen, men tager udgangspunkt i et mere kontekstuel kulturbegreb. Den giver konkrete anvisninger på, hvad man som medarbejder bør tage højde for i praksis ved anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund.

I vejledning nr. 99 af 5. december 2006 fremhæves i punkt 278, under overskriften "Børn af anden etnisk oprindelse end dansk", følgende:

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre

278

"Tilhører barnet eller den unge en etnisk minoritet, må kommunen ved udarbejdelse af handleplanen tage det nødvendige hensyn til de særlige forhold, som barnets eller den unges etniske, religiøse, kulturelle eller sproglige baggrund kan udgøre ved en anbringelse udenfor hjemmet. Det kan bl.a. være relevant i forhold til valg af personlig rådgiver eller kontaktperson.

Særligt må der lægges vægt på hensynet til, at der skabes sammenhæng i barnets eller den unges opvækst. I nogle tilfælde vil det være hensigtsmæssigt at vælge et anbringelsessted, hvor der er personer med samme baggrund som barnet eller den unge. Andre gange kan det være hensigtsmæssigt at lægge vægt på, om der i anbringelsesstedets nærmiljø er mulighed for, at barnet eller den unge fx kan modtage sprogundervisning, dyrke sin religion eller have kontakt til sit oprindelige etniske miljø. Sådanne overvejelser bør foretages i samarbejde med forældrene, da der kan være kulturelle forskelle internt i et etnisk miljø og forskelle mellem de enkelte familiers indstilling til disse spørgsmål, som der skal tages højde for" (Socialministeriet, 2006:98).

Hvad angår valg af anbringelsessted til børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund, fremgår af punkt 459 bl.a. følgende:

459

"Ved valg af anbringelsessted til børn og unge fra etniske minoriteter må kommunen tage tilbørligt hensyn til de særlige forhold, som barnets eller den unges etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund giver anledning til. Der må særligt lægges vægt på hensynet til, at der skabes sammenhæng i barnets eller den unges opvækst" (ibid.:181).

Noter

- 4: Danmarks Statistiks termer kan ikke umiddelbart sammenlignes med kategorien "med etnisk minoritetsbaggrund". For eksempel kan en person, som ifølge Danmarks Statistik defineres som en "person med dansk oprindelse", eksempelvis en person hvis ene forælder er dansk statsborger og født i Danmark, og hvis anden forælder er indvandret fra Somalia, meget vel på baggrund af sin hud-, hår- og øjenfarve risikere at blive udsat for diskrimination, og ville derfor være indbefattet af min definition af en person "med etnisk minoritetsbaggrund".
- 5: Ved en nyanbringelse forstås børn og unge, der blev anbragt i løbet af et år, men som ikke var anbragt pr. 31. december året før.
- 6: Der er tale om en slægtsanbringelse, når barnet anbringes hos slægtninge. En netværksanbringelse omhandler både anbringelse i barnets slægt og i barnets bredere netværk (venner, kammeraters forældre, naboer, pædagoger m.fl.).
- 7: Se f.eks. Skytte 2002, 2006 a og b, 2007, samt Møller og Skytte 2004 og Hannemann, Hansen og Skytte 2005.

- 8: Skytte har i en række publikationer gjort opmærksom på dette problem. Se eksempelvis Møller og Skytte 2004. Se også Dansk Socialrådgiverforenings kommentarer til "Udkast til vejledning om særlig støtte til børn og unge". [Www.socialrdg.dk/index.dsp?page=770](http://www.socialrdg.dk/index.dsp?page=770).
  - 9: Se f.eks.: "Special Issue: ethnicity in placement" i *Adoption & fostering*, Spring 2000, Volume 24 Number 1. Se også Tizard og Phoenix 2002, samt Egelund og Hestbæk 2003: 261-264.
  - 10: På engelsk anvendes ordet "race" i en bredere betydning end på dansk. Hvor ordet race på dansk henviser til grupper af bestemt biologisk afstamning, anvendes det på engelsk også til at betegne etniske eller sproglige inddelinger af mennesker (<http://da.wikipedia.org/wiki/Race>).
  - 11: En "svag" etnisk identitet indebærer bl.a., at barnet skammer sig over sit udseende og etniske tilhørsforhold, mens en "stærk" etnisk identitet modsat indebærer, at barnet er tilfreds med sit udseende og har en positiv opfattelse af andre med samme etniske baggrund som barnet (Rushton og Minnis 2000:55).
  - 12: Bundgaard og Gulløv beskriver samme tendens i forbindelse med deres studie af minoritetsbørn i daginstitutioner. "Det er deres kultur", lød det igen og igen, når ansatte eller forældre skulle forklare hverdagens genvordigheder i børnehaven" (2008:29). Se også Mogensen og Oberländer 2006.
  - 13: Begreberne "transmigration" og "transmigranter" er opstået på baggrund af en kritik af klassiske migrationstermer som "permanente migranter", "returmigranter" og "midlertidige migranter", der afspejler forsøg på at klassificere migranterne i forhold til et sted, snarere end at fokusere på alt det, der foregår imellem steder. De nye termer er således bedre egnede til at beskrive den konstante bevægelse frem og tilbage og på tværs af nationale grænser, som migration ofte indebærer.
  - 14: Modersmål kan defineres som "det sprog, som et barn vokser op med og lærer af forældrene og andre personer i omgivelserne". [Http://da.wikipedia.org/wiki/Modersm%C3%A5l](http://da.wikipedia.org/wiki/Modersm%C3%A5l)
-

4. Anbringelse af børn i familiepleje i Københavns Kommune

I nærværende kapitel gives en generel introduktion til anbringelsesområdet. Samtidig tages der hul på en diskussion af nogle af de problemstillinger, der kendetegner området, og som af og til sættes på spidsen, når medarbejderen har majoritetsdansk baggrund, og forælderen har etnisk minoritetsbaggrund. Dette betyder ikke, at der ikke foregår et udmærket arbejde på Københavns Kommunes otte socialcentre og i Center for Familiepleje; hensigten med nærværende rapport er imidlertid at sætte fokus på udfordringer og problemstillinger, for på denne baggrund et kunne komme med forslag til indsatser, der kan styrke kommunens indsats på området.

Kapitlets hovedargumenter og indhold

I kapitlet introduceres indledningsvist lovgrundlaget for en anbringelse udenfor hjemmet, og dernæst beskrives hvordan det foregår i praksis, når børn skal anbringes i familiepleje i Københavns Kommune. Det fremgår, at der i processen med at matche børn med plejefamilier og med at udrede børn og forældre finder en klientgørelse sted. Mens børn blandt konsulenter i Center for Familiepleje bliver til "opgaver", hvis "sværhedsgrad" afgør, hvilken løn en given plejefamilie skal have for at tage sig af dem, er der risiko for, at forældre tilskrives identiteten som "problemforældre", "uden selvindsigt" eller "usamarbejdsvillige".

Dernæst diskuteres nogle af de kriterier, der ligger til grund for vurderingen af forældres omsorgskompetencer, og det illustreres, at adfærd, som minoritetsetniske forældre måske selv opfatter som omsorgsfuld, i det sociale system indimellem kategoriseres som det modsatte.

Endelig illustreres det at inddragelse af forældre i anbringelsessager generelt har vanskelige vilkår, og det kræver derfor en særlig indsats af medarbejdere indenfor området at modvirke stereotyp og negativt kategoriserende omtale af forældre, og at fastholde et individuelt fokus på hver enkelt barn og forælder, for at leve op til Anbringelsesreformens idealer om inddragelse og deltagelse af børn og forældre.

Fra undersøgelse til beslutning om anbringelse i familiepleje

Når der kommer indberetninger på et barn i Københavns Kommune, er det medarbejdere fra børne-familieteamets "undersøgelsesgruppe"¹⁵ i et af kommunens otte socialcentre, der i første omgang har til opgave at "udrede" barnet. Dette indebærer bl.a., at foretages en såkaldt "§ 50-undersøgelse"¹⁶, der fokuserer på barnets udvikling og adfærd, familie-, skole- og sundhedsforhold, samt fritidsforhold og venskaber. Som et led i § 50-undersøgelsen gennemføres samtaler med forældre og børn, og er der tvivl om forældrenes omsorgskompetence, gennemføres ofte en såkaldt "forældreevneundersøgelse", der bl.a. skal medvirke til at afgøre, om barnet kan blive hos forældrene. Når § 50-undersøgelsen er afsluttet, skal medarbejdere i børne-familieteamets "handlegruppe" udarbejde en "handleplan", det vil sige et dokument, der beskriver mål, forventet varighed og indhold af indsatsen (Styrelsen for Social Service 2007:87).

Lovgrundlaget for en anbringelse uden for hjemmet findes i servicelovens § 52, stk. 3, nr. 8. Heraf fremgår det, at anbringelse med forældrenes samtykke skal ske på baggrund af en undersøgelse af barnets forhold (§ 50-undersøgelsen) og en vurdering af, om en anbringelse er af "væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte". En anbringelse efter denne paragraf kræver tillige samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år (Skytte 2007:212). Det fremgår endvidere, at kommunalbestyrelsen altid skal vælge den eller de mindst gennemgribende formålstjenlige foranstaltninger, som kan løse de problemer, der er afdækket gennem undersøgelsen (Jurainformations Lovbøger, 2009:18).

Hvor skal barnet bringes hen?

Vurderes det, at problemerne ikke kan løses i hjemmet, og at barnet derfor skal anbringes uden for hjemmet, kan barnet, jævnfør servicelovens § 66, anbringes i plejefamilie, netværksplejefamilie, eget værelse, kollegieværelse eller opholdssted eller på døgninstitution. Beslutes det, at barnet skal anbringes i familiepleje, har kommunen jævnfør Anbringelsesreformen¹⁷ i første omgang pligt til at undersøge mulighederne for en anbringelse i barnets slægt eller bredere netværk. Mens slægtsanbringelser udelukkende omhandler anbringelser i barnets slægt, omhandler netværksanbringelser både anbringelse i slægten og i barnets bredere netværk, det vil sige hos venner, kammeraters forældre, naboer, pædagoger, samt andre, *der har en væsentlig relation til barnet forud for anbringelsen* (Bressendorff og Larsen 2008:14). Det centrale er altså, at barnet i forbindelse med slægts- eller netværksanbringelser anbringes hos en familie, det allerede kender, i modsætning til anbringelser hos såkaldt "generelt godkendte plejefamilier", som barnet ikke har en relation til, forud for anbringelsen.

Er det ikke muligt at anbringe barnet i slægten eller netværket, vil man i stedet forsøge at finde en generelt godkendt plejefamilie. Herefter skal sagsbehandleren eller børne- og ungdomskonsulentens udarbejde et såkaldt "visitationskema"¹⁸, der bl.a. beskriver ønsker til plejefamilien (alder, geografi, børn i familien, omfang af plejefamiliens erhvervsarbejde m.m.). I skemaet, der er udarbejdet af Center for Familiepleje, skal medarbejderen desuden vurdere "opgavens sværhedsgrad" – det vil sige, om barnet vurderes til at være en nem, middel eller svær "opgave" for plejeforældrene – samt antal "vederlag", det vil sige det beløb, som plejefamilien skal have udbetalt for at have barnet i pleje.

Visitationsskemaet samt § 50-undersøgelsen, handleplanen og eventuelt andre sagsakter sendes efterfølgende til Center for Familiepleje. Her oprettes barnet med nummer og sagsmappe og tildeles en konsulent. Der er herefter konsulentens opgave, på baggrund af de tilsendte papirer og uden at have mødt det konkrete barn eller dets forældre at finde en plejefamilie, der kan "matche" barnet. Medarbejdere fra Center for Familiepleje kontakter dog som regel barnets sagsbehandler efter modtagelse af visitationsskema og sagsakter med henblik på at få en uddybende samtale om barnets behov. Når konsulenten har fundet en plejefamilie – enten i "plejefamiliebanken" eller ved særskilt rekruttering – sendes oplysninger om plejefamilien til barnets sagsbehandler og/eller børne- og ungdomskonsulent, som på baggrund af et besøg i plejefamilien sammen med konsulenten fra Center for Familiepleje beslutter, om de kan sige god for matchet. Kan de det, kontaktes plejefamilien og forespørges, om de ønsker det konkrete barn i pleje. Siger familien ja, stilles den, med et fagudtryk, "*i forslag*" til det konkrete barn. Først herefter involveres barnets forældre, som sammen med en medarbejder fra socialcentret og konsulenten fra Center for Familiepleje besøger familien og er med at beslutte, om plejefamilien kan anvendes.

Klientgørelse – fra barn til "opgave"

I processen med at udrede barn og forældre, finder en klientgørelse sted. Klientgørelse handler ikke kun om, "*at en person passiveres og bliver mere og mere afhængig af det sociale velfærdssystem. Klientgørelse handler også – og måske snarere – om en proces, hvor menneskelige problemer oversættes til "systemsprog": Hvor individets situation afklares ud fra institutionens fastsatte diagnoser og forståelsesrammer: Hvor klienter tilpasses kategorier, der modsvarer de foranstaltninger og handlingsmodeller, velfærdsinstitutionerne råder over*" (Järvinen og Mik-Meyer 2003:10). Børnene bliver til "sager", og deres individuelle og komplekse problemstillinger og baggrunde omsættes til bestemte foranstaltninger; i dette tilfælde anbringelse i familiepleje.

At der sker en omsætning fra problemer til "systemsprog", er måske allermest tydeligt i forbindelse med udfyldelse af visitationsskemaet. Heri omsættes børnenes vanskeligheder til kroner og øre, nemlig det beløb (antal vederlag), som det vil koste systemet at få en plejefamilie til at tage sig af dem. Børnene betegnes på denne baggrund af konsulenter i Center for Familiepleje, som "opgaver" og vurderes efter "sværhedsgrader", der modsvarer den løn, plejeforældrene skal have for at have dem i pleje. Rationalet er: En "svær opgave" giver et højt vederlag, en "mindre svær opgave" et lavere vederlag.

Det er vigtigt at understrege, at omsætningen fra individuelle børn til kategorier som "svære", "middelsvære" eller "lette" opgaver ikke er et udtryk for, at konsulenterne er "kyniske", eller ligeglade med børnene. Problemstillingerne kan være vanskelige følelsesmæssigt at blive konfronteret med, selv for garvede konsulenter, og konsulenter omtaler indimellem, at det påvirker dem, når de f.eks. bliver konfronteret med de massive svigt (misrøgt, overgreb osv.), mange af børnene er blevet udsat for. Betegnelsen "opgave" er fagsprog blandt konsulenter, som i reglen aldrig har mødt barnet, og som derfor forholder sig til et teoretisk

4. Anbringelse af børn i familiepleje i Københavns Kommune

barn, der skal matches med en egnet plejefamilie. Plejefamilien skal have løn for det arbejde, den udfører for kommunen, og i den forbindelse er opdelingen af børnene i "sværhedsgrader" relevant i forbindelse med en fastsættelse af plejefamiliernes løn. Blandt medarbejdere på socialcentrene, der har mødt de konkrete børn, omtales børnene imidlertid ikke som "opgaver", men derimod ved navn.

For de berørte børn kan det imidlertid være en ubehagelig oplevelse at blive til "sager" eller "opgaver" i systemet, og flere er f.eks. opmærksomme på, at plejeforældrene får løn for at have dem. Et af de børn, jeg har interviewet, udtrykker dette ubehag på følgende måde:

"... men selvfølgelig, det er meget svært, det der med at bo hos en anden familie. En familie, der ... For det første ved du jo, at de får rimelig mange penge for det, og selv om de siger, at de ikke gør det for pengene, så har du stadig bagtanken ... Og det er jo meget det der med, at det ikke er din egen familie, og når de så siger til dig, at de holder af dig, og de bekymrer sig om dig, så tænker du lidt over, jamen hvorfor gør I det her? Jeg er jo ikke dit barn ..."

Også for forældrene kan det være en smertelig erfaring at se deres eget barn blive til en "sag" eller "opgave" i systemet samt opleves som en ydmygende og umyndiggørende proces selv at blive undersøgt og vurderet "ikke egnet" som forælder.

Vurdering af omsorgsevne og omsorgssvigt i et interkulturelt perspektiv

Det er som regel psykologer (enten eksterne eller tilknyttet socialcentrene) der bestilles til at gennemføre de såkaldte forældrenevneundersøgelser. Men de fleste medarbejdere i socialforvaltningen er trænet til at opfange handlinger og udsagn, der kan tolkes i retning af, at forældre omsorgssviger deres børn. Bundgaard og Gulløv beskriver tilsvarende, hvordan personalet i daginstitutioner er trænet i at observere forældre med henblik på at afkode "tegn på omsorg", eller med andre ord, deres kompetence som forældre: "Har de klippet navlestrengen¹⁹, kan de sige fra, påtager de sig deres ansvar på forsvarlig vis? Den slags vurderinger vidner om, at der er et dominerende normsæt i institutioner" (Bundgaard og Gulløv 2008:48).

Spørgsmålet er, hvilke typer af adfærd og udsagn, der i det sociale system tolkes som udtryk for hhv. god og mindre god omsorgsevne? Der gives kun beskedne teoretiske bud på, hvad der kendetegner passende og indfølelse interaktion mellem barn og omsorgsgiver (Brønserud og Dessau 2001:47). Den engelske objektrelationsteoretiker Winnicott opererer med forestillingen om den 'gode-nok' mor og betoner, at barnet har brug for et opvækstmiljø, der er 'tilstrækkelig godt' til at kunne realisere sit genetiske udviklingspotentiale (ibid.). Dette er, som Brønserud og Dessau påpeger det, en noget vag formulering. Rutter og Rutter (citeret i Brønserud og Dessau) beskriver imidlertid, at en af de største forandringer, der følger med overgangen til omsorgsfunktionen som forælder, er, at man i vidt omfang mister sin uafhængighed, da barnets pleje og behov nødvendigvis i mange henseender må have

førsteprioritet. Det betyder, at man som forælder *”dels må være i stand til at opfatte barnets behov, og dels må kunne tilsidesætte egne behov til fordel for barnets”* [min fremhævning] (ibid.:48).

Jeg ved ikke, om det er denne teoretiske forståelsesramme, medarbejdere trækker på, når de observerer og vurderer forældres omsorgskompetence, men fra min praksiserfaring har jeg flere gange hørt medarbejdere tale om forældre, der *”ikke kan se deres barns behov”*, eller som *”kun kan se deres egne behov”*. Dette har eksempelvis været nævnt i forbindelse med forældre med etnisk minoritetsbaggrund, der mader større børn, og som derved, ifølge nogle medarbejdere, viser, at de ikke er i stand til at se barnets behov, nemlig at spise selv. Interviews med forældre med etnisk minoritetsbaggrund afspejler imidlertid, at nogle forældre netop opfatter det som et udtryk for omsorg at mada også større børn (se kapitel 6).

Der er forskellige normer for, hvad børn forventes at skulle kunne på forskellige alderstrin; hvor selvstændige de skal være, graden af forbundenhed med mor etc. og hvor meget forældre skal hjælpe deres børn. Forskeren Üzeyir Tirelli finder i tråd hermed i en ny, ikke-publiceret undersøgelse, at nogle forældre med etnisk minoritetsbaggrund finder det problematisk, at mindre børn i danske daginstitutioner skal være så selvstændige. Eksempelvis, at børnene selv skal tage hjemmesko på, eller at det forventes, at de skal kunne sove alene i et værelse²⁰. Han fremhæver, at nogle forældre netop synes, at der kan ligge en omsorg i på den måde at hjælpe barnet.

Fordi normer og værdier for, hvad der kendetegner omsorgsfuld adfærd over for børn i forskellige aldre, varierer, kan adfærd, som forældre måske opfatter som omsorgsfuld (eksempelvis at mada et større barn), i det sociale system opfattes som udtryk for det modsatte – altså som tegn på manglende omsorgsevne. Det skal dog understreges, at det aldrig er så relativt ubetydelige handlinger, der ligger til grund for en eventuel fjernelse af et barn fra hjemmet som eksempelvis at mada et større barn; ikke desto mindre indgår observationerne i den samlede vurdering af forældrenes omsorgsevne.

De fleste medarbejdere i socialforvaltningen er opmærksomme på, at normer og værdier for god børneopdragelse og omsorg ikke er universelle, og det omtales flere steder i fokusgruppeinterviews med medarbejdere fra socialcentrenes børne-familieteams, at de af og til stilles i en vanskelig situation, når de skal vurdere, hvornår noget er omsorgssvigt i et interkulturelt perspektiv:

*”Ja, og jeg synes, at ... Fordi jeg kan godt sætte mig ind i, at f.eks. i Thailand eller andre steder ... der kan det godt være, at børneopdragelsen sker på en anden måde ... Og der kan også være børn, der bliver efterladt alene og sådan ... Der kan være forskellige ting, som gør, at de bliver nødt til at gøre sådan nogle ting. **Og diskussionen er altid, hvad der er kulturelt betinget ... og hvad der er omsorgssvigt ...** [min fremhævning].*

En anden medarbejder har et andet eksempel – det drejer sig om en 12-årig pige, der passer sin nyfødte lillebror på hospitalet, fordi barnets mor ikke selv magter det. Medarbejderen,

der bl.a. var bekymret for pigens skolegang og ikke fandt det acceptabelt, at en 12-årig pige skulle tage ansvar for sin lillebror, besluttede, at pigen ikke måtte være på hospitalet, og at det lille barn for en periode skulle anbringes uden for hjemmet. Pigen såvel som forældrene stillede sig ifølge medarbejderen fuldstændig uforstående over for denne beslutning. Medarbejderen fortæller, at både hun og kollegaerne havde syntes, det var en svær vurdering, fordi de var opmærksomme på, at forældrene muligvis havde nogle helt andre normer for, i hvilket omfang børn i 12-års alderen kunne forventes at deltage i pasningen af deres yngre søskende: *"... og hvor vi også gik ind og sagde: "Det er ikke okay, men det kan godt være, at det kulturelt betinget vil være okay"*.

"Frivillig tvang" og etablering af en "fælles problemforståelse"

Adskillige undersøgelser af anbringelsesområdet har vist, at forældre sjældent er enige i systemets (negative) vurderinger af deres omsorgskompetence og i løsningsforslaget – anbringelse uden for hjemmet (Brønserud og Dessau 2001, Hestbæk 1997, Skytte 2004). Undersøgelser peger desuden på, at det ofte kniber med at give klare meldinger til forældre om årsagen til anbringelsen (Brønserud og Dessau 2001:47). Ikke sjældent er tilbagemeldinger til forældre uklare (Hestbæk 1997) – hvilket bidrager til forældrenes følelse af afmagt og forvirring.

Forældre til anbragte børn kan have nogle ganske andre forestillinger om problemernes omfang og forslag til løsninger, end socialforvaltningen, men kan opleve at være magtesløse i mødet med systemet. Brønserud og Dessau skriver i den forbindelse: "Generelt forholder forældrene sig stærkt kritisk overfor sagsbehandleren, de forsøgte støtteforanstaltninger såvel som til de psykologiske konsulents rolle. Mange forældre oplever at stå over for en overmagt, som de ikke kan håndtere" (2001:53).

Anja, mor til en pige der blev anbragt som 13-årig, er et eksempel herpå. Nedenfor fortæller hun, hvordan hun oplevede at blive nærmest tvunget til at skrive under på, at datteren skulle anbringes i familiepleje:

Anja: *"... altså, da jeg fik at vide, at du skriver under på det, ellers laver vi en tvangsfjernelse, og så ser du aldrig din datter mere. Det er tvang eller tvang."*

Spg.: *"Sagde de til dig: "Hvis du ikke skriver under, så laver vi en tvangsfjernelse?"*

Anja: *"Ja, og så får du ikke sin datter at se mere. Så det var jo sådan frivillig tvang. Jeg havde ligesom ikke rigtig noget alternativ."*

Den ovenfor citerede mor oplevede tydeligvis at være magtesløs – det var systemet, der havde definitionsmagten, og selv om hun ikke var enig i dets løsningsforslag – anbringelse af datteren i familiepleje – var hun nødt til at skrive under for at undgå, at datteren blev fjernet ved tvang.

Der skelnes normalt mellem anbringelser udenfor hjemmet *med* forældres samtykke (såkaldt "frivillige anbringelser") og anbringelser *uden* forældres samtykke (såkaldt tvangsanbringelser)²¹. Langt de fleste anbringelser i Danmark finder sted med forældres eller den unges samtykke. Der skal være tale om meget alvorlige tilfælde af omsorgssvigt, før et barn anbringes uden for hjemmet uden forældrenes samtykke.

Citatet med Anja illustrerer også, at der i forbindelse med en anbringelse kan være tale om en form for "frivillig tvang". Mange medarbejdere i forvaltningen i Københavns Kommune gør en stor indsats for at undgå, at en sag "går over i tvang". Derfor er etableringen af en såkaldt "fælles problemforståelse" lidt af en akilleshæl for medarbejdere, ikke mindst i den indledende fase af et anbringelsesforløb, fordi det kan være meget vanskeligt at undgå en tvangsanbringelse, hvis forældrene ikke er – eller kan "bringes til at blive" – enige med forvaltningen om, at barnet skal anbringes.

I forbindelse med fokusgruppeinterviews med medarbejdere fra to socialcentre har jeg spurgt ind til, hvordan de oplever muligheden for at etablere en "fælles forståelse" med forældrene om årsagen til, at barnet skal anbringes i familiepleje, og om det i den forbindelse har en betydning, hvilken etnisk baggrund forældrene har. På dette spørgsmål svarer en medarbejder, at det ofte bliver ekstra svært, når forældrene har etnisk minoritetsbaggrund. Hun oplever indimellem, at samtalerne kan komme til at handle om, "*hvordan det danske samfund er skruet sammen, og hvordan man træffer afgørelser, og hvordan det fungerer*". Men selv om medarbejderen giver udtryk for, at det indimellem kan være særlig svært at etablere en "fælles forståelse" med forældre med etnisk minoritetsbaggrund, afspejler fortsættelsen af interviewet imidlertid, at de interviewede medarbejdere generelt ikke oplever, at forældrenes etnicitet spiller en afgørende rolle.

Nedenfor taler tre medarbejdere om, at det godt kan lade sig gøre at nå frem til en "fælles forståelse" eller en accept, hvis man taler meget længe med forældrene om, at deres barn skal anbringes – men at de fleste forældre, uanset baggrund, har svært ved at forstå, at de ikke kan få deres børn hjem:

Karoline: "Men jeg synes også, at hvis man giver sig god tid til det, og hvis man snakker om det igen og igen mange gange, at der på en eller anden måde kommer en fælles forståelse ..."

Christina: "Jo, det synes jeg også."

Henriette: "Jeg tror egentlig ikke, at der er så stor forskel dér ... Altså, danske forældre ynder jo også det der med at komme ud og se lille Jesper der og sige "nu, skal du snart hjem med mor". Men det der ønske om at have sit barn ... altså jeg tænker, at ..."

Christina: "Den er universel."

Henriette: "Jeg tænker, at der er jo ikke nogen forældre, der ... jeg har ikke truffet nogen i hvert fald, som ikke i det mindste fra tid til anden sidder og tænker og længes efter deres børn ... Og så bliver de jo overvældet af det der ..."

På baggrund af interviews med medarbejdere og forældre er det relevant at rejse spørgsmålet, om man i virkeligheden opnår en fælles forståelse, eller om der snarere er tale om, at forældrene kapitulerer, fordi de efterhånden indser, at de er magtesløse i mødet med systemet, og at synlige udtryk for modstand og modvilje blot risikerer at forringe deres muligheder for at være sammen med deres barn.

Forældre, der beskrives som "uden selvindsigt", "usamarbejdsvillige" eller som "problemforældre".

Klientgørelse handler som nævnt om de processer, der transformerer mennesker til "sager" i mødet med en velfærdsinstitution og om organisationers magt til at kategorisere og tilskrive individer bestemte identiteter (Mik-Meyer 2004:32-33). I stedet for at se den enkelte forælders reaktioner og handlinger som udtryk for netop denne persons måde at forholde sig til en overordentligt vanskelig situation – myndighedsrepræsentanter har vurderet, at en mor er uegnet som forælder, og at hendes børn skal fjernes – er der risiko for, at forældre reduceres til entydige kategorier: "forældre uden selvindsigt" eller "usamarbejdsvillige forældre", og at deres handlinger, motiver og udsagn ses på baggrund af disse kategoriseringer.

Dette betyder ikke, at medarbejdere inden for anbringelsesområdet ikke kan sætte sig ind i, hvor vanskeligt det må være for de implicerede forældre. Medarbejdere giver indimellem udtryk for, hvor ubehageligt det kan være at blive konfronteret med forældrenes fortvivlelse og afmagt. Men det er en del af systemets indbyggede logikker, at forældres desperate handlinger, motiver og udsagn ofte reduceres til enkle kategorier: "uden selvindsigt", "usamarbejdsvillige" eller "problemforældre".

Klientgørelse handler også om, at klienter, der ikke er enige i systemets vurderinger, ofte defineres som "problemforældre": "Det er en del af institutionens logik, at klienter, der har ønsker og behov, der står i konflikt med institutionens løsningsmodeller, opfattes som "tunge", "problematisk" eller som personer med "manglende selvindsigt" (citeret i Feldman og Larsen 2005:10, der referer til Järvinen og Mik-Meyer 2003:20). Brønserud og Dessau skriver i den forbindelse:

"Der synes at være tale om en, i nogle tilfælde, dårlig sammenhæng mellem familiens og det offentlige problemforståelse, løsningsstrategier og udtryksmåde. Dette bliver sjældent direkte adresseret, men har en tendens til at blive ignoreret eller udelukkende betragtet som udtryk for manglende selvindsigt eller samarbejdsvilje hos forældrene." (Brønserud og Dessau 2001:53).

Fra min praksiserfaring som konsulent i Center for Familiepleje har jeg flere eksempler på forældre, der af medarbejdere beskrives som "uden selvindsigt" eller "usamarbejdsvillige". Stereotypiseringen gælder forældre generelt, men praksiserfaring og interviews med medarbejdere giver indtryk af, at forældre med etnisk minoritetsbaggrund er i særlig risiko for at blive negativt kategoriseret – bl.a. fordi de ikke altid kender systemets implicite koder²².

Jeg kan eksempelvis nævne en enlig mor med oprindelse i et afrikansk land, der havde ventet i næsten et år på at få afgjort, om hendes mindre barn, der midlertidigt var blevet anbragt på en døgninstitution, kunne komme i netværkspleje hos nogle af hendes slægtninge. Moren var ikke enig i, at hun ikke kunne have barnet hjemme, og ønskede som minimum, at barnet skulle anbringes i slægten. Af en række forskellige årsager trak sagen i langdrag.

Efterhånden som tiden gik, henvendte barnets mor, der talte rimeligt godt dansk, sig hyppigere og hyppigere til sagsbehandleren for at spørge, om der snart ville blive truffet en afgørelse. Efter at have ventet på en afgørelse i omkring ti måneder, oplyste hun til sagsbehandleren, at hun ville tage datteren ud fra døgninstitutionen og med til England. Sagsbehandleren, der var alvorligt bange for, at moren ville tage barnet ud af landet, fortolkede morens udsagn som et udtryk for manglende samarbejdsvillighed, og konkluderede på den baggrund, at moren "selv havde ønsket en tvang".

Det forekom imidlertid usandsynligt, at moren ville forlade landet med barnet – hun havde det meste sin familie i Danmark og oprindelseslandet og kendte ingen i England. Det er naturligvis et fortolkningsspørgsmål, om man vælger at se morens udsagn som et udtryk for en desperat handling udløst af uenighed om anbringelsesgrundlaget og den urimeligt langsommelige sagsbehandling eller som et udtryk for, at moren ikke ønskede at samarbejde. Imidlertid kan det have store konsekvenser, hvordan morens opførsel vurderes – opfattes hun som "usamarbejdsvillig"²³, er fundamentet for en frivillig anbringelse i netværket skrøbeligt, bl.a. fordi det så vurderes sandsynligt, at moren ikke vil overholde de aftaler, der indgås med forvaltningen, f.eks. i forhold til samvær.

Som det fremgår ovenfor, blev morens opførsel set som et udtryk for, at hun var "usamarbejdsvillig". Moren kendte imidlertid næppe systemets subtile koder – og vidste sandsynligvis ikke, at udsagnet om, at hun ville tage barnet med til England, kombineret med hendes vedvarende manglende enighed i anbringelsesgrundlaget, kunne ses som udtryk for manglende samarbejdsvilje og i yderste konsekvens resultere i, at sagsbehandleren ville tage sagen op i børn og unge-udvalget med henblik på at få den igennem som en tvangsanbringelse.

Forældre med et større kendskab til systemets indretning og subtile koder kan modsat opleve at være tvunget til at tilbageholde kritik eller modvilje, fordi de ved, at dette kan få indflydelse på deres mulighed for at se deres barn og på tidshorizonten for en eventuel hjemgivelse. Forældres aktive deltagelse og involvering i anbringelsessager har således vanskelige vilkår.

Inddragelse af børn, unge og deres forældre i sagsbehandlingen

Ikke desto mindre gøres på kommunens socialcentre en stor indsats for at inddrage børn og forældre aktivt i sagsbehandlingen. Der er lagt mange ressourcer i at uddanne medarbejdere i forskellige metoder til inddragelse af forældre og børn – eksempelvis har mange medarbejdere været på kursus i og arbejder dagligt med Signs of Safety, Familierådslagning eller andre metoder, der har til hensigt at inddrage børn og forældre aktivt i sagsbehandlingen (se Bressendorff og Larsen 2008). Tilsvarende har kommunen gennemført et ambitiøst projekt, hvis formål var at udvikle metoder i det sociale arbejde med udsatte børnefamilier med henblik på at styrke familiernes egne ressourcer, så en anbringelse uden for hjemmet så vidt muligt undgås²⁴.

Satsningen på aktivt at inddrage børn og forældre er ikke ny; den er imidlertid blevet aktualiseret med Anbringelsesreformen af 2006. Anbringelsesreformen understreger i særlig grad *inddragelse* af børn, unge og deres familie som central og betydningsfuld og beskriver, hvordan den kommunale myndighed bør betragte udsatte børn og unge som *centrale aktører*, der i videst mulig omfang skal *inddrages i deres egen sociale sag* (Servicestyrelsen: 2007, mine fremhævninger).

Det siger loven

“Enhver indsats skal tilpasses det enkelte barns, den enkelte unges og den enkelte families behov. Dette er et af anbringelsesreformens centrale principper, som uomgængeligt forudsætter inddragelse af de berørte parter. Ifølge lovgivningen skal den kommunale myndighed danne sig et ‘førstehåndsindtryk’ af barnets eller den unges vurdering af egen situation. Pligten gælder alle afgørelser i forbindelse med foranstaltninger over for børn og unge jævnfør § 48, stk. 1 også ved afgørelser som for eksempel ophør af forebyggende foranstaltninger, *valg af anbringelsessted* og samvær under en anbringelse” (ibid.:34, min fremhævning).

Det fremgår bl.a. af servicelovens § 46, stk. 3, at *barnet og den unges synspunkter altid skal inddrages og tillægges passende vægt*, i overensstemmelse med barnets alder og modenhed. Det fremgår desuden af § 48, stk. 1, at børn og unge skal *tilbydes en samtale*, inden myndigheden træffer afgørelse i en sag om foranstaltninger (Jappe 2008:322) – f. eks. i forbindelse med samvær under en anbringelse eller i forbindelse med *valg af anbringelsessted*. Det fremhæves dog også, at det er væsentligt at barnet eller den unge informeres om, at han eller hun ikke frit kan vælge, hvad der skal ske fremover. Barnet eller den unge bør ikke opleve at bære ansvaret for en afgørelse (Servicestyrelsen 2007:35). Det er i øvrigt værd at bemærke, at aldersgrænsen for klageberettigelse i forbindelse med den kommunale myndigheds afgørelser om valg af anbringelsessted er sænket fra 15 til 12 år, ligesom der nu er mulighed for at klage over valg af anbringelsessted (ibid.:37). Klagen har opsættende virkning.

Anbringelsesreformen fokuserer først og fremmest på inddragelse af børn og unge, men også inddragelse af *forældre* vægtes. Af servicelovens § 19 fremgår det, at kommunalbestyrelsen skal sørge for, at de opgaver og tilbud, der omfatter børn, unge og deres familier, udføres *i samarbejde med forældrene* og på en sådan måde, at det fremmer børns og unges udvikling, trivsel og selvstændighed (Jappe 2008:318, min fremhævnning). Det fremgår desuden af § 47, at kommunalbestyrelsen skal overveje, hvordan der kan ske en *systematisk inddragelse af familie og netværk* (mine fremhævninger).

Inddragelse af børn og forældre i forbindelse med valg af plejefamilie

Om end det er et centralt princip i Anbringelsesreformen, at børn, unge og deres familier systematisk skal inddrages, er der ikke noget egentligt lovkrav om, at forældre og børns ønsker og krav til en kommende plejefamilie skal afdækkes og have indflydelse på valg af plejefamilie. Men det er, som beskrevet ovenfor, et lovkrav, at børn og unge skal *tilbydes en samtale*, inden der træffes afgørelse i forbindelse med valg af plejefamilie. Når jeg er særligt optaget af børn og forældres inddragelse i forbindelse med valg af plejefamilie, skyldes det dels, at det er en afgørelse, der får meget stor betydning for anbragte børn og deres forældre, og som jeg derfor principielt mener, de bør have indflydelse på. Dels at jeg er interesseret i, om der i forbindelse med anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund spørges ind til børns og forældres ønsker til en plejefamilies etniske, sproglige og religiøse baggrund.

I næste kapitel belyses i hvilket omfang medarbejderne inddrager forældre i forbindelse med valg af plejefamilie, herunder om de spørger ind til minoritetsetniske forældres ønsker til en plejefamilies etniske, sproglige og religiøse baggrund og i kapitel 6 og 7 beskrives, i hvilket omfang de interviewede forældre og børn oplever at være blevet hørt og inddraget i forbindelse med valg af plejefamilie. Det skal dog understreges, de anbringelsesforhold, som de interviewede forældre og børn beskriver, alle er indgået før 2006, og dermed *inden* lovkravet om at børn og unge i videst muligt omfang skal inddrages i deres egen sociale sag. Diskussionen om inddragelse i forbindelse med valg af plejefamilie trækkes frem igen i rapportens konklusion (kapitel 10).

Konkluderende bemærkninger

Anbringelsesreformens fokus på inddragelse af børn, unge, forældre og netværk og synet på børn og unge som aktører, der skal inddrages aktivt i deres egen sag, står i kontrast til de klientgørelsesmekanismer som er beskrevet i kapitlet. Mens børn blandt konsulenter i Center for Familiepleje bliver til "*lette*", "*middelsvære*" eller "*svære*" opgaver, beskrives forældre, som er uenige i systemets problemforståelse og løsningsforslag, ind imellem som "*problemforældre*", "*uden selvindsigt*" eller "*usamarbejdsvillige*".

Medarbejdere, der skal vurdere forældres omsorgsevne, står overfor en vanskelig opgave, ikke mindst når der er tale om interkulturelle vurderinger. På den ene side bør de tage højde

4. Anbringelse af børn i familiepleje i Københavns Kommune

for, at adfærd, der i en dansk sammenhæng ville blive vurderet som udtryk for manglende omsorgsevne, i en interkulturel sammenhæng måske vurderes anderledes. På den anden side må de aldrig undlade at gribe ind, hvis et barn, ifølge deres vurdering, omsorgssvigtes.

Selv om der gøres et stort arbejde på kommunens socialcentre for at inddrage forældre og børn, har inddragelse af forældre i anbringelsessager generelt vanskelige vilkår. I lyset af Anbringelsesreformens påbud om aktiv inddragelse af forældre og netværk, er det derfor vigtigt at bestræbe sig ekstra på at fastholde en åbenhed over for de individuelle forældres perspektiver og behov samt aktivt at modvirke tendensen til stereotyp og negativt kategoriserende omtale af forældre generelt og af minoritetsetniske forældre i særdeleshed.

I næste kapitel fokus mod medarbejdere fra socialcentrene i Københavns Kommunes børnefamilieteam.

Noter

- 15: Børne-familieteamene i Københavns Kommune er opdelt i henholdsvis en undersøgelsesgruppe og handlegrupper.
  - 16: § 50-undersøgelsen defineres i Styrelsen for Social Service 2007:57 som: "en kvalificeret faglig og dokumenteret afdækning af, om der foreligger problemer, som bør resultere i en indsats herunder en vurdering af, hvilke forhold hos barnet eller den unge og familien, der bør være mål for indsatsen".
  - 17: Siden Anbringelsesreformen af 1. januar 2006 har det været et lovkrav, at det i forbindelse med anbringelse af børn og unge i familiepleje altid skal overvejes, om en netværksanbringelse kan komme på tale (Styrelsen for Social Service 2007: 125).
  - 18: Visitationsskemaet findes på www.familiepleje.kk.
  - 19: Tilsvarende fandt vi i forbindelse med vores undersøgelse af handicapområdet, at medarbejdere har fokus på det, de betegner som "unaturlige og usunde symbioser" mellem forældre og børn (Feldmann og Larsen 2005:53).
  - 20: Jeg baserer dette på Üzeyir Tirellis mundtlige oplæg den 1. november 2008 i forbindelse med en temadag for plejeforældre, der har børn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje.
  - 21: Regelsættet omkring tvangsmæssige anbringelser findes i servicelovens § 58. Heraf fremgår det at: "Er der åbenbar risiko for, at barnet eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af
    - 1) utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge
    - 2) vold eller andre alvorlige overgreb
    - 3) misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge eller
    - 4) andre adfærds eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den ungekan børn og unge-udvalget uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 8.
  - 22: Se også Feldman og Larsen 2005, 2006 og 2008 for tilsvarende tendens i forbindelse med mødet mellem systemrepræsentanter og klienter med etnisk minoritetsbaggrund inden for handicapområdet i Københavns Kommune.
  - 23: Egelund og Thomsen 2002 fandt i forlængelse heraf i et studie af socialforvaltningernes vurderinger i børnesager, at sagsbehandlerens opfattelse af klienten – for eksempel om denne var samarbejdsvillig – smittede af på vurderingen af forældreoven hos klienten.
  - 24: Se www.kk.dk/Borger/SocialeTilbud/BoernOgUnge/AktuelleProjekter/FamilienICentrum
-

5. Medarbejdernes vurderinger og holdninger

Med udgangspunkt i interviews med otte medarbejdere fra to af socialcentrenes børne-familieteams, sættes i dette kapitel fokus på, hvordan de interviewede medarbejdere vurderer og handler i sager vedrørende anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje.

Kapitlets hovedargumenter

Kapitlet illustrerer, at der er store forskelle på, hvordan medarbejderne vurderer og handler i sager vedrørende anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje. I manglen på plejefamilier, der kan matche børnenes forskellige etniske, sproglige og religiøse baggrunde, tager nogle medarbejdere en række særlige hensyn, f.eks. ved at tilbyde modersmålsundervisning og støtte-kontaktpersoner med samme baggrund som barnet, for at sikre, at barnet kan "bevare" den oprindelige kultur, tro, sprog og identitet. Andre medarbejdere mangler viden om emnet og er ikke opmærksomme på mulighederne for at støtte op om disse anbringelser med særlige foranstaltninger. Endelig er der medarbejdere, der mener, at børn med etnisk minoritetsbaggrund er bedst tjent med at lære dansk og komme i etnisk danske plejefamilier, så de kan blive så "integrerede" som muligt, og som ikke ser det som relevant eksempelvis at tilbyde modersmålsundervisning.

I kapitlet argumenteres der for, at medarbejderne generelt mangler viden om området, og at de, fordi børnekonventionens artikel 9, 20 og 30 ikke er indarbejdet i serviceloven, i høj grad baserer deres vurderinger og handlinger i sager vedrørende anbringelse af etniske minoritetsbørn på *personlige holdninger til integration*.

Forskningen i socialarbejderes vurderinger og handlinger i børnesager

Flere danske undersøgelser har belyst socialarbejderes vurderinger og handlinger i børnesager, med et særligt fokus på sager vedrørende anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund (se f.eks. Egelund og Thomsen 2002, Skytte 2002, Hannemann 2003, Hannemann, Pihl Hansen og Skytte 2005, Møller og Skytte 2004). Ifølge Møller og Skytte viser forskellige undersøgelser, "at socialarbejdere oplever, at samarbejdet med etniske minoritetsfamilier er særligt komplekst og tidskrævende, at der er tale om meget ressourcetsvage familier, at familierne ofte ikke forstår, hvorfor og hvad der sker ved en anbringelse af deres barn, at familierne mangler kendskab til det sociale system, at familierne ikke er enige i anbringelserne, og at familierne oplever skam over ikke at kunne håndtere problemerne selv" (Møller og Skytte 2004:14).

5. Medarbejdernes vurderinger og holdninger

I sin bredt funderede undersøgelse²⁵ fra 2002, fandt Skytte at "socialarbejdere i udstrakt grad ignorerede barnets etniske, religiøse, sproglige og kulturelle baggrund og dermed også undlod at tilgodese barnets mulighed for under anbringelsen at udvikle kompetencer i forhold til at kunne indgå som kompetent medlem af sin etniske minoritetsfamilie" (2002:231). Og videre at "Børn fra etniske minoritetsfamilier anbringes i danske dansksprogede familier, uden at dette i journaler og interviews omtales som dilemmafyldt eller problematisk" (ibid.:229).

Skytte har forskellige bud på årsagen til dette. En årsag er, at socialarbejderne er prægede af den samfundsmæssige diskurs og kontekst, de indgår i – en kontekst, der på det tidspunkt, hvor Skytte skrev sin afhandling var præget af nationalistiske idealer, og hvor beskyttelse, bevaring og udvikling af danskheden, dansk sprog, kultur og religion, var tilbagevendende temaer, der blev sat på spidsen i EU og flygtningespørgsmål. Skytte skriver:

"En inddragelse af kontinuitet i forhold til børnenes etniske, religiøse, sproglige og religiøse baggrund i socialarbejdernes skøn er i henhold til en nationalistisk tankegang irrelevant, eller måske ligefrem ødelæggende, for den sociale integration, forstået som integration i den danske nation, der i det undersøgte arbejde fremstår som målet med en anbringelse udenfor hjemmet" (ibid.:238).

Med andre ord vægter socialarbejderne først og fremmest børnenes mulighed for at tilegne sig det danske sprog og udvikle sociale kompetencer, så de får mulighed for at indgå i det danske samfund på lige fod med andre anbragte børn, på bekostning af en anerkendelse af barnets baggrund, familierelationer og mulighed for eksempelvis at tale sit modersmål. Vurderinger og handlinger er således præget af en assimilationsstrategi, hvor anbringelsen af barnet i sidste ende har til formål at "gøre barnet dansk".

En anden årsag til, at socialarbejdere i udstrakt grad ignorerer de minoritetsetniske børns etniske, religiøse, sproglige og kulturelle baggrund er, ifølge Skytte, at familieplejekonsulenterne mener at vide, hvad der er den bedste anbringelsesmulighed for barnet, nemlig et af de anbringelsessteder, man allerede har i sit repertoire (ibid.:243-244). Og selv om Familieplejen og de enkelte konsulenter ikke har indflydelse på beslutningen om den enkelte anbringelse, har de alligevel mulighed for at give børnene 'det, de har brug for': "*Nemlig etniske, sproglige, religiøse og kulturelle kompetencer til livet i det danske majoritetssamfund. Denne assimilationstilgang fremstår som et doxa i det sociale arbejde omkring etniske minoritetsbørn, der anbringes udenfor hjemmet fra forældre her i landet*" (ibid.).

Skyttes resultater bekræftes af Social Forsknings Institut (SFI) forløbsundersøgelse fra 2004, hvoraf det fremgår, at hensyntagen til etnisk baggrund kun spiller en *marginal* rolle i anbringelsen af de etniske minoritetsbørn (Egelund, Hestbæk og Andersen 2004:330-331).

Egelund og Thomsen fandt i deres undersøgelse fra 2002 af socialforvaltningernes vurderinger i børnesager, at sagsbehandlere ikke anbringer etniske minoritetsbørn, med mindre der er tale om "ekstreme situationer", fordi de løsninger, der er til rådighed, krænker børnenes

rettigheder efter børnekonventionen. Der er ikke mulighed for at respektere børnenes sprog, religion, spisevaner, påklædning m.m., hvilket også kan betyde, at de mister kontakten med biologiske forældre og slægt (Egelund og Thomsen 2002:21). Egelund og Thomsen fandt desuden, at sagsbehandlere i vurderingen af etniske minoritetsbørn i nogen grad vurderer problemer, som man ville tage alvorligt, hvis der var tale om etnisk danske børn, som kulturelle forskelligheder. Endelig gav nogle sagsbehandlere udtryk for, at etniske minoritetsfamilier er vanskelige at arbejde med på grund af for ringe viden, og nogle få sagsbehandlere talte også om en ængstelse for at blive opfattet som racistiske af denne grund (ibid.: 178).

Tilbagevendende fokuspunkter i de nævnte undersøgelser er, i hvilket omfang sagsbehandlere tager hensyn til børnenes etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund, når de anbringer børn med etnisk minoritetsbaggrund, herunder om de lever op til principperne i FN's børnekonvention (se kapitel 3).

Temaer i interviewene

Ligesom de ovenfor nævnte undersøgelser, er også jeg optaget af, hvordan det påvirker medarbejdernes vurderinger og afgørelser i anbringelsessager, når børn og forældre har etnisk minoritetsbaggrund. Jeg har derfor bl.a. spurgt ind til, hvordan medarbejderne oplever dialog og samarbejde med forældre med etnisk minoritetsbaggrund – om der er forhold, der adskiller sig fra majoritetsdanske forældre og i givet fald hvilke. Desuden, hvorvidt medarbejderne afdækker forældres ønsker og krav til en plejefamilie, herunder ønsker til plejefamiliens etniske, sproglige og religiøse baggrund. Endvidere, i hvilket omfang medarbejderne tager særlige hensyn, når de anbringer børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje. Desuden, om de undersøger mulighederne for en anbringelse i slægten eller netværket ekstra grundigt i sager vedrørende børn med etnisk minoritetsbaggrund. Afslutningsvis har jeg spurgt, og om de har kendskab til de i kapitel 3 nævnte børnekonventionsartikler og vejledningspunkter.

De interviewede medarbejdere

Empirisk bygger kapitlet på to fokusgruppeinterviews med i alt otte børne-familieteam medarbejdere fra to forskellige socialcentre i Københavns Kommune – de omtales som hhv. "socialcenter 1" og "socialcenter 2". Medarbejderne inkluderer børne- og ungdomskonsulenter, sagsbehandlere samt en koordinator. Fokusgruppeinterviewene er gennemført på medarbejdernes respektive arbejdspladser. De interviewede medarbejdere har frivilligt valgt at deltage i interviewet og vidste på forhånd, at der ville blive sat fokus på anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund. Derfor kan der have været en overvægt at medarbejdere, der valgte at deltage i interviewet, fordi de ønskede at være med til at formidle et positivt billede af kommunens indsats på området, eller fordi de havde nogle stærke holdninger på området. Interviewene kan ikke ses som repræsentative for samtlige medarbej-

dere fra Københavns Kommunes otte socialcentre. Det er imidlertid mit indtryk, at de forskellige holdninger og tilgange til emnet, som repræsenteres af de otte interviewede medarbejdere, kan findes på de fleste socialcentre i Københavns Kommune.

Desuden inddrages i mindre omfang deltagerobservation fra min praksiserfaring som konsulent i Center for Familiepleje.

Dialog og samarbejde med forældre med etnisk minoritetsbaggrund

Spørgsmålet om, hvordan medarbejderne oplever dialog og samarbejde med forældre med etnisk minoritetsbaggrund – om der er forhold, der adskiller sig fra majoritetsdanske forældre, eller om denne skelnen ikke er relevant, gav i begge interviews i første omgang anledning til udsagn vedrørende de sproglige misforståelser, der ind imellem kan opstå, og anvendelsen af tolk:

“Jeg synes, at der er tidskrævende med tolk, og der skal være tolk på. Nogle gange kan det også være svært at ... altså ... at føle sig helt sikker på, om det så er rigtigt modtaget, det budskab man prøver at afsende”.

Det er dog ikke alle medarbejdere, der konsekvent anvender tolk – bl.a. fordi de indimellem oplever, at det kan være vanskeligt at skaffe tolke, der kan oversætte på en given borgers sprog. Eksempelvis omtales i det ene fokusgruppeinterview, at en medarbejder over en år-række ikke havde kunnet skaffe en swahilitalende tolk til en mor, der næsten ikke talte dansk.

En anden medarbejder er inde på, at det kan være meget vanskeligt at videreformidle fagtermer:

“Jeg synes, at nogle af vores begreber er rigtig vanskelige at formidle og være sikker på, at de forstår det. For eksempel “familiebehandling” eller “følelsesmæssig udvikling” ... Også fordi de er meget kulturbestemte på en eller anden måde. Og det kræver alligevel en vis tankegang foran de der begreber ... og det synes jeg, at vi for det første bruger meget tid på at forklare, og det er rigtig svært at forklare nogle gange ... Og spørgsmålet er også, om man skal forstå det for at være en god forælder. De er så en anden side af sagen ... om vi egentlig sætter sådan nogle urimelige krav, på den måde. ”

Medarbejderens dilemma er altså, at det på den ene side kan være rigtig vanskeligt og tidskrævende at forklare et fagterm som eksempelvis “følelsesmæssig udvikling”, som i en eller anden udstrækning er kulturbestemt, og at hun på den anden siden kan være i tvivl om, hvorvidt forældre absolut skal forstå den slags fagbegreber for at være gode forældre. Derimod oplever medarbejderen ikke, at forældrene har svært ved at forstå ordet “familiepleje”, og hvad det indebærer.

Tilsvarende beskriver medarbejderen, at det kan være vanskeligt at videreformidle forældrenes rettigheder – f.eks. i forbindelse med samvær. Det nævnes også, at forældre med

etnisk minoritetsbaggrund ikke altid kender til "vores system og samfund", og at de kan have svært ved at finde rundt.

"De tager alting til forhandling"

Et andet forhold, hvor flere medarbejdere oplever at forældre med etnisk minoritetsbaggrund adskiller sig fra etnisk danske forældre, er at de mener, der er tendens til at forældre med etnisk minoritetsbaggrund "forsøger at forhandle". Det samme fandt vi i vores undersøgelse af mødet mellem medarbejdere og borgere med etnisk minoritetsbaggrund inden for handicapområdet i Københavns Kommune: "Nogle medarbejdere giver udtryk for, at borgere med etnisk minoritetsbaggrund ofte *tror, det er en forhandling*, at situationen er *en basar*, frem for en tildeling af støtte og ydelser inden for lovgivningens rammer" (Feldman og Larsen 2006:24).

Nedenfor fortæller Henriette om en familie med somalisk baggrund – to piger, der boede hos deres moster og mormor i en lejlighed i Mjølnerparken:

"Jeg blev så vred på denne mormor, fordi hun ville have det ene og det andet og tredje og fjerde ... og på det tidspunkt talte vi både plejehjælp ... og også kost og logi. Så det var sådan virkelig ... men de ville altså også have hjælp til reparation af støvsuger og [...] og ting og sager ... Og tolken fortalte mig så, da jeg kom ud derfra ... Han sagde: "Ved du hvad ... Du er nødsaget til at forstå med somaliere – altså hun er ikke specielt uforskammet, men nede i Somalia er man ikke vant til, at der bliver talt ærligt. Og man kan ikke forstå, når du siger, at sådan er det. I Somalia der kommer man med et tilbud, næstlaveste leje ... sådan noget lignende ..."

Henriette er altså dels inde på, at den pågældende familie stillede nogle urimelige krav om hjælp fra systemet, dels, at mormoren så Henriettes udmelding om, hvilken støtte og ydelser, der kunne bevilges, og hvilken, der ikke kunne bevilges, som en slags "forhandlingsoplæg".

Ellen har oplevet noget tilsvarende:

"Det er også noget af det, jeg oplever – det der med forhandlingen. Det er nok noget af det, der er meget anderledes i de samtaler med danske forældre og dem med anden etnisk baggrund ... .. hvor jeg oplever, at de danske forældre er lidt mere ... De tænker, nå, men jeg fortæller, hvordan det er, og så er det sådan. Men i de etniske familier, der er ingenting, som jeg siger. Det er, fordi de tager det altid til forhandling. Og prøver på at gradbøje det".

Karoline er enig med Henriette og Ellen og illustrerer dette med at tale om en minoritetsetnisk mor, hvis søn var blevet anbragt på en institution, og hvor moren, ifølge Karoline, havde meget svært ved at overholde de aftaler, der var blevet indgået omkring samvær:

"Det kan være f.eks. være samvær. Det kan være et "issue" rigtig meget, hvor man hele tiden prøver at gradbøje det ... En mor, som så selv laver sine samvær på institutionen i dække af, at så kom hun lige forbi med en trøje, og lige forbi med noget medicin, og lige forbi med noget mad til ham. For han fik sikkert ikke nok at spise. Altså, man skal forhandle om alting."

Oplevelsen af, at nogle borgere med etnisk minoritetsbaggrund i særlig grad forsøger at forhandle, kan være reel nok. Imidlertid vil forhandling og sagsfremstilling altid spille en rolle i forvaltning. En jurist, som underviser kommunale sagsbehandlere i det socialfaglige skøn, pointerede således på et informationsmøde for forældre til børn med handicap, at *forhandling* er et vigtigt element i tildelingen af den rette støtte, f.eks. dækning af merudgifter eller spørgsmål om tabt arbejdsfortjeneste (Feldman og Larsen 2006:24).

Eksemplet ovenfor giver desuden indtryk af, at nogle af de handlinger, der ses som "kulturelle" og fortolkes som udtryk for "forhandling", når det drejer sig om forældre med etnisk minoritetsbaggrund, måske ville blive udlagt på en anden måde, hvis forældrene havde haft etnisk dansk baggrund. Det er eksempelvis næppe kun forældre med etnisk minoritetsbaggrund, der finder på forskellige grunde til at komme til at se deres døgninstitutionsanbragte børn oftere end aftalt.

Gæstfrihed og racisme

Som et andet eksempel på forhold, hvor forældre med etnisk minoritetsbaggrund adskiller sig fra etnisk danske forældre, nævnes at de ofte er mere gæstfrie – og at dette gælder, uanset om man ikke er enig med dem. *"Og så en anden ting, jeg tænker, der er meget anderledes, det er, at selv om man er uenig, så er de enormt gæstfrie og åbne og hjertelige, faktisk. Det er imponerende. Meget imponerende."* Selv om der er generel enighed om dette forhold, mener Henriette, at man bør skelne i forhold til folks nationalitet. Henriette mener at vietnamesere gerne vil klare alting selv, ligesom kinesere, mens iranere er mere krævende:

"Den befolkningsgruppe, som for mit vedkommende er mest krævende, det er iranere. Og ... Jeg tænker på, at det er dem, der kommer fra den højere middelklasse, der er kommet hertil. Altså en storesøster, der bare står og siger: Vil det sige, at jeg skal gå ud og gøre rent ... – og så må jeg afbryde mit universitetsstudie. Så siger jeg: Det må du. Sådan er det ... Jamen, hun ville ikke bo i en toværelses lejlighed med sin lillebror, så hun havde fået fat i en anden lejlighed, som kostede på det tidspunkt 7.000 kr. og mente, at så skulle vi altså betale, sådan så ... Så siger jeg: Det gør vi ikke."

Spg: "Altså, hun boede alene med sin lillebror?"

"Ja, og havde en husleje på lige omkring 2.000, så det kunne godt hænge sammen. Men den lejlighed var ikke af en fornuftig standard set med hendes øjne, hvor jeg så siger: "Jamen, det vil sige, at du mener, at danskere skal bo her, og så skal du bo et andet sted, hvor vi så skal betale ..." Den der omvendte racisme ... Så har det også været meget inde – fra tid til anden – med, at når vi stiller krav, så er vi racister."

Selv om Henriette fremhæver ovennævnte eksempel som udtryk for omvendt racisme, er det, som Henriette ovenfor refererer episoden, hende selv, og ikke storesøsteren, der bringer etnicitet på banen – nemlig i forbindelse med hendes udsagn om at *"vil det sige, at du mener, at danskerne skal bo her, og så skal du bo et andet sted, hvor vi skal betale"*. Henriette skelner altså klart mellem *"vi danskere"* og den pågældende pige, som hun øjensynligt ser som *"iraner"*.

Har pigen oplevet sig selv om "dansk" eller ønsket at blive set som "dansker", kan Henriettes bemærkning være blevet opfattet som en eksklusion fra det danske fællesskab.

Henriette fortæller, at hun tit har oplevet at blive kaldt racist. Der er ingen af hendes øvrige tre kollegaer, der har haft tilsvarende erfaringer, eller som beretter om, at de i forbindelse med afslag eller krav til borgere med etnisk minoritetsbaggrund er bange for at blive kaldt racister.

Forældre med etnisk minoritetsbaggrund opleves altså som særligt gæstfrie – også når man kommer med et afslag. En enkelt medarbejder oplever derimod at hun, netop i forbindelse med krav og afslag, er blevet anklaget for at være racist. Det er imidlertid væsentligt at skelne mellem situationer, hvor medarbejdere oplever at blive beskyldt for at være racister, eksempelvis fordi borgeren oplever at blive ringere behandlet end majoritetsdanskere, situationer, hvor medarbejdere selv fremprovokerer den slags udsagn, og situationer, hvor racismeanklagen bliver anvendt af borgeren som en provokation²⁶.

Medarbejdernes afdækning af forældrenes ønsker til valg af plejefamilie

Som nævnt i kapitel 4 har jeg i undersøgelsen været optaget af, om og hvordan medarbejdere undersøger forældres ønsker og krav til en kommende plejefamilie, herunder forældrenes ønsker til plejefamiliens etniske, sproglige og religiøse baggrund. For at belyse dette spørgsmål spurgte jeg i første omgang, hvordan forældrenes ønsker til en plejefamilie afdækkes. Christina svarede:

"Så afdækker vi jo også altid forældrenes ønske på den måde at forstå, at vi som udgangspunkt selvfølgelig vil tage forældrene med ud på besøg i den plejefamilie, som vi har i forslag til dem – i forhold til at deres barn skal bo her – og så tage en snak med dem om, om de synes, det vil være okay med den her plejefamilie til deres børn ..."

Christinas svar skal formodentligt forstås som et udtryk for, at hun normalt ikke spørger ind til forældrenes ønsker, *inden* hun finder en plejefamilie, men derimod venter med at involvere dem, til der er fundet en mulig plejefamilie. Jeg spørger desværre ikke ind til, hvorfor hun ikke taler med forældrene inden. En mulig årsag kunne være, at hun, på samme måde som andre medarbejdere, jeg har talt med, er bekymret for, at processen med at få barnet anbragt uden for hjemmet kan blive forhalet, hvis forældre skal involveres allerede *inden*, der er fundet en plejefamilie.

Herefter spurgte jeg de fire medarbejdere, om der i forbindelse med forældre med etnisk minoritetsbaggrund spørges ind til, om forældrene har særlige ønsker i forhold til plejefamiliens etnicitet, tro eller sproglige kompetencer. En af medarbejderne svarede:

Karoline: "Jeg tænker faktisk, at det kan være rigtig svært at finde en plejefamilie nogle gange. Så på den måde tror jeg ikke, at ... desværre nogle gange får jeg ikke spurgt om alle deres ... eller lagt op til, at de kan komme med alle deres ønsker altid. Fordi man kan være bange for, at man ikke imødekomme dem. Ja. Også at

5. Medarbejdernes vurderinger og holdninger

det bliver en lang ... Det har også noget med tid at gøre. Altså, så kan det blive rigtig, rigtig lang proces ... Men jeg tror, at det er fordi ... Det er i hvert fald min oplevelse, at der bare ikke er alle mulige plejefamilier nødvendigvis ..."

Christina: "Man kan også stå akut ... Så har du måske kun én mulighed ..."

Henriette: "Altså, det har i hvert fald været overordentligt svært at finde plejefamilier af anden etnisk baggrund. Vi har været inde i lokalbladene og annoncer."

Medarbejdernes svar giver dels indtryk af, at de er bange for, at det kan komme til at tage for megen tid, hvis de skal afdække forældrenes ønsker, dels at de ikke altid taler med etniske minoritetsforældre om, hvilke ønsker de har til en kommende plejefamilies etnicitet, bl.a. fordi de har erfaring for, at det kan være svært at finde plejefamilier med forskellige etniske, sproglige og religiøse baggrunde og derfor ikke ønsker at give forældrene falske forhåbninger.

Udfyldelse af visitationsskemaet

Som beskrevet i kapitel 4 skal der, hver gang et socialcenter efterspørger en plejefamilie til et barn, udfyldes et af de såkaldte "visitationsskemaer", udviklet af Center for Familiepleje. Visitationsskemaet har en væsentlig betydning i "matchningen" mellem plejebarn og plejefamilie, fordi det er her, de ønsker, der måtte være til en plejefamilie til et givent barn, videreformidles til den medarbejder i Center for Familiepleje, der skal finde plejefamilien til det specifikke barn. Derfor er det relevant at afdække, hvordan socialcentrenes medarbejdere udfylder skemaet. Baserer de ønsker til en kommende plejefamilie på samtaler med forældre og barn, eller udspringer disse beskrivelser af medarbejdernes egne vurderinger?

Jeg spurgte derfor uddybende medarbejderne, hvordan de udfylder visitationsskemaet, inden de sender det ind til Center for Familiepleje:

Spg.: "På visitationsskemaet skriver I jo altså nogle ting på ... omkring hvad I synes, vil være den rigtige plejefamilie her ... Er det så baseret på jeres skøn – eller er det baseret på forældrenes ønsker? Når I har sat krydser ved et eller andet ...?"

Ellen: "Både og. Det er forskelligt."

Christina: "... Nogle gange er det jo nogle rigtig svære samtaler, fordi vi er måske ikke rigtig enige om, at de skal anbringes ..."

Karoline: "Typisk det vi taler om, det er jo "hvor", altså beliggenheden – om det skal være tæt på København, eller det skal være på landet. Og så om der er andre børn. Det synes jeg tit, at det er noget, der fylder meget."

Her bringes en ny og væsentlig problemstilling frem, nemlig at det kan være svært at spørge ind til forældrenes ønsker til en given plejefamilie i de tilfælde, hvor forældrene ikke er enige med medarbejderen i, at barnet skal anbringes.

Det udfyldte visitationsskema, som tilsendes Center for Familiepleje, afspejler altså ikke nødvendigvis forældrenes ønsker til en plejefamilie, men kan lige så godt være baseret på medarbejderens eget skøn. Når der spørges ind til forældrenes ønsker, er det typisk spørgsmål i forhold til geografi – altså hvor plejefamilien skal bo – og om der må være andre børn. Det ser således ud til, at visitationsskemaets på forhånd definerede kategorier, hvad angår krav til plejefamilien – alder, geografi, børn i familien, omfanget af plejefamiliens erhvervsarbejde – bliver styrende for, hvilke spørgsmål medarbejderne stiller forældrene i de tilfælde, hvor de spørger ind. Spørgsmål vedrørende forældrenes ønsker og krav til eksempelvis plejefamiliens etnicitet, tro og sproglige kompetencer, afdækkes øjensynligt ikke, eller i hvert fald ikke konsekvent.

I Brønserud og Dessau (2001:104) beskrives de formelle krav til, hvad der, ifølge Vejledning til Servicelovens regler om særlig støtte til børn og unge 1998, bør ligge til grund for udvælgelse af plejefamilier: De fysiske rammer og det socialpædagogiske indhold, samspillet mellem de voksne, plejeforældrenes pædagogiske udgangspunkt, deres forestillinger om børneopdragelse, behandling, motiver for at tage børn i pleje, omfanget af udearbejde, uddannelse, arbejds erfaring, antal egne børn og deres alder, helbreds erklæring, straffeattest, vurdering af økonomien i familien. Brønserud og Dessau skriver i den forbindelse: "De kriterier, som lovgivningen peger på, synes i vid udstrækning at fokusere på *ydre* forhold ved plejefamilien, mens *indre* faktorer såsom plejefamiliens værdier og menneskelige kvaliteter i mindre udstrækning diskuteres (ibid.)."

Selv om det tydeligvis ikke altid er nogen nem opgave, kan det alligevel undre, at forældres ønsker og krav til en kommende plejefamilie ikke systematisk forsøges afdækket, i betragtning af hvor stor en betydning dette valg kommer til at få for anbringelsesforløbet og dermed for børnenes fremtidige liv. Brønserud og Dessau skriver om matchningsarbejdet, at "*biologiske forældre, eventuelt institutionspersonale og ikke mindst barnet selv bør i samarbejde med sagsbehandleren forsøge at beskrive forventninger og krav til en kommende plejefamilies evner og tilbud (for eksempel specifik faglig kompetence, uddannelsesmæssig baggrund, livsstil og familiekonstellation), så disse matcher barnets behov og profil*" (2001: 107-108).

Tages særlige hensyn?

Spørgsmålet om, hvorvidt medarbejderne oplever, at der er nogle særlige hensyn, man bør tage, når man anbringer et barn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje, eller om man "bare skal gøre det man plejer", gav anledning til meget forskellige svar på de to socialcentre.

På socialcenter 1 var især en enkelt medarbejder, en børne- og ungdomskonsulent, meget opmærksom på vigtigheden af at sikre, at etniske minoritetsbørn, der anbringes i etnisk danske plejefamilier, fortsat får mulighed for at tale deres modersmål og praktisere deres religion, samt at de bevarer kontakten til deres oprindelige miljø. For at understrege denne pointe, kom Christina med et eksempel på, hvordan hun havde handlet i en konkret sag vedr. anbringelse af to drenge med somalisk baggrund:

5. Medarbejdernes vurderinger og holdninger

”Jamen altså, f.eks. har jeg to somaliske drenge ovre i [X by] – i hver sin plejefamilie. Med en somalisk mor, som sådan har flyttet lidt rundt omkring i landet. Og hun har slet ikke haft kontakt med sine drenge. Og så har jeg syntes, at det var vigtigt for drengene, at de fik en somalisk kontaktperson, som ... talte somalisk med dem, og de lavede noget somalisk mad, og de talte også lidt om religion, men ikke så meget på det tidspunkt, for der var drengene ikke så store endnu.”

Christina havde kendskab til både FN's børnekonvention og ”Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre”²⁷ og forklarede, at det var i henhold til vejledningstekstens punkt 278, at hun havde fået tilknyttet den somaliske kontaktperson. Med sin brede viden om emnet kom hun til at præge samtalen, og jeg fik indtryk af, at hun i teamet i sit daglige arbejde var med til at påvirke indsatsen i forhold til anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund. De øvrige tre kollegaer, der deltog i fokusgruppeinterviewet, tog ikke altid de samme hensyn, når de anbragte børn med etnisk minoritetsbaggrund. En kommentar fra Henriette til Christina med henvisning til, at hun havde tilknyttet somaliske kontaktpersoner, kan illustrere dette forhold: *”Jeg synes, at det er flot, at du husker det der med ... [sproget]. Jeg har nemlig to – også fra Somalia – dem fik vi fra Brønshøj. Der er ikke nogen somalisk [kontaktperson] på, og det skal jeg ... da have etableret. Det kan kun gå for langsomt!”*

Til trods for at det kun er Christina, der umiddelbart kunne huske at have hørt om de ovenfor nævnte paragraffer og vejledningsteksten, mener samtlige fire deltagende medarbejdere i fokusgruppeinterviewet på socialcenter 1, at man bør tage nogle særlige hensyn, når man anbringer børn med etnisk minoritetsbaggrund – især hvis barnet skal anbringes i en etnisk dansk plejefamilie. Karoline, der er sagsbehandler, har et andet eksempel, hvor det var vigtigt, at der blev taget særlige hensyn – det drejer sig om en anbringelse af et mindre barn fra Thailand, hvis forældre var buddhister og som derfor ønskede, at hun regelmæssigt skulle komme i templet:

”Jeg har også en familie med en lille pige på 6 måneder, der lige er kommet ud i en dansk plejefamilie. Og hendes forældre kommer fra Thailand. Jeg har oplevet, at det var rigtig vigtigt – nærmest under det første møde mellem familien og plejefamilien, at der blev snakket kultur. At det blev noget, der blev snakket om som en del af denne anbringelse. Det var meget vigtigt for familien, at hun stadig kom i tempel – og døbt i tempel og sådan nogle ting ... Og det – for den danske plejefamilie var det noget, de ikke kendte til. Men jeg synes, at det var rigtig godt, at de var åbne over det ...”

På mit uddybende spørgsmål om, hvorvidt barnets alder på anbringelsestidspunktet spiller ind, når medarbejderne skal finde en plejefamilie til et barn med etnisk minoritetsbaggrund, er det igen Christina, der først byder ind:

”Ja, helt klart. Ellen og jeg, som har denne her sag med det nyfødte barn, vi har jo talt rigtig meget om det, også i forhold til min bekymring – vores bekymring – om hun så udvikler sin egen oprindelig sprogstamme ... hvis vi ikke kan finde en arabisktalende familie til hende. Og det, synes vi begge to, vil være rigtig u hensigtsmæssigt, hvis hun ikke får mulighed for

at udvikle sin oprindelige sprogstamme. Såfremt det skal være en længerevarende anbringelse, så er vi da begge to af den overbevisning, at så skal vi prøve at finde [en arabisktalende] familie ...”

Christina uddyber sit svar ved at forklare, at det, hun bl.a. ville være bekymret for, var, hvordan barnets mulighed på sigt ville blive for at kommunikere ”med sine egne”, samt at hun ville være bange for, at det ville blive sværere at tilbageføre barnet til sin egen familie, hvis det ikke talte arabisk.

Henriette forklarer, at det er noget andet, når det drejer sig om de større børn. Hvis det f.eks. var en 12-årig, der skulle anbringes, ville hun ikke tænke sproglige forhold ind:

”Det vil ikke være det, jeg i første omgang tænker på. Det, jeg ville tænke på i den forbindelse, var omsorgen og miljøet. Og hvor meget samvær med forældrene skulle være ... på det tidspunkt ... en 12-årig må man formode, at han eller hun taler jo med sine forældre. Det er noget andet, hvis det er en toårig, hvor man skal sørge for, at kontakten opretholdes. Så det vil ikke være det første, jeg tænkte på.”

Men Henriette har også haft to større børn, der var anbragt i familiepleje, hvis forældre begge blev udvist. For at sikre at børnene kunne bevare kontakten til forældrene, sørgede socialcentret for, at børnene kunne tale i telefon med deres forældre i Kenya:

”Jeg har to unger fra Kenya, hvor forældrene – først far og derefter mor – bliver anholdt og bliver udvist efter henholdsvis to og tre års fængsel på grund af narkokriminalitet. Og de er her i landet endnu og er i en familiepleje, og der betaler vi særskilt telefon, så de kan snakke med moderen hver mandag aften. Så har vi været indenom, om vi ville bevilge Skype, så de kunne ...”

Som det fremgår, er de interviewede medarbejdere fra socialcenter 1 generelt meget opmærksomme på at tage forskellige hensyn, når de anbringer børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje. På baggrund af min praksiserfaring som konsulent i Center for Familiepleje er det dog ikke mit indtryk, at medarbejderne kan ses som repræsentative for gældende praksis på kommunens otte socialcentre. Der har eksempelvis kun ganske få gange i løbet af de to år, jeg har deltaget i visitationsmøder i Center for Familiepleje, været stillet ønske eller krav fra socialcentrets side om, at et barn skulle anbringes i en plejefamilie med en etnisk, sproglig og/eller religiøs baggrund, der matchede barnets; tilsvarende har der kun enkelte gange været stillet krav om modersmålsundervisning til et barn med etnisk minoritetsbaggrund, der skulle anbringes i en etnisk dansk plejefamilie.

Medarbejderne fra socialcenter 2 havde en lidt anden tilgang til emnet. Ingen af medarbejderne fra socialcenter 2 kunne, da jeg afslutningsvis spurgte, huske tidligere at have hørt om de anbefalinger der fremgår af FN's børnekonvention eller ”Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre” i forhold til anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund. På spørgsmålet om hvorvidt de mente, at der er nogle særlige hensyn man bør

tage, når man anbringer børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje, eller om man snarere "bare skal gøre som man plejer", svarede Lisbeth, at principperne er de samme, som dem der gælder for etnisk danske børn. Hun forklarede, at hun f.eks. på et tidspunkt skulle anbringe et etnisk dansk barn, der kom fra en meget troende familie, og det havde hun så tænkt med i forbindelse med valg af plejefamilie. Tilsvarende ville hun f.eks. ikke anbringe et barn, der kom fra et hjem med alkoholproblemer, i en familie, hvor der blev drukket meget, og hvor der stod alkohol fremme.

Esther, en anden medarbejder, er ikke enig i, at man skal lade barnets tro få så stor betydning – i hvert fald, hvis det drejer sig om et muslimsk barn: *"Det muslimske ville ikke være det første, jeg tænkte på"*, understreger hun og tilføjer forklarende, at problemet også er, at der mangler muslimske plejefamilier.

Medarbejderne fra socialcenter 2 kom ikke med eksempler på sager, hvor de havde taget nogle særlige hensyn i forbindelse med anbringelse af et barn med etnisk minoritetsbaggrund. Derimod gav spørgsmålet anledning til overvejelser over sager, hvor man måske *ikke* havde taget de nødvendige hensyn. Eksempelvis fortalte Lisbeth om en sag med to mindre piger, der blev anbragt i en etnisk dansk plejefamilie for nogle år siden. Moren, der var muslim, talte kun et afrikansk sprog og næsten ikke dansk og havde ønsket en muslimsk plejefamilie. Lisbeth forklarede, at hun syntes det var et problem, at man ikke havde kunnet finde en muslimsk plejefamilie, og at man, set i bakspejlet, nok skulle have tænkt på at sørge for at pigerne i det mindste fik noget modersmålsundervisning. Hun mente, at det var sandsynligt, at pigernes mor snart ville forsøge at få dem hjem, men anså, at det kunne blive et problem, at de ikke længere talte samme sprog som deres mor.

Her brød Peter ind og spurgte lidt retorisk: *"Hvem er det bedst for? Forældrene? Børnene?"*. Han mente, man ikke altid gjorde børnene en tjeneste ved at anbringe dem i muslimske plejefamilier. Tilsvarende var han ikke enig i, at modersmålsundervisning nødvendigvis ville være en god idé. Han syntes snarere, at det var morens ansvar at have lært sig dansk:

"Vi bor jo i Danmark, og at moren ikke har kunnet tilegne sig sproget, er bare endnu et svigt!"

Plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund

Som det fremgår ovenfor, udløser spørgsmålet om, hvorvidt medarbejderne mener, at man bør tage særlige hensyn, når man anbringer børn med etnisk minoritetsbaggrund, bl.a. svar der relaterer sig til rådigheden af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. Manglen på arabisksprogede og muslimske plejefamilier nævnes flere gange. En medarbejder udbryder i den forbindelse, at hun nok ville tage flere hensyn, hvis der havde været lige så mange muslimske plejefamilier, som der var muslimske børn, der skulle anbringes.

Mens det siden 2004 har været Center for Familieplejes opgave at finde og uddanne plejefamilier, var dette tidligere en opgave, som socialcentrene selv varetog. Derfor omtales i interviewet med medarbejdere fra socialcenter 1 nogle af de vanskeligheder, de er stødt ind i, i forbindelse med rekruttering af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. De taler især

om det problem, at skønt flere familier med etnisk minoritetsbaggrund er positivt indstillede overfor at få et plejebarn, har familierne sjældent plads nok til, at der kan være eget værelse til plejebarnet²⁸. En af medarbejderne forklarer:

”Og der var faktisk på et tidspunkt nogle arabiske plejefamilier her i distriktet, og altså, de ville også gerne have flere plejebørn, men de boede i to- eller treværelses lejligheder og havde selv to børn i køjesenge i et lillebitte værelse. Så det ... Og så pludselig så ventede de også den tredje. Så der var simpelthen heller ikke rimelig plads til flere, selv om de egentlig gerne ville.”

Henriette bryder ind – hun mener ikke altid, at standardkravet om, at et plejebarn skal have eget værelse, skal efterleves:

”På den anden side så må jeg sige, at hvis det drejer sig om somaliske børn, som skal i familiepleje, så er dette standardkrav med, at de skal have et værelse ... Det går jeg altså ikke efter. Fordi de sover altså ikke ... [på deres eget værelse] og de bruger ikke deres eget værelse.”

Christina er imidlertid ikke enig i Henriettes betragtning:

”Det gør begge de somaliske drenge, jeg har. De bruger skam deres egne værelser. Det er nok svært at generalisere ... Men reglerne må vel være ens for alle børnene på den måde.”

Karoline bakker Christina op:

”Hvis man vil anbringe et somalisk barn i en dansk familie, så skal der selvfølgelig være et værelse. Men hvis jeg anbringer et barn ... netværksanbringer et barn, så stiller jeg ikke det krav, fordi²⁹ ...”

For at understrege sin pointe om at det ikke skal være barnets etnicitet, der afgør, om det sover i eget værelse, fortæller Christina, at hun på et tidspunkt anbragte et lille barn i en etnisk dansk plejefamilie, som kom ind og sov sammen med familiens eget lille barn. Hendes pointe er, at det ikke kun er børn med etnisk minoritetsbaggrund, der kan have glæde af, i hvert fald mens de er mindre, at sove sammen med andre.

Selv om Henriette ikke bakkes op af sine kollegaer i forbindelse med sin holdning om, at det ikke er nødvendigt med eget værelse til somaliske børn, er den problemstilling, hun rejser, interessant, og jeg har hørt den debatteret i forskellige faglige fora, hvor rekruttering af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund har været på dagsordenen³⁰. Spørgsmålet har i den forbindelse været, om man altid skal afvise en minoritetsetnisk plejefamilie, hvis den ikke har et ekstra værelse til rådighed, eller om man kan afvige fra denne regel ud fra en antagelse om, at ikke alle minoritetsetniske børn er vant til at have eget værelse, og måske derfor ikke har samme behov som etnisk danske børn herfor³¹.

Undersøgelse af mulighederne for en anbringelse i slægt eller netværk

Ud over rekruttering af plejefamilier med forskellige etniske, kulturelle, sproglige og religiøse baggrunde, er det nærliggende at forestille sig, at en måde at tilgodese etniske minoritetsbørns eventuelle særlige behov i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet kunne være at anbringe barnet i dets egen slægt eller netværk.

På mit spørgsmål om, hvorvidt medarbejderne har den oplevelse, at man undersøger mulighederne for at anbringe barnet i netværket ekstra grundigt, når det drejer sig om børn med etnisk minoritetsbaggrund, svarer en medarbejder umiddelbart bekræftende – men trækker så i land, og understreger, at hun også synes, at de gør det i de danske familier. De andre medarbejdere er enige. Christina kommer med et konkret eksempel:

“Men man kan måske sige, at det var ekstra magtpåliggende for os i denne her sag med det lille spædbarn, for vi var bekymrede for også, om vi eventuelt ikke ville kunne finde nogen anden arabisktalende familie. Men altså, vi arbejder jo også med at afdække netværket i forbindelse med danske børn. Det skal vi jo.”

Efter lidt diskussion frem og tilbage bryder Karoline ind og bekræfter, at hun synes, at der er tendens til, at man undersøger de minoritetsetniske familiers netværk grundigere:

“Jeg synes, at der helt klart er en tendens til at man undersøger – eller hvis jeg kigger på mine egne sager i hvert fald – de etniske familiers netværk mere, men nogen gange kan det også være, fordi netværket måske er mere inde over ... ”

Svarene giver umiddelbart indtryk af, at medarbejderne undersøger netværket ekstra grundigt, når det drejer sig om børn med etnisk minoritetsbaggrund. Min praksiserfaring viser modsat at der i de tilfælde, hvor ikke begge forældre er dansktalende og/eller herboende, kan være risiko for, at den forælder, der ikke taler dansk/og eller er bosat i et andet land, “glemmes”, og at mulighederne for en anbringelse i denne forælders slægt eller netværk derfor ikke medtænkes og undersøges. Som nævnt i kapitel 3 (tabel 3), viser statistisk materiale fra Københavns Kommune i 2008 imidlertid, at andelen af børn med indvandrer- og efterkommerstatus, der anbringes i netværkspleje, er på linje med andelen af børn med dansk oprindelse.

Konkluderende bemærkninger:

Dialog og samarbejde

De to fokusgruppeinterviews med i alt otte medarbejdere bekræfter umiddelbart de undersøgelser, der viser, at sagsbehandlere på visse områder oplever samarbejdet med forældre med etnisk minoritetsbaggrund som særligt komplekst og tidskrævende. Flere medarbejdere kommer i den forbindelse ind på, at det kan være besværligt og tidskrævende at arbejde med tolk, og at det kan være svært at skaffe tolke til bestemte sprog. Det nævnes

desuden, at det kan være vanskeligt at oversætte fagtermer, og at forældre med etnisk minoritetsbaggrund generelt mangler viden om system og lovgivning. Endelig nævnes det, at mange forældre med etnisk minoritetsbaggrund forsøger at "forhandle" i stedet for at tage lovgivningens rammer for tildeling af støtte og ydelser for pålydende. En enkelt medarbejder mener flere gange at have oplevet at blive anklaget for at være racist. Selv om det ifølge Møller og Skytte (2004) i nogle undersøgelser nævnes, at forældre med etnisk minoritetsbaggrund i særlig grad skammer sig over, at deres børn er anbragt, bringes emnet skam slet ikke bringes på bane i medarbejdernes diskussion af, om der er forhold, hvor forældre med etnisk minoritetsbaggrund adskiller sig fra etnisk danske forældre.

Samtidig viser materialet, at der blandt nogle medarbejdere kan være en tendens til generaliseringer og stereotype antagelser, hvor eksempelvis hele befolkningsgrupper skæres over en kam. Medarbejdernes citater giver desuden indtryk af, at der ind imellem anvendes nedværdigende eller ekskluderende sprogbrug over for borgere med etnisk minoritetsbaggrund; der tales eksempelvis om "os" og "jer", hvilket kan opleves ubehageligt af borgere, der måske er opvokset i Danmark og som sandsynligvis ønsker at blive set som ligeværdige borgere, snarere end som "gæster i landet" eller som "etniske minoriteter". Men selv om nogle medarbejdere har en tendens til at omtale personer med etnisk minoritetsbaggrund stereotyp, tilkendegiver andre medarbejdere tydeligt, at de ikke mener, at man på den måde kan generalisere og skære etniske minoriteter over én kam. I begge interviews udtrykker nogle medarbejdere gentagne gange ønske om at nuancere gennem sætninger som: "*Jamen, det ser man jo også blandt de danske forældre*".

Afdækning af forældres ønsker og krav til en kommende plejefamilie

Som nævnt i kapitel 4 er der ikke noget *lovkrav* om at forældre og børns ønsker og krav til en kommende plejefamilie skal afdækkes, om end det understreges i Anbringelsesreformen, at børn, unge og deres forældre skal betragtes som centrale aktører. Der er utvivlsomt nogle vanskeligheder forbundet med at involvere forældre i denne proces, ikke mindst når det drejer sig om forældre, der ikke er enige i, at deres barn skal anbringes uden for hjemmet. Ikke desto mindre er det uheldigt, at de interviewede medarbejdere tilsyneladende ikke i det mindste *forsøger* at inddrage forældre aktivt og hjælper dem til at beskrive forventninger og krav til en kommende plejefamilies kompetencer og baggrund – herunder deres ønsker til plejefamiliens etniske, kulturelle, sproglige og religiøse baggrund og kompetencer.

I den forbindelse er det desuden vigtigt, at der ikke udelukkende fokuseres på plejefamiliens *ydre* forhold – alder, geografi, børn i familien, omfanget af erhvervsarbejde – men at også forældrenes ønsker til de mere *indre* faktorer, såsom plejefamiliens værdier, normer for børneopdragelse, menneskelige kvaliteter etc. afdækkes.

Tages særlige hensyn

Jeg beskrev indledningsvis, at Egelund og Thomsen (2002:21) fandt, at sagsbehandlere ikke anbringer etniske minoritetsbørn, medmindre der er tale om "ekstreme situationer", fordi de løsninger, der er til rådighed, krænker børnenes rettigheder efter børnekonventionen, og at Skytte (2002: 231) på baggrund af sit materiale indsamlet i 1995-2000 konkluderer, at

5. Medarbejdernes vurderinger og holdninger

“socialarbejdere i udstrakt grad ignorerede barnets etniske, religiøse, sproglige og kulturelle baggrund”, bl.a. fordi de arbejdede ud fra en assimilationstilgang og derfor først og fremmest vægtede børnenes integration i det danske samfund.

Frygten for at krænke børnenes rettigheder efter børnekonventionen, ser imidlertid ikke ud til at spille en afgørende rolle i mit materiale. Kun én ud af otte interviewede medarbejdere husker at have kendskab til hvad der står i børnekonventionen om anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund. Så selv om den offentlige administration, som beskrevet i kapitel 3, i princippet er forpligtet til at overholde børnekonventionen, er den ikke alment kendt og indarbejdet i det praktiske, sociale arbejde i forvaltningen, og dens anbefalinger i forhold til anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund er som beskrevet ikke indarbejdede i serviceloven. Medarbejderne oplever derfor ikke, at der som sådan er lovgivet på området, og frygter ikke at krænke eksisterende lovgivning. Snarere ser det ud til at den enkelte medarbejder i vidt omfang er overladt til at følge sin egen personlige holdning til, hvad der vil være til barnets bedste³², når børn med etnisk minoritetsbaggrund anbringes udenfor hjemmet.

I tråd med Skyttes pointe ovenfor, er det også tydeligt i mit empiriske materiale, at medarbejderne er påvirkede af den samfundsmæssige diskurs, de indgår i. Denne er imidlertid, som jeg har skitseret det i kapitel 3, ikke entydig, om end assimilationstilgangen spiller en fremtrædende rolle i den danske integrationsdebat. I mit materiale er der således både medarbejdere, der ser “de andres kultur og baggrund” som noget positivt, og som derfor foretager aktive valg og handlinger for at sikre at et barn med etnisk minoritetsbaggrund, der anbringes uden for hjemmet, kan bevare sin tro og modersmål under anbringelsen. Andre medarbejdere ser derimod “de andres kultur og religion” som noget negativt – medarbejdere med den holdning vil typisk opleve, at man gør barnet en tjeneste ved at anbringe det i en etnisk dansk plejefamilie, og ser næppe vedligeholdelsen af tro og modersmål som noget, der er gavnligt for barnet (altså en assimilationstilgang).

Spørgsmålet om, hvorvidt den enkelte medarbejder tager særlige hensyn i forbindelse med anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund, afhænger altså ikke alene af, om man har løsninger til rådighed, der lever op til forældrenes ønsker og behov – eksempelvis “muslimske” plejefamilier. Medarbejdernes forskelligartede afgørelser kan imidlertid få store konsekvenser for det enkelte barn og dettes familie. Derfor er det uheldigt i en kommune, der tilstræber, at byens borgere, uanset etnicitet, behandles lige³³, at den enkelte medarbejder i vidt omfang ser ud til at basere vurderinger og afgørelser i sager vedrørende anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund på egne personlige holdninger til integration.

I næste kapitel ses på, hvordan forældre til anbragte børn oplever mødet med systemet og deres børns anbringelsesforløb.

Noter

- 25: Undersøgelsen er empirisk baseret dels på en undersøgelse af 44 anbringelsesjournaler og en interviewundersøgelse blandt ti familieplejekonsulenter, dels en spørgeskemaundersøgelse, der belyste 131 socialarbejderes vurderinger og handletendenser i forhold til børn med hhv. minoritets- og majoritetsbaggrund, og endelig en statistisk analyse af, hvilke hjælpeforanstaltninger socialarbejdere havde sat i værk i forhold til børn i Danmark pr. 31. 12. 2000.
- 26: For en mere uddybende diskussion af, hvilke forskellige forhold der kan spille ind, når en borger med etnisk minoritetsbaggrund anklager en medarbejder med etnisk majoritetsbaggrund for at være racist, se Feldman og Larsen 2006: 20-21.
- 27: Jeg stillede, som nævnt indledningsvist, først dette spørgsmål sidst i interviewet, for ikke at spore deltagerne ind på, hvilke hensyn man ifølge børnekonventionen og vejledningsteksten bør tage.
- 28: Det er et standardkrav i Danmark, at der stilles krav til generelt godkendte plejefamilier om, at der skal være et eget værelse til rådighed til plejebarnet.
- 29: Men bemærkningen hentydes til den udbredte holdning, at der ikke skal stilles krav til netværksplejefamilier om, at de skal have et værelse til rådighed for plejebarnet, fordi barnet kender familien i forvejen og derfor ikke har samme behov for et eget værelse at trække sig tilbage til, som et barn der anbringes i en familie, som det ikke kender forud for anbringelsen.
- 30: Eksempelvis i forbindelse med møder i følgegruppen til projekt "Hvervning af og støtte til plejefamilier for børn med anden etnisk baggrund end dansk". Se www.etniske-plejefamilier.servicestyrelsen.dk.
- 31: Også i Center for Familiepleje har denne problemstilling været vendt – det er ærgerligt at skulle afvise en minoritetsetnisk plejefamilie, der ønsker at få et plejebarn, på grund af at der i familiens bolig ikke er et ledigt værelse. Imidlertid er holdningen i Center for Familiepleje den, at der skal stilles samme krav til alle plejefamilier, uanset etnicitet.
- 32: Der tales i serviceloven om "barnets bedste" og "barnets tarv". I børnekonventionen benyttes vendingen "in the best interest of the child", hvilket som regel oversættes "barnets bedste".
- 33: Det fremgår bl.a. af Københavns Kommunes integrationspolitik, at kommunen ønsker at modvirke diskrimination, og at alle borgere skal behandles lige (Københavns Kommune 2006).
-

6. Forældrenes anbringelseshistorier

I nærværende kapitel præsenteres fire anbringelseshistorier fortalt af fem forældre, der alle har eller har haft et eller flere børn anbragt i etnisk danske plejefamilier – fire af forældrene har etnisk minoritetsbaggrund (to af disse er gift), en har etnisk dansk baggrund. Igennem de fire vidt forskellige historier belyses, hvordan forældrene har oplevet deres børns anbringelsesforløb. Der fokuseres bl.a. på, i hvilket omfang forældrene var enige med forvaltningen i anbringelsesgrundlaget, om de følte sig hørt og inddraget i forbindelse med valg af plejefamilie, samt hvilken betydning de tillægger forhold som etnicitet, sprog og tro i forbindelse med valg af plejefamilie.

Kapitlets hovedargumenter

Kapitlet konkluderer dels, at minoritetsetniske forældre på en række områder er særligt vanskeligt stillede i mødet med systemet. Ikke mindst fremgår det, at forældre, der kun i begrænset omfang behersker det danske sprog i skrift og tale, og som har et lille kendskab til, hvordan systemet er indrettet, er ringere stillede end andre forældre. Tilsvarende, at forældre med andre normer for, hvad der kendetegner en god og omsorgsfuld forælder, og med manglende kendskab til det danske socialsystems normer for, hvad der kendetegner "det gode forældreskab", sandsynligvis har større risiko for at blive vurderet som "ikke egnede", end forældre med andre normer og værdier og med større kendskab til systemets koder og logikker.

Kapitlet konkluderer også, at de interviewede forældre kun i begrænset omfang har følt sig hørt og inddraget i forbindelse med valg af plejefamilie. Forældrenes ønsker i forbindelse med valg af plejefamilie til deres børn er meget forskellige – en har f.eks. eksplicit ønsket etniske danske plejeforældre, en anden har ønsket en muslimsk afrikansk plejefamilie, mens de øvrige to familier slet ikke er optagede af etnicitet. Selv om materialet er spinkelt, afspejler mangfoldigheden i forældrenes svar, at man ikke på forhånd kan gå ud fra, at forældre til en hver tid ønsker, at deres børn anbringes i plejefamilier, der har baggrunde, der matcher deres egne.

Etniske minoritetsforældrenes oplevelser af anbringelsesforløbet og mødet med systemet

Adskillige har, som beskrevet i kapitel 4, beskæftiget sig med forældres oplevelser af deres børns anbringelsesforløb og møde med systemet (se eksempelvis Brønserud og Dessau 2001; Hestbæk 1997; Egelund og Hestbæk 2003; Egelund, Hestbæk og Andersen 2004; Egelund et al. 2008). Forskning, der fokuserer på *etniske minoritetsforældres oplevelser*, er imidlertid

begrænset; i Danmark er det stort set kun Møller og Skytte (2004), der målrettet har belyst etniske minoritetsforældres oplevelser af deres børns anbringelsesforløb³⁴.

I "Mit barn er anbragt – Etniske minoritetsforældres fortællinger" (2004) analyserer Møller og Skytte 11 livshistorieinterviews med minoritetsforældre, hvis børn er eller har været anbragt uden for hjemmet. De inddeler forældrenes måder at fortolke og håndtere deres børns anbringelser i tre forskellige kategorier: Den *uforståelige*, den *håndterbare* og den *meningsfulde* anbringelse.

Den *uforståelige* anbringelse er kendetegnet ved, at forældrene opfatter anbringelsen af barnet som helt ubegribelig, meningsløs og ikke til at håndtere. Forældrene oplever sig ikke anerkendte som forældre, hverken af systemet eller af deres familie og netværk og definerer sig i opposition til den sociale børneforsorgs definition af "den gode opvækst" og "godt forældreskab"³⁵. Forældrene fortæller om overtrædelser af egne og de anbragte børns rettigheder, og oplever systemets interventioner som overgreb, snarere end som forsøg på at yde støtte.

Andre forældre fortæller om deres liv, så det bliver begribeligt, at børnene er anbragt, og arbejder hårdt med at positionere sig, så de oplever anerkendelse som forældre, bl.a. i forhold til børnenes plejefamilier. Anbringelsen er *håndterbar* for disse forældre, således at det er muligt for dem at være deltidsforældre for deres børn og samarbejde med anbringelsesstederne. Det er kendetegnende for disse forældre, at de snarere end at udfordre, forsøger at tilpasse sig den sociale børneforsorgs normer og værdier for "det gode forældreskab" og "den gode opvækst".

Endelig er en tredje gruppe forældre afklarede om anbringelsesforløb, som var både forståelige, håndterbare og *meningsfulde*. Disse forældre har oplevet sig anerkendte som forældre og samarbejdet godt med børnenes anbringelsessteder. Forældrene har alle en assimilationsstrategi i forhold til livet i Danmark og ser ud til at have integreret den sociale børneforsorgs normer og værdier for forældreskab og opvækst (ibid.:10-11).

Møller og Skytte konkluderer, at forældrenes problemer på en række områder ligner de problemer, andre forældre til anbragte børn beretter om – erfaringer med misbrug, psykisk sygdom og komplekse sociale problemer. De adskiller sig fra etnisk danske forældre ved, at de oplever, at deres etnicitet, kultur, religion og sprog er forhold, der stort set ikke tages hensyn til i anbringelsesforanstaltningerne, og at dette kan resultere i store dilemmaer og konfliktfyldte familierelationer (ibid.:170).

Jeg inddrager løbende Møller og Skyttes begrebsapparat i analysen af mit eget materiale.

De interviewede forældre

Kapitlet er bygget op omkring de enkelte forældres anbringelseshistorier. Tre af forældrene er enlige kvinder; heraf har to oprindelse i to forskellige afrikanske lande. En har oprindelse

i Danmark³⁶ og har et barn, der har boet i en kortere periode i en plejefamilie, med en mand med latinamerikansk baggrund. Den sidste case drejer sig om et ægtepar med oprindelse i et østeuropæisk land. På nær den etnisk danske mor, er alle de interviewede forældre muslimer. Der er anvendt tolk i forbindelse med de tre interviews med minoritetsetniske forældre. De minoritetsetniske forældre er alle vokset op i deres oprindelseslande og først kommet til Danmark som voksne. For to af forældrene gælder det, at deres børn blev anbragt som små; de øvrige tre forældre har først fået deres børn anbragt, da de var i teenagealderen.

Interviewede forældre

Navn	Oprindelsesland	Barn anbragt hvor
Faith	Sudan	To drenge der er anbragt i hver sin etnisk danske plejefamilie
Khandra	Et afrikansk land	En dreng og en pige der er anbragt i samme etnisk danske plejefamilie
Ivan og Jasmina	Et østeuropæisk land	En dreng der er anbragt i en etnisk dansk plejefamilie
Lajla	Danmark	En dreng der har været anbragt hos en etnisk dansk plejefamilie

Socialt og socioøkonomisk adskiller de interviewede minoritetsetniske forældre sig ikke fra etnisk danske forældre til anbragte børn; det er kendetegnende for forældre uanset baggrund, at de som regel er socialt dårligt stillede, dårligt uddannede, marginaliserede på arbejdsmarkedet og ofte selv er klienter i systemet. Mens det vides om etnisk danske anbragte børn, at de ofte kommer fra enten familier med mange børn eller brudte familier – en overvægt er vokset op hos enlige mødre, der ofte har fået deres børn i en tidlig alder (Brønserud og Dessau 2001:50, der henviser til Hestbæk), er der ingen danske undersøgelser, der viser, om det samme gælder for anbragte børn, hvis forældre har indvandrer- eller efterkommer status (Møller og Skytte 2004). Men i nærværende undersøgelse er som nævnt tre af forældrene enlige mødre, og i to af tilfældene drejede det sig om kvinder, der blev mødre i en ganske ung alder.

Temaer i interviewene og interviewenes gennemførelse

Interviewene er indledt med spørgsmålet om, hvorvidt de interviewede forældre har følt sig hørt, inddraget og forstået i forbindelse med deres barns sag, samt om hvorvidt de var enige i anbringelsesgrundlaget. Desuden, om de blev spurgt om deres ønsker i forbindelse med valg af plejefamilie, herunder til plejefamiliens etnicitet, samt om denne havde betydning for dem, og i givet fald hvilken.

Jeg har endvidere spurgt ind til forhold vedrørende vedligeholdelse af det anbragte barns modersmål og kontakten til familie og slægtninge i oprindelseslandet og andre lande. Desuden til ønsker til barnets opvækst og opdragelse, herunder dets religiøse opdragelse.

For at belyse forældrenes oplevelse af deres forældreskab med det anbragte barn har jeg endvidere spurgt ind til forhold vedrørende samvær og kontakten med barnet, samt til forholdet til plejefamilien.

Jeg har derudover fokuseret på, hvorvidt forældrene kan forstå og navigere i systemet og i hvilket omfang kender de systemets indbyggede koder og logikker. Er der blevet benyttet tolk ved behov ved møder i forvaltningen? Flere af disse emner belyses indirekte undervejs i interviewene i forbindelse med, at vi taler om andre emner.

Afslutningsvis er de tre forældre med minoritetsetnisk baggrund blevet spurgt, om anbringelse af børn i ekstern familiepleje er et begreb, de også kender fra deres oprindelsesland.

De ovenfor nævnte temaer og spørgsmål er ikke fulgt slavisk i interviewene; snarere har jeg forsøgt at få dem besvaret i den rækkefølge, de naturligt indgik. Ikke alle spørgsmål var relevante at stille alle informanter. Endelig er det meget forskelligt hvor åbne og talende informanterne var. Af disse årsager er det også forskelligt, hvor lange og fyldestgørende de forskellige forældres anbringelseshistorier er.

Livshistorier og anbringelseshistorier

En livshistorie kan defineres som *"enhver retrospektiv fortælling om et individs liv, helt eller delvist, nedskrevet eller mundtlig, som er blevet frembragt eller fremkaldt af en anden person"* (Watson og Watson-Franke citeret i Gmelch 1992:16). Inden for antropologien omhandler livshistorier dog normalt hele individets liv. En *anbringelseshistorie* kan, i modsætning til livshistorien, defineres som *"de dele af et individs liv, der relaterer sig til anbringelsen"*³⁷.

Når man arbejder med livs- eller anbringelseshistorier, er det vigtigt at holde sig for øje, at konteksten har en central betydning for, hvad den enkelte forælder vælger at fortælle i den givne situation. Bruner beskriver det på følgende måde:

"One can never know directly what another individual is experiencing, although we all interpret clues and make inferences about the experiences of others. A life as told, a life history, is a narrative, influenced by the cultural conventions of the telling, by the audience and by the social context" (Bruner 1984:7).

Fordi konteksten, herunder forældrenes forskellige forestillinger om min rolle, har en central betydning for, hvad den enkelte forælder vælger at fortælle, beskrives den i hver enkelt fortælling og inddrages aktivt i analysen.

Forældrenes anbringelseshistorier

Jeg har valgt at lægge ud med den informant, jeg talte længst med, og som mest åbent delte sine oplevelser og erfaringer med mig, nemlig Faith. Interviewet med Faith foregår i hendes lille lejlighed i et socialt boligbyggeri i en større by i Danmark. Hør Faiths historie, som jeg fremstiller den på baggrund af de ting, hun valgte at fortælle mig:

Faiths anbringelseshistorie

Faith er født og opvokset i Sudan. I midten af 90'erne kom hun til Danmark for at blive familiesammenført med sin mand, som var kommet til landet som flygtning nogle år forinden. Hun havde to små børn med, det første fik hun som 15-årig som resultat af en voldtægt i Sudan, det andet fik hun et par år efter med en anden mand i Sudan. Ægteskabet i Danmark begyndte efter kort tid at knirke. Faiths mand var ofte væk, og da hun fik mistanke om, at han havde en anden kone, forlod hun ham. Det var en svær tid for Faith, der var ung, uden uddannelse og job og alene med to børn i et fremmed land, hvor hun ikke talte sproget.

Faith har nogle barske oplevelser bag sig; ud over voldtægten og det tidlige moderskab, mistede hun sin mor, da hun var fem år, og hendes far døde senere i krig. Hun beskriver under interviewet, hvordan hun i perioder lider af angstanfald og tvangstanker, f.eks. har hun haft forestillinger om, at hun ville sætte hele lejligheden i brand, mens børnene lå og sov.

På spørgsmålet om, hvornår børnene blev taget fra hende, svarer hun, at hun som udgangspunkt havde tillid til danskerne, men at hun opdagede, at de ikke var som hun havde forventet. Hun eksemplificerer dette med at forklare, at hun tog venligt og tillidsfuldt imod en psykolog, som hun havde forstået skulle hjælpe hende med børnene. Faith fortæller om psykologens besøg:

“Han sagde til mig, at han ville hjælpe mig med børnene, og jeg synes ikke, at der kører en sag mod mig. Jeg var helt ærlig og vidste ikke, hvad det drejede sig om. Jeg troede at han skulle hjælpe mig – jeg sagde: “Velkommen til min lejlighed”, og han fik en velkomst hos mig, ligesom jeg har gjort med dig.”

Først senere gik det op for hende, at psykologen var i gang med at undersøge, om hun kunne have børnene hjemme (en såkaldt “forældreevneundersøgelse”). Bl.a. på baggrund af psykologens undersøgelse blev børnene fjernet og anbragt i to forskellige etnisk danske plejefamilier. Faith forklarer, at det oprindeligt var aftalen, at børnene skulle bo i mindst et halvt og højst et helt år i familiepleje. Herefter skulle hun få dem hjem. Hun stolede på psykologen og troede, at det ville hjælpe børnene at komme væk i en kortere periode. Men sådan gik det ikke. Faith forklarer, at den yngste søns plejemor var så glad for hendes søn, at hun gerne ville beholde ham. Desuden anklagede plejemoren Faith for at have slået børnene, en anklage, som ifølge Faith var helt uberettiget – hun havde truet dem, men ikke

slået. Ikke desto mindre resulterede anklagen i, at hun blev fængslet i to uger. Af disse forskellige årsager endte det, som Faith formulerer det, med, at *"kommunen, psykologen og plejefamilien havde enighed om, at jeg ikke måtte få børnene tilbage"*.

Senere fik Faith to børn mere, som begge bor hos hende.

Enighed i anbringelsesgrundlaget og valg af plejefamilie

Faith svarer ikke klart på mit spørgsmål om, hvorvidt hun var enig i kommunens beslutning om at fjerne de to drenge. Men hendes svar på spørgsmålet om, hvordan hun og børnene levede på det tidspunkt, da de blev fjernet fra hjemmet, vidner om, at hun har et andet syn på sin egen evne som mor, end systemet:

"Jeg var en mor, som passede sine børn. Og jeg var glad for mine børn, og mine børn levede i bedste velgående. Jeg lavede mad til dem – god mad – og vi havde en god lejlighed – vi levede rigtig godt ... Jeg var en mor, som tog sig godt af børnene og min familie."

I det hele taget lader det til, at det at lave god mad hver dag til sine børn indtager en central plads i Faiths opfattelse af, hvad det vil sige at være en god mor, og hun nævner det også senere hen som noget, hun altid sørger for i forbindelse med samvær med de to anbragte børn. Mad nævnes også, da Faith bliver spurgt om, hvordan hun vil beskrive sit nuværende forhold til den yngste af de to sønner, som i dag er fjorten:

"Jeg kan godt lide ham. Og hvis han laver noget, han ikke må, så begynder han at kysse mig her og her. Så giver jeg ham maden ligesom et lille barn – ligesom en lille baby ..."

Umiddelbart kan det undre, at Faith øjensynligt mader sin 14-årige søn – og at han, ifølge Faith, lader hende gøre det. Men uanset om det rent faktisk sker, eller om det skal forstås i en mere overført betydning, afspejler citatet, at det at made et barn, for Faith er et udtryk for kærlighed og moderlig omsorg³⁸.

Selv om Faith altså giver udtryk for, at hun selv synes, hun var og er en god mor, fremgår det også, at hun havde svært ved at styre børnene, og jeg har indtryk af, at hun var delvist indforstået med aftalen om, at drengene skulle anbringes i et halvt år. Først da det, Faith opfattede som en aftale, ikke blev holdt, blev hun rigtig vred og begyndte for alvor at fatte mistillid til systemet: *"Jeg respekterer dansk lov, men kommunen og psykologer og alt det der, det stoler jeg ikke på"*.

På spørgsmålet om, hvorvidt Faiths ønsker og krav til plejefamilien blev afdækket inden børnene blev anbragt, svarer hun, at den psykolog, der kom i hjemmet, allerede havde fundet ud af, hvor hendes to drenge skulle hen – nemlig hos to forskellige etnisk danske plejefamilier. Det er uklart, om Faith på det tidspunkt følte sig inddraget i og var enig i beslutningen. Senere i interviewet spørger jeg mere direkte, om der nogensinde var nogen, der spurgte hende, om hun ville foretrække en plejefamilie fra Sudan til de to børn, hvortil Faith svarer, at det er ligegyldigt for hende. For at få uddybet dette svar, spørger jeg igen:

Spg.: "For dig er det ligegyldigt. Ville du have foretrukket – hvis du sådan skulle tænke tilbage – ville du hellere have haft en familie fra Sudan eller en etnisk dansk familie?"

Faith: "Det er vigtigt for mig at have en dansk plejefamilie, fordi det vil måske hjælpe børnene at lære noget – med uddannelse osv."

Faiths havde altså en forestilling om, at hendes børn ville have bedre chancer for at klare sig godt i skolen og få en god uddannelse, hvis de kom i etnisk danske plejefamilier. Jeg ved ikke, om Faiths ønsker til plejefamiliens etnicitet indgik i valget af plejefamilierne.

Ønsker til drengenes religiøse opdragelse

Det var imidlertid ikke uproblematisk for Faith, at drengene blev anbragt i to etnisk danske plejefamilier. F.eks. var det et problem for hende, at børnene skulle bo i ikke-muslimske familier. Da jeg spørger, om hun talte med forvaltningen om dette, svarer hun:

"Ja, det har vi snakket om – og min tro og min mad. Vi har snakket om, at den eneste tro – eller religion – børnene kan få, det er den islamiske religion. De må ikke gå i kirke. Og jeg har sagt til dem [plejefamilien], at de må ikke servere svinekød. Og sprut må de heller ikke få. Og min store dreng, han drikker nu! Og han ryger cigaretter. Det var ikke det, vi havde aftalt."

Faith oplever altså, at aftalen om, at drengen ikke måtte drikke alkohol og ryge, ikke blev overholdt i plejefamilien. Faith underbygger sin pointe om, at den muslimske tro er vigtig for hende, med at forklare, at hun som udgangspunkt heller ikke ville have, at hendes hjemmeboende syvårige datter skulle modtage kristendomsundervisning i skolen. Men da det gik op for hende, at undervisningen foregik i skolen og ikke i kirken, bøjede hun sig:

"Jeg vil ikke have, at de lærte kristendommen og går i kirken. Det vil jeg ikke have. Men de sagde, at de bare snakker lidt om det ..."

De problemstillinger, som Faith oplever i forhold til at videreføre den muslimske tro til de fire børn er altså ikke begrænset til de to anbragte drenge. Men problemstillingerne er sat på spidsen i forbindelse med anbringelsen, der medførte at drengene allerede i en relativt tidlig alder var uden for hendes kontrol. At den ene plejefamilie øjensynligt ikke har støttet op om hendes ønsker i forhold til drengens opdragelse, og at han ryger og drikker i hendes eget hjem, understreger Faiths magtesløshed som deltidsforælder.

Vedligeholdelse af modersmål og kontakten med familie og slægtninge

Som nævnt blev Faiths to sønner anbragt som hhv. otte- og tiårige i etnisk danske plejefamilier, og jeg spurgte derfor, om hun i den forbindelse talte med kommunen om, at der skulle gøres noget for at vedligeholde deres modersmål:

Spg.: "Havde I så talt om, på det tidspunkt, da børnene skulle ud i plejefamilien ..., at der måske kunne blive nogle problemer med sprog, hvis de ikke længere talte arabisk?"

Faith: "Jeg har sagt til dem, at de skal lære arabisk – drengene. Og de har prøvet det første gang."

Spg.: "Plejefamilien?"

Faith: "Jeg kan ikke huske, hvem det var. Men de blev pålagt at lære dem arabisk ..."

Det, Faith hentyder til, er formentlig, at drengene blev tilknyttet en arabisksproget støtte-kontakt-person med oprindelse i Sudan, der skulle hjælpe dem til at udvikle og vedligeholde deres arabiske sprog og den muslimske tro under anbringelsen. Men på trods af denne foranstaltning fortæller Faith, at drengene efterhånden kun kunne tale dansk. Og når de kom hjem på besøg i weekenden drillede de arabisksprogede nabobørn den ene af sønnerne, fordi han ikke kunne tale arabisk, og kaldte ham "den søde dansker". Men Faith fortæller, at hun plejede at forklare nabodrengen, at "på grund af at han ikke taler arabisk, så er han blevet dansk".

For både Faith og nabobørnene hænger sprog og identitet øjensynlig tæt sammen: Man er kun sudanesiske, så længe man taler arabisk. En sudanesiske, der taler dansk, er blevet "en dansker". Det er sandsynligt, at der i Faiths omgivelser er andre sudanesere, for hvem kompetencen at tale arabisk anses for en central del af deres identitet. Jeg forventer på denne baggrund, at Faith vil have det skidt med de andre børns omtale af sønnen som "den søde dansker" og spørger derfor, hvordan hun har det med det. Hun svarer, til min overraskelse:

Faith: "Jeg er glad for, at drengen taler dansk, fordi de taler ikke arabisk. Og den anden – jeg er også glad for, at han ikke taler arabisk ... De kan ikke ... mine to drenge – mine børn, de kommer tilbage til Afrika, fordi der er krig i Sudan. ... De kan engelsk, og de kan dansk – hvis du ser dem i ansigtet, du kan se, at de kommer fra Afrika – de kan ikke se, at han kommer fra Sudan, fordi han taler ikke arabisk. Han ved ikke, hvad Sudan er – det er nemmere for ham måske."

Spg.: "Jeg skal lige forstå det. Er det godt, at han ikke ...?"

Faith: "... at han ikke taler arabisk, fordi han taler ikke arabisk; han ved ikke, at han er arabisk."

Spg.: "Og det er godt, fordi så går han ikke i krig?"

Faith: "Han går ikke ud og slås for Sudan – han er arabisk, men hvis han ikke taler arabisk, så er han ikke sudanesiske mere."

I lyset af de nyere antropologiske teorier om at identitet ikke er stedbunden – og at mennesker, der migrerer, kan udvikle transnationale identiteter og være og føle sig "både-og" – er det interessant, at Faith selv omtaler sit ene barn som "en dansker" med henvisning til, at et barn, der ikke taler arabisk, ikke længere er sudanesiske. Faith lader ikke til at se dette som et problem – hun virker snarere, som om det er en fordel, at sønnerne ikke kan tale arabisk, fordi de på den måde kan undgå at blive involveret i krigen i Sudan.

Ikke desto mindre er det et problem, at drengene ikke taler arabisk, bl.a. i forhold til at have kontakt med familien i Sudan. Faith fortæller, at hun har en ret stor familie i Sudan, bl.a. en bror som hun forsøger at holde kontakt med. Desuden har den ene af hendes sønner en far og fem søskende i Sudan. Men da han ikke selv taler arabisk, er det hende, der forsøger at opretholde kontakten. Drengene prøver desuden begge to selv i noget omfang at vedligeholde kontakten med morens familie i Sudan, som de taler med på engelsk. Hun nævner ikke, at det er et problem, at hun ikke selv kan tale arabisk med sine to store sønner, men må nøjes med at kommunikere på gebrokkent dansk. Sandsynligvis opfatter hun det ikke som en rettighed at kunne tale med sit barn på et sprog, hun selv behersker – på samme måde som mange andre minoritetsetniske forældre kender hun ikke til børnekonventionens artikler og lader i det hele taget til at have et begrænset kendskab til basale rettigheder som borger i det sociale system.

Samvær, børneopdragelse og forhold til plejefamilien

Faith fortæller, at hendes to store drenge plejede at komme på besøg ca. hver anden weekend i forskudte weekender. Nu er den ældste søn imidlertid blevet 19 år, går i gymnasiet og kommer, som Faith udtrykker det, "som det passer ham". Den yngste søn, der er 14 år, burde efter planen komme hver anden weekend, men ringer indimellem og spørger, om han må komme, selv om det ikke er den aftalte weekend. Det passer ikke altid Faith, så nogle gange fortæller hun, at hun ikke har tid, eller at hun har hovedpine. De ting Faith fortæller om samværet med den 19-årige søn efterlader det indtryk, at hun på den ene side er meget glad for ham, men at hun samtidig har svært ved at styre ham, og at hun derfor nærmest er lidt bange for at have ham hjemme. F.eks. fortæller hun om en episode, hvor han opførte sig truende for de to mindre hjemmeboende søskende. Faith giver plejefamilien skylden for sønnens dårlige opførelse:

"Den yngste ... han bliver ikke opdraget; familieplejen har ikke opdraget ham ... Når han kommer i weekenden, så kan jeg se, at han bliver ikke plejet godt. Han har tøjet ude, og han har ikke sådan noget fugtighedscreme ... og jeg giver ham noget med det samme ..."

Faith er slet ikke tilfreds med den måde, han bliver opdraget på i plejefamilien. På mit spørgsmål om, hvad en god opdragelse er, svarer Faith:

Faith: "Han skal lære at opføre sig – når han kommer hjem til os – og han skal respektere mig at bo sammen med. Det vil jeg gerne have, at han skal lære ... F.eks. når han sidder og ser fjernsyn – og når han skal spise, så skal han gå derover og spise [ved spisebordet]. Han skal lære at sove i sit værelse – han vil gerne sove her [i stuen] ... Det er sådan, han skal lære ... Han kan godt lide sin familie og sin mor og sin far og sine søskende, men han har ikke fået den opdragelse, han skulle have ..."

Spg.: "Hvis han boede hos dig, i stedet for at være hos plejefamilien, hvordan tror du så han havde været i dag?"

Faith: "Jeg tror, at han ville opføre sig pænere, end han gør det i dag ..."

Spg.: "Synes du, der er noget han har fået med, som var godt for ham, fordi han har boet hos en plejefamilie?"

Faith: "Der er ikke noget."

Faith kan øjensynligt ikke se, at der er kommet noget som helst godt ud af anbringelsen af den yngste af de to sønner og oplever, at anbringelsen hos plejefamilien har betydet, at han i dag er dårligt opdraget og ikke ved, hvordan han skal opføre sig overfor sin mor og sine søskende. Interessant nok taler Faith i den forbindelse ikke om, at det har en betydning at plejefamilien er etnisk dansk, selv om man umiddelbart kunne forestille sig, at hun ville fortolke den manglende respekt som et udtryk for, at drengen var blevet opdraget "for dansk". Senere i interviewet gentager hun, at det ikke var vigtigt at få en plejefamilie fra Sudan – og fastholder, at hun ville have etnisk danske plejefamilier, der kunne hjælpe drengene til at blive gode til dansk og få gode uddannelser.

Forholdet til især den yngste søns plejemor er, som tidligere beskrevet, meget dårligt, bl.a. på grund af anklagen om, at Faith havde slået drengene. En anden problemstilling er, at Faith har det svært med, at plejemoren er så glad for hendes dreng. Faith reflekterer ikke over, om hendes negative følelser overfor plejemoren til dels kan bunde i jalousi; hun forklarer bare, at plejemoren forsøger at få hende til at slå sin søn, så hun (plejemoren) kan få ham helt for sig selv. Faith fortæller også, at hun er bange for, at plejemoren skal komme ind i lejligheden og tage de to mindre børn med sig, og at hun derfor har besluttet, at hun slet ikke vil have plejemoren ind i sit hjem.

Mødet med systemet og samarbejdet med forvaltningen

Interviewet med Faith giver indtryk af, at hun oplever at være blevet dårligt og uretfærdigt behandlet siden hun ankom til Danmark. På spørgsmålet om, hvorvidt Faith oplever at være blevet hørt og inddraget i forbindelse med afgørelsen om, hvor ofte hun skal have samvær med sine børn, svarer hun f.eks., at ingen har troet hende, og at de har fængslet hende uden grund, at de ansatte i kommunen er dårlige mennesker og racister, og at uanset hvilken kommune hun har boet i, har de ikke troet hende.

På spørgsmålet om, hvorvidt hun kendte til begrebet og foranstaltningen "plejefamilie" fra Sudan, forklarer Faith, at i Sudan ville man have fundet en familiebaseret løsning:

Spg.: "Så man finder nogen i familien?"

Faith: "Ja. Det er rigtigt. Når en pige hun er ung, og hun er gift ... det er familietradition; det er familien som skal hjælpe hende, for at børnene får en god opvækst osv. ... Der er ikke nogen uden for familien; det skal være inden for familien."

Spg.: "Men tænker du nogle gange, hvis nu du boede i Sudan – så var det ikke sket. Så havde du måske haft dine drenge. Har du haft sådan nogle tanker?"

Faith: "De skulle bo sammen med mig, men jeg skulle have hjælp fra andre i familien, fra naboerne og det hele."

Faiths erfaring med, at hun i en sudanesiske sammenhæng ville have beholdt børnene hjemme med hjælp fra andre familiemedlemmer, kan have præget hendes måde at fortolke og håndtere anbringelsen på. Det er sandsynligt, at hun på anbringelsestidspunktet har oplevet anbringelsen som systemets uretmæssige indtrængen i hendes liv og forældreskab.

Da jeg spørger Faith, hvorvidt der er blevet anvendt tolk i forbindelse med hendes møder med socialforvaltningen, forklarer hun, at der har været brugt tolk, men at den tolk kommunen umiddelbart anvendte, var "en del af kommunen":

Faith: "Der har været tolk, men det har været kommunen. De bestiller en tolk – en eller anden. Og så sagde jeg til kommunen, at jeg ikke ville have deres tolk – jeg skal selv bestille en tolk – eller vælge ham, I skal bruge. Og ikke jeres tolk ... Jeg følte, at han arbejdede for kommunen og ikke kæmpede for min sag. Han gav ikke – han var en del af kommunen ... Så sagde jeg, at jeg skulle have en tolk, som jeg ikke kender eller ikke har noget med ... Og jeg har sagt det til politiet også. Og så har jeg bestilt en tolk fra [en anden dansk by]."

Citatet viser, at Faith oplever at alle er i ledtog med hinanden, alle er "en del af kommunen", og alle arbejder mod hende. Faiths mistillid til det sociale hjælpesystem bunder i konkrete erfaringer, der har vist, at systemet arbejder sammen, og at de forskellige forvaltningsansatte – herunder også tolke og plejefamilier – har underretningspligt, hvis de oplever forhold ved hendes forældreskab, som de mener, kan være til skade for børnene. At Faith tilsyneladende ikke lader til at associere mig med "kommunen", selv om jeg har gjort opmærksom på, at jeg er ansat i Københavns Kommune, og derfor også er omfattet principperne for underretningspligt, giver indtryk af, hvor vanskeligt det er for Faith at navigere i og forstå det danske sociale system.

Afrundende bemærkninger

Faiths oplever sig hverken anerkendt som forælder og borger af det sociale system eller af den yngste søns plejefamilie, og hun beretter om kontinuerlige overtrædelser af især egne rettigheder. Men selv om Faith strukturerer sin fortælling, så det fremstår, som om anbringelsen på anbringelsestidspunktet var, hvad Møller og Skytte (2004) ville definere som "uforståelig" – hun forstod ikke rationalet bag den og så den som en form for overgreb – forklarer hun også, at hun indvilligede i at lade drengene flytte for en kortere periode. Det skinner igennem, at drengene var og fortsat er "vilde", og hendes udtalelser om, at hun indimellem afviser drengene, når de spørger, om de må komme hjem på besøg på tidspunkter, der ligger udenfor de indgåede samværsaftaler, efterlader det indtryk, at Faith ikke har magtet at være fuldtidsmor for de to store drenge. Ikke mindst efter hun har fået de to mindre børn, er det blevet vanskeligt for hende at have de to store drenge hjemme. Set i det lys, er anbringelsen over tid snarere blevet "håndterbar" eller måske ligefrem "meningsfuld" for Faith.

Ønsket om, at de to sønner skal lære dansk, få en dansk uddannelse og gerne også opfattes som "danske", kan ses som en assimilationsstrategi. Møller og Skytte (2004) fremhæver i den forbindelse, at det er kendetegnende for forældre, for hvem anbringelsen fremstår som "meningsfuld", at de har en assimilationsstrategi i forhold til livet i Danmark, og at de ser ud til at have integreret den sociale børneforsorgs normer og værdier for forældreskab og opvækst. Det er dog ikke hvad som helst, Faith kan acceptere, i bestræbelserne på at blive "integreret". F.eks. giver hun tydeligt udtryk for sin misbilligelse af, at den ene søn er begyndt at ryge og drikke alkohol. Faith har øjensynligt heller ikke i synderlig grad integreret den sociale børneforsorgs normer og værdier for det gode nok forældreskab. Eksempelvis fastholder hun, at en væsentlig måde at vise omsorg på er at made også store børn. Normer og værdier om selvhjulpenhed, uafhængighed og løsrivelse er således ikke integrerede, og hun har sandsynligvis ikke kendskab til det sociale systems normer og subtile koder for, hvad der kategoriserer "god omsorgskompetence" (jævnfør kapitel 4).

Khandras anbringelseshistorie

Jeg møder Khandra, der har oprindelse i et andet afrikansk land og er mor til en dreng og en pige, der er anbragte i en etnisk dansk plejefamilie, sammen med en tolk på Nørreport station, og sammen går vi op til mit kontor, hvorfra Khandra har foretrukket at blive interviewet. På vej fra Nørreport til mit kontor siger Khandra ikke et ord, og jeg fornemmer fra starten af, at interviewsituationen gør hende utilpas.

Jeg har tidligere hørt Khandras sag omtalt af en medarbejder fra et socialcenter. I den forbindelse omtalte medarbejderen hende som et eksempel på en mor, der slet ikke taler dansk, og som med tiden helt har mistet evnen til at kommunikere med børnene, der efter mange års plejeophold hos en etnisk dansk plejefamilie nu kun taler dansk. Medarbejderen nævnte også, at det er sandsynligt, at moren på et tidspunkt vil forsøge at få børnene hjemgivet, men at hun ikke kan se, hvordan man kan hjemgive børnene til en mor, de ikke kan kommunikere med. Da jeg forestiller mig, at interviewet med denne mor vil kunne give mig indblik i nogle af de problemstillinger vedrørende anbringelse af mindre børn med etnisk minoritetsbaggrund særligt af sproglig karakter, som Skytte og andre har gjort opmærksom på, har jeg lagt mange kræfter i at få interviewet i stand.

Til min overraskelse viser det sig imidlertid, at Khandra taler en hel del dansk, og under interviewet taler hun skiftevis et afrikansk sprog og dansk. Som den eneste af de interviewede forældre ønsker Khandra ikke, at jeg optager interviewet på bånd, så den viden jeg har om Khandra er baseret på mine hastigt nedskrevne noter. Hun svarer generelt knapt på mine spørgsmål, og understreger efter kort tid, at hun ikke ønsker at tale om sin familie. Der er derfor spørgsmål, jeg har måttet undlade at stille.

Enighed i anbringelsesgrundlaget og valg af plejefamilie

Khandras to børn, en dreng og en pige, blev anbragt som helt små. Først boede de hos en etnisk dansk plejefamilie, men Khandra, der både forholdt sig uforstående over for anbringelsen og

var meget utilfreds med plejefamilien, fik børnene flyttet til en anden plejefamilie, der, mod Khandras vilje, også var etnisk dansk. Khandra forholder sig igennem hele interviewet uforstående over for, at hendes to børn blev taget fra hende og gentager mange gange undervejs i interviewet, at hun meget gerne vil have dem hjem. Hun fortæller også, at hun flere gange har haft sagen for domstolen, fordi hun ønsker at få børnene hjem.

Khandra mener ikke, at der på noget tidspunkt blev spurgt ind til hendes ønsker i forhold til børnenes placering. Hun fortæller tværtimod, at hun var meget ked af, at børnene skulle anbringes i en fremmed familie, og at hun ikke kunne forstå, at de ikke i det mindste kunne bo hos en af hendes tre brødre, der alle bor i Danmark, så de kunne være blevet i familien. Men selv om Khandra spurgte sagsbehandleren om mulighederne herfor, blev dette, ifølge Khandra, aldrig undersøgt. Heller ikke hendes indtrængende ønske om, at børnene i det mindste kunne komme i en muslimsk plejefamilie, blev der lyttet til, ifølge Khandra.

For at indkredse hvad Khandra mener, når hun siger, at hun havde ønsket en muslimsk plejefamilie, spørger jeg hende, om hun kunne have forestillet sig eksempelvis en muslimsk plejefamilie med oprindelse i Pakistan? Men Khandra ryster på hovedet og siger, at hun *"ikke er vant til pakistanske familier"*. Det, hun ønskede, var en muslimsk familie med oprindelse i Afrika.

Ønsker til børnenes (religiøse) opdragelse

En af Khandras store bekymringer i forbindelse med børnenes anbringelse i en etnisk dansk plejefamilie var, om de ville få mad eller foretage handlinger, som ifølge islam er forbudt. Derfor talte hun med den etnisk danske plejefamilie om, at de ikke måtte ændre børnenes navne, ikke tage dem med i kirke og ikke give dem svinekød. *"De forstod, men jeg ville alligevel have, at de blev opdraget i den muslimske tro"*, forklarer Khandra.

På spørgsmålet om, hvad der for Khandra kendetegner en god opdragelse, forklarer hun, at det først og fremmest handler om at give børnene kærlighed. *"Siden børnene blev anbragt, tænker jeg meget på dem. Jeg savner deres kærlighed, og de savner min,"* forklarer Khandra. Hun oplever tydeligvis at det er hende, snarere end plejefamilien, der skal give børnene kærlighed. Khandra fortæller, at hun har samvær med børnene en gang om måneden i tre timer; der er noget næsten desperat over hendes beskrivelse af, hvordan hun forsøger at give børnene den fornødne kærlighed i forbindelse med det månedlige besøg.

Vedligeholdelse af modersmål

I forbindelse med interviewet med Khandra havde jeg som nævnt en forventning om, at hun ville omtale børnenes manglende evne til tale deres modersmål med hende som et problem. Ifølge den medarbejder, som jeg tidligere har hørt omtale sagen, er det forhold, at moren taler et afrikansk sprog og slet ikke dansk, mens børnene kun taler dansk, en kilde til en række vanskeligheder og misforståelser.

Derfor kommer det bag på mig, dels at Khandra overhovedet taler noget dansk, og dels at hun fortæller, at hun taler dansk med børnene, når hun er en gang om måneden er sam-

men med dem, og at de taler rigtig godt sammen. Hun fortæller også, at børnene har glemt deres modersmål, men hun giver ikke indtryk af, at det er noget, der går hende på. Det forhold, at de vokser op i en familie, der ikke overholder muslimske leveregler, lader til at være et langt større problem for Khandra. Det er muligt, at Khandra har vænnet sig til og finder det acceptabelt, at skulle kommunikere med sine børn på et sprog, hun kun i begrænset omfang mestrer. En anden udlægning kan være, at hun bevidst har valgt at nedtone problemerne med at kommunikere med børnene, fordi hun er blevet opmærksom på, at dette kan blive en barriere i forbindelse med en eventuel hjemgivelse.

Mødet med systemet

På baggrund af interviewet med Khandra er jeg ikke i stand til at udlede, hvordan hun oplever mødet med systemet og sin egen retsstilling i den forbindelse. Selv beskriver hun forholdet til den nuværende sagsbehandler som rimelig godt og giver udtryk for, at sagsbehandleren er god til at forstå hendes danske sprog.

Men hele hendes fremtoning, fravalget af at lade mig optage interviewet på bånd, samt de meget knappe svar på mine spørgsmål giver indtryk af, at hun føler ubehag ved situationen og sandsynligvis ser mig som en del af forvaltningen (interviewet foregik som nævnt på mit kontor). Det er derfor muligt, at hun fremstiller sit forhold til sagsbehandleren i et mere positivt lys, end hun i virkeligheden oplever det, fordi hun er bange for, at jeg efterfølgende kontakter hendes sagsbehandler eller på anden måde intervenserer i sagen.

Afrundende bemærkninger

Khandras historie kan umiddelbart ses som et eksempel på det, som Skytte og Møller (2004) har kategoriseret som en helt ubegribelig, meningsløs, ikke-håndterbar og *"uforståelig anbringelse"*. Hun har hverken følt sin anerkendelse af systemet eller plejefamilien og beretter om, at ingen undervejs i forløbet har lyttet til hendes ønsker om, at børnene blev anbragt hos en af hendes brødre eller i det mindste i en anden muslimsk afrikansk plejefamilie. Alt dette har tydeligvis bidraget til hendes oplevelse af, at systemet er en modstander, snarere end en støtte. Taget i betragtning, at Khandra fortæller, at der aldrig er blevet anvendt tolk ved hendes møder i forvaltningen, synes det ikke overraskende, hvis hun har haft svært ved at forstå systemets vurderinger og perspektiver, om end den manglende forståelse næppe udelukkende bundes i sproglige forhold.

Khandra, der fremstår modløs og lukket, fastholder under hele interviewet, at hun ingen anelse har om, hvorfor børnene blev fjernet, og fortæller, at hun snart vil have sagen for en domstol igen, så hun forhåbentlig kan få børnene hjem. Selv om flere forhold taler for, at Khandra muligvis ikke *"forstår"*, kan der imidlertid også være forhold, hun af forskellige årsager ikke ønsker at dele med mig. Måske har hun en forhåbning om, at jeg vil kunne hjælpe hende til at få børnene hjemgivet, eller måske vil hun bare sikre sig, at de ting hun siger til mig, ikke vil blive brugt imod hende. Min umiddelbare kategorisering af Khandras anbringelseshistorie som *"uforståelig"* kan med andre ord være misvisende, fordi hun måske i en anden kontekst, til et andet publikum, ville have valgt at fremstille sin historie på en anden måde.

Ivan og Jasminas anbringelseshistorie

Jeg interviewer Ivan og Jasmina i deres lejlighed i et socialt boligbyggeri i en større by. Det er nu mest Ivan – faren – der taler. Ind imellem blander tolken sig i samtalen – hun kender familien fra tidligere møder og har svært ved at begrænse sin rolle til at oversætte.

Ivan og Jasmina kom til Danmark i 2000 som flygtninge fra et østeuropæisk land sammen med deres to yngste sønner, der på det tidspunkt var henholdsvis ti og tolv år. Ivan og Jasmina har tre voksne børn mere, som de måtte efterlade i oprindelseslandet.

Hele familien led ved ankomsten til Danmark af følgevirkningerne af nogle meget ubehagelige krigsrelaterede oplevelser og fik psykologhjælp. Især den ældste søn, Nikolaj, havde problemer – sov dårligt og var præget af angst. I takt med at Nikolaj blev ældre, blev det mere og mere vanskeligt for hans forældre at styre ham. Nikolajs far fortæller bittert, at børn i Danmark kan gøre hvad de vil og mangler respekt for autoriteter: *“Heroppe i Danmark, når man er femten år, så respekterer man ingen ... så er det lige meget ... hverken din far eller mor eller bror eller autoriteter”*. Ivan understreger sin pointe ved at forklare, at det er vanskeligt at sætte sig i respekt over for sine børn i et land, hvor man ikke må slå sine børn, og hvor *“de [børnene] ringer til politiet, bare man råber ad dem”*.

På et tidspunkt blev Nikolaj tilknyttet en støtte-kontaktperson. Nikolaj kom meget i hans hjem og blev meget glad for støtte-kontaktpersonens mor. Da han blev femten, flyttede han ind hos hende. *“Han ønskede mere freedom”*, fortæller faren, som forklaring på Nikolajs valg om at ville flytte hjemmefra.

Enighed i anbringelsesgrundlaget og valg af plejefamilie

Inden anbringelsen blev Nikolajs forældre indkaldt til et møde i kommunen. Det var imidlertid kun Ivan, der mødte op, og han husker, at han blev spurgt om, hvorvidt han og Jasmina ville indvillige i at Nikolaj flyttede ind hos støtte-kontaktpersonens mor. Ivan fortæller, at han gav lov – Nikolaj ville det meget gerne, og forældrene havde et godt indtryk både af støtte-kontaktpersonen og dennes mor. Herefter kom moren til sønnens støtte-kontaktperson hjem til dem og bad dem underskrive nogle papirer. Ivan fortæller:

“Vi skulle bare underskrive nogle papirer, som vi heller ikke engang vidste – eller præcist vidste, hvad vi underskrev dengang... Og da jeg spurgte Nikolaj – hvorfor skulle vi underskrive de her papirer. Så mente han – fordi jeg skal bo ude hos dem der.”

Selv om faren har fortalt, at han var indstillet på, at sønnen skulle flytte, giver hans udtalelse ovenfor indtryk af, at han og Jasmina ikke var fuldstændig klar over, hvad der foregik. Alligevel siger Ivan flere gange undervejs i interviewet, at han synes, det er bedre, at Nikolaj ikke bor hjemme, bl.a. fordi de ikke rigtig kan styre ham længere. Der ligger en konkret begivenhed bag farens formulering af *“ikke at kunne styre Nikolaj”* – jeg får ikke hele historien, men forstår på brudstykker, at Nikolaj i forbindelse med farens pludselige indlæggelse nægtede at tage med sin far på hospitalet og tolke for ham. Nikolajs far virker vred, skuffet

og bitter på sin søn. Han forklarer, at det er krigen og den ufrivillige migration til Danmark, som er årsag til, at Nikolaj har mistet respekten for ham – hvis de var blevet i oprindelseslandet, var det ikke sket, og Nikolaj ville være blevet boende hjemme.

Nikolajs mor er imidlertid ikke helt enig sin mand i, at det er godt, at Nikolaj ikke længere bor hjemme – og forklarer, at hun også tror Nikolaj selv følte, at det var forkert, og at det ville have været bedre, hvis han var blevet boende hjemme. Ligesom sin mand giver hun krigen og den deraf følgende migration skylden for Nikolajs opførsel.

Nikolajs forældre har ikke været involveret i valg af plejefamilie, da Nikolaj selv specifikt havde ønsket at flytte ind hos støtte-kontaktpersonens mor.

Tro, vedligeholdelse af modersmål og kontakten med familie og slægt

Nikolajs forældre er, med egne ord, "moderne muslimer". De forklarer, at dette ikke indebærer, at de går i moske eller overholder ramadanen, men at de ville bede til Allah, hvis de havde et konkret problem. De tror dog ikke, at Nikolaj ville bede, hvis han havde et konkret problem, og derfor beder moren for ham. De relaterer imidlertid ikke dette til plejeforholdet, men taler i stedet om, at det handler om Nikolajs psykiske problemer – siden krigen, har han ikke haft det "godt i hovedet", som de formulerer det.

Selv om Nikolaj først flyttede ind hos plejemoren som 15-årig, synes forældrene, at han er blevet dårlig til at tale deres sprog. De eksemplificerer dette med at forklare, at han ikke længere kan oversætte for dem, fordi der er en masse ord, han "mangler". Han kan dog stadig føre en telefonsamtale med sine søskende i oprindelseslandet på sit modersmål, først og fremmest har han jævnligt kontakt med sin storebror.

Samvær, forhold til plejefamilien og ønsker til opdragelse

Nikolajs forældre har et godt forhold til sønnens plejemor og dennes familie, som de beskriver som "en rigtig god familie". De besøger ofte hinanden, og plejemoren beskrives af forældrene som meget hjælpsom – f.eks. hjælper hun dem indimellem, hvis de skal til lægen, eller kontakter kommunen for dem. De beskriver, at også plejemoren har måttet sande, at det er vanskeligt at styre Nikolaj – f.eks. har også hun svært ved at få ham til at overholde aftaler. Der er ikke faste aftaler i forhold til samvær; Nikolaj er så gammel, at han bare kommer, når han har lyst.

Mødet med systemet, samarbejdet med forvaltningen, inddragelse i barnets sag

Ivan og Jasmina har som udgangspunkt den opfattelse, at kommunen ikke burde blande sig i, hvordan folk opdrager deres børn. Jasmina forklarer, at man i deres oprindelsesland ikke ville anbringe et barn i en familie, det ikke er beslægtet med. Ivan mener dog, at dette har ændret sig inden for de sidste par år.

Deres kontakt med det offentlige er minimal. F.eks. forklarer de, at de kun har holdt et enkelt møde inden Nikolaj flyttede ind hos plejefamilien, og at de ikke har deltaget i møder med kommunen siden hen. De omtaler begge systemet med respekt og giver udtryk for, at

være blevet godt behandlet. Det er tydeligt, at deres spinkle beherskelse af det danske sprog og et mangelfuldt kendskab til det danske system vanskeliggør deres deltagelse – f. eks. i forbindelse med møder i forvaltningen, på skolen eller på hospitalet.

Afrundende bemærkninger

Ivan og Jasmina mestrer det danske sprog så dårligt, at deres retsstilling på en række områder er markant ringere end dansksprogede forældres. Ivans fortælling om, at de skrev under på at sønnen måtte flytte, uden at være helt klar over hvad det var, de skrev under på, er et eksempel herpå. Alligevel fortæller Ivan, med udgangspunkt i de krigsrelaterede oplevelser og den ufrivillige migration til Danmark, afklaret om anbringelsen, så den fremstår som både forståelig, håndterbar og *”meningsfuld”*. Nikolajs mor deler imidlertid ikke sin mands syn på anbringelsen, og mens Ivan nærmest virker lettet over, at Nikolaj ikke længere bor hjemme, er Jasmina ked af det. Alligevel fortæller begge forældre, at de har et godt samarbejde med plejemoren såvel som med forvaltningen, hvilket ifølge Møller og Skytte også kendetegner forældre, for hvem anbringelsen ses som *”meningsfuld”*.

Imidlertid har ingen af forældrene fuldt ud integreret den sociale børneforsorgs normer og værdier (hvilket, ifølge Nisse-Møller og Skytte 2004, er kendetegnende for forældre, for hvem anbringelsen ses som meningsfuld), og især faren frustrerer sig over, at man ifølge dansk lovgivning ikke må afstraffe sine børn fysisk, hvilket han ser som en fundamental forældrerettighed.

Lajlas anbringelsehistorie

Lajla er etnisk dansk og har teenagedrengen Pedro med en mand med latinamerikansk baggrund. Pedro har i en kortere periode som 13-årig boet hos en etnisk dansk plejefamilie. Lajla er ikke længere sammen med Pedros far og har boet alene med sine to børn de sidste mange år.

Lajla forklarer indledningsvis, at hun godt mener, at man kan se hendes søn som *”en etnisk minoritet”*, fordi hans far taler spansk, og fordi sønnen på den måde *”rammer ind i alle de kulturelle problemer ved, at hans far ikke kan forstå sproget dansk, og at tingene foregår anderledes i Danmark”*. Hun tilføjer, at Pedro har været hårdt ramt af omsorgssvigt fra sin far, som aldrig overholder sine aftaler med sønnen og på den måde ikke viser interesse og omsorg for ham. *”Konceptet ’barnets tarv’, det eksisterer simpelthen ikke i Sydamerika, det er en by i Rusland,”* fortæller hun.

Enighed i anbringelsesgrundlaget og valg af plejefamilie

Spørgsmålet om, hvad der var baggrunden for, at Pedro i en periode boede hos en plejefamilie, giver anledning til et meget langt svar, der bl.a. inkluderer, at moren har en psykiatrisk diagnose og at datteren af forskellige årsager er meget vred på hende. For at straffe moren, foretog datteren nogle anonyme opkald til forvaltningen *”og kom med en masse urigtige oplysninger om, at nu lå jeg bare hjemme på sofaen og lavede ikke en skid og bare åd og blev tyk”*.

Kort efter blev Lajla indkaldt til et møde i forvaltningen og konfronteret med en række anklager som Lajla beskriver som helt uberettigede. Der var også blevet lavet en forældre-
evneundersøgelse, som Lajla mente, gav et helt forkert billede af hende:

”Da jeg så kom og sagde, at jeg vil have at vide, hvad hele det her går ud på, for det har jeg brug for at vide, jamen så blev jeg stemplet som en, der manglede empati, og var egocentriske og kold og ikke kunne forholde mig til andre ... Der blev jeg simpelthen stemplet, at jeg ikke kunne forholde mig til Pedros behov og andres behov, og at jeg simpelthen manglede alle former for empati, medfølelse. Og jeg sad fuldstændig i chok.”

Dette møde var ifølge Lajla så oprivende, at hun efterfølgende ikke magtede at passe Pedro og derfor indvilligede i at lade ham flytte over til en af sine venner. Da hun 14 dage senere blev indkaldt til et møde i forvaltningen, forklarede hun, at hun havde en depression, var brudt sammen og ikke følte sig i stand til at passe sønnen.

Lajla forklarer, at hun derfor foreslog forvaltningen, at hun selv kunne komme i behandling for sin depression, og at hendes mor eller Pedros far i mellemtiden kunne flytte ind hos børnene. Men ifølge Lajla blev mulighederne for at involvere enten hendes mor eller Pedros far aldrig undersøgt, og Lajla forklarer bl.a., at der aldrig er nogen i forvaltningen, der har interesseret sig for at involvere Pedros far, fordi han har latinamerikansk baggrund og ikke taler dansk. Desuden havde Pedros storesøster, ifølge Lajla, rådet Pedro til at bede om at komme i familiepleje, og Lajla oplevede, at såvel de to børn som forvaltningen på forhånd havde besluttet, at det var det, der skulle ske. Mere eller mindre frivilligt endte hun derfor med at skrive under på papirerne om, at Pedro skulle anbringes i familiepleje.

På mit direkte spørgsmål om, hvorvidt hun var enig med forvaltningen i, at Pedro skulle i familiepleje, svarer Lajla nej. Og forklarer, at forvaltningen burde have sat ind med en støtte-kontaktperson til Pedro og behandling til hende selv, i stedet for at anbringe ham i en plejefamilie. Lajla fortæller:

”De ville ikke afprøve nogen af mine løsninger, de kontaktede ikke engang min mor på noget tidspunkt, de kontaktede ikke faren for at se, hvad han havde af ressourcer, og hvad han ville være med til at gøre. Så det gjorde, at de forskellige løsningsforslag bare blev affærdiget, de blev ikke engang undersøgt, for de havde besluttet på forhånd, at det skulle være familiepleje. Så jeg kunne ligeså godt lade være med at argumentere for de andre løsninger. Jeg kunne læse ud af papirerne, at det var blevet besluttet.”

Om valget af plejefamilien siger hun: *”Og så fandt de en plejefamilie. Og jeg har aldrig nogensinde oplevet et så kikset match”*. Lajla henviser bl.a. til, at de værdier hun har, er meget langt fra plejefamiliens. F.eks. beskriver hun sine egne børns opvækst som en opvækst i et intellektuelt hjem, mens *”den største diskussion i plejefamilien er håndbold i fjernsynet og ”Ude og hjemme” og hvad der er sket hos frisøren”*. Da jeg spørger Lajla, om hun selv var med til at godkende plejefamilien, svarer hun: *”Nej, altså, jeg havde været ude*

at møde dem, men det var den dag, hvor han skulle derud. Det var SÅDAN, og det var værsgo at skrive under, og så kunne jeg få papirerne til gennemlæsning dagen efter”.

Samvær, ønsker til opdragelse og forhold til plejefamilien

Lajla havde et dårligt forhold til de plejeforældre, hvor Pedro i en kortere periode var anbragt. Hun beskriver selv, at det største problem var, at de havde nogle helt andre normer og værdier end hende selv. F.eks. har det stor betydning for hende, at Pedro følger sin skoleundervisning og lærer noget. Plejeforældrene, derimod, tillagde øjensynligt ikke dette samme vægt. Eksempelvis valgte de i løbet af det første halve år tre gange at give Pedro fri fra skole, så han kunne tage på ferie med dem, uden Lajlas tilsagn, hvilket resulterede i, at Lajla sendte en skriftlig klage til forvaltningen.

Lajla beskriver, at Pedro trivedes rigtig dårligt hos plejefamilien, og derfor ringede til hende næsten dagligt. Det viste sig imidlertid, at plejemoren holdt øje med, hvor tit han talte med sin mor. Derfor købte Lajla en mobil til ham, så han kunne ringe, uden at det kostede plejefamilien noget, men ifølge Lajla syntes plejefamilien også, det var forkert. Plejefamilien mente nemlig, at det var Lajla, der tvang ham til at kontakte hende. Da Pedro, ifølge Lajla, kunne mærke, at moren fik det bedre, og derfor gerne ville hjem igen, fik de mindre samvær, ”fordi det mente de, var skadeligt”. Det endte med, at Pedro stak af fra plejefamilien og flyttede hjem til sin mor igen.

Mødet med systemet og samarbejdet med forvaltningen

Lajla har et anstrengt forhold til forvaltningen. Hun oplevede fra starten, at der ikke blev lyttet til hendes ønsker, eksempelvis havde hun på et tidspunkt et ønske om, at datteren skulle i aflastning. Hun er desuden uenig i systemets løsningsforslag, for eksempel synes hun, at beslutningen om at anbringe Pedro i en ekstern familiepleje var en helt forkert løsning på et problem, der kunne være blevet løst i familien. Hun er vred over ikke at være blevet inddraget i beslutninger og frustreret over den magtesløshed, hun oplevede i forbindelse med nærmest at blive tvunget til at skrive under på, at sønnen skulle anbringes i familiepleje. Hun har heller ikke den store respekt for sagsbehandlerne, som hun mener, hverken er godt nok uddannede eller har den fornødne praktiske erfaring med børn:

”Altså, de sagsbehandlere, der var, der var ikke nogen af dem, der havde børn selv. Om de så bare havde haft et lille blebarn, men nej. Så er det altså svært at forholde sig til f.eks. en teenageproblematik, når man ikke engang selv har haft børn, og så skulle sidde og være bedrevidende. Og det var noget, der pissede mig af, for man kan altså ikke læse til at have børn, og jeg havde ingen respekt over for dem, fordi de sad der og var bedrevidende over for noget, de ingen forudsætninger havde til.”

Afrundende bemærkninger

Selv om Lajla ikke kan ses som repræsentant for etnisk danske forældre til anbragte børn, er det iøjnefaldende, at hun har en helt anden forståelse af, hvordan systemet fungerer, samt langt bedre muligheder for at navigere i systemet end de øvrige fire interviewede forældre. F.eks. fortæller Lajla, at hun søgte aktindsigt i forbindelse med, at hun blev indkaldt til et

møde i forvaltningen; hun kender de forskellige foranstaltningstyper som "støtte-kontaktperson" og "aflastning", og hun kan lave skriftlige klager til forvaltningen, for som hun siger, *"det fandt jeg ud af, man bliver nødt til, ellers er der ingen, der tager noget seriøst"*. Lajla kender desuden de gængse normer for "den gode opvækst" og "det gode forældreskab" og ved hvilken adfærd og udsagn, der i systemet vil blive udlagt som tegn på, at hun enten er en "omsorgsfuld" forælder eller det modsatte. Også derved adskiller hun sig fra de øvrige fire interviewede forældre.

Konkluderende bemærkninger

Betydningen af forældrenes etniske minoritetsbaggrund

Selv om de minoritetsetniske forældres fortællinger på nogle områder ikke adskiller sig væsentligt fra etnisk danske forældres, er det tydeligt, at nogle forhold er særlige for forældre, der som voksne er kommet til Danmark fra lande, hvor anbringelse i familiepleje som social foranstaltning ikke findes eller ikke er udbredt. To af forældrene fortæller, at man i deres oprindelseslande ville have fundet en familiebaseret løsning. Det er også særligt for forældre, der selv er vokset op i et andet land, at den frivillige eller ufrivillige migration til Danmark *i sig selv* kan opfattes som årsag til et barns anbringelse uden for hjemmet.

Hvad adskiller to af de interviewede forældre fra majoritetsdanske forældre er endvidere, at de er flygtet fra krige i deres oprindelseslande, og at de klager over symptomer som angstanfald, søvnløshed og psykiske vrangforestillinger, der meget vel kan skyldes krigs- og flugtrelaterede PTSD-symptomer. Disse kan desuden være medvirkende årsager til børnenes anbringelse. To af de minoritetsetniske forældres fortællinger om deres møde med systemet og anbringelsesforløbet bærer desuden præg af en særlig høj grad af mistillid til systemet og af oplevelser af at være blevet fejlinformeret, mistænkeliggjort og diskrimineret.

Endelig gør det sig i særlig grad gældende for forældre med etnisk minoritetsbaggrund, at der kan være et begrænset netværk af familie og venner at trække på i Danmark. Dette kan vanskeliggøre en anbringelse i barnets netværk og i det hele taget stille de minoritetsetniske forældre ringere end (etnisk danske) forældre, der har et større netværk i Danmark.

Blandede ægteskaber

I blandede ægteskaber ser der ud til at være risiko for, at den forælder, der har etnisk minoritetsbaggrund, ikke i tilstrækkelig grad inddrages i barnets sag (jeg baserer til dels dette på min praksiserfaring). Lajlas fortælling er et eksempel herpå, og hun fortæller, at en af årsagerne til, at man ikke undersøgte mulighederne for at sønnen kunne være hos sin far, var, at han talte dårligt dansk og havde latinamerikansk baggrund. Andre forhold kan have vanskeliggjort inddragelsen af barnets far – Lajla beskriver ham eksempelvis selv som en omsorgssvigtende far, som ikke overholder sine aftaler med sønnen. Ikke desto mindre er det vigtigt i forbindelse med blandede ægteskaber at være særlig opmærksom på, at også forælderen med minoritetsetnisk baggrund har ret til og krav på at blive inddraget i barnets sag – også selv om det kan betyde, at der skal bestilles tolk.

Kendskab til sprog og systemets indretning, normer og subtile koder

Det fremgår desuden af de tre cases med forældre, der ikke taler og skriver flydende dansk, at forældre, der ikke mestrer det danske sprog fuldstændigt, og som mangler kendskab til, hvordan systemet fungerer, og hvordan man kan gebærde sig i det, på en række områder er ringere stillet end forældre, der mestrer sproget flydende og kender systemets opbygning og logikker, samt ikke mindst lovgivningen. Et grelt eksempel herpå er Faith, der ifølge hendes egen beretning ikke havde forstået, at den psykolog, der kom i hendes hjem, var der for at vurdere hendes forældreevne.

Forældre, der har andre normer for børneopdragelse og for, hvad der kendetegner en omsorgsfuld forælder, og som ikke kender til systemets normer og værdier, kan opleve, at adfærd som de selv oplever som omsorgsfuld (eksempelvis at made et større barn), vurderes som det modsatte af ansatte i socialforvaltningen, og har derved større risiko for at blive vurderet som "ikke egnede" som forældre end forældre, der kender og deler systemets normer og værdier. Væsentlige forskelle i synet på børneopdragelse og forældreskab kan desuden vanskeliggøre samarbejdet med forvaltningen og plejefamilien.

Inddragelse af forældrene og hensyntagen til deres baggrund

Møllers og Skytte (2004) konkluderer bl.a., at de minoritetsetniske forældre ikke oplever, at der tages hensyn til deres etnicitet, kultur, religion og sprog i forbindelse med anbringelsesforanstaltningerne. De beskriver også, at de interviewede forældre forholder sig meget forskelligt til betydningen af sprog. Mens nogle forældre har en dansksproget strategi og først og fremmest er optaget af, at deres børn lærer dansk, er andre forældre bekymrede for, om anbringelser i dansksprogede plejefamilier vil føre til, at forældrene på sigt ikke kan kommunikere med børnene på deres modersmål. Endelig er der forældre, der er optaget af, at børnene både lærer dansk og vedligeholder/udvikler deres modersmål.

I mit materiale nævner kun en enkelt forælder, Khandra, at der i forbindelse med anbringelsen af hendes to børn ikke blev taget hensyn til hendes tro og etnicitet. Det var tilsvarende vigtigt for Faith, at hendes to sønner overholdt visse muslimske leveregler – men hun havde eksplicit ønsket, at drengene kom i etnisk danske plejefamilier, og det var ifølge Faith ikke børne- og ungdomskonsulenten, med derimod plejefamilien, der var skyld i, at den ene af sønnerne ikke overholdt disse regler. Interessant nok er vedligeholdelse/udvikling af modersmål tilsyneladende ikke noget, der optager de interviewede forældre meget – Faith fremhæver tværtimod, at det er godt, hvis hendes to drenge lærer dansk og glemmer arabisk, så de ikke længere ser sig selv som "sudanesiske". Heller ikke Khandra lader til at være optaget af, at børnene ikke længere taler deres modersmål – dette skal imidlertid muligvis ses i lyset af, at hun ikke ønsker, at det skal fremstå som om, kommunikationen med børnene er et problem, fordi hun er bange for, at dette kan stå i vejen for en hjemgivelse.

Interviewene afspejler også, at forældrenes ønsker i forbindelse med valg af plejefamilie til deres børn er meget forskellige – en har f.eks. eksplicit ønsket etniske danske plejeforældre, en anden har specifikt ønsket en muslimsk plejefamilie, mens ægteparret med oprindelse i et østeuropæisk land slet ikke er optaget af etnicitet – det, der er vigtigt for dem, er, at

plejefamilien skal kunne styre og opdrage deres søn. Den etnisk danske mor, der har et barn med en mand fra et latinamerikansk land, er heller ikke optaget af etnicitet, men derimod af at plejefamilien bør have kvaliteter, normer og værdier, der matcher hendes egne. Selv om materialet er spinkelt, afspejler mangfoldigheden i forældrenes svar tilsvarende Møller og Skyttes konklusioner, at man ikke på forhånd kan gå ud fra, at forældre til enhver tid ønsker, at deres børn anbringes i plejefamilier, der har sproglige, religiøse, kulturelle og etniske baggrunde, der matcher deres egne.

Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at forældrene er interviewet *efter* plejeforholdets indgåelse. Ønsket om eksempelvis en muslimsk eller afrikansk plejefamilie kan have været der hele tiden og eksempelvis bunde i ønsker om, at barnet opdrages i et miljø og en trosretning, der er i overensstemmelse med forældrens egen. Ønsket kan imidlertid også være opstået som reaktion på systemet og de majoritetsdanske systemrepræsentanter, der mod forældrenes vilje har fjernet barnet. Plejeforældre er ansat af systemet, og etnisk danske plejeforældre kan derfor opfattes som systemets forlængede arm. Som det vil fremgå af kapitel 8, er placeringer i plejefamilier med samme baggrund som forældrene imidlertid ikke nødvendigvis løsningen på alle problemer.

Selv om de anbringelser forældrene beskriver alle er indgået inden Anbringelsesreformens øgede krav om inddragelse af børn og forældre og undersøgelse af mulighederne for en anbringelse i netværket, er det alligevel bemærkelsesværdigt så lidt forældrene, ifølge deres egne udsagn, har følt sig hørt og inddraget forbindelse med valg af plejefamilie og generelt. Det er imidlertid væsentligt for det efterfølgende anbringelsesforløb og for samarbejdet, at forældre, uanset baggrund, har en oplevelse af, at deres ønsker og forventninger til en kommende plejefamilie tages alvorligt, og at de inddrages og anerkendes som forældre. Derfor anbefales det at man, så vidt muligt, i hver enkelt sag undersøger og afdækker forældrenes ønsker og forventninger til en kommende plejefamilie – for nogle forældre vil det være vigtigt, at barnet anbringes i en familie, der har samme tro, etnicitet eller taler det samme sprog som forældrene – for andre vil andre forhold være vigtigere. Måske kan alle ønsker ikke imødekommes, men som det fremgår af kapitlet, er det alligevel af central betydning, at forældre oplever, at der lyttes til deres ønsker, og at medarbejdere bestræber sig på, så vidt det er muligt, at opfylde disse.

Mindst lige så vigtigt er det at lytte til børnene. Efter i nærværende kapitel af have fokuseret på forældrenes fortællinger, vil jeg i næste kapitel vende fokus mod de interviewede børns perspektiver på anbringelsen.

Noter

- 34: Se i øvrigt Hannemann, Hansen og Skytte 2005 s. 35-43, der har interviewet fem etniske minoritetsforældre til børn, der er anbragt på døgninstitution. Se også Christensen 2004, der har analyseret syvårige børn med anden etnisk baggrund og i den forbindelse fandt frem til, at mens kun 7 % forældre med etnisk minoritetsbaggrund oplyser, at de på et eller andet tidspunkt har haft kontakt med socialforvaltningen på grund af et problem relateret til barnet, har modsat 16 % etnisk danske forældre haft kontakt med socialforvaltningen af samme årsag.
- 35: I den sociale børneforsorg er kravene til det gode forældreskab defineret ved velordnet fysisk, tidsmæssig og samlivsmæssig livsførelse, psykisk styrke, evne til at opfatte egne børn med professionelle øjne samt kompetence og vilje til at samarbejde (Egelund, 1997:203 citeret i Møller og Skytte 2004:95).
- 36: Jeg fandt det relevant også at inkludere forældre, hvor kun den ene har etnisk minoritetsbaggrund for at få indblik i nogle af de problemstillinger, der knytter sig til børn af blandede ægteskaber – som i øvrigt udgør en relativt stor andel af de børn, der anbringes i familiepleje i Københavns Kommune.
- 37: Min definition er inspireret af Sørensen 1994:35, der definerer en migranthistorie som "de dele af et individs liv, der relaterer sig til migrationen".
- 38: Det er sandsynligt, at denne handling af medarbejdere i forvaltningen kunne blive fortolket som et udtryk for usunde symbioser mellem mor og søn og set som eksempel på en mor, der kun ser sine egne behov (se kapitel 4, "Vurdering af omsorgsevne og omsorgssvigt i et interkulturelt perspektiv" for en diskussion heraf).
-

7. Børnenes perspektiver på anbringelsen

At flytte ind i en plejefamilie kan opleves som en 'invasion': "Man er en op imod en hel familie og skal passe ind i familiens normer og regler. *Vi gør sådan her i vores familie*. Det er svært, for man skal passe ind i en helt ny kultur", forklarer en person med etnisk dansk baggrund, der tidligere har været anbragt i en etnisk dansk plejefamilie. For et barn med etnisk minoritetsbaggrund, der kommer i en etnisk dansk plejefamilie, kunne man forestille sig, at det at skulle passe ind i en ny familie opleves endnu vanskeligere. Spørgsmålet er, om det er det, der fylder i de interviewede børns beretninger? I dette kapitel fokuseres på de interviewede minoritetsetniske børns perspektiver på anbringelsen, med særlig fokus på hvilken betydning plejefamiliens etniske, sproglige, kulturelle og religiøse baggrund har for børnene.

Kapitlets hovedargumenter

I kapitlet argumenteres der for, at børn med etnisk minoritetsbaggrund, der har boet en årrække i Danmark, ikke kun vil føle sig "minoritetsetniske", men for manges vedkommende også "danske". Analysen af det empiriske materiale – fem cases med børn og unge, der alle har etnisk minoritetsbaggrund – viser, at etniciteten for nogle af dem ikke betyder så meget; de har ikke konkrete ønsker til plejefamiliens etnicitet og ønsker heller ikke selv at blive kategoriseret som hverken "danske" eller "etniske". For andre betyder den minoritetsetniske identitet meget, og der kan være konkrete ønsker om en plejefamilie med samme etniske baggrund som forældrene. Endelig er der børn, der først og fremmest ønsker at blive set som "danske", og blandt disse kan der være ønsker om at komme i en etnisk dansk plejefamilie.

Da børnenes ønsker og behov således er meget forskellige, giver det ikke mening at have en forudindtaget holdning om, hvorvidt det er bedst for børn med etnisk minoritetsbaggrund at komme i enten minoritetsetniske eller etnisk danske plejefamilier. Snarere bør der tages udgangspunkt i det konkrete barns ønsker og behov. Dertil kommer, at for megen fokusering på etnicitet kan skygge for at se andre væsentlige behov hos børnene. F.eks. er identiteten som københavner for et barn vigtigere end den etniske identitet, og derfor er det vigtigere hvor plejefamilien geografisk bor, end plejefamiliens etnicitet. Tilsvarende er et andet barn optaget af et bedre match mellem plejefamiliens og hans mors uddannelsesmæssige baggrund, værdier og normer, men uinteressert i forhold vedrørende etnicitet. På mange områder adskiller de interviewede anbragte etniske minoritetsbørn sig i øvrigt ikke fra andre anbragte børn. De ønsker først og fremmest at blive hørt og aktivt inddraget, så de selv kan give udtryk for deres ønsker og forventninger, et ønske, som fint stemmer overens med kapitlets argument om, at der bør anlægges en mere individuelt orienteret tilgang.

De interviewede børn og unge

Kapitlet analyserer fem cases med børn og unge i alderen 12-17 år (se skema nedenfor). Børnene havde på interviewtidspunktet været anbragt i et sted mellem ni måneder og seks år. Fire af børnene er eller har været anbragt i etnisk danske familier, et barn (Abina) bor i en plejefamilie med samme etniske baggrund som barnet. To af børnene (Therese og Juan) er fra blandende ægteskaber, de resterende tre børn har forældre, der begge har oprindelse i et afrikansk land. To af børnene (Therese og Margareth) boede, mens de var små, hos nære slægtninge eller venner i den ene – eller begge forældres oprindelsesland uden deres forældre. Et af børnene (Abina) voksede op sammen med sin mor i forældrenes oprindelsesland og kom først til Danmark da hun var ni år.

Interviewede børn

Navn	Alder ved anbringelse	Alder på interviewtidspunkt	Forældrenes oprindelsesland	Plejefamilies etnicitet
Therese	16 år	18 år	Mor fra Vietnam, far fra Danmark	Etnisk dansk
Margareth	10 år	16 år	Et afrikansk land	Etnisk dansk
Aminata	8 år	12 år	Gambia	Etnisk dansk
Juan	13 år	14 år	Mor fra Danmark, far fra Argentina	Etnisk dansk
Abina	12 år	16 år	Ghana	Etnisk ghanesisk

Temaer i interviewene

Interviewene med plejebørn er bygget op omkring en række temaer, der har betydning for plejebørnenes oplevelser af anbringelsen, og som på forskellig vis kan medvirke til at belyse de indledningsvist stillede spørgsmål om hvilken betydning plejefamiliens etniske, kulturelle, sproglige og religiøse baggrund har, samt hvad der skal til for at styrke kvaliteten i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund. Temaerne er desuden inspireret af de i kapitel 3 nævnte teoretiske og faglige diskussioner.

Et overordnet fokus i interviewene er, hvilken betydning det har, om barnet er anbragt i en familie med samme baggrund som barnets forældre eller i en etnisk dansk plejefamilie. Har anbringelsen haft betydning i forhold til barnets mestring af modersmålet? Har den haft betydning i forhold til barnets tro? Har barnet – forud for og under anbringelsen oplevet at blive udsat for diskrimination/forskelsbehandling? Og i givet fald, har plejeforældrene kunnet hjælpe med at tackle problemerne? Findes der andre personer med etnisk minoritetsbaggrund i nærmiljøet – har barnet kontakt med dem – og hvilken betydning tillægger barnet dette?

Interviewene er indledt med mere generelle spørgsmål om anbringelsen, der ikke umiddelbart fokuserer på barnets etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund: Følte børnene sig hørt og inddraget i beslutningen om anbringelse og valg af plejefamilie? Hvilke fordele og hvilke ulemper oplever børnene, der er ved at bo i en plejefamilie? Hvordan er kontakten til forældre, samt andre familiemedlemmer i Danmark og i andre lande?

Interviewene er afsluttet med spørgsmålet om, hvorvidt barnet har forslag til, hvad man kunne gøre for at forbedre anbringelser af børn i familiepleje.

Plejefamiliernes baggrund og betydningen heraf

Umiddelbart giver spørgsmålet om, hvad der er godt, og hvad der er mindre godt ved at bo i en plejefamilie, ikke anledning til overvejelse over plejefamiliens etniske baggrund. Kun et af de plejebørn, der bor i en etnisk dansk plejefamilie, kommer i forbindelse med spørgsmålet af sig selv ind på betydningen af, at plejefamilien havde en anden etnisk baggrund end hendes mor, nemlig Therese:

Therese

18-årige Therese voksede op i Vietnam hos nogle af hendes mors venner, indtil moren hentede hende til Danmark da hun var 5½ år. Therese har en etnisk dansk far, som hun ser indimellem, men forældrene blev skilt, da hun var lille, og hun har boet det meste af sit liv i Danmark alene med sin mor, der udøvede fysisk og psykisk vold mod hende. Det var Therese selv, der måtte kontakte kommunen, efter at såvel faren, klasselæreren som andre voksne omkring hende i årevis havde overhørt alle signaler. Det tog hende et helt år, fra hun første gang henvendte sig til kommunen, til hun som 16-årig blev anbragt i en etnisk dansk plejefamilie. Therese fortæller, at det gode ved at komme i en plejefamilie var, at hun kom væk fra alt det dårlige derhjemme og væk fra morens "vietnamesiske kultur". Senere spørger jeg hende, hvilken betydning det har, at hun bor hos en etnisk dansk plejefamilie, i modsætning til opvæksten hos familien i Vietnam og hos hendes etnisk vietnamesiske mor i Danmark. Hun svarer:

"Det er meget, meget forskelligt. Det er jo det, jeg hele tiden har ønsket mig, lige siden jeg var lille. Man kan jo også se, at danske familier ikke er de samme, men nogen gange savner jeg også vietnamesisk kultur. Fordi det er en meget fantastisk kultur, den har både negative og positive sider, imens den danske kultur er meget mere kedelig, synes jeg, den er sådan overfladisk eller falsk ..."

Så selv om Therese oprindeligt havde ønsket sig at komme i en etnisk dansk plejefamilie, viste det sig alligevel ikke at dække alle hendes behov. Måske beskriver Therese den danske kultur som "kedelig" i lyset af, at hun bor hos en plejefamilie, der har voksne, ikke hjemmeboende børn, og at hun, som mange andre plejebørn, havde ønsket sig en større familie, hvor man var meget sammen og lavede nogle flere ting sammen. Det er i hvert fald det indtryk, jeg får, da hun lidt senere fortæller om, hvordan det er at være på besøg hos en veninde, med oprindelse i Pakistan:

7. Børnenes perspektiver på anbringelsen

“Jo, jeg har en veninde, som er pakistaner, og jeg elsker at være hjemme hos hendes familie, fordi det minder meget om min egen, eller ikke min familie, men som at være i Vietnam. Det der med at man er meget sådan familie, dyrker den meget, man ser tv sammen med familien, snakker, danser, synger og spiser, og det er simpelthen så hyggeligt. Og det er ikke noget, du finder i Danmark. Det er overhovedet ikke det samme.”

Therese, der beskriver de første fem år i Vietnam som gode, føler, at der er noget velkendt – *“som at være i Vietnam”*, når hun er på besøg hos den pakistanske familie, og citatet giver indtryk af, at hun virkelig nyder at være der. Man kunne på den baggrund forestille sig, at Therese ville have trivedes bedre i en familie, hvor der var hjemmeboende børn, og hvor man var meget sammen – eventuelt en familie med etnisk minoritetsbaggrund. Så pointen er, at selv om Therese måske umiddelbart adspurgt ville have svaret, at hun ønskede at komme i en etnisk dansk plejefamilie, ville et uddybende spørgsmål om, hvilke menneskelige kvaliteter og egenskaber, hun ønskede, plejefamilien skulle besidde, og om der skulle være hjemmeboende børn, muligvis have åbnet op for, at hun selv var blevet opmærksom på, at der også var andre ting, hun søgte, og at etniciteten måske ikke var det afgørende.

Margareth

Margareth på 16 år er født i et afrikansk land og boede de første par år i et andet afrikansk land hos sin moster. Sammen med moren flyttede hun til Danmark, da hun var tre – hun har aldrig set sin far. Moren er psykisk syg, og derfor har Margareth, efter et ophold på en døgninstitution, de sidste seks år boet hos to forskellige plejefamilier i Sydsjælland. I forbindelse med at hun flyttede fra den ene plejefamilie til den anden, boede hun i en kort overgang på et opholdssted. På spørgsmålet om, hvad der er godt, og hvad der er dårligt ved at bo i en plejefamilie, svarer Margareth:

“Det gode er, at man ikke bor på et eller andet røvsygt opholdssted, men har en familie.”

På spørgsmålet om, hvad der er dårligt ved at bo i en plejefamilie, svarer hun:

“Altså, det er dårligt, at jeg kommer så langt væk fra mit liv – altså, fordi jeg har boet i København – og nu er jeg bare røget 50 km væk derfra ... At jeg ikke kunne få en plejefamilie tættere på. Eller i området – nå ja, måske ikke lige der, hvor min mor bor, men bare et eller andet sted i København. København er jo stor. At det absolut skulle være i den anden ende af verden ...”

Da jeg senere i interviewet taler med hende om, hvorvidt det har en betydning for hende, om plejefamilien har den ene eller den anden baggrund, eller om det er lige meget, gentager hun, at hun gerne ville være blevet i byen. Men tilføjer så:

“Det skulle ikke have været en muslimsk plejefamilie eller en plejefamilie med en anden religion end den, jeg har. Men altså, om de er hvide eller en hel anden farve, det betyder ikke noget.”

Sidst i interviewet spørger jeg direkte ind til, om hun har tænkt over, hvilken betydning det har, at hun bor i en etnisk dansk plejefamilie. Hun svarer:

Margareth: "Næh. Jeg er jo dansk opdraget, så det kunne egentlig være lige meget, om jeg kom i ... altså, det ville selvfølgelig være mere spændende og mere sådan passende til mig, hvis jeg var kommet i en afrikansk plejefamilie, men nej altså ..."

Spg.: *"Hvordan mener du 'passende'?"*

Margareth: "Fordi jeg selv er afrikaner, og dengang jeg var hjemme hos min mor, så var vi tit sammen med andre afrikanere – andre indvandrere. Vi var sammen med dem og hendes omgangskreds. Selvfølgelig var der også danskere, men hendes daværende omgangskreds var afrikanere ... Vi festede mere på afrikansk, og der var sådan mere afrikansk, end der var dansk, i hendes liv. Men altså, min opdragelse var dansk, så der har sikkert ikke været den store forskel."

Selv om det er hypotetisk at spørge en pige, hvis erfaringsgrundlag er to etnisk danske plejefamilier, om det ville have været bedre, hvis hun var kommet i en plejefamilie med samme baggrund som hun selv, giver Margareths svar alligevel et fingerpeg om, hvad hun selv finder vigtigt. Nemlig, at plejefamilien ikke har en anden tro. Margareths mor er katolik, og selv om hun har fortalt, at hun ikke selv er særligt troende, har det en betydning for hende, at plejefamilien ikke har en anden tro end hendes mor. Plejefamilien er imidlertid ikke katolsk, men derimod protestantisk. Så det, hun mener, er sandsynligvis, at hun ikke ville have ønsket at bo i en ikke-kristen plejefamilie.

Etnicitet, derimod, beskriver hun som mindre vigtigt – det er lige meget om plejefamilien "er hvide eller en hel anden farve". Hun er jo opdraget "dansk", forklarer hun. Ikke desto mindre har hun også en afrikansk identitet, og hun åbner op for muligheden af, at det måske ville have været mere "passende" at komme i en afrikansk familie, selv om hun ikke giver udtryk for, at det på noget tidspunkt har været et stort ønske for hende. Det, der virkelig betyder noget for hende, er imidlertid identiteten som københavnere, og beskrivelsen af Sydsjælland som "den anden ende af verden" vidner om, hvor vigtigt det er for hende at bevare kontakten til sit oprindelige liv og miljø i København.

Aminata

12-årige Aminata, der er det yngste af de interviewede børn, giver umiddelbart ikke indtryk af at have tænkt så meget over, hvilken betydning det har, at hun bor i en etnisk dansk plejefamilie, selv om hendes forældre kommer fra Gambia. Hun var otte, da hun og lillebroren blev anbragt på en døgninstitution, som følge af morens alkoholmisbrug. Der er så meget andet, der fylder og bekymrer i hendes liv – f.eks. er det en kilde til daglig bekymring, at moren, der drikker, vil have hende til at sige, at hun gerne vil flytte hjem. Da jeg sidst i interviewet spørger hende, hvordan det ville have været, hvis hun kunne have været hos en familie, der kom fra Gambia, og om det ville have været bedre, svarer hun:

Aminata: "Det havde været meget sjovt."

Spg.: "Hvad var det sjove, tror du."

Aminata: "De er også brune, ligesom mig."

Hun forklarer, at det ville have været godt, hvis hun havde boet hos en plejefamilie, der også var "brun", for så kunne de andre børn i skolen ikke se, at hun er et plejebarn. Ligesom mange andre plejebørn – og børn generelt i den alder – har hun et stærkt ønske om at være som alle andre. Så på den måde har etnicitet en betydning – simpelt hen fordi man så tydeligt stikker ud, når man selv er mørk i huden og bor hos en hvid plejefamilie. Men da jeg til sidst i interviewet spørger hende, hvad hun selv ville lægge vægt på, hvis hun var ansat i mit job og skulle finde en plejefamilie til et barn som hende selv, nævner hun slet ikke etnicitet. Hun svarer derimod, at hun ville kigge efter, om de voksne var gode til at snakke med, hvis man har problemer, om de passer godt på barnet, ikke pludselig råber og slår og ikke drikker. Og at de sørger for at barnet kommer i seng om aftenen og går i skole ...

Juan

13-årige Juan har boet det meste af sit liv i Danmark sammen med sin etnisk danske mor. Faren, der kommer fra Argentina, bor i Danmark, og Juan ser ham regelmæssigt. Som 13-årig flyttede Juan ind i en etnisk dansk plejefamilie, hvor han boede i ni måneder, hvorefter han valgte at flytte hjem til moren igen.

På spørgsmålet vedrørende det gode og det dårlige ved at bo i en plejefamilie kommer Juan slet ikke ind på plejefamiliens etnicitet. En af grundene til, at Juan flyttede hjem igen efter så kort tid, er, at matchet mellem ham selv og plejefamilien, med Juans egne ord var "uhyggelig dårligt". Han kom selv fra en familie, hvor der blev diskuteret meget, og hvor politiske og videnskabelige emner dagligt blev vendt, og flyttede ind i en plejefamilie, der var meget lidt akademisk, og hvor der, ifølge Juan: "*var ... sådan lidt tavst ... når de gik og snakkede om alt muligt andet. Men det var selvfølgelig bare ... det samme og det samme – eller hvad de havde læst i Se og Hør, men det var ikke rigtigt noget, jeg kunne deltage i ... Lige så snart at jeg begyndte at tale om et eller andet emne ... så vidste de ikke noget om det, synes jeg.*"

Juans oplevelse af at komme i en plejefamilie med helt andre normer og værdier end dem, han er vant til hjemmefra, kan ses som en slags "kulturchock". Ikke kultur i betydningen etniske, kulturelle eller religiøse forskelle, men derimod baseret på forskelle i socialklasse, normer og værdier (jævnfør diskussionen af det komplekse kulturbegreb i kapitel 3). Denne oplevelse af "kulturchock" vil mange plejebørn, uanset etnicitet, kunne nikke genkendende til, om end det er usædvanligt, at det er plejebarnet, der kommer fra en mere "akademisk familie" – i langt de fleste tilfælde er det omvendt plejebarnet, der kommer fra en familie med mindre uddannelse og ind i en familie, der er bedre uddannet.

Abina

Abina er den af de interviewede unge, der mest direkte reflekterer over betydningen af plejemorens baggrund. Abina har oprindelse i Ghana, hvor hun boede til hun var ni år. Hun betegner sig selv om muslim og går med tørklæde. Hun var 12 år, da hun flyttede ind i en plejefamilie med samme etniske, sproglige og religiøse baggrund som hende selv. Hun kendte plejemoren, Efua, lidt i forvejen, og havde boet der, mens moren var indlagt på hospitalet pga. en psykiatrisk lidelse. Da jeg spørger hende, om der var nogen, der på det tidspunkt spurgte hende, om hun syntes, det var en god idé at flytte ind til Efua, svarer hun:

"Jeg sagde bare ja, fordi det var faktisk meget nemmere for mig at blive hos hende."

Spg.: "End hvad?"

Abina: *"Fordi hun var ghaneser ... hun forstod mig ..."*

Spg.: "Okay."

Abina: *"Men der var ikke sådan nogen, der snakkede med mig, før min mor blev indlagt – og sagde, at jeg skulle blive hos Efua, hvis min mor bliver indlagt."*

Spg.: "Okay. Men hvad tænkte du? Altså, du siger, at det var meget nemmere for dig, fordi hun også var fra Ghana. Hvordan var det nemmere? Hvad var det, der var nemmere?"

Abina: *"Min mor har allerede fortalt mig, at jeg er fra den religion, jeg har den kultur, vi spiser ikke sådan ... Vi er sådan og sådan noget. Så jeg synes, at det var meget nemmere for mig at have en, der var det samme ... altså en fra samme kultur. Glem religionen, men samme kultur."*

Hun forklarer, at barnets alder har en betydning. Hvis barnet er 13 eller 14 år og allerede er vokset op med en bestemt religion og kultur, vil det være svært at bo hos en etnisk dansk familie. Da jeg senere i interviewet spørger hende, hvordan det ville have været for hende, hvis hun havde boet hos en etnisk dansk plejefamilie, svarer hun:

"Det er meget svært for mig. Jeg har ikke nogen problemer med en dansk familie. Men jeg tænker bare på, at jeg er sådan en person, der altid er bekymret. Altså for hvordan tingene ville være ude i fremtiden. Jeg tror nok, at jeg ville være meget bekymret om, hvordan tingene ville gå. Om vi ville forstå hinanden og sådan ... Ville de respektere, at jeg har tørklæde på?"

Her har Abina muligvis en pointe. Praksiserfaring i forbindelse med forundersøgelser af etnisk danske plejefamilier viser, at mange har en modvilje mod at få et plejebarn, der går med tørklæde. Nærmere adspurgt går modviljen imidlertid som regel på, at plejeforældrene ikke ønsker at komme i en situation, hvor de skulle tvinge et barn til at gå med tørklæde, mod barnets egen vilje – en situation, man næppe ville være kommet i med Abina.

Det er interessant, at mit indledende spørgsmål til børnene om, hvad der er godt, og hvad der er dårligt ved at bo i en plejefamilie, kun giver anledning til overvejelse over plejefamiliens etniske baggrund for et af børnenes vedkommende. Kun to af de interviewede børn havde forud for anbringelsen specifikke ønsker til plejefamiliens etnicitet. Det ene barn havde ønsket at komme i en plejefamilie med ghanesisk baggrund. Dette ønske kan meget vel hænge sammen med, at hun er opvokset i Ghana og først som niårig kom til Danmark. Derfor kan hun have et stærkt ønske om at komme i en familie med værdier og normer, der virker velkendte. Det andet barn havde specifikt ønsket at komme i en etnisk dansk plejefamilie, hvilket formodentligt hænger sammen med, at hun har meget negative erfaringer med moderens opdragelse, som hun betegner som "vietnamesisk". De resterende tre børn giver ikke udtryk for, at etnicitet er vigtig. Dog peger et af børnene på, at tro har en betydning – hun ville ikke have ønsket at komme i en plejefamilie med en helt anden tro end hendes mors.

Praktisering af religion

Både FN's børnekonvention og "Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre" fremhæver, som nævnt i kapitel 3, at anbragte børn og unge bør have mulighed for "fortsat at praktisere deres religion". Men var de interviewede børn troende og praktiserende forud for anbringelsen, og er de det fortsat? Ud af de fem interviewede børn er det kun Abina, der fortæller, at hun er troende (muslim), og at religionen betyder meget for hende:

"Jeg er ligeglad med, hvad alle andre siger. Jeg er ligeglad med, hvad folk siger. Og hvad de føler og sådan noget. Det er lidt ... Jeg synes bare, at jeg har respekt for Gud ... at jeg elsker min Gud så meget, at jeg vil gøre alt. Ja, for at følge min religion ..."

Abina fortæller, at det er vigtigt for hende, at hendes plejemor også er muslim. Det betyder nemlig, at plejemoren forstår hende og kan acceptere, at hun beder dagligt og går med tørklæde, også selv om plejemoren ikke selv er lige så praktiserende.

Også Margareth taler om troens betydning – selv om hun ikke selv er troende, har det alligevel en vis betydning for hende, at hendes mor, der er katolik, er troende. Det er usikkert, om Margareth ville have været troende selv, hvis hun ikke som tiårig var blevet anbragt først på et opholdssted og siden i to forskellige etnisk danske plejefamilier, hvoraf ingen er katolikker.

Aminata, der var otte år, da hun blev anbragt, har en mor, der er muslim. Mens jeg interviewer hende, tager Aminata et tørklæde ned fra en knage og viser mig, hvordan hun ser ud med tørklæde på. Det er en gave fra hendes mor, der kan tolkes som et udtryk for, at moren gerne så, at Aminata blev mere troende. Moren stillede ved anbringelsen krav om, at Aminata ikke måtte spise svinekød, men har efterhånden slækket på kravene. Aminata ved ikke helt selv, hvad hun skal mene om det, og har flere gange spurgt plejeforældrene om, hvad det betyder at være muslim.

Hverken Juan eller Therese omtaler deres forældre som troende og er heller ikke selv troende. Man kunne indvende, at det kun er muligt at "fortsætte med at praktisere sin religion", hvis man allerede på anbringelsestidspunktet er troende. Materialet giver indtryk af, at det har en positiv betydning for de børn, hvis forældre er troende, at de bor i en plejefamilie med samme tro. Tilsvarende at det kan være et problem for børn at vokse op i en plejefamilie, der har en anden tro end forældrene. Selv om materialet er spinkelt, giver det desuden indtryk af, at børnene ikke fastholder forældrenes tro, når de bor i familier, der ikke deler denne tro.

Vedligeholdelse af modersmål og kontakten med familie og slægt

Som nævnt i kapitel 3 lægger såvel FN's børnekonvention som "Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre" op til, at anbragte børn og unge bør have mulighed for at holde deres modersmål ved lige. Dette har, som bl.a. Skytte har gjort opmærksom på, afgørende betydning for børnenes mulighed for at fastholde kontakten med forældre og andre slægtninge.

Ewa Näslund er, ligesom Skytte og flere andre, optaget af betydningen af, at anbragte børn får nogle gode rollemodeller som et led i en positiv identitetsudvikling – men hendes pointe er, at rollemodellerne skal være fra *slægten*:

"Om Lisa under tiden hon är familjehemsplacerad har kontakt med moster Ylva, som är hårfrisörska, och farbror Erik, som är lärare, fungerar dessa som positiva förebilder: "Jag behöver inte bli som mamma eller pappa, mitt öde är inte förutbestämt!" (2002:3).

Hun argumenterer i den forbindelse for, at det har en stor betydning at kunne hjælpe barnet med at opretholde kontakten med velfungerende familiemedlemmer. Selv om Näslund som udgangspunkt ikke har fokus på børn med etnisk minoritetsbaggrund, anses hendes pointe for at være særdeles relevant for etniske minoritetsbørn. Det skyldes risikoen for at børn med etnisk minoritetsbaggrund fejlagtigt får den opfattelse, at det er forældrenes kultur, der er årsag til, at de er anbragt uden for hjemmet. Kontakt med velfungerende familiemedlemmer vil sandsynligvis kunne modvirke denne opfattelse.

I den forbindelse er det relevant at se på, om de interviewede børn taler forældrenes sprog, og om de har kontakt med familie og slægt. De fem interviewede børn har alle familier, der bor både i Danmark, i forældrenes oprindelseslande og i andre lande. Tre af børnene har ikke kontakt med deres fædre, og et af børnene har ikke kontakt med sin mor. Kun to af de fem børn har kontakt med slægtninge i forældrenes oprindelsesland³⁹.

At tre af børnene ikke har kontakt med deres fædre, kan for to af børnenes vedkommende hænge sammen med, at de ikke taler fædrenes sprog. Det drejer sig i de to tilfælde om fædre, der ikke bor i Danmark og som ikke taler dansk. Det kan også skyldes, at børnenes familier geografisk er meget spredte og nogle også prægede af interne konflikter, hvilket vanskeliggør kontakten.

7. Børnenes perspektiver på anbringelsen

På spørgsmålet om, hvorvidt han har kontakt med farens slægt i Argentina, fortæller Juan:

Juan: "Ja, det har jeg faktisk. Men altså, jeg snakker jo ikke med dem ... jeg kan jo ikke skrive eller tale spansk ... Så jeg ved bare, at de er der, og ved så også, hvem de er – og har set dem, og har givet dem hånd og alt det. Men jeg kan ikke kommunikere med dem."

Spg.: "Er det noget du tænker på nogen gange?"

Juan: "Nogen gange er der den der tanke med at ... de tænker sikkert noget dårligt om mig, sådan noget med at jeg gider ikke lære et sprog eller et eller andet i den stil. Hvorfor vil min far ... eller hvorfor vil min fars søn ikke have kontakt ... Sådan noget forestiller jeg mig, selv om jeg gerne vil."

Juan er tydeligvis ked af, at han ikke taler spansk, og det generer ham at tænke på, hvad de mon tænker om ham i Argentina. Det er mit indtryk, at han kunne have haft glæde af at have kontakt med dem ikke mindst i lyset af, at familien i Danmark er gået helt i opløsning. At Juan ikke taler spansk, skyldes dog ikke anbringelsen, da han jo blev anbragt i en sen alder og kun boede hos plejefamilien i en kort periode. Det skyldes snarere, at han ikke har boet sammen med sin far, og at faren, der taler rimelig godt dansk, ikke har lært ham at tale spansk.

Ligesom Juan, har 12-årige Aminata heller ikke kontakt med sine slægtninge i forældrenes oprindelsesland. Aminata blev anbragt som otteårig, og selv om hendes plejemor har opfordret moren til at tale wolof, når de er sammen, er de sporadiske samvær med moren ikke nok til, at hun stadig taler wolof. I modsætning til sin lillebror, som var yngre end Aminata, da han blev anbragt, kan hun dog godt forstå det meste af, hvad moren siger, når hun taler wolof, ligesom hun kan sige enkelte ord og vendinger på wolof. Faren har hun slet ikke kontakt til – så vidt hun ved bor han i England.

Margareth har stadig kontakt med den moster i Nigeria, hun boede hos som lille, om end de taler sammen på engelsk, da Margareth aldrig har lært mor og mosters modersmål. Abina, der både taler dansk, engelsk og dagbani, lader til at være den, der har hyppigst kontakt med sine slægtninge. Hun fortæller, at hun jævnligt har kontakt til familiemedlemmer både i England, Tyskland og Ghana. Therese, som taler vietnamesisk, har derimod fravalgt kontakten – både med sin (voldelige) mor og med hele hendes familie i Vietnam – også dem, hun boede hos som lille. Jeg kender desværre ikke årsagen til dette fravalg.

Interviewene kan ikke bekræfte, at børn med etnisk minoritetsbaggrund, der anbringes i familier, der taler et andet sprog end forældrene, er i særlig risiko for at miste kontakten til deres forældre, da det ikke er anbringelsen i sig selv, men mange andre faktorer, der har ført til, at de interviewede børn ikke har megen kontakt med deres fædre og andre slægtninge. Denne problemstilling ville imidlertid være kommet mere tydeligt frem, hvis der havde været tale om børn, der var blevet anbragt i en tidlig alder (se kapitel 5 og 6). Deri-

mod kan interviewene bekræfte, at det er problem for flere af børnene, at de har ringe mulighed for at etablere eller vedligeholde kontakt med slægtninge i forældrenes oprindelsesland og i andre lande, bl.a. på grund af sprogproblematikker og fordi deres familier bor geografisk spredt over store afstande.

Som det forudgående afsnit viste, søger børnene ikke nødvendigvis selv at etablere venskaber med andre børn med samme baggrund eller bevidst at opsøge andre med samme baggrund som dem selv, måske fordi de ikke ønsker, at identiteten som tilhørende en etnisk minoritet skal have en fremtrædende rolle. I den forbindelse er det særligt relevant at børnene, som både Ewa Näslund og Skytte har opfordret til, aktivt opmuntres til og støttes i at vedligeholde eller etablere kontakt med slægtninge i Danmark og udlandet, så de kan fungere som positive rollemodeller for børnene.

Betydningen af, om der er andre personer i nærmiljøet med etnisk minoritetsbaggrund

For at afdække betydningen af rollemodeller spørger jeg børnene, hvorvidt der er andre personer i nærmiljøet, med etnisk minoritetsbaggrund – om barnet har kontakt med disse, og hvilken betydning det har for barnet.

Margareth, der indledningsvis svarede, at det dårlige ved at bo i en plejefamilie er, at man kommer langt væk fra København, fortæller, at hun ikke har oplevet at blive udsat for diskrimination, mens hun gik i skole i København – der var der nemlig flest indvandrere i klassen. *“Og hernede er jeg den eneste ... i min klasse, der er mørk ...”* forklarer hun med henvisning til den klasse, hun kom ind i, efter hun flyttede til en plejefamilie i Sydsjælland.

På samme måde som de fleste af de andre interviewede plejebørn, er Margareth udmærket klar over, hvilke andre børn med etnisk minoritetsbaggrund, der er i nærmiljøet:

Margareth: *“Altså hernede – jeg kender én, som går i gymnasiet – hun hedder Hanni, og hun er somalier, og hun går med tørklæde. Hun er så også det eneste menneske på det her gymnasium, der går med tørklæde.”*

Spg.: *“Okay.”*

Margareth: *“Men så er der – jeg kender hende ikke mere, men hun hedder Sofie; hun er adopteret barn fra Korea.”*

Spg.: *“Ja.”*

Margareth: *“Og så er der også nogle drenge, der hedder Mohammed og Ahmed – jeg kan ikke huske, hvor de er fra. Men ellers er resten bare hvide.”*

Men da jeg spørger, om det har betydning for hende at kende andre børn, der har etnisk minoritetsbaggrund, svarer hun, at det er lige meget. Det er altså vigtigt for Margareth, at der er andre i nærmiljøet og i klassen, så hun ikke stikker ud som den eneste – men hun har ikke et bevidst ønske om at lære andre børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund at kende.

Lige som Margareth betoner også Abina umiddelbart, at det ikke har nogen betydning for hende, hvilken baggrund hendes venner har. *“Jeg er venner med alle. Alle – jeg siger dig ... hele skolen. Ja.”* Det viser sig, at den skole hun går på i København, kun er for udenlandske børn. Men hun fremhæver, at hun går på et sanghold, hvor der kun er etnisk danske børn. Og der synes hun i hvert fald, at hun bliver accepteret.

Flere af børnene har blandt deres venner børn med etnisk minoritetsbaggrund. Men at de interviewede børn generelt ikke har noget formuleret ønske om at lære andre børn med etnisk minoritetsbaggrund at kende, afspejles også i deres svar på mit afsluttende spørgsmål om, hvorvidt de ønsker at møde andre plejebørn og i givet fald, om det ville være vigtigt for dem at møde andre plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund. Her svarer alle på nær Abina, at de gerne vil møde andre plejebørn, men at de ikke synes, det kun skal være for børn med etnisk minoritetsbaggrund. Abina vil dog gerne mødes med andre “udenlandske” børn.

Det ser således ud til at have en betydning for de interviewede børn, at der findes andre børn med etnisk minoritetsbaggrund i skolen og nærmiljøet. Derfor har det også en betydning, hvor de er anbragt – et barn med etnisk minoritetsbaggrund, der anbringes langt væk fra København, risikerer at komme til at opleve at være den eneste i klassen og måske den eneste på skolen, der er synligt anderledes.

Oplevelser af forskelsbehandling/diskrimination

Som beskrevet i kapitel 3, hævder nogle forskere (de såkaldte “same-race” tilhængerne), at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund er bedre i stand til at tackle racisme og forskelsbehandling end plejefamilier med majoritetsbaggrund, som ikke selv har erfaring hermed. I forlængelse heraf, er jeg optaget af, hvorvidt børnene har oplevet at blive forskelsbehandlet, og om deres plejefamilier i den forbindelse har hjulpet dem.

På spørgsmålet om, hvorvidt de nogensinde har oplevet at blive udsat for forskelsbehandling eller diskrimination, svarer næsten alle børnene umiddelbart lidt udglattende. Juan forklarer f.eks.:

Juan: “Det har jeg ikke rigtig. Men det jeg har oplevet sådan nærmest ... det er at nogen tror, at jeg er muslim eller ... afrikaner... lidt afrikaner... en blanding. Det er jeg jo også sådan lidt. Men ikke så meget.”

Spg.: “Hvad siger de så?”

Juan: "Jamen, så ... så siger de ... Nej, det er ikke sådan noget grimt noget. Så har de bare sagt 'perker'."

Det interessante er, at Juan jo hverken er muslim eller afrikaner – men derimod halvt dansk, halvt argentinsk. Alligevel er det som om hans lidt mørke udseende gør, at han synes det er i orden, at han ind imellem bliver kaldt "perker". Muligvis opfatter han det ikke specielt negativt – udtrykket kan være en del af jargonen i det miljø, han færdes i.

Abina, der i modsætning til Juan tydeligt stikker ud, med sin mørke hud og tørklædet, holder fast i, at selv om der ind imellem er nogen, der siger noget dårligt, så gør de det nok ikke af ond hensigt. Så jeg spørger uddybende:

Spg.: "Så du har aldrig oplevet, at der var nogen, der sagde noget – eller kaldte dig noget andet?"

Abina: "Jo, jo. Kaldte mig noget ..."

Spg.: "Okay."

Abina: "I min gamle skole – 'neger'."

Spg.: "Kaldte de dig neger?"

Abina: "Ja, men der blev jeg meget sur ... Fordi jeg kan ikke lide det ord."

Oplevelserne af at blive kaldt for "perker" eller "neger" er ikke noget de to ovenfor citerede børn har talt med hverken deres mødre eller plejefamilier om. Det er mit indtryk, at de oplever, at det er noget, de selv må tage hånd om.

Det er kun Aminata på 12, der beretter, at hun fortæller sin plejemor om det, når hun bliver drillet i skolen. Også mens hun boede hos moren, blev hun mobbet i skolen, fordi hun var "brun". Moren plejede at sige til hende, at hun skulle slå igen. Plejemoren tackler det på en anden måde – hun har involveret skolen og talt med Aminata om, at de børn, der driller, ofte selv har det svært. Det er mit indtryk, at såvel plejemoren som plejefaren går meget ind i problemstillingerne og bevidst arbejder med, hvordan de bedst muligt kan hjælpe Aminata.

Therese er vokset om med drillerier og mobning; bl.a. blev hun drillet med, at den etnisk vietnamesiske moster ejede en grillbar. Da jeg spørger hende, om det er noget hun talte med moren om, svarer hun:

Therese: "Jeg talte ikke rigtig med min mor om så mange ting. Hvis jeg blev mobbet i skolen, så fortalte jeg hende ikke rigtig noget af det. Hun mobbede mig nærmest mere end dem i skolen."

7. Børnenes perspektiver på anbringelsen

Spg.: "Så det var noget du måtte klare selv eller ignorere?"

Therese: "Ja, jeg klarede de fleste ting i livet selv."

Heller ikke efter at Therese er flyttet ind hos sin plejefamilie, involverer hun dem. Hun forklarer det med, at plejemoren selv kan være lidt "småracistisk" nogle gange:

Therese: "Jeg oplever nogen gange, at min plejemor siger: "Jeg ved ikke, hvordan I gør i Vietnam, men sådan gør man ikke i Danmark", og det bliver jeg så vred over, og jeg har sagt, at det skal hun bare ikke sige mere, for jeg bliver så vred over det."

Spg.: "Hvordan får du det, når hun siger sådan?"

Therese: "Nogen gange kan de godt være en smule racistiske i den familie ..."

Spg.: "Hvordan oplever du det, når du siger, de er sådan lidt 'småracistiske'?"

Therese: "Små kommentarer, og de kan heller ikke sådan lide indvandrere og sådan noget." "Altså, de kan meget godt lide mig, men ... Ja, det ved jeg ikke ..."

Spg.: "Det er sådan noget, man mærker?"

Therese: "Ja."

Det er meget uheldigt at et barn med etnisk minoritetsbaggrund er blevet anbragt i en plejefamilie med negative holdninger til personer med indvandrerbaggrund (se kapitel 9 for en diskussion af, hvilke kvalifikationer en plejefamilie bør besidde for at blive godkendt til at barn med etnisk minoritetsbaggrund). At Therese vælger ikke at involvere sin etnisk danske plejemor, fordi hun oplever hende som "småracistisk" og derfor ikke forventer, at der vil være hjælp at hente, bekræfter pointen om, at det er vigtigt, at plejefamilien har en anerkendende og accepterende holdning til barnets baggrund. Det er imidlertid sandsynligt, at et etnisk dansk plejebarn kunne blive udsat for lignende nedgørende og fordomsfulde kommentarer med henvisning til plejebarnets opvækstmiljø og sociale baggrund⁴⁰. Rummelighed i såvel social som kulturel forstand er derfor vigtige kompetencer blandt plejeforældre.

Eksemplet med Therese giver desuden indtryk af, at plejefamiliens indstilling og holdninger har betydning for, om et plejebarn vælger at involvere plejefamilien i forbindelse med oplevelser af diskrimination eller mobning. Der er ikke noget i mit materiale (interviews med plejefamilier indgår i denne vurdering) eller praksiserfaring, der tyder på, at en plejefamilies etnicitet har afgørende betydning i den forbindelse. Det væsentlige er, at plejefamilien er opmærksom på at opfange barnets signaler samt indstillet på at hjælpe barnet med at tackle problemerne. Jeg mener således ikke, som nogle af "transracial" fortalerne ville argumentere for, at en plejefamilie selv skal have etnisk minoritetsbaggrund for at kunne hjælpe barnet med at udvikle kompetencer til at tackle diskrimination.

Flertydige identiteter

Et underliggende tema i interviewene er børnenes etniske og nationale identiteter. Nedenfor kommer Therese, i forbindelse med mit spørgsmål om, hvad der er godt, og hvad der er dårligt ved at bo i en plejefamilie, igen ind på betydningen af hendes mors etniske baggrund:

“Jamen, det er jo godt fordi, at jeg er kommet væk fra alt det, som har været virkelig slemt hjemme hos min mor og er kommet væk fra det og leve et normalt liv. Og også væk fra den kultur, min mor kom fra ... min mor er vietnameser, det er en meget streng kultur med skoleuddannelse, der er det vigtigste og alt andet, det kan være lige meget ...”

Som citatet afspejler, har Therese umiddelbart oplevet det positivt at komme væk fra moren og den “vietnamesiske kultur”. Men selv om hun har en række negative associationer til “vietnamesisk kultur”, har hun også positive associationer – bl.a. fra den tidlige opvækst i Vietnam. Alligevel beskriver hun, hvordan hun som barn hellere ville være “dansker”, fordi hun havde nogle meget negative associationer til “vietnamesisk kultur”:

“Og jeg har egentlig aldrig brudt mig om at være halvt vietnameser, fordi jeg, dengang jeg var barn, ikke rigtig kunne lide at være sådan halvt vietnameser, jeg ville hellere være danske ... Jamen altså, det var nok mest, da jeg var barn. Det havde nok noget med min mor at gøre. Jeg ønskede mest af alt at være et dansk barn. Jeg brød mig ikke om at være det, jeg ville helst væk fra, alt det der vietnamesisk kultur.”

Og hun fortæller, at mens det gav anledning til drillerier i Danmark at være halvt vietnamesisk, gav det tvært imod en særlig status i Vietnam at være halvt dansk:

“I Danmark blev man nærmest til grin, fordi man var halvt vietnamesisk, hvor man i Vietnam nærmest blev forgudet, fordi man var halvt dansk. Det var sådan et mærkeligt spil, synes jeg. Det er også derfor, at jeg så det at være danske, som bedre end at være vietnameser.”

Therese fortæller, at hun ikke ser sådan på det længere, og fremhæver, at det også af og til kan have nogle fordele f.eks. at kunne vietnamesisk. Alligevel bliver hun vred, når hun indimellem oplever at blive fastholdt i, at hun er “vietnameser” – f.eks. når plejemoren siger til hende, at *“jeg ved ikke, hvordan I gør i Vietnam, men sådan gør man ikke i Danmark ...”*

Som Skytte har påpeget det, risikerer børn med etnisk minoritetsbaggrund, der anbringes i etnisk danske familier og i miljøer, hvor alle de professionelle omkring barnet er etnisk danske, at komme til at forbinde noget negativt med forældrenes kultur og baggrund og for norges vedkommende fejlagtigt at tro, at det er forældrenes kultur, der er årsag til anbringelsen. Dette er problematisk, fordi barnet jo – udover at det måske i nogle situationer føler sig dansk – også vil identificere sig med forældrenes kulturelle baggrund. Denne problemstilling ses afspejlet i materialet, først og fremmest i casen med Therese. Therese har altid ønsket at komme væk fra den “vietnamesiske kultur”, som hun i overvejende grad forbinder med noget negativt, og ønsker først og fremmest at blive set som “dansk”. Selv om Therese

7. Børnenes perspektiver på anbringelsen

har boet det meste af sit liv i Danmark, taler flydende dansk, bor i en etnisk dansk plejefamilie, og på mange måder er det, man kunne kalde for "fuldt integreret", fastholdes hun alligevel med den slags bemærkning i, at hun er "vietnameser" og ikke regnes med i et dansk fællesskab ("man"), som hun ønsker at være en del af.

Aminata beskriver dilemmaet på en lidt anden måde. På spørgsmålet om, hvordan det er at vokse op i en familie, der har en anden baggrund end hende selv – hvad der er godt og hvad der er mindre godt, svarer hun:

"Jeg er jo ikke ligesom dem. Men jeg er heller ikke som min mor ... Hun må jo ikke spise svinekød."

Når man ikke kan identificere sig med sin etnisk danske plejefamilie, fordi man selv er "brun", men heller ikke kan identificere sig med sin mor, fordi man ikke er muslim som hende – hvem er man så?

I den forbindelse er det interessant at vende blikket mod Abina, det eneste plejebarn der er anbragt i en plejefamilie med samme baggrund som hende selv og endda i København, hvor der er rig mulighed for at finde andre med samme baggrund, der kan fungere som positive (eller negative) rollemodeller. Abina er den eneste af de interviewede unge, der fastholder, at hun kun har én etnisk identitet: *"Jeg er jo ghaneser"*, siger hun gentagne gange. Det har været utroligt vigtigt for hende at komme i en ghanesisk plejefamilie. Hun siger: *"Jeg er faktisk i en anden kultur lige nu. Jeg er i Danmark. Og jeg er i dansk kultur. Men det er ikke ligesom, når du bor hos en anden familie ... når du bor hos en dansk familie. Så er du helt et andet sted, ikk'. Det er det."*

Det har tydeligvis en betydning, at Abina er opvokset i Ghana og først kom til Danmark som niårig. Det er muligt, at hendes stærke ønske om at komme i en ghanesisk plejefamilie hænger sammen med hendes erfaringer med diskrimination og racisme og med at falde udenfor i danske sammenhænge. Samtidig er det sandsynligt, at hun i det ghanesiske miljø i Danmark er blevet socialiseret til at opretholde en distinkt "ghanesisk" identitet – hvilken kan være blevet forstærket af den etnisk ghanesiske plejemor. Selv om Abina fastholder, at hun er "ghaneser" og ikke "dansker", ville hun formodentligt, hvis hun vendte tilbage til Ghana, opdage, at det flerårige ophold i Danmark har ført til, at hun også føler sig "dansk", og at hun af omgivelserne i Ghana meget vel kunne risikere at blive set som "dansker"⁴¹.

At Abina som den eneste fastholder, at hun er ghaneser, og at dette har afgørende betydning, kan imidlertid også afspejle, at børn, der anbringes i en familie med samme etniske baggrund (såkaldt "same-race" placeringer), er mere tilbøjelige til at identificere sig selv med denne kultur end børn, der anbringes i familier med en anden etnisk baggrund end barnet ("transracial" placeringer) (jævnfør Selwyn og Wijedasa 2009). På den baggrund kunne man se det som et problem, at de andre børn tilsyneladende ikke i særlig høj grad identificerer sig med deres forældres kultur og baggrund. Spørgsmålet er, hvorvidt et barn med etnisk minoritetsbaggrund nødvendigvis skal se sig selv som "minoritetsetnisk", og om det er et problem for de børn, der ikke identificerer sig med forældrenes oprindelsesland og baggrund?

Flere af børnene føler sig først og fremmest "danske", men har også en minoritetsetnisk identitet og fremhæver den ene eller den anden identitet afhængigt af den konkrete situation, de indgår i. Et langt stykke hen ad vejen ser dette ikke ud til at volde børnene de store problemer. Indimellem kan det imidlertid også, som Aminata ovenfor giver udtryk for, være problematisk og opleves som om, man ikke rigtigt hører til nogen steder.

Børnenes oplevelser af mødet med systemet og forslag til forbedringer

Endelig har jeg spurgt børnene om deres oplevelser af mødet med systemet, samt om de har forslag til, hvad der kunne gøres for at lave nogle bedre anbringelser af børn i familiepleje.

Selv om interviewene er gennemført i starten af 2008, og de fleste af de forhold, de beskriver, går forud for Anbringelsesreformen af 2006, er det alligevel bemærkelsesværdigt, så langt børnenes oplevelser af mødet med systemet er fra de smukke ord om forvaltningens forpligtelse til at inddrage børn og unge som aktører. Det fremgår, at børnenes ønsker på en række områder ikke adskiller sig markant fra andre anbragte børns⁴². Børnene taler alle godt dansk og har ikke de samme problemer med at forstå og navigere i systemet, som de interviewede forældre. Ikke desto mindre har de alle i overvejende grad negative oplevelser af mødet med systemet.

Flere af børnene nævner, at sagsbehandleren skulle lytte mere til, hvad barnet har at fortælle og sørge for at holde barnet orienteret om, hvad der sker. 16-årige Margareth udtrykker det på følgende vis: *Man skulle "snakke mere med barnet om, hvad der sker, så barnet ikke bare render rundt i sin egen tåge ... Og, ja altså, spørge, hvad barnet har lyst til. Så ville det nok sige, at det ville hjem til mor, men man kan bare godt prøve, sådan så barnet har fået lov til at sige sin mening"*. Therese på 18 siger i tråd hermed, at sagsbehandleren og børne- og ungdomskonsulenten skulle blive bedre til at lytte og til at se bag om det, plejebarnet umiddelbart siger, fordi mange børn er bange og usikre på, hvad de egentligt *kan* sige. Også 14-årige Juan understreger, at de skulle blive bedre til at lytte til barnets egne ønsker.

En nævner, at det er et problem, at man hele tiden skifter sagsbehandler. En anden, at man skal kunne henvende sig til sin kurator, uden at plejemoren hører, hvad man taler om. Og Therese, der selv kontaktede kommunen og var et helt år om at komme væk fra sin voldelige mor, svarer, at kommunen skulle arbejde meget hurtigere.

Margareth, der var ti år, da hun blev anbragt i en plejefamilie, understreger, at man først og fremmest skal sørge for, at barnet ikke skal flytte "til den anden ende af verden". Hun oplevede at komme meget langt væk fra sit liv og sine venner i København, da hun blev anbragt hos en familie i Sydsjælland, hvor hun var den eneste mørke pige i klassen.

Flere af de interviewede børn fortæller, at de med meget kort varsel fik besked om, at der var fundet en plejefamilie, men at de ikke selv havde været taget med på råd. Hør f.eks. hvad Margareth fortæller: *"Jeg følte, at alting bare kørte hen over hovedet på mig. Der blev taget*

beslutning om, at du skal bo der, og så fik jeg det at vide 2-3 dage inden. Det er din nye plejefamilie, der skal du bo ... Jeg havde overhovedet ikke noget at sige eller noget at skulle have sagt. Der var ingen, der havde spurgt mig om det. Så jeg måtte bare finde mig i det."

Juan, der var 13 år, da han blev anbragt, fortæller, at han forinden havde talt med sagsbehandleren om, at han gerne ville bo hos en plejefamilie, men at det kom bag på ham, da de pludselig havde fundet en familie til ham: *"Så pludselig sagde de, at de havde fundet én [plejefamilie], og så skulle jeg møde dem. Eller... Jeg havde faktisk ikke noget valg ... jeg skulle bare bor der. Ja."* Ifølge Juan fik hverken han selv eller moren mulighed for at møde plejefamilien inden indflytning. Juan oplevede det meget ubehageligt, at han med kort varsel skulle flytte ind hos en familie, han aldrig tidligere havde mødt, og at han ikke havde noget valg, fordi det var blevet besluttet ovenfra, at han skulle være der.

Juans forslag til forbedringer er, ikke overraskende, at barnet skulle have lov at besøge familien først, inden man siger ja, og at medarbejderne skulle gøre mere ud af at lave et bedre match mellem plejefamiliens og forældrenes uddannelsesmæssige baggrund, værdier og menneskelige kvaliteter.

Konkluderende bemærkninger

Jeg lagde ud med skitsere, at et overordnet fokus i interviewene med børn var at finde frem til, hvilken betydning det har for det enkelte anbragte barn, om det er anbragt i en familie med samme baggrund som barnet selv, eller i en etnisk dansk plejefamilie.

Der er imidlertid nogle metodiske vanskeligheder ved at spørge børn, hvis erfaringsgrundlag måske kun er en enkelt eller to plejefamilier med den ene eller den anden baggrund, hvad de mener, ville være bedst. Plejefamilier er naturligvis ikke bare "danske" eller "ghanesiske" – men har også en række andre karakteristika og er individuelt forskellige, på samme måde som etniciteten blot er et af flere vigtige identitetsparametre for børnene. Derfor kunne man have forventet, at børnene ikke ville have været i stand til at reducere de konkrete og mangefacetterede erfaringer, de har med at bo hos Ulla og Jens eller Aisha og Abdul, til et spørgsmål om familiernes etnicitet. Interessant nok gør fire af de interviewede børn det alligevel – kun det yngste plejebarn, Aminata, vægrer sig ved at generalisere og tager primært udgangspunkt i den konkrete virkelighed, hun kender til, i sin etnisk danske plejefamilie. At de fire andre gør det, afspejler sandsynligvis, at de selv er en del af et etnisk relativt homogent og kategoriserende samfund, der sætter etnicitet på værdier (Therese taler f.eks. om "dansk" versus "vietnamesisk" børneopdragelse), og som har snævre antagelser om, hvem der kan være dansker, og hvem der ikke kan.

De fem cases med store børn, der alle er anbragt relativt sent, viser nogle af de udfordringer og problemstillinger, børnene lever med i deres etnisk danske eller minoritetsetniske plejefamilier. Nogle af udfordringerne er særlige for anbragte børn med etnisk minoritetsbaggrund, mange ville man også kunne finde blandt etnisk danske anbragte børn. Endelig

er der problemstillinger, der er parallelle med de udfordringer, som børn med etnisk minoritetsbaggrund, der ikke er anbragt udenfor hjemmet, står overfor i det danske samfund.

Børnenes budskab om at blive hørt og inddraget mere aktivt i deres egen sag er ikke til at tage fejl af og bør tages alvorligt af medarbejdere inden for anbringelsesområdet, som i langt højere grad, end det hidtil har været praktiseret, bør lytte til børnene og spørge ind til deres ønsker og forventninger. Børnene er imidlertid alle blevet anbragt inden Anbringelsesreformen af 2006, og det er derfor muligt, at der har været en større opmærksomhed på at inddrage børn i de sidste par år. Børnenes erfaringer og udtalelser giver desuden anledning til at overveje, om det altid er dækkende at anvende den passive term "anbragte børn". For flere af børnenes vedkommende gælder, at de selv har kontaktet kommunen og bedt om at komme væk hjemmefra og i øvrigt selv har foretaget en række aktive handlinger, der viser, at de, i det omfang systemet tillader det, er aktører, snarere end passive modtagere af kommunale foranstaltninger. Når det drejer sig om aktivt deltagende større børn, ville det derfor måske være mere dækkende at tale om "børn, der bor i plejefamilier". Så længe systemet i udpræget grad fortsætter med at handle hen over hovedet på børnene, er termen "anbragte børn" imidlertid måske alligevel mere dækkende, om end den står i direkte modsætning til intentionerne i Anbringelsesreformen.

Det fremgår af materialet, at det er meget forskelligt, hvor meget børnenes etniske og kulturelle baggrund fylder. For nogle fylder den meget, og de ønsker at blive anerkendt og respekteret for det. For andre fylder den mindre, og de ønsker måske først og fremmest at blive set som "danske". Samtidig gælder det for alle børnene, at de i nogle situationer kan føle sig meget danske, mens identiteten som "vietnamesiske", "afrikanske" eller "ghanesiske" kan træde mere tydeligt frem i andre situationer. I overvejende grad ser dette ikke ud til at volde børnene problemer; ind imellem kan de imidlertid komme til at føle, at de ikke hører til nogen steder – at de er "hverken-eller". Derfor er det vigtigt, at børnene styrkes i, at man godt kan være "både-og". Problemet kan være, som Skytte har beskrevet det, at barnet, uanset om det definerer sig som dansk og udvikler de ypperste kompetencer indenfor dansk sprog og kultur, gennem hele livet vil kunne opleve at blive kategoriseret som etnisk minoritet og ikke som dansker (2007:244).

Jeg citerede indledningsvis en tidligere anbragt etnisk dansk person, der havde oplevet det at flytte ind i en etnisk dansk plejefamilie som at "komme i en helt anden kultur", og forestillede mig i den forbindelse, at det for børn med etnisk minoritetsbaggrund, der kommer i etnisk danske plejefamilier, kan opleves som endnu vanskeligere. Abina, der jo blev anbragt i en etnisk ghanesisk plejefamilie, taler i tråd hermed om, at det at komme i en etnisk dansk plejefamilie ville have været som at "komme et helt andet sted". Men Juan, der har boet hos sin etnisk danske mor og er flyttet ind i en etnisk dansk plejefamilie med en helt anden uddannelsesmæssig baggrund end hans mors og med andre normer og værdier end dem, han er vant til hjemmefra, giver også udtryk for, at det var et slags "kulturchock". På nær i Abinas tilfælde ser det altså ikke ud til, at det er plejefamiliens etnicitet, der er afgørende for de interviewede børn. Tro, derimod, spiller en rolle for flere. Familiens rummelighed og positive holdning til børnenes baggrund, dens sammensætning og specifikke menneskelige

7. Børnenes perspektiver på anbringelsen

kvaliteter, normer og værdier, uddannelsesmæssige baggrund, samt geografiske placering, ser imidlertid ud til at have mindst lige så stor betydning.

I næste kapitel ses på, hvordan de interviewede plejeforældre har oplevet plejeforhold med børn med etnisk minoritetsbaggrund.

Noter

- 39: Det er ikke ualmindeligt at anbragte børn mister kontakten til deres familier. En ny rapport fra SFI (Egelund et al. 2008) beskriver f.eks., at hvert fjerde anbragte barn ikke får besøg af deres fædre, og at hvert tiende barn ikke ser sin mor. Børnene mister også i høj grad kontakten til slægten.
- 40: Jeg baserer dette på personlig kommunikation med Hanne Warming, som genkender vendingen: "Jeg ved ikke, hvordan I gør i Vietnam" fra interviews med etnisk danske børn, anbragt i etnisk danske plejefamilier. Her ville bemærkningen, ifølge Hanne Warming, måske lyde: "Det kan godt være, at I hjemme hos jer bare æder slik og junkfood hele tiden, men her hos os ...".
- 41: Det er ikke ualmindeligt, at hjemvendte migranter i postkoloniale lande udsættes for det, man kunne kalde "identitetstabs-anklager". F.eks. oplever senegalesiske migranter efter langvarige ophold i Vesten at blive anklaget for, at opholdet har gjort dem til "toubab'er", det vil sige "hvide mennesker". Se Larsen 1995.
- 42: Se f.eks. Warming 2005 og Nielsen m.fl. 2005.
-

8. Plejeforældrenes fortællinger om plejeforholdet

Med udgangspunkt i interviews med plejeforældre præsenteres i kapitlet fire forskellige cases med plejeforældre, der alle på interviewtidspunktet havde børn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje. To af plejefamilierne har etnisk minoritetsbaggrund; de to andre har etnisk dansk baggrund. Kapitlet formidler plejeforældrenes perspektiver på plejeforholdet; deres motivation, erfaringer, relation til plejebarnet, til plejebarnets forældre og til forvaltningen. Sidst i kapitlet sammenfattes og perspektiveres der, og kapitlet rundes af med en mere overordnet diskussion af, hvilken betydning plejefamiliernes etnicitet har for plejeforholdet. Endelig tages der hul på en diskussion af, hvad der skal til for at en plejefamilie er kvalificeret til at have et barn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje.

Kapitlets hovedargumenter

I kapitlet illustreres det, hvordan de to plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund er blevet mødt med andre forventninger og har fået udstukket andre roller, end de etnisk danske plejefamilier. Mens de to plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund bl.a. ser deres rolle som "kulturbevarer", der skal sikre, at plejebørnene fastholder deres oprindelige kultur og tilegner sig deres modersmål, ser den ene af de etnisk danske plejeforældre bl.a. sin opgave som en "integrationsopgave", hvor familien skal sørge for, at deres minoritetsetniske plejebarn "bliver dansk". Kapitler viser i tråd hermed, at der er risiko for, at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund af forvaltningsmedarbejdere først og fremmest ses som "etniske". En entydig fokusering på plejefamiliernes minoritetsetnicitet er imidlertid uheldig og matcher ikke nødvendigvis plejefamiliernes syn på sig selv.

Kapitlet viser ikke, at familier med etnisk dansk baggrund ikke kan være egnede som plejefamilier til plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund, eller at plejefamilier med samme baggrund som plejebarnet er bedre egnede. Snarere end etnicitet ser det ud til, at det er en families samlede kompetencer og menneskelige kvaliteter, der er afgørende for, om en familie er egnet. I tråd hermed argumenteres der for, at plejefamilier, uanset baggrund, bør tilbydes kurser og temadage samt løbende ydes supervision og vejledning, der kan styrke deres viden og kompetencer i forhold til at være kvalificerede plejefamilier for børn med etnisk minoritetsbaggrund.

Forskningen i plejeforældres perspektiver

Der er gennemført adskillige danske undersøgelser af plejeforældres perspektiver i plejeforholdet (se eksempelvis Brønserud og Dessau 2001, Draiby 2001, Nielsen 2002). Der findes

imidlertid, så vidt vides, til dato kun en enkelt dansk undersøgelse, der berører plejeforhold mellem etnisk danske plejeforældre og plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund (Jørgensen og Saïdana 2002)⁴³. Derimod er der ikke fundet danske undersøgelser af minoritetsetniske plejeforældres perspektiver i plejeforholdet. I den engelsksprogede forskning er der derimod en relativt stor interesse for de to nævnte emner (se eksempelvis Rhodes 1991, 1992, Rashid 2000, Whitelaw 2002, Urquiza et al. 1999). Eksistensen af forskellige foreninger og organisationer i både England og USA, der har specialiseret sig i at rekruttere plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund⁴⁴ eller muslimske plejefamilier⁴⁵, vidner om, at dette område har en relativt stor bevågenhed i den engelsksprogede verden. Også i Danmark er flere kommuner og private plejeforeningsorganisationer, såvel som Servicestyrelsen, indenfor de senere år begyndt at interessere sig for at rekruttere plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund⁴⁶.

Andelen af plejeforældre med etnisk minoritetsbaggrund

Andelen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund er, så vidt vides, ikke opgjort på landsplan⁴⁷. I Københavns Kommune viser en undersøgelse fra 2002, på baggrund af de besvarede spørgeskemaer, at 97 % af alle plejeforældrene var opvokset i Danmark (Nielsen 2002). Kun 3 procent af plejefædre og plejemødre var opvokset uden for Danmark, og kun to plejefædre og en plejemor var opvokset uden for Europa. Disse tre plejeforældre havde alle ægtefæller med dansk oprindelse, og kunne, ifølge Nielsen, endvidere ikke siges at komme fra lande, som typisk beskrives som "anden etnisk baggrund". *"Der var således ingen plejefamilier – der havde valgt at besvare spørgeskemaet – med anden etnisk baggrund i Københavns Kommune på undersøgelsestidspunktet d. 31. marts 1999"* (ibid.). 17 % af plejeforældrene angav, at de havde haft plejebørn og -unge med anden etnisk baggrund end deres egen.

Siden Nielsens undersøgelse fra 2002, er der i Københavns Kommune gjort en bevidst indsats for at rekruttere og godkende flere plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund (dette uddybes i næste kapitel). Tabel 4 nedenfor viser plejefamilier i Københavns Kommune inddelt i forskellige befolkningskategorier. Det fremgår af tabellen, at der primo 2009 er 22 familier med ikke-vestlig baggrund, og derved omkring 44 plejeforældre med ikke-vestlig baggrund.

Tabel 4. Andelen af godkendte plejefamilier i forskellige befolkningskategorier i Københavns Kommune primo 2009.

	Antal godkendte plejefamilier	Andel af godkendte plejefamilier
Ikke-vestlig baggrund	22	3,6 %
Anden vestlig baggrund end dansk	15	2,5 %
Dansk oprindelse	573	93,9 %
I alt	610	100,0 %

Kilde: Særkørsel udført af Steen Søskov. Bearbejdet af Alexandra Ryborg

De interviewede plejeforældre

Maria og Anne er begge etnisk danske. Maria er gift med Peter, der har oprindelse i et andet europæisk land, og havde på interviewtidspunktet plejebørnene Comfort og Simon, et søskendepar, hvis forældre har oprindelse i Kenya. Anne og hendes etnisk danske mand havde to teenagepiger i pleje: Osama, hvis forældre har oprindelse i Afghanistan, og Joy, hvis forældre kommer fra Uganda. Maria og Anne har begge erfaringer fra tidligere plejeforhold.

Chinar og Fatiha har begge oprindelse i Irak og er begge gift med mænd med irakisk oprindelse. Såvel Chinar og Fatiha som deres mænd har boet i Danmark i adskillige år. På interviewtidspunktet havde Chinar og hendes mand, Basim, to plejebørn; det drejer sig om Nadia og Aida, et søskendepar hvis forældre har irakisk oprindelse. Fatiha og hendes mand Moslem har plejebarnet Intisar, en lille pige af blandet oprindelse (faren kommer fra Irak, moren fra Libanon). Hverken Chinar eller Fatiha har erfaringer fra tidligere plejeforhold.

Der er desuden gennemført interviews med to netværksplejemødre med oprindelse i hhv. Tyrkiet og Algeriet; den ene, Berivan, er gift og har et barnebarn i pleje; den anden, Joumana, er enlig, og har sin brors barn i pleje. Der er anvendt tolk i forbindelse med de to interviews med netværksplejemødre. Interviewene indgår i de generelle betragtninger og analyser, men fortællingerne præsenteres ikke direkte i kapitlet.

Interviewede plejeforældre

Navn	Oprindelsesland	Plejebørns navn og forældres oprindelse
Maria (gift med Peter)	Danmark	Comfort og Simon, forældre fra Kenya
Anne (gift med Lars)	Danmark	Osama, forældre fra Afghanistan, og Joy, forældre fra Uganda
Chinar (gift med Basim)	Irak	Nadia og Aida, forældre fra Irak
Fatiha (gift med Moslem)	Irak	Intisar, far fra Irak og mor fra Libanon
Berivan	Tyrkiet	Barnebarn i pleje
Joumana	Algeriet	Nevø i pleje

Kun i et interview medvirkede en plejefar, Basim, som havde valgt at tage fri i nogle timer for at deltage. De øvrige tre interviews repræsenterer alene plejemødrenes perspektiver. Samtlige interviews, på nær et, er gennemført i familiernes private hjem. I interviewet med Chinar og Basim, oversatte Basim ved behov for sin kone, der ikke taler flydende dansk.

Supplerende er der inddraget erfaringer fra en temadag for plejeforældre til børn med etnisk minoritetsbaggrund⁴⁸, hvor i alt 29 plejeforældre deltog. Endelig inddrages i kapitlet praksiserfaringer fra min konsulentfunktion i Center for Familiepleje.

Interviewene med plejeforældre er bygget op omkring en række temaer, der på forskellig vis har betydning for plejeforhold med børn med etnisk minoritetsbaggrund og som kan medvirke til at belyse de indledningsvis stillede spørgsmål om, hvilken betydning plejefamiliernes etnicitet har for plejeforholdet, samt hvad der skal til, for at en plejefamilie er kompetent til at have et barn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje.

Kapitlet tager udgangspunkt i de enkelte plejeforældres fortællinger om plejeforholdet. Jeg lægger ud med Annes fortælling, dernæst følger Marias, så kommer Chinar og Basims fortælling og afslutningsvis Fatihas.

Annes fortælling om plejeforholdet

Anne, der har været plejemor i mange år, indleder interviewet med at fortælle om de forskellige plejeforhold, familien har været involveret i. Efter det første plejebarn – en pige med et fysisk handicap – fik Anne en teenager i pleje; det drejede sig om Osama, en ung pige, hvis forældre boede i Danmark og havde oprindelse i Afghanistan. Et par år senere kom Joy, en teenager, hvis forældre havde oprindelse i Uganda. Anne fik også på et tidspunkt to etnisk tyrkiske piger ”i forslag”⁴⁹, men valgte at takke nej, fordi hun syntes forældrene stillede for mange krav i forhold til deres muslimske opdragelse; krav, som Anne vidste, ville blive svære at overholde. *”Ikke fordi jeg har noget imod muslimer, men det ville blive vanskeligt at opretholde et normalt dansk familieliv”*, forklarer Anne.

Da Anne fik Osama ”i forslag”, beroligede det hende at børne- og ungdomskonsulenten fortalte, at Osama var muslim *”ligesom vi andre er kristne”*. Da Joy blev ”stillet i forslag”, blev der slet ikke talt om, at hun havde en anden etnisk baggrund. Anne fortæller, at *”vi fik bare at vide, at hun var neger, og det var det”*.

Sandsynligvis ansporet af, at jeg som introduktion på interviewet havde forklaret, at jeg var særligt interesseret i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund, kredser Anne igennem hele interviewet om, hvad der er det særlige ved et plejeforhold, hvor det anbragte barn/den unge har etnisk minoritetsbaggrund. Nedenfor minder jeg Anne om, at hun på et tidspunkt nævnte, at *”det der med kultur godt kunne komme til at fylde noget”*, og lægger op til en uddybende forklaring. Som svar på dette forklarer Anne:

Anne: *”Jamen, det jeg tænker på omkring kulturen, det er, at deres ... De er jo muslimer, og de har en anden kultur ... det er jo ikke kun religionen ... Det er ikke kun, at de ikke må spise svinekød, og at der nogle bestemte ting de går ind for ... Det er jo hele deres anskuelse af livet, der er lidt anderledes end den måde, vi gør det på.”*

Spg.: *”Hvad kunne det være?”*

Anne: *”Altså f.eks. fra Osamas side – hendes familie. Og der har jeg fundet ud af, at det er mange familier af udenlandsk baggrund – de har et eller andet med, at man*

er oppe om aftenen og om natten, og så om dagen sover ... Man sover noget af dagen. Og *det er en del af deres kultur* [min fremhævning]."

I forlængelse af denne refleksion fortæller Anne, at Osama ofte var vågen om natten og sov om dagen. Anne opfattede det bl.a. som sin opgave at lære Osama at stå op om morgenen i stedet for at sove om dagen – en opgave, hun sandsynligvis har fået udstukket af børne- og ungdomskonsulenten:

"Det var også en stor udfordring. Fordi vi skulle jo bibringe hende det, at for at hun skulle kunne fungere her, der skulle hun jo altså stå op om morgenen ... og hun skulle leve *et normalt dansk liv* [min fremhævning]. Og dvs. et normalt dansk liv hos os, det er, at man står op om morgenen, og man laver noget i løbet af dagen, og så går man i seng om aftenen og sover om natten."

Anne, formodentligt understøttet af børne- og ungdomskonsulenten, opfatter øjensynligt det at stå op om morgenen som et "normalt dansk liv", modsat "den afghanske kultur", hvor man, ifølge hvad Anne har erfaret, sover om dagen. Ved at sætte etnicitet på disse forskellige livsstile (at være aktiv om dagen er "dansk", mens at sove om dagen er "afghansk"), bliver Annes rolle i forhold til Osama til en "integrationsopgave". Anne skal ikke bare lære Osama at stå op om morgenen; hun skal lære Osama at leve et "normalt dansk liv".

Men selv om Anne fremhæver de forhold ved Osama og hendes familie, som hun opfatter som værende kulturelt betingede, nævner hun også, at det indimellem kan være lidt svært at vide, hvornår noget handler om kultur, og hvornår det handler om sociale problemer. Nedenfor taler hun om, at Osamas familie nogle gange "lavede kaos":

"Og der ved jeg jo så ikke – det kan man jo ikke sige, når vi nu snakker kultur, om det har noget med den kultur at gøre, for sådan nogle familier findes altså også almindeligt ... altså etniske danskere, må man kalde det ... Som sagt, så har vi jo så set nogle forskellige familier, så vi ved godt, at de vanskeligheder omkring det med at lave kaos – det er der mange familier, der kan finde på, ikke? Men havde vi ikke set det før – havde vi ikke set det i etniske danske familier – så kunne man jo godt begynde at få nogle idéer om, at det var nok fordi de har en anden kultur, og så gjorde de sådan. Man er nødt til at se nogle forskellige, for at kunne danne sig et overblik over, hvad der er mønsteret i det."

Annes pointe er altså, at hun nok ville have troet, at Osamas families tendens til at "lave kaos" bundede i, at "de var fra en anden kultur", hvis hun ikke også havde kendt andre socialt dårligt fungerende etniske danske familier, med samme tendens til at "lave kaos".

Særlige hensyn og forhold vedrørende tro

På spørgsmålet om, hvorvidt der fra forvaltningens side har været talt om særlige hensyn i forbindelse med hhv. Joy og Osama, fortæller Anne, at der med Joy slet ingen specielle hensyn var overhovedet. Der blev heller ikke talt om Joys tro forud for anbringelsen. Nedenfor refererer Anne, hvad børne- og ungdomskonsulenten sagde til hende, da Joy flyttede ind:

8. Plejeforældrenes fortællinger om plejeforholdet

“Vi glemte lige at fortælle, at hun skal konfirmeres.” Og jeg [Anne] sagde, hvad er hun egentlig af religion – er hun muslim, eller hvad skal jeg ... *“Det ved vi ikke.”* “Hvad er hun så?” *“Det ved jeg ikke, hvad hun er – hun er vist ikke noget.”* Da hun så flyttede ind, så viste det sig, at hun er kristen; hun tilhører den danske folkekirke, og hendes mor er faktisk rettroende og går i kirke hver søndag osv. Så hun er opdraget i den religion, som de fleste danske børn.”

Som Anne giver udtryk for, var der øjensynligt ikke nogen i forvaltningen, der havde interesseret sig for Joys tro. Anne forklarer, at der har været en række forskellige problemer med Joy, men at ingen af dem var relateret til hendes etniske oprindelse:

“Så det er nogle helt andre problemer, vi har med hende, end lige etnisk oprindelse, fordi der er ikke noget ... Altså jeg opfatter ikke, at der er noget omkring anden kultur eller nogen forskellighed med hende. Det er der ikke. Det er noget andet noget.”

Med Osama var der derimod et krav om, at hun ikke måtte få svinekød og alkohol. Anne fortæller, at hun forsøgte at overholde det, men at hun ind imellem kunne glemme det, samt at det kunne være svært at vide, hvad der var svinekød i. Heldigvis var Osama selv opmærksom på, hvad hun måtte spise.

Sproglige forhold

Osama talte flydende dansk, da hun flyttede ind hos Anne. Osamas forældre taler også dansk, så modersmålsundervisning har aldrig været på tale. Anne forklarer, at også Joy talte flydende dansk, da hun flyttede ind, og at hendes mor også taler dansk.

Oplevelser af diskrimination/ forskelsbehandling

Anne fortæller, at Joy blev mobbet, fordi hun var sort, mens hun boede hos en anden plejefamilie. Ifølge Anne har Joy ikke været udsat for mobning eller diskrimination, siden hun flyttede ind hos Anne. På mit spørgsmål om, hvad Anne ville gøre, hvis Joy en dag kom hjem fra skole og fortalte, at hun var blevet mobbet, svarer Anne:

“Jamen, så vil jeg jo sige, at det er så som med alt mulig andet, mobning og drilleri – at det er dem, der har et problem, det er ikke hende. Hun skal være glad for, at hun ser ud, som hun gør, og at hun er den, hun er. Sådan har vi det alle sammen, og nu er hun selvfølgelig født med den farve hun har, nogen bliver født uden arm, kan ikke gå, eller kan ikke se eller ... Så man må lære at leve med den, man er.”

Selv omtaler Anne indimellem Joy som “en rigtig neger”: *“Altså hun er en rigtig neger at se på. Hun er meget mørk og med krus – altså som en rigtig neger”*. Anne er øjensynligt ikke opmærksom på, at ordet “neger” kan opfattes diskriminerende – hun bruger bare det ord, som børne- og ungdomskonsulenten anvendte, da hun “stillede Joy i forslag”.

Forhold til plejebørnenes forældre

Anne synes, at forholdet til Osamas forældre er lidt vanskeligt – hun oplever, som beskrevet, at de indimellem “laver kaos” og skaber unødvendige konflikter. Anne har ikke ret meget

med Joys mor at gøre. Hun fortæller, at der er aftalt nogle rammer for samvær, men at det efterhånden er blevet sådan, at den 16-årige Joy selv besøger sin mor så ofte som det passer – måske en gang om måneden. Moren har aldrig været på besøg og kommer heller ikke, når Joy har fødselsdag. Anne og Joy har talt om, at moren måske kunne komme på besøg for at se, hvordan Joy bor, men Joy er bekymret for, hvordan det evt. ville gå. I det hele taget har Anne den oplevelse, at Joy ikke ønsker at have ret meget kontakt med sin mor. Anne fortæller også, at Joys mor var fuldstændigt "trekantet" over, at Joy skulle anbringes, og at moren stadig ikke forstår, hvorfor hendes barn skal bo i en plejefamilie i stedet for at bo hos hende. Anne har aldrig talt med Joys mor om det men tror, det har noget med morens kultur at gøre: *"Jeg tror også, at det er deres kultur – altså, de har jo børnene mere hos sig, end vi har"*.

Forholdet til forvaltningen

Anne har som nævnt mange års erfaring med plejebørn fra forskellige kommuner og har oplevet alt fra meget dårligt fungerende til mere velfungerende anbringelsesforløb. Anne udtaler sig kritisk og reflekteret, og jeg har indtryk af, at hun ikke afholder sig fra at være kritisk i forhold til Københavns Kommune, selv om hun ved, at jeg har ansættelse der.

Anne forklarer, at der internt i den samme kommune kan være store forskelle fra en sag til en anden, og understreger, at det i høj grad kommer an på den enkelte sagsbehandler. Forløbet med Joy omtaler hun f.eks. i positive vendinger:

"Men jeg synes, at det forløb har været godt, og det var også noget med, at kontrakten kom til tiden – altså over for os – vi fik kontrakten, og de der papirmæssige ting var i orden. Altså, jeg synes, at de har formået at gøre det på en god måde i den forvaltning. De virker som om, de har check på det."

Hun har imidlertid også mindre gode erfaringer fra såvel Københavns Kommune som andre kommuner og kommer med eksempler på flere sager, der er blevet mangelfuldt udredt, og hvor kommunikationen mellem de forskellige parter har været for dårlig. *"Vi kan jo lave et helt nyt emne, der hedder "kiksede anbringelser", hvor man fra forvaltningen ikke lige får spurgt til tingene og ikke lige får talt ordentligt med forældrene, så man ved, hvad det er man har med at gøre"*, udbryder Anne med et glimt i øjet.

Deltagelse i kurser/netværksgrupper og ønsker til forbedringer/mere viden om

Anne har både været på grundkursus og deltaget i adskillige endagskurser. I forbindelse med grundkurset blev der gjort forsøg på at etablere en netværksgruppe, men af forskellige årsager blev det ikke til noget. På spørgsmålet om, hvorvidt der er noget, Anne gerne vil have viden om, i forhold til at have plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund, forklarer Anne, at det ikke er et barns etnicitet, men derimod dets tro, der afgør, om man har behov for mere viden. Først og fremmest ønsker Anne mere viden om islam:

"... f.eks. muslimer, hvad er det, de lægger meget vægt på? Vi ved, at de ikke må spise svinekød, og de må ikke drikke alkohol – og hvad er det mere, de lægger vægt på, egentlig? Og hvor langt strækker det sig? Altså, nu ved jeg tilfældigt, det der med ikke at spise svinekød –

8. Plejeforældrenes fortællinger om plejeforholdet

at det kan strække sig til, at de heller ikke må spise vingummier, børnene ... Og det tænker man jo ikke over lige i starten. Det er jo ikke noget, man overvejer. Det er da også vigtigt, at man kan vide, hvad er afgrænsningen – og hvad kan det betyde, hvis man gør det?”

Citatet giver indtryk af, at det er vigtigt for Anne dels at vide, hvad hun går ind til, hvis hun indvilliger i at tage imod et muslimsk plejebarn, dels at sikre, at hun overholder og respekterer de krav, der eventuelt måtte være, især i forhold til kost.

Anne forklarer, at hun ikke synes, at et barn som Joy kræver nogen speciel viden – hun er ikke muslim, så ”der er ikke noget med hende”. Ud over ønsket om mere viden om islam, har Anne en række ønsker af mere generel karakter. På spørgsmålet om, hvad Anne selv ville kigge efter, hvis hun skulle anbringe et barn med en etnisk minoritetsbaggrund, svarer Anne:

”Jeg ville også tage det ind ... altså den plejefamilie der er, hvordan er deres forhold til egen religion og andre religioner? Hvor meget vil man lave om på sin egen familie, netop med mad og med ... Men den er svær – der er mange faktorer i det. Når man skal have et barn ind i en ny familie. Men under alle omstændigheder, når man taler om, at et barn kommer i pleje i en anden familie, så er det jo et kulturchok for barnet. Og der taler vi heller ikke [om] anden etnisk baggrund. Det er så et lidt større kulturchok for et barn af anden etnisk oprindelse, fordi de lever efter nogle lidt andre regler, ikke?”

Anne understreger altså dels, at det handler om barnets tro, og hvor meget plejefamilien er villig til at lave om på sin egen livsstil. Dels omtaler hun det at være plejebarn og at komme ind i en helt ny familie som et ”kulturchok” for barnet, uanset barnets baggrund. Denne observation bygger hun formentligt på tidligere plejeforhold med etnisk danske plejebørn. Hun er inde på, at kulturchokket måske er lidt større for børn med etnisk minoritetsbaggrund, end for andre børn, men understreger lige bagefter, at man heller ikke skal overvurdere betydningen af børnenes kulturelle baggrund:

”Altså, men det er jo også ... Altså, jeg vil sige, at jeg ved da godt, at det er problematisk omkring at anbringe dem, fordi de har en anden kultur. Og det er så det. Så skal man heller ikke gøre det værre, end det er.”

Annes udsagn ovenfor kan forstås som udtryk for, at hun på den ene side mener, at man bør vise hensyn, men at man på den anden side ikke skal gøre for meget ud af børnenes baggrund – de skal først og fremmest behandles som børn, på lige fod med alle andre børn.

Marias fortælling om plejeforholdet

Umiddelbart adspurgt om, hvad der i sin tid motiverede hende til at blive plejeforælder, svarer Maria: ”Jeg ved ikke ... Det er vel at have med børn at gøre og hjælpe nogle børn, som ikke har det så godt.” Hun fortæller, at hun har passet børn, siden hun selv var barn. Hun har bl.a. arbejdet i børnehaver og været dagplejemor. Siden fik hun selv to børn, og da

børnene var blevet store, besluttede hun og hendes mand sig for at forsøge med plejebørn. Først fik de et søskendepar med etnisk dansk baggrund. Efter fire år blev de hjemtaget, og så søgte Maria og Peter om at få nye plejebørn:

“Vi har bedt om at få nogle nye. Og vi har ikke imod at tage nogle med etnisk baggrund. Men vi vil ikke lave om på vores traditioner. Og jul vil vi holde. Og påske og hvad man ellers holder. Og det vil vi ikke lave om på. Det sagde vi så fra starten. Men det var så ikke noget problem med Comfort, fordi deres mor lever ikke muslimsk.”

Spg.: “Var det sådan, at I oplyste det ... på oplysningskemaet?”⁵⁰”

Maria: “Ja.”

Spg.: “Hvad var det, der gjorde, at I satte krydset der. Kan du huske, hvad I tænkte, da I snakkede om det ... da I sad og udfyldte det der oplysningskema?”

Maria: “Nej, ikke andet end ... vi har ikke følt, at der skulle være nogen forskel på det. Om de havde en anden farve eller ... Vi har også sat kryds ved handicap, men det kom an på hvad ... Kørestolsbrugere kunne vi ikke, fordi så skulle vi bære dem op ad trapperne ...”

Maria og Peter var altså åbne overfor at tage imod børn med etnisk minoritetsbaggrund – eller med handicap – så længe det ikke betød, at de skulle lave om på deres egne traditioner. Maria forklarer, at hendes mand, der har oprindelse i et andet europæisk land, er katolik, mens hun selv er protestant. Så de var i forvejen vant til at have nogle indbyrdes forskelligheder.

Da Maria og Peter blev spurgt om de ville tage et søskendepar med oprindelse i Kenya i pleje – Comfort på ti år og hendes lillebror Simon, der lige var flydt to år, sagde de ja. Det afskrækkede dem ikke, da de fik at vide, at børnene ikke måtte spise svinekød. Alligevel var Maria bekymret, da hun forberedte sig på, at Comfort i første omgang skulle flytte ind, og syntes, at hun manglede viden om, hvad det betød, at Comfort havde afrikansk baggrund:

“Jeg ringede til [børne- og ungdomskonsulenten] – jeg skulle købe sengetøj til hende ... eller var det en dukke? Det var et eller andet ... noget med noget Barbie. “Skal jeg købe en brun eller lys?” Jeg var helt ... Ja, men hvad nu hvis jeg køber en lys? Altså, hvis hun spejler sig i de her dukker ... eller leger, at det er hende. Hvor [børne- og ungdomskonsulenten] sagde, at det skal du ikke spekulere på. Men altså.”

Sproglige forhold

Comfort og Simon havde boet på den samme døgninstitution i næsten et år, inden de flyttede ind hos Maria og Peter. Da de flyttede ind, talte Comfort noget swahili og ellers dansk. Den toårige Simon havde et stort ordforråd på dansk. Selv om Comfort efterhånden har boet i dansksprogede omgivelser i flere år, oplever Maria alligevel, at hun ind imellem kan have problemer med at forstå, hvad der foregår – eksempelvis i skolen. Maria forklarer, at

8. Plejeforældrenes fortællinger om plejeforholdet

det kan være vanskeligt at vide, hvad der drejer sig om sproglige forhold, og hvad der skyldes, at hun er et skadet barn med store sociale vanskeligheder.

I forbindelse med anbringelsen var der, ifølge Maria, ingen der talte om, at børnene skulle tilbydes modersmålsundervisning. Men Maria og Peter, der selv er migrant, anså det for vigtigt, at børnene kunne tale deres modersmål, og opfordrede derfor børnenes mor til at tale swahili, når børnene var hjemme på besøg:

“Og vi har sagt til deres mor, at vi synes, at det er godt, når hun taler swahili med dem, så de kan det, for de skal alligevel en dag ned og se, hvor de kommer fra. Og finde noget familie ... hvis der overhovedet er nogen ...”

Selv om moren indimellem taler swahili med børnene, er det imidlertid ikke nok til, at Comfort og Simon kan henholdsvis vedligeholde og udvikle swahili.

Særlige hensyn og forhold vedr. tro

Som nævnt blev Maria og Peter i forbindelse med, at de “fik stillet børnene i forslag”, gjort opmærksom på, at børnene ikke måtte få svinekød. Dette krav var, ifølge Maria, det eneste særlige hensyn, de skulle leve op til, i forhold til at børnene havde en anden tro og etnisk baggrund. Maria forklarer, at de i starten sørgede for, at børnene ikke fik svinekød, men at de efterhånden fik lov af moren til at spise svinekød alligevel. Ifølge Maria var der tale om en slags “handel”: *“Det har været lidt af en ... handel, som hun [moren] har gjort med Comfort om, at hvis hun [moren] fik lov til at drikke, så fik hun [Comfort] lov at spise svinekød”.*

Maria forklarer, at Comfort og Simons mor *“er muslim, men lever ikke muslimsk. Hun går i byen, og lever fuldstændig som ... Hun går ikke med tørklæde. Hun går i almindeligt tøj, ligesom vi andre gør. Hun går til fester, ryger ... Altså, man må sige, jeg tror ikke, at hun har det nemt, for der bliver set skævt til hende, fordi hun gør de ting, som hun egentlig ikke må.”*

Hun beskriver også, at Comfort svinger imellem at ville være muslim og ikke at ville være det. For tiden har hun, ifølge Maria, ikke lyst til at være muslim, fordi *“så får man jo ikke julegaver. Og påskeæg og sådan noget ...”*

Selv om der på visse områder skal tages særlige hensyn i forbindelse med børnenes tro og (moderens) sprog, handler en række af de forhold, der optager Maria, imidlertid ikke om deres etniske og religiøse baggrund. Eksempelvis fylder det meget, at børnene er meget skadede og derfor har store vanskeligheder med at gebærde sig socialt.

Forhold til plejebørnenes forældre

På mit spørgsmål om, hvordan Maria oplever samarbejdet med børnenes mor, svarer Maria:

“Jeg synes, at det er ... det er ikke noget rigtigt samarbejde. Altså, hun kommer med børnene og afleverer dem. Det er ikke på samme måde som med de andre mødre. Det er det ikke. Og det er fordi, jeg tør ikke vove mig ud i alt for meget, på grund af hendes sprog.”

Maria forklarer, at børnenes mor sagtens kan gøre sig forståelig på dansk, men at Maria ikke altid er sikker på, at moren forstår, hvad hun siger. For at understrege sin pointe, fortæller Maria om en episode, hvor moren tydeligvis misforstod hende: Børnene havde været hjemme på besøg hos deres mor, der havde været fest, og det havde udviklet sig lidt vildt. Det endte med, at politiet kom og hentede børnene, som blev afleveret på kommunens døgnvagt, hvorefter Maria og Peter blev bedt om at komme og hente børnene. Efterfølgende ringede børnenes mor til Maria og fortalte, hvad der var sket. Både Simon og Comfort var hjemme, da moren [Aisha] ringede, og kunne følge med i, hvad Maria sagde: *"Og så siger jeg til hende ...",* forklarer Maria. *"Ja, det var surt, Aisha" ... Og så siger hun: "Er du sur?". "Nej, nej",* siger jeg så. *Det var helt åndssvagt, fordi ... Ved at jeg siger "Nej, jeg er ikke sur",* så siger jeg til hende, at det er helt i orden, det der er sket. *Altså ... På den anden side ... så er det sådan set bare for at sige til hende: "Nej, det var ikke sådan, det skulle forstås". Så der skal ikke meget til, før det bliver misforstået. Og man skal virkelig overveje sine ord, og selv om man gør det, så ..."*

Marias beskrivelse ovenfor vidner om, hvor nemt der kan opstå sproglige misforståelser i kommunikationen med børnenes mor. I den ovenfor citerede situation var Maria i en ekstra vanskelig situation, fordi børnene var til stede i rummet, mens hun talte i telefon med deres mor.

Da jeg spørger hende, hvad hun synes, det gør ved dialogen med børnenes mor, at der så nemt opstår sproglige misforståelser, forklarer hun, at det var så dejligt med forældrene til det andet søskendepar, de har haft i pleje, fordi der kunne man tale med moren, hvis der var problemer, *"så børnene kunne se, at det her er vi enige om, sådan skal vi gøre"*. Maria oplever ikke, at hun på samme måde kan tale med Comfort og Simons mor. Men hun forklarer, at det ikke udelukkende skyldes de sproglige forhold. En anden problemstilling er, at hun har indtryk af, at Comfort og Simons mor først og fremmest er optaget af børnenes fysiske behov – om de har varmt nok tøj på, om de får mad nok og den slags – snarere end af deres psykiske velbefindende. Hun har eksempelvis indtryk af, at det betyder noget for moren, at Comfort klarer sig fagligt godt i skolen, men at hun ikke rigtigt kan forholde sig til, hvordan hun fungerer socialt.

Der har, ifølge Maria, kun en eneste gang været stillet tolk til rådighed i forbindelse med hendes egne møder med moren; det drejer sig om dengang, hvor børnene skulle flytte fra døgninstitutionen. Maria ved det ikke, men spekulerer over, om Comfort kan være blevet brugt som tolk i forbindelse med nogen af morens møder i forvaltningen. Hun har indtryk af, at Comfort måske kan have overhørt voksensamtaler, hun ikke burde have lagt øre til.

Oplevelser med mobning eller diskrimination

Maria kommer selv ind på, at Comfort indimellem bliver mobbet på grund af sin hudfarve. Comfort kører med skolebus, og det er primært børnene fra en anden skole, som driller Comfort:

"Og der kan det godt gå galt, og der har da også været et par stykker i skolen, som har sagt, når hun er gået ud af døren, "black out" eller "chokoladebolle" eller ..."

8. Plejeforældrenes fortællinger om plejeforholdet

Maria fortæller, at hvis der er problemer med drillerier, kontakter hun altid Comforts støt-tepædagog, som så tager fat i det med det samme. Hun forklarer også, at hun nogle gange siger til Comfort, at børnene også ville have drillet, hvis hun havde været rødhåret. Andre gange siger hun til hende, at *"du har den farve, og vi er hvide, og du er brun, og sådan er det. Det kan vi ikke lave om på"*. Hun prøver også at få Comfort til at se, at det er pænt at være mørk i huden, ved at forklare hende, at *"du kan jo se, at vi alle sammen ligger på stranden hele dagen for at blive brune ligesom dig – om sommeren"*. I det store og hele mener Maria nu ikke, at Comfort er ked af sin hudfarve; hun er mere optaget af, at hun synes, at hun er for tyk.

Mens vi taler om hudfarve, kommer Maria i tanke om en oplevelse, hun har haft med sin yngste datter:

"Deres hudfarve ... der var det meget sjovt ... Vores yngste datter, hun er 22 nu ... Det er ca. to år siden ... da [børnene skulle] i bad ... Jeg stod og klædte Simon af, han skulle i bad. "Han er jo brun!" Det var bare det første, hun så ... Ellers er det ikke noget, hun overhovedet har tænkt over. Så det ... synes jeg var meget sjovt."

Det er interessant, at Marias 20-årige datter øjensynligt ikke rigtig havde lagt mærke til, at Simon var mørk i huden. Jeg har desværre ikke spurgt ind til familie og venners øvrige reaktioner på plejebørnene, men bemærkningen ovenfor giver indtryk af, at i hvert fald Marias yngste datter ikke havde tænkt så meget over, at børnene havde en anden etnisk baggrund.

Forholdet til forvaltningen

Maria fortæller ikke i detaljer om, hvordan hun oplever samarbejdet med forvaltningen – måske fordi hun er bekymret for, at det vil falde negativt tilbage på hende selv, eftersom jeg selv er ansat i samme kommune. Men det fremgår, at hun relativt ofte ringer til forvaltningen for at få svar på de spørgsmål, der opstår undervejs. Det er ikke altid nemt at få fat i sagsbehandlaren, men Maria har erfaring for, at det går nemmest, hvis hun ringer om morgenen.

Derudover nævner Maria, at hun synes, det er uheldigt, at man i forbindelse med børne- og ungdomskonsulentens årlige tilsynsbesøg ikke rigtig kan få talt om de ting, man virkelig ønsker at tale om. Det skyldes, at børnene ofte er til stede i forbindelse med besøget, og så har Maria ikke lyst til eksempelvis at fortælle noget dårligt om deres mor.

Deltagelse i kurser/netværksgrupper og ønsker til forbedringer

Maria og Peter har deltaget i både grundkursus for plejefamilier og adskillige temadage. Maria oplever imidlertid ikke, at hun havde fået den nødvendige viden om, hvad det betyder, at børnene har afrikansk baggrund, inden de flyttede ind. På spørgsmålet om, hvorvidt hun og hendes mand nogensinde har fået viden om at have plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund, svarer Maria nej.

Maria vil gerne have mere viden om "kultur", *"fordi hvis man vidste lidt mere, så ville man måske også bedre forstå, hvorfor de reagerer, som de gør ... altså forældre og ..."*. Maria

synes desuden, ligesom Anne, at det kan være svært at vurdere, "hvornår noget er kulturelt, og hvornår der er tale om omsorgssvigt".

Maria forklarer også, at det indimellem kan være svært at rumme to religioner, hvor forskellene er så store, på en gang. Eksempelvis havde hun og hendes mand Comfort med i kirke en juleaften, hvor hun reagerede meget voldsomt, øjensynligt fordi hun havde hørt, at hun ville komme i helvede, hvis hun bad. Maria kunne godt tænke sig at vide noget mere om islam, så hun kunne forklare Comfort, hvad det vil sige at være muslim. Hun er bange for, at hun kan komme til at fortælle nogle ting, der ikke er rigtige, eller komme til at nedgøre det: *"Fordi det står jo for noget helt andet, end det jeg står for. Altså ... sådan noget som kvindeundertrykkelse ... og en masse ting, som vi sikkert har misforstået"*.

Som citatet ovenfor afspejler, har Maria gode intentioner, men mangler viden, især om islam, og om hvad det vil sige at tilhøre en etnisk minoritet i et majoritetssamfund. På spørgsmålet om, hvad Maria selv ville have lagt vægt på, hvis hun havde været familieplejekonsulent med ansvar for at finde en egnet plejefamilie til Comfort og hendes lillebror, svarer Maria, at det er meget vigtigt at man i forhold til de to børn er åben overfor andre religioner. Hun er også inde på, at børnene måske skulle have været anbragt i en muslimsk familie.

Basim og Chinars fortælling om plejeforholdet

Basim og Chinar havde i mange år selv forsøgt at få børn, da de på et tidspunkt så en annonce i en arabisksproget avis, hvoraf det fremgik, at der var behov for en "arabisk" plejefamilie. På mit spørgsmål om, hvorvidt det havde en betydning for dem, at der blev søgt en arabisk familie, svarer Basim, der oversætter for sin kone:

"For det første havde vi ikke spor kendskab til det at være plejefamilie – overhovedet ikke. Det var først, da vi så den annonce der, hvor der stod "To arabiske piger". To arabiske piger ... og at der var brug for arabiske forældre ... Hun [Chinar] siger, at hvis det f.eks. havde været et pakistansk eller et dansk barn, så ville hun måske ikke have accepteret det, fordi hun hellere ville have, at de skulle opvokse et sted med deres egen baggrund ... Det var kun, fordi det var arabiske piger, som søgte arabiske forældre. Det var sådan set det, der fangede vores interesse".

Baggrunden for, at der var blevet søgt arabiske plejeforældre, var ifølge Basim og Chinar, at pigernes forældre havde sagt, at det *skulle* være arabiske plejeforældre. Og som forældrene fortæller, var dette også den altovervejende grund til, at de blev interesserede i at få dem i pleje.

Forud for plejeforholdet kendte Basim og Chinar, som Chinar giver udtryk for ovenfor, ingen andre, der havde plejebørn, og ægteparret beskriver, at reaktionen på plejebørnene i deres familie og blandt venner generelt har været negativ. Basim fortæller: *"Altså, vi fik meget kritik, fordi de sagde, at det ville være hårdt, og hvordan skulle vi passe andres børn, og at vi skulle ændre på vores liv. Og kritikken den har altid været der, og den kan også være der"*

8. Plejeforældrenes fortællinger om plejeforholdet

stadigvæk". På mit spørgsmål om, hvorvidt de oplever den samme slags reaktion, uanset hvor folk kommer fra, svarer Chinar, at danskere er mere forstående, fordi hun og Basim opdrager børnene på "en dansk måde" – og at det at have plejebørn, er mere almindeligt for danskerne, der ser ægteparret og pigerne som "en familie", mens irakerne ikke rigtigt vil "indse, at det er en familieform".

Basim og Chinar fortæller, at det gode ved at være plejefamilie er, at man føler man har en familie, og at huset er fyldt. Det mindre gode er, at man som plejefamilie ikke har noget frirum. Inden de fik børnene, levede de et "frit liv", hvor de kunne tage i byen eller gå ud og spise meget spontant – det synes de ikke længere, at de kan. De synes begge, det er et stort ansvar at have plejebørn, og er kedde at, at de ikke rigtig kan bede andre om at passe dem – det tør de ikke. Det ville man måske have kunnet med sine egne børn, forklarer Chinar, men "det kan man ikke med plejebørn. Der har man større ansvar overfor det". De fremhæver også, at de synes, det er lidt hårdt pludselig at skulle tage hensyn til alle mulige "udenforstående": faren, moren, kommunen osv.

Sproglige forhold og betydningen af at "kende sine rødder"

De to piger talte ikke arabisk, da de flyttede ind hos Basim og Chinar. Basim forklarer:

"Ja, altså, de havde boet halvandet eller to år på en døgninstitution ... så havde de glemt det arabiske. Jeg kan huske, da vi skulle møde dem, der talte de dansk med moderen, og hun kunne ikke tale ordentligt dansk, så kommunikationen var der ikke mellem forældrene. Faderen kunne dansk, så ham kunne de tale med. Men moderen kunne de næsten ikke tale med, fordi de ikke kunne tale arabisk. Jeg syntes, det var lidt synd, fordi moderen var på en måde ... Moderen kunne ligesom ikke være med i hendes børns opdragelse. Hun kunne ikke kommunikere med børnene. Det var på dansk, og det kunne hun ikke, moderen ... Men i dag kommunikerer de godt med moderen, fordi vi har lært dem arabisk. Nu kan de tale med moderen."

Hjemme taler Chinar arabisk med pigerne og Basim taler dansk. Basim og Chinar oplever, at en vigtig rolle for dem som plejeforældre har været at lære pigerne at tale arabisk, så de i dag også kan kommunikere med deres mor.

Da jeg spørger Basim og Chinar, om de kan forestille sig hvilken betydning, det ville have haft for pigerne, hvis de i stedet var blevet anbragt hos en etnisk dansk plejefamilie, taler de om, at børnene i en etnisk dansk plejefamilie ville være blevet opdraget til at lære flydende dansk og havde fået danske identiteter, men at deres udseende og navne alligevel ville betyde, at de var "udenlandske". Resultatet ville have været, at de ikke rigtigt ville have "passet ind" nogen steder. De taler begge om betydningen af at kende sine rødder, og Chinar (igen oversat af Basim), understreger sin pointe om vigtigheden af at kende sine rødder, ved at referere til et kendt tv-program:

"Det kan man også se i f.eks. fjernsynet ... de der søger tilbage til deres biologiske forældre. På samme måde vil de også gerne kende vores rødder ... Det er også en af grundene til,

at vi to åbnede døren for dem og åbnede hjertet for dem. Fordi de var irakiske børn. Hvis det var tyrkiske eller danske eller – det ville hun [Chinar] ikke, fordi det ville ligesom ødelægge barnet på en måde, føler hun. Det ville f.eks. søge tilbage til deres rødder, men hvis de ikke kan sproget, så kan de ikke komme nogen steder.”

Som det fremgår af citatet, synes Chinar, at det ville have ”ødelagt pigerne”, hvis de var blevet anbragt i en etnisk dansk plejefamilie – bl.a. fordi hun synes, at det har afgørende betydning at kunne tale sit modersmål. Identitet og sprog er således tæt forbundet i Chinars optik – man kan kun være rigtig ”irakisk”, hvis man taler sproget. Men selv om pigerne er anbragt i en plejefamilie med irakisk oprindelse, mener Basim ikke, at de helt kan undgå at blive ”splittede”. Der er nemlig stor forskel på forældrenes livsstil og normer og deres egne:

”Når pigerne kommer derover [hos faren], ikke, så er vi jo ... jeg er jo lidt halvdansk, ikke ... så er det ligesom de bliver splittet imellem to kulturer alligevel. Faderens kultur og vores kultur. Og så er moderen på den måde. Og børnene tænker: Faderen er det dér, moderen er det dér, og plejemoderen er det dér. De bliver lidt splittet på den måde, ikke?”

Forhold vedrørende tro

Basim og Chinar beskriver sig selv som ”moderne muslimer” og fortæller, at pigerne også er muslimer. På mit spørgsmål om, hvorvidt Basim og Chinar ved anbringelsen oplevede, at der var særlige hensyn, de skulle tage i forhold til pigerne, svarer Basim, at de kun måtte spise halal. Det gjorde Basim og Chinar i forvejen, så det krævede ikke så meget af dem. De plejer dog at tage det ret afslappet; f.eks. kan de sagtens finde på at gå på McDonald’s eller på restaurant og spise noget mad, der ikke er halal-slagt. Men i hjemmet overholder de aftalen om at spise halal, for det har de lovet. Basim og Chinar fortæller, at de ikke faster om sommeren, men forsøger at holde ramadan om vinteren.

Selv om pigerne vokser op i et muslimsk hjem, er der imidlertid ikke fuldstændig overensstemmelse mellem forældrenes og plejefamiliens religiøse normer. Basim beskriver faren som ”lidt fundamentalistisk” – f.eks. har han givet pigerne nogle cd’er med arabiske salmevers og tørklæder i gave. Om tørklæderne, der var ”hijab-agtige”, så man kun lige kunne se ansigtet, når pigerne havde dem på, udbryder Basim:

”Og der har vi simpelthen ikke ladet dem bruge dem, selv om vi fik at vide, at alt hvad der kom fra faderen, det skulle gemmes. Der har vi så over for forældrene ligesom ikke gemt dem ... fordi det er de for små til. Det må de selv tage stilling til, når de bliver voksne.”

Oplevelser af diskrimination/forskelsbehandling

På spørgsmålet om, hvorvidt de to piger nogensinde har været udsat for forskelsbehandling eller diskrimination, svarer de begge nej og understreger, at ”de jo er børn”. På mit uddybede spørgsmål om hvorvidt de forventer, at det kan komme på et tidspunkt, siger Chinar ja og Basim nej. Chinar forklarer, at de f.eks. nok kan risikere at opleve diskrimination på arbejdsmarkedet, når de bliver voksne. At der er forskel på Chinar og Basims umiddelbare svar, bunder sandsynligvis i, at Chinar, i modsætning til Basim, selv haft meget svært ved at få fodfæste

på det danske arbejdsmarked. Men hun fremhæver også, at pigerne aldrig har oplevet at blive diskrimineret af danskere. Derimod er de blevet diskriminerede blandt indvandrere.

Da jeg hypotetisk spørger ind til, hvordan de ville tackle det, hvis et af børnene en dag kom hjem og fortalte, at hun havde været udsat for forskelsbehandling eller diskrimination eksempelvis i skolen, siger Chinar, at hun ville tage kontakt til læreren – og måske også tage ud og besøge det pågældende barns hjem.

Forholdet til plejebørnenes forældre

Plejeforældrenes forhold til pigernes far er ikke særlig godt. Faren, der er syg, beskrives af Basim som "fundamentalist", og både Basim og Chinar føler sig utrygge ved ham. Utrygheden bunder i en konkret oplevelse, hvor faren opførte sig meget truende overfor Basim. Oplevelsen har sat sig voldsomme spor, og Basim beskriver, at han stadig plages af angstanfald og mareridt. Ingen af dem bryder sig om, at pigerne indimellem skal besøge ham. *"Han får dem til at synge meget radikale sange – sådan meget tunge salmer på arabisk"*, fortæller Basim misbilligende.

Forholdet til pigernes mor er heller ikke uden problemer. Chinar fortæller, at hun helt mangler situationsfornemmelse. Der er aftalt samvær i plejefamiliens hjem, men ifølge Chinar overholder moren heller ikke sine aftaler med pigerne – hun har altid en undskyldning: *"Og det er altid os, der ringer til hende og siger: "Nu skal du komme og besøge dine piger". Og hun svarer: "Nej, jeg har ikke lyst" – "Jeg er syg" – "Jeg skal ditten og jeg skal datten". Det er ligesom os, der skal tvinge hende til det."*

Forældrene deltager heller ikke ved højtider. Faren kan ikke, fordi han er syg. Moren plejer at holde fødselsdag for pigerne den dag, hvor der er aftalt samvær. Hvis Chinar prøver at invitere hende til at komme på døtrenes rigtige fødselsdag, har hun altid en undskyldning.

Forholdet til forvaltningen og ønsker til forbedringer

Basim og Chinar har svært ved at svare på spørgsmålet om, hvordan de har oplevet samarbejdet med forvaltningen. Ifølge dem, er den eneste, de har haft kontakt med, en sagsbehandler, som i de tre år, de har haft pigerne, har besøgt dem to gange. Den ene gang kom hun på eget initiativ, den anden gang måtte Basim og Chinar selv bede hende om at komme. De har heller aldrig fået tilbud om kursus, temadage eller supervision.

Basim og Chinar holder ikke deres kritik af forvaltningen tilbage og mener begge, at de er blevet dårligt behandlet. Chinar fortæller: *"Jeg føler, at man bliver behandlet som en medarbejder – altså "Du er ansat" – "Du skal bare gøre som der bliver sagt". Chefen og arbejderne ..."* Basim og Chinar forklarer, at de igennem længere tid har søgt om en bestemt foranstaltning til pigerne, men at de ikke oplever, at forvaltningen gør noget, for at imødekomme dette ønske. De er også utilfredse med, at forvaltningen bliver ved med at fastholde, at der skal være samvær hver 14. dag, når realiteten er den, at de hver eneste gang oplever at måtte nærmest tvinge moren til det. Men når de bringer emnet op, får de at vide, at moren har ret til at se sine børn. *"Igen der, ikke – altså retorikken, det er, at I skal bare makke ret; hun [moren] har nogle rettigheder"*.

Basim udtrykker sin utilfredshed på følgende vis: *“Vi synes, at på en måde, så er det, at plejeforældre bliver svigtet ... fordi det eneste der bliver taget hensyn til... – det er børnenes tarv og hvordan børnene har det. Der bliver overhovedet ikke spurgt til, hvordan vi har det”*. Udsagnet skal ses i lyset af den tidligere nævnte ubehagelige oplevelse, hvor Basim blev truet af pigernes far. Efterfølgende gjorde han opmærksom på, at han ikke længere ønskede at have kontakt med faren, hvorefter forvaltningen alligevel bad ham om at deltage i forbindelse med pigernes samvær med deres far. Basim forklarer, at det var som om medarbejderne i forvaltningen kun havde fokus på pigerne; ingen tænkte på hans følelser.

På spørgsmålet om, hvorvidt de har ønsker til forbedringer, taler de ikke overraskende om, at de ville ønske at der var mere tolerance eller forståelse overfor plejeforældrene, så man følte sig mere tilgodeset.

Fatihas fortælling om plejeforholdet

Ligesom det var tilfældet for Basim og Chinar, var også baggrunden for, at Fatiha og hendes mand blev plejeforældre, en annonce i en avis vedrørende en plejefamilie til et barn med arabisk baggrund. Fatiha og hendes mand søgte og blev godkendt, men da det kom til stykket, ville den pågældende mor imidlertid ikke acceptere Fatiha og hendes mand som plejeforældre.

Det endte i stedet med, at de fik et andet plejebarn, nemlig en lille pige på otte måneder, hvis mor havde oprindelse i Libanon, og hvis far havde etnisk irakisk baggrund. Moren havde specifikt ønsket en plejefamilie med arabisksproget baggrund, selv om hun selv taler flydende dansk. På spørgsmålet om, hvorvidt Fatiha ville have reageret på samme måde, hvis der havde været tale om et etnisk dansk barn, svarer Fatiha, at det ikke ville have været det samme, *“hvis barnet havde heddet Helle”*. Fatiha forklarer:

“Jeg tænkte, at jeg kunne give [hende] noget særligt. Vi spiser jo ikke svinekød, holder jo ikke jul. Vi behøver ikke at lave for meget om på os selv!”

Fatiha synes det er en dejlig følelse at være plejemor – hele familien er stolte af de mange fremskridt, de kan se Intisar gøre, og er glade for hende. Men det er også hårdt indimellem. Eksempelvis har Fatihas tre store døtre fået pålagt, at de ikke længere spontant må tage veninder med hjem – det kan Intisar ikke tåle, alt skal være planlagt, ellers reagerer hun meget kraftigt. Familien kan heller ikke længere spontant gå ud og spise. *“Jeg vidste, at plejebarnet ikke skal være alt – men det bliver det!”* udbryder Fatiha. Heldigvis kan Fatihas mor indimellem træde til og hjælpe med at passe Intisar.

Oplevelser af diskrimination/forskelsbehandling

På spørgsmålet om, hvorvidt Fatiha nogensinde har oplevet, at Intisar blev udsat for diskrimination eller forskelsbehandling, forklarer Fatiha, at det er en fordel, at Intisar ligner hende. Det betyder nemlig, at der ikke er nogen, der kan se, at det ikke er hendes eget

8. Plejeforældrenes fortællinger om plejeforholdet

barn. Hvis hun f.eks. havde haft et lyshåret og blåøjet barn med ude og shoppe, ville alle kunne se, at det ikke er hendes eget barn. Men Intisar "falder lige ind". De, der kender Fatiha, ved dog godt, at Intisar ikke er hendes egen datter. Fatiha forstår altså umiddelbart mit spørgsmål som rettet mod det forhold, at Intisar er plejedatter. Fatiha fortæller, at hele familien støtter op om plejeforholdet, og at de, med Fatihas ord, har "åbnet favnen" for Intisar. Ved at omtale sine nevøer og niecer som "fætre" og "kusiner" til Intisar, lægger Fatiha op til, at Intisar er blevet som en "datter" i familien.

Forhold vedrørende sprog og tro

Fordi Intisar var så lille, da hun blev anbragt hos Fatiha og Moslem, var hun ikke begyndt at tale endnu, da hun flyttede ind. For at skåne hende for at blive sprogligt forvirret, talte familien kun dansk med hende i starten. Efterhånden begyndte de også at tale arabisk. I hjemmet tales begge sprog. Det var Fatihas hensigt, at Intisar skulle vokse op som tosproget. Fatiha forklarer, at hun ser det som en fordel, at Intisar bliver tosproget, så hun på sigt kan kommunikere med begge forældre. Hun fremhæver, at det altid er en fordel at kunne tale et andet sprog.

Fatiha og Osman er, som Intisars forældre, muslimer. Fatiha fortæller, at det var vigtigt for moren, at plejeforældrene var muslimer. "*Hun ved, hvordan vi lever som irakiske forældre*", forklarer hun og giver udtryk for, at der er god overensstemmelse mellem deres og forældrenes religiøse normer.

Forhold til plejebarnets forældre

Intisar ser ikke sin far, og det er udelukkende Intisars mor, Fatiha har kontakt med. Moren havde de første år regelmæssigt overvåget samvær med Intisar, men i den sidste tid er morens fremmøde blevet mere ustabil. Fatiha beskriver forholdet til Intisars mor som godt og forklarer, at hun altid har tænkt, at det var vigtigt at respektere Intisars mor, som hun er, og ikke se ned på hende. Hun vil gerne vise Intisar, at hendes mor er en "vigtig person" – f. eks. ved at lave god mad til Intisar og hendes mor, når de skal se hinanden.

Fatiha plejer at holde Intisars fødselsdag sammen med moren på samværsdagen. Hun har også inviteret Intisars mor til at komme og fejre Eid⁵¹ med dem, men hun har aldrig reageret på invitationen. Intisar får indimellem gaver af sin mor – f.eks. koranvers.

Fatiha synes, det er uheldigt, at hun mangler viden om Intisars far, og udbryder frustreret: "*Hvorfor er faren i skjul?*". Ifølge Intisars mor ved faren godt, at han har en datter. Fatiha overvejer, om moren måske kan være bange for, at faren skal komme og tage Intisar, og derfor holder hende skjult for ham.

Forholdet til forvaltningen

På spørgsmålet om, hvordan hun har oplevet samarbejdet med forvaltningen – både med medarbejdere fra Center for Familiepleje og fra socialcentrene, svarer Fatiha:

"Jeg har følt mig meget heldig i forhold til mange plejeforældre. Der tages hensyn til mit behov fra sagsbehandleren – selv om jeg har minoritetsbaggrund [min fremhævnings]."

Fatiha synes samarbejdet med sagsbehandleren fungerer godt. Der har været fire forskellige sagsbehandlere, men Fatiha kommenterer ikke på dette forhold. Hun forklarer at *"jeg mailer, og der kommer et svar"*. Det, synes Fatiha, fungerer bedre end en opringning. Hun understreger også, at der ikke er nogen, der glemmer aftalerne. Samarbejdet med Center for Familiepleje beskriver Fatiha også som godt. Fatiha er imidlertid en diplomatisk person, der i stedet for at sige, at man ikke kan komme igennem til sagsbehandleren telefonisk, i stedet fremhæver at *"man får svar, når man mailer"*.

Deltagelse i kurser/netværksgrupper og ønsker til forbedringer

Fatiha og hendes mand har begge været på kursus i Center for Familiepleje og deltog også et par gange i netværksgruppemøder. På spørgsmålet om, hvilke ønsker hun har til forbedringer, svarer Fatiha, at hun ikke synes, det havde været nødvendigt, at Intisar skulle på døgninstitution. *"Et barn der kommer på [en døgninstitution] får et svigt"*, forklarer hun. Og foreslår, at plejeforældrene i stedet skulle have haft Intisar lige fra starten.

Da jeg spørger Fatiha, hvad hun selv ville vægte, hvis hun skulle anbringe et barn som Intisar, svarer hun: *"Jeg ville vægte barnets behov – og tage udgangspunkt i barnets forældre og deres forventninger og behov"*. Hun synes, at plejefamiliens etniske og kulturelle baggrund spiller en rolle og forklarer at *"jo flere kulturelle muligheder, der er i familien, desto bedre"*.

Analyse og perspektivering

Efter ovenfor at have præsenteret fire forskellige cases med plejeforældre, vil jeg i det følgende analysere og perspektivere materialet. I analysen inddrager jeg interviewene med de to netværksplejeforældre samt erfaringer fra praksis, hvor det er relevant.

Plejeforældrenes motivation

Både Maria og Anne havde erfaring som plejemødre, da de fik børn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje. Forud for plejeforholdet med de to søskende med kenyansk baggrund, havde Maria og hendes mand eksplicit tilkendegivet, at de var positivt indstillede overfor at få plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund. Anne derimod havde ikke udtrykt noget eksplicit ønske om at tage imod børn med etnisk minoritetsbaggrund, og hun sagde kun ja til et plejeforhold, hvor den unge var muslim, fordi hun havde indtryk af, at Osama ikke var meget troende.

Ingen af de to etnisk irakiske plejefamilier havde erfaring forud for de beskrevne plejeforhold. Fælles for de to plejefamilier er, at de først og fremmest blev interesseret i at få plejebørn, fordi de læste i forskellige annoncer, at der var brug for plejefamilier til *irakiske* børn. Ud over at det var vigtigt for Chinar og Basim, at der var tale om to *"irakiske børn"*, var en anden årsag til Chinar og Basims ønske om at få plejebørn, at de selv gennem flere år uden held havde prøvet at få børn. Fatiha forklarer i tråd med Chinars udsagn, at hun næppe ville have reageret på samme måde, hvis *"barnet havde heddet Helle"*. Også Fatiha havde den opfattelse, at hun kunne give barnet noget særligt, fordi hun har den baggrund hun har – og lægger i den forbindelse særlig vægt på, at de i hendes familie er muslimer.

Interviewene med Chinar og Basim og Fatiha kan give indtryk af, at man for at rekruttere plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund er nødt til at annoncere specifikt efter plejefamilier til børn med specifikke baggrunde. Dette er imidlertid ikke nødvendigvis tilfældet, hvilket vil fremgå af næste kapitel. Interviewene med Chinar og Basim og Fatiha afspejler imidlertid, at man kan have held med at rekruttere plejeforældre til børn med specifikke etniske baggrunde, fordi dette kan appellere til personer, der måske ellers ikke ville have set sig selv i rollen som plejeforældre.

At have et plejebarn med en anden tro

Interviewene med de to etnisk danske plejemødre afspejler, at det ikke er helt uproblematisk at skulle opdrage et plejebarn i en anden trosretning end den øvrige familie, og samtlige fire plejefamilier anser det for mest relevant at have et plejebarn med samme tro.

Som det fremgår af interviewene med hhv. Anne og Maria, var det i forbindelse med modtagelsen af plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund vigtigt for dem begge, at de ikke skulle lave alt for meget om på sig selv. Anne takkede eksempelvis nej til et muslimsk søskendepar, fordi forældrene stillede en række krav til deres religiøse opdragelse, som hun fandt, ville være svære at efterleve. Og Maria og Peter gjorde det klart fra starten, at de ikke ønskede at lave om på deres egne traditioner, selv om de fik plejebørn, der havde en anden tro, og som var vant til at fejre andre højtider.

Fatihas bemærkning om, at *"Vi spiser jo ikke svinekød, holder jo ikke jul. Vi behøver ikke at lave for meget om på os selv"*, vidner om, at hun ligesom Anne og Maria synes, det er en fordel af have et plejebarn med samme tro, som den familien i forvejen har, og at hun ikke havde lyst til at skulle lave alt for meget om på familiens livsstil.

At det kan være en udfordrende opgave for en plejefamilie at skulle rumme og opdrage et plejebarn med en anden trosretning end familiens egen, fremgår tydeligt, både i forbindelse med Anne og Marias overvejelser om *"hvor meget man vil lave om på sin egen familie"* og i forbindelse med deres ønsker om mere viden om islam. Marias bemærkning om, at hun ikke ved, hvad hun skal sige til Comfort, når hun efterspørger viden om islam, og er bange for, at hun kan komme til at nedgøre eller fejlfortolke nogle ting, understreger vigtigheden af, at en plejefamilie, der skal have et plejebarn med en anden tro, får viden om denne tro.

Som det fremgår, er det imidlertid heller ikke altid uproblematisk for en "muslimsk" plejefamilie at få et "muslimsk" plejebarn. Det skyldes, at der ikke nødvendigvis vil være overensstemmelse mellem en plejefamilie og et plejebarns biologiske families religiøse normer og værdier, blot fordi de umiddelbart vedkender sig samme trosretning. Basim og Chinar, der beskriver sig selv som "moderne muslimer" i modsætning til plejebørnenes far, som Basim og Chinar omtaler som "fundamentalist", er eksempler herpå.

Vedligeholdelse af modersmål

Hverken Maria eller Anne husker, at der fra forvaltningens side har været talt om betydningen af, at deres plejebørn udviklede eller vedligeholdte deres modersmål. I Annes tilfælde

var det heller ikke umiddelbart relevant – Osama og Joy var teenagere, da de flyttede ind, og at ingen af dem talte deres modersmål, skyldtes ikke anbringelsen. Det var det derimod i Marias tilfælde – Comfort og Simon var begge små, da de blev anbragt, og deres mor talte kun gebrokkent dansk. Måske fordi Marias mand, Peter, selv er tosproget og har erfaring med betydningen af at vedligeholde kontakten med familien i hjemlandet, lagde han og Maria fra starten vægt på, at plejebørnenes mor skulle tale swahili med børnene, når de var hjemme på besøg. Samværet med moren var imidlertid ikke hyppigt nok til, at børnene på denne måde kunne vedligeholde/tilægge sig sproget.

I forhold til udviklingen af børnenes modersmål, er en relativt "nem" løsning at anbringe børnene i plejefamilier med sproglige baggrunde, der matcher børnenes forældres, hvilket fremgår af eksemplerne med de to etnisk irakiske plejefamilier. Begge familier sørger for, at plejebørnene lærer at tale både arabisk og dansk. Familier, hvor der tales både barnets modersmål og dansk, har derfor en særlig kompetence på dette område.

I forbindelse med den nævnte temadag for plejeforældre, der har plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund, kom det frem, at flere plejeforældre havde fået at vide af sagsbehandleren eller børne- og ungdomskonsulenten, at der udelukkende skulle tales dansk med børnene, og at forældrene ikke måtte tale deres modersmål med børnene i forbindelse med samvær. Flere af plejeforældrene gav udtryk for frustrationer herover og berettede om, at deres plejebørn var kede af ikke at kunne tale med deres forældre. Eksempelvis fortalte et ægtepar, at deres plejebarn ikke havde lyst til at tage telefonen, når hun kunne se, at det var moren der ringede, fordi hun syntes det var ubehageligt, at de ikke kunne forstå hinanden. Et andet ægtepar berettede om at deres plejebarn ikke kunne sove natten inden samvær, fordi han ikke brød sig om at være sammen med forældrene, da de ikke kunne tale det samme sprog.

Da det lader til, at der blandt nogle medarbejdere i forvaltningen er en manglende opmærksomhed på vigtigheden af, at anbragte børn med etnisk minoritetsbaggrund også udvikler/vedligeholder deres modersmål, er det desuden nødvendigt med en holdningsændring blandt medarbejdere og ledere på socialcentre, så anbragte børn med etnisk minoritetsbaggrund ikke stilles ringere end andre anbragte børn i forhold til at kunne bibeholde/etablere kontakt med deres familie og slægtninge.

Oplevelser af diskrimination og forskelsbehandling

Som nævnt i kapitel 3 diskuteres det bl.a. i den engelsksprogede forskning, om plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund eventuelt er bedre i stand til at tackle minoritetsetniske plejebørns oplevelser af diskrimination og forskelsbehandling, end plejefamilier med majoritetsdansk baggrund. Disse spørgsmål kan ikke besvares på baggrund af interviews med fire plejeforældre. Ikke desto mindre er det interessant at se på, hvordan de forskellige plejeforældre har tacklet konkrete oplevelser af diskrimination.

De interviewede plejeforældre med etnisk irakisk baggrund havde på interviewtidspunktet kun få konkrete erfaringer med, at plejebørnene var blevet udsat for diskrimination. Maria

derimod har flere gange oplevet, at Comfort i skolesammenhænge blev drillet med, at hun er sort. Maria fortæller, at hun har prøvet at få Comfort til at få en positiv opfattelse af sin hudfarve ved at minde om, at etniske danskere også gerne vil være brune. Joy har også oplevet at blive drillet på grund af sin hudfarve, men ifølge Anne var det noget, der forgik mens hun boede hos en anden plejefamilie, og derfor har Anne ikke konkrete erfaringer med at skulle hjælpe Joy med at tackle den form for nedsættende bemærkninger.

På mit mere hypotetiske spørgsmål om, hvad de *ville gøre*, hvis de blev opmærksomme på, at børnene blev diskrimineret, foreslår Maria umiddelbart at gøre det samme, som også Basim og Chinar foreslår – nemlig at tage det op med en lærer eller pædagog i skolen. Anne svarer, at hun i givet fald ville sige til Joy, at det er de andre, der har et problem og ikke hende, og at hun skal være glad for, at hun ser ud, som hun gør. Hun siger også, at *”nu er hun jo født med den farve, hun har, nogen bliver født uden arm, kan ikke gå, eller kan ikke se ...”*. Bemærkningen er sagt til mig og Anne ville næppe sige sådan direkte til Joy – det ville naturligvis ikke være en god idé, at sidestille Joys etniske identitet med et fysisk handicap. I øvrigt har Anne en meget relevant pointe med, at børn uanset etnisk baggrund først og fremmest er børn, og at det derfor er vigtigt ikke at gøre mere ud af barnets etniske identitet, end barnet selv ønsker.

Materialet kan ikke besvare de komplekse spørgsmål om, hvilken betydning plejefamiliens etnicitet har for børnenes identitet, men det giver ikke umiddelbart indtryk af, at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund skulle være bedre egnede til at støtte barnet i at tackle diskrimination og forskelsbehandling, hvis eller når det møder det⁵². Ikke desto mindre er det selvfølgelig af afgørende betydning, at plejefamilien selv har en positiv og accepterende holdning til plejebarnets baggrund og ikke ser ned på barnet. I den forbindelse er det også vigtigt at plejefamilien undgår at sætte etnicitet på værdier og livsstile – mange børn med etnisk minoritetsbaggrund vil opleve det ubehageligt, belærende og ekskluderende at få at vide *”hvordan vi gør i Danmark”*.

Forholdet til plejebørnenes forældre

Det er tydeligvis en kilde til frustration og misforståelser, hvis forældre og plejeforældre ikke taler samme sprog. Især Marias fortælling om de mange sproglige vanskeligheder, der regelmæssigt opstår i kommunikationen med plejebørnenes swahilitalende mor, vidner herom.

Fatiha beskriver sit forhold til Intisars mor som godt og gør meget ud af, at det er vigtigt at respektere moren. Såvel plejemor som biologisk mor taler både dansk og arabisk, så de har ikke problemer med at kommunikere med hinanden. Basim og Chinar har heller ikke vanskeligheder med at kommunikere med deres plejedøtres forældre, men har ikke desto mindre et anstrengt forhold til dem. Især forholdet til faren er præget af utryghed og afstandstagen fra hans *”fundamentalistiske”* tilgang til pigernes opdragelse.

Mulighederne for at etablere et godt *”samarbejde”* med forældrene er naturligvis i højere grad til stede, hvis plejeforældre og forældre kan kommunikere med hinanden på et fælles sprog, og derfor burde der også blive stillet tolk til rådighed i de tilfælde, hvor forældre og

plejeforældre ikke taler samme sprog. Som eksemplet med Chinar og Basim viser, er evnen til at kunne kommunikere med forældrene imidlertid ikke nok i sig selv til at samarbejdet kommer til at fungere godt. Det kan undre, at Chinar og Basim, ifølge egne udsagn, ikke har modtaget støtte og vejledning i forhold til, hvordan de skal tackle det vanskelige samarbejde med plejedøtrenes forældre.

Forholdet til forvaltningen

Som beskrevet i kapitlet er Annes forhold til forvaltningen kritisk og reflekteret, og hun har mange forslag til, hvad der kunne gøres bedre. Maria er ikke lige så bramfri, selv om det kommer frem, at hun ikke altid synes, det er til at få fat i sagsbehandleren; ej heller, at der altid er den tilstrækkelige tid og de nødvendige rammer til rådighed til at kunne tale om de ting, der virkelige er behov for at tale om.

Fatiha beskriver sit samarbejde med forvaltningen som godt, og fremhæver, at der er blevet taget hensyn til hendes behov – *”selv om jeg har minoritetsbaggrund”*. At Fatiha overhovedet næver, at hendes baggrund i den forbindelse har en betydning, siger noget om Fatihas oplevelse af det danske samfund og hendes egen position heri. Chinar og Basim deler imidlertid ikke denne oplevelse. De har begge en oplevelse af, at der ikke er nogen der lytter til dem, og at deres ønsker og behov ikke tages alvorligt – eksempelvis deres ønske om at få en bestemt foranstaltning til pigerne.

Deltagelse i kurser/temadage/netværksgrupper

Som beskrevet har samtlige interviewede plejeforældre, på nær Basim og Chinar, deltaget i grundkursus for plejefamilier og forskellige temadage og har i den forbindelse fået mulighed for at styrke deres kompetencer i forhold til at håndtere nogle af de vanskelige situationer, man som plejeforældre kan stå i.

De to interviewede netværksfamilier har ikke været på grundkursus. Joumana forklarer, at årsagen er, at hun ikke har tid; ud over at tage sig af det mindre barn og sine egne to børn har hun også et fuldtidsjob at passe. Berivan og hendes mand har heller ikke været på kursus; så vidt Berivan husker, er hun aldrig blevet inviteret.

At disse tre plejefamilier på interviewtidspunktet ikke havde været på kursus, kan hænges sammen med, at man i Center for Familiepleje, som er ansvarlig for at uddanne og opkvalificere plejefamilier, har haft forskellige forbehold over for at skulle anvende tolke, bl.a. på baggrund af forventninger om, at det vil være tidskrævende og forstyrrende for deltagernes faglige udbytte. En anden årsag er, at der har været et ønske om lave sprogligt baserede kurser/netværksgrupper for at tilgodese de plejeforældre, der ikke taler flydende dansk.

Berivan taler i begrænset omfang dansk; da jeg spørger hende, om hun ville foretrække at komme på et dansk- eller tyrkisksproget kursus, svarer hun, at hun ville blive bedre til dansk, hvis hun var på et dansksproget kursus. Hun fremhæver imidlertid også, at det ville være en fordel, hvis hun mødte nogen, hun kunne tale sammen med på sit eget sprog efter kurset.

På den måde giver hun fint udtryk for de meget delte meninger, der ser ud til at være blandt de fremmedsprogede plejefamilier, jeg har talt med; nogle ønsker ikke at være sammen med "alle de andre udlændinge" og vil hellere på et helt almindeligt kursus; andre er bekymrede for, om de vil kunne følge med, hvis det foregår på dansk.

For at forhindre at de plejefamilier, hvor ikke begge ægtefæller taler flydende dansk, stilles ringere end andre plejefamilier, hvad tilbud om kurser, temadage og deltagelse i netværksgrupper angår, synes en alternativ løsning at være at tilbyde tolkebistand i forbindelse hermed. At det siden Anbringelsesreformen i 2006 har været et lovkrav at plejefamilier gennemgår et firedages grundkursus, inden de godkendes til at have et barn i pleje, aktualiserer behovet for at finde en løsning på, hvordan også plejeforældre, der ikke taler flydende dansk, meningsfyldt kan deltage i grundkurser og temadage for plejeforældre.

Konkluderende bemærkninger

Interviewene med de fem plejeforældre illustrerer, at det kan være forenklet at tale om plejeforældre som enten "etnisk danske" eller "etnisk irakiske". Eksempelvis beskriver Basim, der taler flydende dansk, sig selv om "halvdansk" og taler om, at plejebørnene, selv om de bor hos en plejefamilie, hvor begge plejeforældre er født i Irak, bliver "splittet mellem to kulturer" – farens og deres. Også Fatiha, der som Basim taler flydende dansk og med egne ord "er vokset op med et ben i hvert land", udfordrer entydige kategoriseringer, bl.a. i beskrivelsen af sig selv som "brobygger mellem flere kulturer". Både Basim og Fatiha er eksempler på personer, der kan være og føle sig som både "danske" og "irakiske", afhængigt af konteksten.

Alligevel er der en udpræget tendens til, at man i forvaltningssammenhænge fastholder plejeforældre i entydige kategorier og ser dem som eksempelvis "irakiske" eller "danske". Denne tilgang præger plejeforholdene. Mens Anne bl.a. ser sin rolle i forhold til Osama som en art "integrationsopgave" – hun skal sørge for, at Osama lærer at leve "et normalt dansk liv", ser Chinar eksempelvis bl.a. sin rolle som en slags "kulturbevarer" – hun skal lære børnene at tale arabisk og formidle den "arabiske kultur", så børnene "lærer deres rødder at kende". Disse forskellige forståelser af de to plejeforældres roller og opgaver i forhold til plejebørnene er sandsynligvis blevet understøttet af socialcentrets og Center for Familieplejes medarbejdere, der i forbindelse med ansættelsen af plejefamilierne lagde vægt på, at plejefamilierne var "irakiske".

Det kan imidlertid opleves ydmygende for et plejebarn, hvis plejeforældrene ser det som deres opgave at gøre plejebarnet "dansk", fordi denne tilgang indebærer, at der sættes etnicitet på normer og værdier, og fordi "dansk" kultur og levevis derved ofte sættes højere på en kulturel rangstige end barnets forældres oprindelseskultur. Modsat kan det også opleves ubehageligt, hvis plejeforældrene forsøger at fastholde plejebarnet i, at det skal opføre sig "irakisk" – måske ønsker barnet at kunne være og opføre sig både "dansk" og "irakisk". For megen fokus på plejefamiliernes etnicitet kan af disse årsager være problematisk.

Kapitlet viser ikke overraskende, at plejeforhold, hvor plejeforældrene har samme tro, sprog og etniske baggrund som plejebarnet, gør det nemmere for plejeforældrene at sørge for at barnet opdrages i den samme trosretning som barnets forældre, samt at plejebarnet udvikler/vedligeholder sit modersmål. Samtidig er disse anbringelser ikke nødvendigvis uden udfordringer og dilemmaer. Der vil naturligvis ikke nødvendigvis være overensstemmelse mellem en plejefamilie og en biologisk families sociale baggrund, religiøse praksis, normer og værdier, blot fordi de begge har oprindelse i Irak og bekender sig til islam. En anden problemstilling synes desuden at være en risiko for, at plejefamilier, hvor ikke begge ægtefæller taler flydende dansk, ikke får de samme tilbud om støtte og supervision samt kurser, temadage og netværksgrupper, som plejefamilier, hvor begge ægtefæller taler dansk.

Det fremgår ikke af kapitlet, at plejefamilier med etnisk dansk baggrund ikke kan være egnede til børn med etnisk minoritetsbaggrund. Kapitlet kan heller ikke understøtte, at plejefamilier med samme etniske, sproglige og religiøse baggrund som plejebarnet, skulle være bedre egnede end etnisk danske plejefamilier, selv om der er nogle fordele i forhold til vedligeholdelse af sprog og tro.

Det ser således ikke ud til, at det er en families etniske, sproglige eller religiøse baggrund, der er afgørende for, om den kan være kompetent til et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund. Først og fremmest er det familiens menneskelige egenskaber og kompetencer, der har betydning for dens egnethed. Eksempelvis familiens rummelighed i social og kulturel forstand, dens forståelse for, at barnet måske vil have både minoritetsetniske og etnisk danske identiteter, og derfor ikke skal fastholdes i entydige identiteter, samt dens villighed til at hjælpe barnet med at vedligeholde modersmålet og kontakten til dets forældre og slægt. En anden relevant egenskab er at familien selv har rejst, migreret eller på anden vis interesseret sig for interkulturelle forhold.

Endelig viser kapitlet, at det er af stor betydning at plejefamilier, uanset baggrund⁵³, tilbydes støtte og vejledning samt kurser og temadage, der kan styrke deres viden og kompetencer i forhold til at være gode plejefamilier for børn med etnisk minoritetsbaggrund. I næste kapitel vendes blikket mod medarbejdere fra Center for Familiepleje, som står for at rekruttere, vurdere, godkende og uddanne plejefamilier.

Noter

43: Undersøgelsen med titlen "Børn og unge med anden etnisk baggrund i familiepleje – Erfaringer, perspektiver og anbefalinger" er fra Århus Kommune. I undersøgelsen deltog to etnisk danske plejefamilier, der havde erfaringer med plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund, samt to plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, der på interviewtidspunktet endnu ikke havde konkrete erfaringer med plejebørn.

44: Se eksempelvis www.nottinghamshire.gov.uk/home/learningandwork/fostering/blackandasianfosterers.htm

8. Plejeforældrenes fortællinger om plejeforholdet

- 45: Se eksempelvis www.islamicfostering.co.uk
- 46: Se www.fabu.dk eller www.etniske-plejefamilier.servicestyrelsen.dk.
- 47: Det er imidlertid mit indtryk, at andelen af plejeforældre med etnisk minoritetsbaggrund på landsplan er lav. Jeg bygger bl.a. dette indtryk på deltagelse i møder i følgegruppen til projekt "Hvervning af og støtte til plejefamilier for børn med anden etnisk baggrund end dansk" under Styrelsen for Social Service, samt på Skytte (2007:218).
- 48: Temadagen blev afholdt i november 2008, altså efter gennemførelsen af interviews. Temadagens indhold blev tilrettelagt bl.a. med udgangspunkt i de interviewede plejeforældres ønsker, samt de behov for opkvalificering, som interviewene afspejlede. Se Bilag B for temadagens program.
- 49: Fagudtrykket "at stille et barn i forslag" betyder i en københavnsk sammenhæng, at en medarbejder mundtligt beskriver et barn for en plejefamilie, som herefter har nogle dage til at overveje, hvorvidt de ønsker at få det pågældende barn i pleje.
- 50: Plejeforældre, der godkendes til plejeforhold i Københavns Kommune, udfylder et oplysningsskema, hvor de bl.a. skal sætte kryds ved, om de kan tage et eller flere børn, om de har særlige præferencer i forhold til barnets alder og køn, samt om de er interesserede i et barn med etnisk minoritetsbaggrund.
- 51: Muslimer holder to Eid-fester årligt. Den mest kendte (blandt ikke-muslimer) er Eid ul-Fitr, der markerer afslutningen på fastemånedens Ramadan, og som af mange muslimer beskrives som deres jul.
- 52: Et studie fra England af børn af blandede ægteskaber konkluderede i tråd hermed, at forældre med etnisk minoritetsbaggrund ikke var bedre til at hjælpe deres børn med at tackle diskrimination og forskelsbehandling end forældre med etnisk majoritetsbaggrund (Tizard og Phoenix 2002:237).
- 53: Jørgensen og Saïdana 2002:78 påpeger i den forbindelse, at der blandt sagsbehandlere i Århus Kommune er tendens til at tage for givet, at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund pr. automatik formodes at have kompetence til at håndtere kulturproblematikker.
-

9. Konsulenternes vurderinger og matchninger

I dette afsluttende kapitel ses på hvilke kriterier medarbejdere i Center for Familiepleje baserer deres vurdering af en given plejefamilie på. Vurderes plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund ud fra de samme kriterier som plejefamilier med majoritetsdansk baggrund? Hvilke barrierer og udfordringer knytter sig til vurderingen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund? Og i hvilket omfang kommer de godkendte plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund i anvendelse?

Kapitlets hovedargumenter

Selv om konsulenter i Center for Familiepleje giver udtryk for, at de lægger vægt på samme forhold, når de vurderer plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, som når de vurderer majoritetsdanske plejefamilier, viser praksiserfaring, at en række forhold kan komplicere vurderingen af de minoritetsetniske familier. Disse forhold vedrører bl.a. forforståelser og forventninger om forskelle, det forhold, at indlevelse og identifikation har vanskelige vilkår i interkulturelle møder, samt en særlig risiko for, at der opstår misforståelser i dialogen. De forskellige forhold beskrives og eksemplificeres, og der kommer med anbefalinger til, hvad der kan gøres for at overkomme udfordringerne.

Efterfølgende diskuteres anvendelsen af de godkendte plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, og det fremgår, at disse ofte kommer til at vente længere før de får et plejebarn, end etnisk danske plejefamilier. Dette skyldes bl.a. udbredte normer om, at etnisk danske børn ikke kan anbringes i plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, samt opfattelser af, at familier med etnisk minoritetsbaggrund først og fremmest er kvalificerede til børn med matchende etniske, sproglige og/eller religiøse baggrunde.

Afslutningsvis diskuteres, hvilke kompetencer en plejefamilie bør besidde for at være egnet til at få et barn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje, og der gives et bud på, hvad der bør lægges vægt på i opkvalificeringen af disse familier.

Det empiriske materiale

Empirisk bygger kapitlet dels på to enkelt- og et gruppeinterview med konsulenter fra Center for Familiepleje gennemført i juli 2007, dels på deltagerobservation i forbindelse med en række møder og forundersøgelbesøg⁵⁴ og endelig på telefonsamtaler med plejefamilier. Kapitlet er mere anbefalende i sin karakter end tidligere kapitler. Dette

skyldes, at Center for Familiepleje løbende har indarbejdet dele af den viden, som nærværende undersøgelse har resulteret i, jævnfør diskussionen i kapitel 3 om, at der er tale om aktionsforskning.

Vurdering⁵⁵ og godkendelse af plejefamilier

I starten af min ansættelse som konsulent og projektleder i Center for Familiepleje (april 2007), stillede jeg mine kollegaer en række spørgsmål om, hvad de byggede vurderingen af en given families egnethed som plejefamilie på. På det tidspunkt fandtes der ikke i Center for Familiepleje nogen ensartet procedure for gennemførelsen af forundersøgelserbesøg. Jeg spurgte bl.a. om hvilke spørgsmål, de stillede, for at vurdere, om en familie var egnet, hvordan deltagerobservation indgik i deres vurderinger, samt om de kiggede efter de samme kompetencer i familier med etnisk minoritetsbaggrund. Jeg fik bl.a. at vide, at man ikke bare kan opstille objektive kriterier eller liste en række spørgsmål eller ønskede egenskaber. Det handler også om, at intuition og "mavefornemmelse"⁵⁶, hvilket jeg også selv har måttet sande, indgår centralt i vurderingen af en familie. I den udstrækning forundersøgelsen baseres på subjektive størrelser som "intuition" eller "mavefornemmelse", er der imidlertid stor sandsynlighed for, at personlige holdninger, normer og værdier kommer til at påvirke udfaldet af vurderingen.

Da jeg på et senere tidspunkt interviewede Else og Marianne, to konsulenter fra Center for Familiepleje, lykkedes det alligevel at få dem til at indkredse, hvad de kiggede efter, når de var ude at vurdere en familie, samt at få svar på mit spørgsmål om, hvorvidt de kiggede efter de samme egenskaber i familier med etnisk minoritetsbaggrund:

Else: "Det er svært at sige – er de stabile, er alle i familien motiverede, er de rummelige, ved de, hvad de går ind til?"

Marianne: "Får jeg en fornemmelse af, at de kan rumme et plejebarn og samarbejde med forældrene ... Kan de reflektere over sig selv? Hvis ikke de kan det, er det svært at sætte sig ind i andres behov ... Man kan også blive klog af at tale med deres børn. Hvordan fungerer de?"

Else: "Ja, forholdet mellem dem og deres børn ..."

Marianne: "Ja, om der er en ordentlig følelsesmæssig kontakt ..."

Else: "Hvordan er den følelsesmæssige kontakt? Har de fritidsinteresser man bakker op om? Hvad laver de sammen? Er børnene inddraget? ... F.eks. den familie i Hillerød ... Jeg ville tænke, at de havde en stor omsorgsevne. Der var fysisk kontakt. Og det, de fortalte om hinanden. Den måde de fortalte, at de var sammen på. Børnenes fritidsinteresser. Haven var indrettet på børn! Der var ting der tydede på, at de vægtede børn."

Spg.: "Ville man kigge efter de samme ting i en familie med etnisk minoritetsbaggrund?"

Marianne: "Ja. Jeg har været i 1-2 familier med etnisk minoritetsbaggrund. Og jeg ville kigge efter det samme."

Else og Marianne fremhævede altså en række egenskaber, som de fandt relevante for, om en given familie kunne godkendes som plejefamilie. Eksempelvis om familien var motiveret, rummelig og kunne reflektere over sig selv. Konsulenterne nævnte desuden, at de så på forholdet mellem de voksne og deres børn, om der var en god følelsesmæssig kontakt, samt om der var fysisk kontakt, hvilket de så som udtryk for en god omsorgsevne. På mit spørgsmål om, hvorvidt de ville kigge efter de samme ting i en familie med etnisk minoritetsbaggrund, var svaret ja.

Hvilke kompetencer skal en plejefamilie besidde?

I forlængelse af behovet for konkrete redskaber, der kan sikre en mere ensartet tilgang til vurderingen af plejefamilier, blev der i regi af Videnscenter for Familiepleje i april 2008 udarbejdet en skriftlig vejledning i forundersøgelingsproceduren til generelle plejeforhold. Vejledningen indeholder bl.a. en række konkrete emner og spørgsmål, der skal belyses i forbindelse med forundersøgelingsbesøget (se Bressendorff 2008). Eksempelvis spørges ind til familiens motivation, opvækst, uddannelse/arbejde, familiedynamik m.m. Desuden afdekkes familiens sproglige kompetencer. Endelig beskrives seks kompetencer, en familie bør besidde, for at blive godkendt som plejefamilie. De seks kompetencer er følgende:

1. At kunne opdrage og give omsorg til et barn
2. At kunne etablere tilknytning til et barn, baseret på nærvær, kærlige følelser, kontinuitet og respekt for barnets ret til medbestemmelse
3. At kunne respektere og støtte relationer imellem barnet og dets familie
4. At kunne forpligte sig i et livslangt engagement
5. At kunne være en aktiv deltager i et samarbejde med de professionelle omkring barnet
6. At kunne se og anerkende barnet som det individ, det er, med den baggrund, det har

De første fem kompetencer er inspireret af RUGO-konceptet⁵⁷. Den sjette kompetence er tilføjet på baggrund af arbejdet med at styrke kvaliteten i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund, men er gældende for samtlige familier og kan forstås som et krav om, at familien er rummelig i social og kulturel forstand. Der stilles de samme krav til alle familier, uanset deres etniske baggrund; med hensyn til dansksproglige kompetencer stilles krav til alle generelt godkendte plejefamilier om, at mindst en af forældrene mestrer dansk i skrift og tale på et sådant niveau, at vedkommende kan give og modtage kompliceret information⁵⁸.

Vurdering og godkendelse af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund

Selv om der således ikke stilles andre krav til familier med etnisk minoritetsbaggrund end til familier med etnisk majoritetsbaggrund, har min praksiserfaring i forbindelse med

forundersøgelserbesøg i forskellige familier med etnisk minoritetsbaggrund sammen med konsulenter fra Center for Familiepleje og børne- og ungdomskonsulenter fra socialcentrene vist, at en række forhold kan komplicere vurderingen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, når konsulenterne har etnisk dansk baggrund. Disse barrierer og udfordringer knytter sig bl.a. til følgende forhold⁵⁹:

- Forforståelser og forventninger om forskelle
- Kultur som forklaring på adfærd
- Indlevelse og identifikation har vanskelige vilkår i interkulturelle møder
- Verbale og nonverbale misforståelser i dialogen
- Forskellige forventninger til, hvad en forundersøgelse er for en type situation
- At blive en "offentlig" familie

Det er vigtigt at understrege, at de forskellige problemstillinger ikke udelukkende er relevante i forhold til vurdering af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. En række forhold vil også være relevante i forhold til plejefamilier med majoritetsdansk baggrund, der eksempelvis har en anden social baggrund og meget anderledes normer og værdier end konsulenten. Et interkulturelt møde kan på den baggrund forstås som et møde mellem to eller flere personer, der forstår sig selv som havende forskellig kulturel – eller social – baggrund.

De forskellige forhold vil i de følgende afsnit blive gennemgået.

Forforståelser og forventninger om forskelle

I interkulturelle møder kan *forforståelser* om modparten nemt komme til at spille en rolle. Allerede inden et besøg hos en familie vil man ofte have nogle forventninger til, hvordan vedkommende vil tænke og handle, på baggrund af den viden man har om vedkommendes køn, alder, sociale, etniske og kulturelle baggrund, religiøse tilhørsforhold m.m. Forforståelser kan defineres som "de forståelser man har om andre, allerede inden man har fået et individuelt kendskab til dem" (Feldman og Larsen 2007:14).

Nedenstående kan illustrere betydningen af forforståelser og forventninger om forskelle i vurderingen af plejefamiliers egnethed.

I en majoritetsdansk familie, som jeg er på forundersøgelserbesøg hos sammen med Annegrethe, en konsulent fra Center for Familiepleje, har vi et langt interview med forældrene. Da børnene kommer hjem fra skole, er det kun faren og ikke moren, der går hen og giver børnene et knus. Annegrethe fortalte efterfølgende, at hun fandt det meget mærkeligt, at moren ikke gav sine børn et knus, og at det bekymrede hende, fordi hun så det som et tegn på en eventuelt manglende eller svag omsorgsevne. Jeg indskød, at det måske kunne hænge sammen med, at vi var der? Og at det vel også er noget, vi vil se i nogle familier med etnisk minoritetsbaggrund? Annegrethe svarede: "*Ja, der forventer jeg det nærmest. Men når det sker i danske familier, bliver jeg urolig*".

Episoden giver indtryk af, at en persons etniske baggrund kan have betydning for, hvordan den pågældende konsulent ville vurdere en given handling eller et givent udsagn. Mens det trak ned i vurderingen af den majoritetsdanske mor, at hun ikke havde fysisk kontakt med sine børn, fortæller Annegrethe, at hun modsat ikke ville forvente, at en mor med etnisk minoritetsbaggrund ville give sine børn et knus, mens vi var til stede.

Annegrethe *forventede* altså, at der ville være forskelle på, hvordan en majoritetsdansk og en minoritets etnisk mor ville vise omsorg. Min egen kommentar til Annegrethe om, at det vel også var noget, vi ville se i familier med etnisk minoritetsbaggrund, viste ligeledes, at også jeg havde nogle bestemte forventninger til adfærd. Som beskrevet i kapitel 4 "vurdering af omsorgsevne og omsorgssvigt i et interkulturelt perspektiv" er det ikke irrelevant som familieplejekonsulent at være opmærksom på, at normer for, hvad der kendetegner omsorgsfuld adfærd overfor børn, ikke er universelle, og at forældre kan have forskellige måder at vise omsorg over for deres børn på. Den viden er yderst relevant at have, når man skal vurdere en given families eventuelle egnethed som plejefamilie, og bør give anledning til formulering af konkrete spørgsmål til familien i retning af, hvad forældrene selv opfatter som god omsorg, og hvordan forældrene selv mener at kunne se, om en given person er en kærlig og omsorgsfuld forælder.

Det kan imidlertid også være problematisk, hvis man allerede *inden* forundersøgelsen af en familie med etnisk minoritetsbaggrund forventer, at der vil være store kulturelle forskelle, hvilket kan illustreres med nedenstående eksempel fra et forundersøgelsesbesøg i en netværksplejefamilie⁶⁰.

Kultur ses som forklaring på adfærd

Jeg er på forundersøgelse med Margrethe, en børne- og ungdomskonsulent fra et af socialcentrene, hos 21-årige Carmen og hendes 11-årige lillesøster Isabella. Carmen og Isabella boede som små i Argentina sammen med deres mor, der har oprindelse i Argentina. Senere flyttede de til Danmark, og efter mange år i Danmark døde moren pludseligt. Siden har Isabella boet hos Carmen.

Margrethe og jeg skal på baggrund af besøget vurdere, om vi kan godkende den 19-årige Carmen som "netværksplejemor" for Isabella. Som et led i forundersøgelsen spørger jeg ind til deres dagligdag for at få indtryk af, hvordan de klarer hverdagen sammen. Carmen fortæller bl.a., at Isabella hver dag kommer lige hjem fra skole og spiller på computer. Hun går aldrig med veninder hjem og har kun en enkelt gang haft en veninde med hjem på besøg. Hun er tit træt og sover ofte til middag. Carmen giver udtryk for, at hun ville ønske, at Isabella var lidt mere sammen med veninder. Om aftenen er Isabella og Carmen tit i byen – går på McDonald's eller i biografen. Som regel sover Isabella ved 23-24-tiden, men klokken kan også blive 1. Næste morgen kl. 7 står Isabella op og tager i skole.

Mit indtryk er, at de sene aftener meget vel kan være årsagen til, at Isabella aldrig går hjem med veninder. Hun er muligvis for træt og trænger mest af alt til at komme hjem og slappe af eller sove. Jeg siger dette til Carmen og foreslår, at hun måske kunne bryde mønstret ved at sørge for, at Isabella kommer lidt tidligere i seng. Margrethe bryder ind

– sådan er argentinsk kultur vist, der er ingen faste regler; man går i seng, når man bliver træt. Ikke også? Og Carmen bekræfter – sådan er "argentinsk kultur".

I den ovenfor nævnte case har Margrethe øjensynligt den opfattelse, at Carmen og Isabellas livsstil er kulturelt betinget. Hun giver udtryk for, at det er pigernes argentinske kultur, der er årsagen til, at de går sent i seng hver aften; de er altså styrede af "deres kultur" og kan derfor ikke ændre på tingene. Som argumenteret i kapitel 3 er kultur imidlertid ikke en slags medfødt "bagage", der er bestemmende for en persons handlinger, udsagn og motiver. Med det nye, komplekse kulturbegreb understreges derimod, at mennesker kontinuerligt skaber kultur, og at kultur forhandles, fortolkes og bruges forskelligt i interaktionen mellem mennesker. Som Bundgaard rammende har formuleret det, er det "mennesker, og ikke kultur, der handler, og vi kan ikke forklare menneskers handlinger med en henvisning til deres kulturelle baggrund" (Bundgaard 2008:147). Derfor kan det være problematisk at anvende kultur som forklaring på en bestemt adfærd.

Om Carmen og Isabellas livsstil med sene og skiftende sengetider har noget med deres delvise opvækst i Argentina at gøre, eller om den snarere udspringer af den konkrete livssituation, de befinder sig i, er vanskeligt at vide. Men tager man udgangspunkt i, at Carmen og Isabella nok ikke kan handle anderledes, deres argentinske kultur taget i betragtning, risikerer man at komme til at bestyrke dem i, at det ligger uden for deres formåen at ændre på tingene. Ved at bringe kulturargumentet ind i dialogen med Carmen, får Carmen desuden mulighed for at "bruge" det som undskyldning for, at Isabella sover så sent.

Pointen er, at man som majoritetsdanser ofte vil inddrage kultur som forklaring på minoritetsborgeres handlinger, opførsel og udsagn, i modsætning til majoritetsdanske borgere, hvor man i højere grad vil søge en individuel forklaring (Skytte 2007, Bundgaard 2006, Feldman og Larsen 2005, 2008, Poulsen 2008). Udfordringen bliver derfor altid at forsøge at se personer som individer, snarere end som "kulturerbærere".

Indlevelse og identifikation har vanskelige vilkår i interkulturelle møder

Et tredje forhold, som kan volde problemer i vurderingen af plejefamilier med anden etnisk eller social baggrund end konsulenten, omhandler muligheden for indlevelse og identifikation.

Umiddelbar identifikation i form af genkendelse af livsform, problemforståelse, ønsker og præferencer fremmer indlevelse – en barriere for indlevelse kan derimod være, at nogle former for familieliv er sværere at se for sig end andre (Feldman og Larsen 2005:18-19). Mennesker er derfor generelt tilbøjelige til at vurdere en handling eller et udsagn hos en person, de umiddelbart kan identificere sig med, mere positivt end tilsvarende handlinger eller udsagn hos personer, de har sværere at identificere sig med. Pellowe (1990) fandt i tråd hermed, at socialarbejdere opfatter klienter som mere samarbejdsvillige, når de har samme etniske baggrund som socialarbejderne (citeret i Urquiza et al. 1999:85).

Det betyder, at en positiv fornemmelse i interviewet – den såkaldte intuition eller "mavefornemmelse" – meget vel kan handle om, at man kan identificere sig med den pågældende

person; tilsvarende, at en negativ fornemmelse i interviewet kan skyldes, at man ikke umiddelbart kan identificere sig med personen.

Når en konsulent skal forundersøge en familie, hvis livsform, normer og værdier er langt fra hendes egne – som det f.eks. vil være tilfældet i nogle familier med etnisk minoritetsbaggrund – kan hun derfor opleve dels at blive mindre positivt stemt, og dels at det bliver vanskeligere end normalt at vurdere familiens egnethed. Det drejer sig som eksempelvis om familier, der er meget troende, eller familier, hvis normer og værdier for børneopdragelse og familieliv på visse områder adskiller sig meget fra konsulentens. Nedenstående eksempel kan illustrere denne problematik:

Sammen med Helle, en konsulent fra Center for Familiepleje, er jeg på forundersøgelsesbesøg hos en familie med oprindelse i et nordafrikansk land. Familien tilhører en kristen menighed og udgør en forfulgt minoritet i deres muslimske oprindelsesland. Helle spørger ind til familiens tro og praksis, samt om familien eventuelt kunne forestille sig at få et muslimsk plejebarn. Familien viser sig at være meget tolerant over for personer med andre trosretninger, også muslimer, som familien er vant til at omgås i det daglige. Familien giver desuden udtryk for at være indstillet på, at den, hvis den får et barn med en anden trosretning end deres egen, ville indrette sig, så barnet ikke behøvede at gå med i kirke. Da det på et tidspunkt kommer frem, at forældrene ikke ville være positivt stemt, hvis deres egen datter skulle ønske at gifte sig med en muslim, bliver Helle imidlertid i tvivl om familiens egnethed og bruger megen tid på at spørge ind til dette emne.

Selv om den pågældende familie ikke forestillede sig at skulle have indflydelse på et plejebarns eventuelle valg af kærester eller ægtefælle, kom deres holdninger til datterens valg af ægtefælle til at fylde meget i forundersøgelsen. Resultatet blev, at Helle blev bestyrket i, at familien var kulturelt meget forskellig fra etnisk danske plejefamilier og derfor havde svært ved at identificere sig med familien. Efter forundersøgelsesbesøget udbrød hun frustreret, at det var svært at få en fælles forståelse. Og hun forklarede, at hun oplevede, at hun og familien hele tiden gik skævt af hinanden. Hun var meget i tvivl om, hvorvidt hun kunne godkende familien, som vi ellers var enige om på alle områder besad de efterspurgte kompetencer.

Samtalen med den pågældende familie kom i dette forundersøgelsesbesøg til at handle om noget helt andet, end den normalt ville gøre – nemlig om forældrenes holdninger til deres ældste datters fremtidige valg af ægtefælle. I en majoritetsdansk familie har jeg aldrig tilsvarende oplevet, at der blev talt om forældrenes præferencer i forhold til deres børns valg af ægtefæller, eller hvordan de evt. ville have det, hvis deres datter ønskede at blive gift med en muslim. I dette tilfælde kunne anbefalingen være løbende at sikre sig, at de emner, man spørger ind til, er relevante for plejeforholdet.

Verbale og nonverbale misforståelser i dialogen

En fjerde problemstilling i interkulturelle møder vedrører verbale og nonverbale misforståelser i dialogen. I kommunikation generelt er det normalt, at der opstår uklarheder og misforståelser. I interkulturelle møder er risikoen for, at der opstår sproglige misforståelser eller fejlfortolkninger af modpartens kropssprog, øget.

Den verbale kommunikation kan kompliceres af, at personer, der ikke har dansk som deres modersmål, kan have svært ved at udtrykke sig nuanceret og præcist på et andet sprog end deres modersmål. Kommunikationen kan yderligere vanskeliggøres af, at der ikke på alle sprog findes de samme ord med tilsvarende betydninger. Dertil kommer, at det kan være vanskeligt at finde de rette ord for følelser, fordi en del følelser ikke kan oversættes direkte til et andet sprog.

Fejlfortolkninger af andre personers kropssprog kan også danne grobund for gensidige misforståelser. Eksempelvis kan man indimellem opleve, at en person ikke giver hånd. Dette kan opleves som en afvisning eller som udtryk for manglende respekt. Men personen foretrækker måske andre måder at hilse på og undlader måske at give hånd netop som et udtryk for respekt. Tilsvarende vil nogle personer opleve det som respektløst, hvis man vedholdende forsøger at fastholde deres blik, på trods af at de kigger væk (Feldman og Larsen 2006:8-9).

Der er med andre ord forskellige normer for, hvor direkte man bør være både i den verbale og den nonverbale kommunikation. Nedenstående eksempel viser, at man ikke altid kan forvente, at en person vil svare direkte på alle de spørgsmål, man stiller i forbindelse med forundersøgelsen:

Jeg er født høflig, udbød en forælder med oprindelse i et asiatisk land i forbindelse med en netværksforundersøgelse, som svar på vores spørgsmål om, hvorvidt han kunne forstå, at hans bror og dennes kone ikke var i stand til at tage sig af deres to børn i hjemmet. Hvad mente den pågældende forælder med dette udsagn? Først ved nærmere udspørgning blev det klart, at en central værdi for ham var at respektere andre mennesker, herunder også den bror, hvis børn han eventuelt skulle have i pleje. Manden ønskede med andre ord ikke direkte at sige noget negativt om sin bror – i hvert fald ikke til os – og ville derfor ikke besvare vores spørgsmål vedrørende hans forståelse af brorens forældreevne med et "ja" eller "nej". Dette var imidlertid ikke ensbetydende med, at han ikke var enig i, at broren ikke kunne beholde børnene i hjemmet, hvilket fremgik af den øvrige dialog.

En anden problemstilling kan udspringe af, at man som konsulent ind imellem glemmer at "oversætte", når man anvender forskellige fagtermer og indforståede ord. Dette er særlig uheldigt, når man er på besøg hos familier, der ikke er født og opvokset i Danmark. Men også majoritetsdanske familier kan blive forvirrede over brugen af indforståede termer som "aflastningsbarn", "døgnbarn", en "opgave", "udslusning", "hjemgivelse", "rådighedsfamilie" eller "parallelanbringelse". Sætningen "når I får en opgave" oplevede jeg eksempelvis blive misforstået af en familie med minoritetsbaggrund, hvor begge forældre var lærere. De var øjensynligt ikke klar over, at konsulenten talte om at få et plejebarn. Udfordringen er derfor at være ekstra tydelig i forklaringen af fagtermer og indforståede ord.

Forskellige forventninger til, hvad en forundersøgelse er for en type situation

En femte problemstilling, der kan give anledning til misforståelser og fejlfortolkninger i interkulturelle møder, handler om, hvad en forundersøgelse er for en type situation. Jeg hører indimellem konsulenter tale om familier, som i forbindelse med forundersøgelsesbesøget opfører sig "helt forkert". Herunder forklarer en konsulent dette forhold i forbindelse med et interview:

”Jeg besøgte f.eks. engang en familie, der rendte rundt og lavede alt muligt andet. Familien lagde ikke op til at sætte sig ned. De spurgte endda, om jeg ville spise med! Det var helt akavet. Jeg tænkte hmm. De havde fået den opfattelse, at de skulle være så naturlige. Som en anden familie, hvor han lå i sofaen, og hun sad og strikkede. Jeg synes, det er underlige signaler at sende.”

De ovenfor omtalte familier, der begge har etnisk dansk baggrund, har muligvis haft helt andre forventninger til, hvad en forundersøgelse er for en type situation, end konsulenten. Familierne har måske overvejet, hvordan de bedst signalerer, at de er en god familie. Skal man bestræbe sig på at opføre sig som man plejer, eller skal man opfatte situationen som en slags jobsamtale? Især familier, der ikke er bekendte med et forundersøgellesbesøgs subtile koder, kan have svært ved at finde ud af, hvordan de skal agere.

Udfordringen er i den forbindelse at sørge for tydeligt at forklare, hvad en forundersøgelse er for en type situation. Hvilke spørgsmål vil man stille, og hvorfor? Hvor længe skal interviewet vare, hvem skal deltage? Det kan være en god idé, forud for interviewet at gøre opmærksom på, at der kan være tale om meget intime spørgsmål (eksempelvis: *”Fortæl om en krise, du har oplevet i dit liv. Hvordan tacklede du den?”*).

At blive en ”offentlig” familie

Endelig er en sidste udfordring at sikre sig, at familien er orienteret om og har forstået, hvad samarbejdet med kommunen vil indebære, hvis den påtager sig at have et barn i aflastning eller døgnpleje. Dette gælder naturligvis også for etnisk danske familier. Nogle personer med etnisk minoritetsbaggrund har imidlertid et særligt ambivalent forhold til myndighederne. Det kan dreje sig om personer, der har negative erfaringer med myndigheder fra deres oprindelsesland. Eller om personer, der er eller har været helt eller delvist afhængige af offentlig forsørgelse, med alt hvad dette indebærer af offentlig kontrol. Derfor er det vigtigt, at familien ved, hvad den går ind til, inden den påtager sig at have et barn i aflastning eller døgnpleje. Udfordringen er i den forbindelse at sørge for at redegøre klart og tydeligt for, hvad samarbejdet med kommunen vil indebære i form af obligatoriske kurser, tilsynsbesøg, supervision, løbende dialog med forvaltningen m.m.

Efter ovenfor at have beskrevet nogle af de barrierer og dilemmaer, der kan opstå i forbindelse med vurderingen af plejefamilier generelt og i forhold til plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund i særdeleshed, vil jeg i det følgende se på, i hvilken udstrækning de plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, som er forundersøgte og godkendte, kommer i anvendelse.

Anvendelsen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund

Både fra socialcentre og i Center for Familiepleje er der en stigende opmærksomhed de problemer der kan være forbundet med at anbringe mindre børn med etnisk minoritetsbaggrund i familier, der ikke taler barnets modersmål og som ikke har den samme tro som

barnets forældre. Denne opmærksomhed hænger bl.a. sammen med, at Center for Familiepleje efterhånden råder over flere plejefamilier med forskellige etniske, sproglige og religiøse baggrunde. Matchningen kompliceres imidlertid af, at konsulenter i Center for Familiepleje ikke på baggrund af visitationsskemaet kan se, hvilke ønsker barnets forældre har til plejefamiliens etniske, sproglige eller religiøse baggrund, hvilket betyder, at der indimellem stilles familier "i forslag", som medarbejdere fra socialcentrene eller forældrene afviser, fordi de har den "forkerte" etniske, sproglige eller religiøse baggrund. En anden problemstilling er, at de plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, som Center for Familiepleje råder over, sjældent har erfaringer fra tidligere plejeforhold. Når børn med store vanskeligheder skal anbringes, eller når man ved, at der kan blive tale om vanskeligt forældresamarbejde, vælges som regel en erfaren plejefamilie, hvilket på nuværende tidspunkt betyder en etnisk dansk plejefamilie.

I forbindelse med visitationsmøder⁶¹ i Center for Familiepleje diskuteres det indimellem, om etnisk danske børn, der ikke har brug for en erfaren plejefamilie, kan anbringes i plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. Der er generel enighed om, at dette ikke vil være helt uproblematisk; dels er der forventninger om, at barnets forældre nok vil sige nej, dels forventer flere, at medarbejderne på socialcentrene ikke ville være positivt indstillede overfor et sådant match. Når det drejer sig om børn med etnisk minoritetsbaggrund, er der imidlertid sjældent nogen, der har indvendinger mod at anbringe børnene i etnisk danske plejefamilier.

I forbindelse med et interview forklarer en af konsulenterne fra Center for Familiepleje, hvorfor hun ikke mener, at man kan anbringe et "dansk" barn i en "udenlandsk" familie. Hun fortæller, at hun tror, at der overordnet set er alt for mange fordomme til, at det vil komme til at fungere. Dels tror hun ikke, at forældrene ville acceptere det, dels tror hun ikke, at socialcentrets medarbejdere ville acceptere det, og endelig synes hun, at der er relativt få muslimske plejefamilier, og at det derfor ville være nærmest "spild" at bruge en muslimsk plejefamilie til et ikke-muslimsk plejebarn. Både blandt medarbejdere i socialcentrene og blandt konsulenter i Center for Familiepleje er der desuden nogle normer om, at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund er bedst egnede til at modtage plejebørn etnisk minoritetsbaggrund. Rationalet synes at være: Somalisk familie – somalisk barn, arabisksproget familie – arabisksproget barn, eller muslimsk familie – muslimsk barn. Muligheden for at en plejefamilie med oprindelse i Tyrkiet kunne få et plejebarn med etnisk dansk baggrund, synes slet ikke at blive overvejet.

Dette betyder imidlertid, at flere af de generelt godkendte plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, som Center for Familie har godkendt i løbet af de sidste par år, kommer til at vente længe, før de får et tilbud om et plejebarn. Selv om nogle plejefamilier har bestemte ønsker til et barns tro eller etnicitet – eksempelvis en plejemor med oprindelse i et afrikansk land, der foretrækker at få et plejebarn med oprindelse i det samme afrikanske land – har størstedelen af de godkendte plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund ikke specifikke ønsker i forhold til et plejebarns etnicitet eller tro. Utålmodige opringninger fra plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, som spørger, om de ikke snart får et plejebarn, og som understreger, at barnets etniske baggrund ingen rolle spiller, og at det også gerne må være

et etnisk dansk plejebarn, kan være vanskelige at besvare, når man ved, at der er tale om en kvalificeret og godkendt familie.

Problemstillingen findes også i andre danske kommuner⁶², såvel som i udlandet. I en artikel med den sigende titel: "Black carers for white children. Shifting the 'same-race' placement debate" argumenterer forfatteren for, at "same-race" tilgangen altid har været normen, når det drejer sig om "hvide" børn, mens "transracial" placeringer i realiteten kun har drejet sig om "sorte" børn: "*Transracial' placements have traditionally been a 'one-way' traffic' of black children to white carers*" (Divine, 1983, citeret i Flynn 2000:48). Også her beskrives, at konsekvensen indimellem bliver, at "sorte" plejefamilier ikke i samme omfang som "hvide" plejefamilier kommer i anvendelse:

"... Black carers who have been approved can then be under-used. They may have the skills to meet a number of white children's needs but are not even considered" (ibid.)

Det er fortsat et mål for Center for Familiepleje at rekruttere og godkende flere plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. Fastholdes normen om, at en minoritetsetnisk plejefamilie helst skal matches med et barn med samme sproglige, etniske eller religiøse baggrund, bliver opgaven imidlertid vanskelig, fordi man aldrig på forhånd kan vide, hvornår der kommer barn, der matcher. Dertil kommer, at det må forventes at nogle af de plejefamilier, der er godkendt og uddannede, bliver utålmodige af at vente meget længe uden at få et plejebarn og måske ender med at trække sig igen. Spredes et rygte om, at kommunerne søger "etniske" plejefamilier, men at de kommer til at vente længere på at få et plejebarn end etnisk danske plejefamilier, fordi de kun anvendes til børn med matchende etniske, sproglige og/eller religiøse baggrunde, kan det fremadrettet blive en vanskelig opgave at rekruttere og godkende flere plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund.

Efter ovenfor at have skitseret nogle af de dilemmaer, der knytter sig til anvendelsen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, vil jeg afslutningsvis fokusere på, hvilke *kompetencer* og *egenskaber* en plejefamilie skal besidde, for at være kvalificeret til at modtage et barn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje.

Plejefamilier til børn med etnisk minoritetsbaggrund – hvilke kompetencer skal familien besidde?

På baggrund af de gennemførte interviews med børn, forældre og plejeforældre, samt inspireret af Skytte (2006a og b og 2007), har jeg identificeret en række egenskaber og kompetencer, som en familie bør besidde for at blive godkendt til et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund⁶³.

Først og fremmest er det vigtigt, at samtlige familiemedlemmer, forældre såvel som børn, er rummelige og åbne overfor andre normer og værdier end deres egne. De skal have en anerkendende og respekterende holdning til personer med anden kulturel, social, religiøs og

etnisk baggrund. Det er desuden relevant at afdække, om familiens motivation er baseret på en art "omvendt ulandshjælp". En familie, der tror, at den skal "redde" et minoritetsbarn fra dets familie og kulturbaggrund og "gøre det dansk", er ikke egnet. Derimod er det vigtigt, at familien er indstillet på at kunne anerkende og respektere barnets forældre.

En anden kompetence kan være, at familien eller enkelte familiemedlemmer har rejst, studeret interkulturelle forhold, migreret, boet i udlandet eller på anden måde tilegnet sig interkulturelle kompetencer. Det vil også være en fordel, hvis familien i sit netværk omgås personer med etnisk minoritetsbaggrund.

Det er desuden en fordel, hvis der i familiens nærmiljø findes andre børn/voksne med etnisk minoritetsbaggrund. Det er klart at foretrække, at et barn med etnisk minoritetsbaggrund anbringes i et miljø, hvor det ikke bliver "det eneste". Samtidig er det relevant at undersøge, om familien kan sætte sig ind i behovet for at finde positive rollemodeller i lokalsamfundet eller måske legekammerater med samme baggrund som barnet, samt om den i praksis ville være indstillet på at bakke op om dette. Samtidig skal familien være opmærksom på ikke at have mere fokus på barnets etniske identitet, end barnet selv ønsker, samt være åben over for, at det anbragte barn kan have både minoritetsetniske og etnisk danske identiteter, og derfor undgå at fastholde barnet i entydige identiteter.

Familien bør desuden kunne sætte sig ind i, at et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund vil være i særlig risiko for at blive udsat for mobning, diskrimination eller etnificering (det vil sige, at barnet stilles til regnskab for handlinger, det intet selv har med at gøre, men som er udført af andre personer med samme etniske eller religiøse baggrund som barnet – eksempelvis æresdrab eller terrorhandling). Desuden må familien gerne have forslag til, hvordan den i givet fald ville tackle det, hvis plejebarnet blev udsat for forskelsbehandling, diskrimination eller etnificering.

Det er også relevant at undersøge, om familien er indstillet på og kan forstå et eventuelt behov for, at barnet modtager modersmålsundervisning, samt om den ville være indstillet på et forældresamarbejde, der kræver tolk, og eventuelt selv at skulle bruge tolk i hjemmet, hvis barnet ikke taler dansk ved indflytning.

Endelig er det relevant at undersøge, om familien ville kunne rumme et barn, der skal vokse op med en anden tro. Ville den kunne rumme et barn, der f.eks. ikke må spise svinekød, eller særlige krav til barnets påklædning? Hvor går familiens grænser for, hvor meget den vil lave om på sig selv?

I den samlede vurdering må familiens kompetencer opvejes mod hinanden. Nogle egenskaber kan være en kompetence i forhold til et bestemt barn – f.eks. vil det at være en praktiserende religiøs familie som regel være en fordel i forhold til et barn med samme tro, mens det ofte vil være en ulempe i forhold til et barn, der ikke har den samme trosretning (Bresendorff 2008:9). Tilsvarende kan en bestemt etnisk baggrund være en kompetence i forhold til ét barn og en ulempe i forhold til et andet.

Kendskab til flere sprog vil som udgangspunkt altid være en kompetence. I forholdet til et konkret barn vil det desuden være en stor fordel, hvis en eller begge plejeforældre taler det anbragte barns modersmål. Dette bør i vurderingen opveje de ulemper, der kan være forbundet ved, at den ene af de to forældre eventuelt ikke taler flydende dansk – så længe mindst én af forældrene mestrer dansk i skrift og tale på et sådant niveau, at de kan give og modtage kompliceret information på dansk. Et barn, der anbringes i en plejefamilie med etnisk minoritetsbaggrund, skal naturligvis ikke stilles ringere end andre anbragte børn, fordi plejefamilien ikke kan kommunikere med offentlige myndighedsrepræsentanter m.m.

Opkvalificering af plejefamilier, der skal have et barn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje

Afslutningsvis er det vigtigt at understrege, at det at være plejefamilie for et barn med etnisk minoritetsbaggrund kræver viden og løbende opkvalificering. Derfor bør plejefamilier, der har børn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje, tilbydes kurser og temadage, samt løbende ydes kompetent støtte og rådgivning.

Eksempelvis har Center for Familiepleje, som tidligere nævnt, afholdt en temadag til plejefamilier omhandlende plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund⁶⁴. Temadagen sætter bl.a. fokus på, hvad det betyder for et barn med etnisk minoritetsbaggrund at vokse op i en plejefamilie med en anden etnisk baggrund end barnets – bl.a. med fokus på problemstillinger i forhold til tilegnelse/vedligeholdelse af modersmål og tro. Desuden, hvad man som plejefamilie kan gøre, hvis plejebarnet bliver diskrimineret, mobbet eller udsat for etnicering, samt hvordan man bedst muligt kan støtte plejebarnet i at udvikle en positiv selvforståelse. En vigtig pointe i den forbindelse er, at plejeforældrene skal hjælpe plejebørnene med at forstå, at det ikke er forældrenes sprog, kultur eller religion, der er årsag til, at de er anbragte. Men derimod, at der er individuelle årsager – eksempelvis at mor drikker eller er psykisk syg. Desuden diskuteres vigtigheden af, at have en positiv og anerkendende omtale af personer, som barnet identificerer sig med⁶⁵, samt hvorfor det i nogle situationer kan være en god idé at forsøge at finde positive rollemodeller til barnet. En vigtig pointe på temadagen er imidlertid også vigtigheden af ikke at have mere fokus på barnets etniske baggrund, end barnet selv ønsker. De fleste plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund ønsker ikke at være anderledes end andre børn; de ønsker først og fremmest at blive set og behandlet som børn på lige fod med alle andre og har derfor ikke nødvendigvis et ønske om at skulle mødes med andre børn med samme etniske baggrund.

For at sikre at alle plejefamilier fremadrettet modtager undervisning i, hvad det vil sige at være plejefamilie for et barn med etnisk minoritetsbaggrund, har emnet desuden indgået siden januar 2009 som et endagsmodul i det obligatoriske grundkursus for plejefamilier, der afholdes af Center for Familiepleje.

Konkluderende bemærkninger

Selv om konsulenter i Center for Familiepleje giver udtryk for, at de lægger vægt på samme forhold, når de vurderer plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, som når de vurderer majoritetsdanske plejefamilier, viser praksiseksempler, at en række forhold kan komplicere vurderingen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. Derfor kræver det viden og interkulturelle kompetencer blandt de familieplejekonsulenter, der skal gennemføre forundersøgelserne, hvis det skal sikres, at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund ligestilles med etnisk danske plejefamilier, og at undersøgelserne altid gennemføres på et fagligt velfunderet grundlag.

Skønt plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund kan være nok så kvalificerede (om end sjældent erfarne), tillægges deres etniske, sproglige og/eller religiøse baggrund ofte afgørende betydning i matchningen med det resultat, at de ofte kommer til at vente længere end etnisk danske plejefamilier på at få et plejebarn. Dette er uheldigt, og det anbefales derfor, at der anlægges et bredere syn på familierne, så deres faglige kvalifikationer og menneskelige kompetencer, herunder deres uddannelsesmæssige baggrund, erfaringer med børn, normer og værdier for familieliv, børneopdragelse etc. kommer mere tydeligt frem. På denne baggrund vurderes det, at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund også kan anvendes til etnisk danske børn, såfremt der er overensstemmelse mellem barnets behov og familiens kompetencer.

At være plejefamilie for et barn med etnisk minoritetsbaggrund kræver viden og løbende opkvalificering, uanset om plejefamilien selv har etnisk minoritets- eller majoritetsbaggrund. Derfor bør plejefamilier, der er godkendt til at få eller som allerede har fået et barn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje, tilbydes kurser og temadage samt løbende ydes kompetent støtte og vejledning. Det er i den forbindelse væsentligt at sikre, at de medarbejdere og konsulenter fra socialcentre og Center for Familiepleje, der står for undervisning, supervision, støtte og vejledning, tilføres viden om emnet. I regi af projekt "Anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund og rekruttering af plejefamilier i Københavns Kommune" vil der derfor fremadrettet, i forbindelse med temadage og en konference, blive sat fokus på emnet. Endelig er det, som omtalt indledningsvist, hensigten at nærværende rapport skal omsattes til en kortfattet, praksisnær publikation, med konkrete råd og anbefalinger til hvordan medarbejdere, konsulenter og plejeforældre kan håndtere nogle af de mange udfordringer og dilemmaer, der kan opstå, når børn med etnisk minoritetsbaggrund skal anbringes i familiepleje.

Noter

54: Et "forundersøgelingsbesøg" er et besøg hos en familie, der ønsker at blive godkendt som plejefamilie. I Center for Familiepleje er praksis den, at to konsulenter tager ud og besøger familien i familiens eget hjem en eller flere gange og gennemfører længerevarende interviews. På baggrund heraf tages der stilling til, om familien kan godkendes.

- 55: I Center for Familiepleje begynder vurderingen af en ny familie som regel med, at familien telefonisk henvender sig med ønsket om at blive godkendt som plejefamilie. Herefter gennemføres et telefoninterview af plejefamilien, og vurderes det på den baggrund, at familien muligvis vil kunne godkendes, tilsendes familien et oplysningskema, som den udfylder og returnerer til Center for Familiepleje. Efter indhentelse af børne- og straffeattester gennemføres et eller flere forundersøgelbesøg.
- 56: Ifølge Rygaard (2002) findes der i de forskellige amter og kommuner i Danmark ikke faste standarder for, hvordan forundersøgelinterviewet gennemføres. I mangel af brugbare måleredskaber er der udviklet forskellig praksis, som i høj grad baseres på intuition og fornemmelse, kombineret med nogle mere faktuelle forhold som økonomi, helbred, alder, forsøgerevne osv. Se også Brønserud og Dessau (2001:103-107), der tilsvarende påpeger, at der mangler konkrete beskrivelser af, hvordan man vurderer en families 'egnethed', samt opfordrer til, at de enkelte kommuner udarbejder 'opmærksomhedslisten'.
- 57: RUGO står for Rekruttering, Uddannelse, Godkendelse og Organisation og er en metode til at godkende og uddanne plejeforældre. Konceptet består af tre forløb: En forundersøgelse af den kommende plejefamilie, et grundkursus for plejefamilien og efterfølgende netværksgrupper med de øvrige deltagere. Se www.fabu.dk/default.aspx?pageid=313
- 58: Der stilles imidlertid ikke krav om, at netværksplejeforældre skal kunne tale dansk – forældrenes egnethed vurderes primært på styrken af relationen til barnet. Godkendes en netværksplejefamilie, der ikke taler dansk, forudsætter godkendelsen, at der sættes ind med danskundervisning til barnet, samt at der stilles tolk til rådighed til plejefamiliens møder med forvaltningen.
- 59: For en diskussion af beslægtede barrierer i den individuelle vurdering i sagsbehandlingen inden for handicapområdet, når systemrepræsentanten har etnisk majoritetsbaggrund og klienten minoritetsbaggrund, se Feldman og Larsen 2008.
- 60: Når der er tale om godkendelse af netværksplejefamilier, foretages vurderingen som regel i et samarbejde mellem socialcentret og Center for Familiepleje, i modsætning til de generelt godkendte plejefamilier, hvor to konsulenter fra Center for Familiepleje står for at godkende familien.
- 61: Visitation betyder, at alle sager med børn, der skal anbringes i en plejefamilie, gennemgås, og undervejs diskuteres det, om der er fundet en plejefamilie til de forskellige børn. Ved "visitationsmøder" deltager samtlige konsulenter og centrets leder, hvilket giver de enkelte konsulenter mulighed for at byde ind med forslag til mulige plejefamilier til de forskellige børn. Der holdes visitation hver 14. dag.
- 62: Personlig korrespondance med Kirsten Holm Petersen, tidligere sekretariatsleder i Familieplejen Danmark / Børn & Familier, hvor hun fortsat er leder af "Projekt Rekruttering af plejefamilier med anden etnisk oprindelse end dansk".
- 63: Disse er yderligere konkretiseret i en række spørgsmål, som stilles af konsulenter i Center for Familiepleje i forbindelse med vurderingen af en families egnethed i forhold til at kunne modtage børn med etnisk minoritetsbaggrund. Se bilag A.
- 64: Se bilag B, program for Temadag til plejefamilier, der har et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund.
- 65: Et plejeforældrepar fortalte i den forbindelse om, hvordan deres to plejebørn, med baggrund i et afrikansk land, var meget opmærksomme, hver gang de så USA's nye præsident på tv. Plejeforældrene kunne mærke, at de to børn identificerede sig med præsident Obama, og sørgede derfor for ikke at omtale ham i negative vendinger i børnenes påhør.
-

10. Konklusion og anbefalinger

Jeg indledte dette arbejde med at spørge, om det er bedst for børn med etnisk minoritetsbaggrund at blive anbragt i familier, der har matchende kulturelle, etniske, sproglige og religiøse baggrunde, eller om man snarere skal anbringe børnene i etnisk danske plejefamilier? Og jeg fortsatte med at spørge, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at fokusere på plejefamiliernes etniske, kulturelle, sproglige og religiøse baggrunde, når man ønsker at styrke kvaliteten i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund?

Børnenes etnicitet kan være flertydig og udgør blot ét ud af flere identitetsparametre

For at besvare det første spørgsmål, har jeg med udgangspunkt i det empiriske materiale, samt nyere antropologisk teori om kultur og identitet, løbende argumenteret for, at det er uhensigtsmæssigt udelukkende at fokusere på børnenes minoritetsetniske baggrund. Ikke fordi den er uden betydning; snarere fordi børn med etnisk minoritetsbaggrund, der bor i Danmark, uanset om de bor i en familie med etnisk dansk eller etnisk minoritetsbaggrund, med tiden også vil identificere sig med majoritetskulturen og derfor også udvikle danske identiteter. Interviews med større anbragte børn med etnisk minoritetsbaggrund viser således, at de fleste ikke ser sig selv som enten "minoritetsetniske" eller "etnisk danske", men snarere som både-og. Samtidig fremgår det, at det er forskelligt, hvor meget børnenes minoritetsetniske baggrund fylder. For nogle fylder den meget, og de ønsker at blive anerkendt og respekteret for det. For andre fylder den mindre, og de ønsker måske først og fremmest at blive set som "danske".

Men selv om man teoretisk kan dekonstruere forestillingen om, at mennesker bliver "rod-løse" eller "mister deres identitet", hvis de migrerer eller anbringes i en plejefamilie med en anden etnisk baggrund, er dette ikke ensbetydende med, at forhold som etnicitet, kultur, sprog og tro ikke har betydning for de involverede børn, forældre, plejeforældre og medarbejdere. Tværtimod er der i materialet eksempler på børn og forældre, for hvem det har afgørende betydning, at plejefamilien har samme etniske, sproglige og/eller religiøse baggrund som barnet. Der er imidlertid også eksempler på minoritetsetniske børn og forældre, der eksplicit har ønsket etnisk danske plejefamilier og for hvem, det har stor betydning, at børnene bliver "integrerede" og lærer dansk. Endelig er der eksempler på børn og forældre, for hvem en plejefamilies etniske, sproglige og/eller religiøse baggrund ikke spiller en afgørende rolle, og som er mere optagede af andre egenskaber og kompetencer; eksempelvis familiens normer og værdier, syn på børneopdragelse, uddannelsesmæssige baggrund, livsstil, familiekonstellation eller geografiske placering.

Plejefamiliens etnicitet, tro og sproglige kompetencer har således stor betydning for nogle, for andre mindre. Uanset hvilke ønsker børn og forældre måtte have til en plejefamilies

etniske, religiøse og sproglige baggrund forud for anbringelsen, anbefales det, at disse så vidt muligt afdækkes og tages alvorligt. Men samtidig er det vigtigt at spørge nærmere ind til hvilke menneskelige kvaliteter og egenskaber, de individuelle børn og forældre ønsker plejefamilien skal besidde; måske vil dette åbne op for, at plejefamiliens etniske og religiøse baggrund alligevel ikke er det afgørende.

Jeg må derfor konkludere at:

- Børnenes etnicitet kan være flertydig og udgør blot ét ud af flere andre identitetsparametre. For nogle børn og forældre har plejefamiliens etnicitet, tro og sproglige kompetencer stor betydning, for andre mindre. Derfor anbefales det, at børn og forældres ønsker, i forbindelse med valg af plejefamilie, så vidt muligt altid afdækkes og tages alvorligt.

Plejefamiliens egenskaber og kompetencer, snarere end etnicitet, bør være i fokus

Jeg spurgte også indledningsvist, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at fokusere på plejefamiliernes etniske, sproglige og religiøse baggrund, hvis man ønsker at styrke kvaliteten i anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund. Det empiriske materiale viser ikke, at plejefamilier med etnisk dansk baggrund ikke kan være egnede til børn med etnisk minoritetsbaggrund, eller at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund er bedre egnede. I højere grad end etnicitet ser det ud til, at en families rummelighed, interkulturelle kompetencer og menneskelige kvaliteter er afgørende for, om den er egnet i forhold til et minoritetsetnisk barn. Jeg har desuden fremhævet vigtigheden af, at plejefamilien er åben over for, at det anbragte barn kan have både minoritetsetniske og etnisk danske identiteter og ikke fastholder barnet i entydige identiteter, samt at den har en anerkendende og respekterende holdning til barnets baggrund.

Derfor er det uheldigt, at der i socialforvaltningen ser ud til at være et stort fokus på de minoritets etniske plejefamiliers minoritetsetnicitet. Minoritetsetniske plejefamilier forventes først og fremmest at være egnede til at modtage børn med samme etniske, sproglige og/eller religiøse baggrund som dem selv og kommer derfor ofte til at vente længere på et få et plejebarn end etnisk danske plejefamilier.

Jeg må derfor konkludere, at:

- Det er ikke hensigtsmæssigt at fokusere entydigt på plejefamiliers etniske, sproglige og religiøse baggrund. Derimod anbefales det at plejefamilier, uanset etnisk baggrund, vurderes på baggrund af deres samlede egenskaber og kompetencer. Etnicitet, trosretning eller sproglig baggrund kan være kompetencer i forhold til et bestemt barn, men bør ikke tillægges afgørende betydning. Det anbefales, at plejefamilier anvendes til alle børn, uanset deres etniske, sproglige eller religiøse baggrund, såfremt de besidder de fornødne kompetencer. Dette betyder, at en minoritetsetnisk plejefamilie også kan anvendes til et etnisk dansk barn.

De minoritetsetniske plejebørns problemer og behov adskiller sig på mange områder ikke markant fra etnisk danske plejebørns

Jeg har i rapporten argumenteret for, at et barn ikke behøver at have en anden etnisk baggrund end plejefamilien for at opleve indflytningen hos en ny plejefamilie som et "kulturchok". Kultur er jo netop ikke noget, kun "de andre har"; derimod vil etnisk danske personer også trække på forskellige kulturelle traditioner og positionere sig forskelligt i møder med mennesker med forskellig baggrund. Derfor vil et plejebarn, der er opvokset i et belastet boligområde, og som har boet alene sammen med en mor, der var alkoholiseret og uden videregående uddannelse, også kunne opleve det som et "kulturchok" at flytte ind hos en velfungerende middelklasse plejefamilie, med helt andre normer og værdier. Oplevelsen af "ikke at passe ind", af at være anderledes og måske føle sig mindre værd end plejefamilien, vil sandsynligvis være den samme, uanset om barnet har en anden etnisk – eller en anden social – baggrund end plejefamilien.

Pointen er, at mange af de problemstillinger, jeg har behandlet i rapporten, ikke blot er relevante i forhold til plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund. Fordomme og nedgørelse af barnets baggrund og "kultur", forstået som livsform, værdier, normer og socialklasse, kan finde sted, uanset om barnet har oprindelse i Somalia eller i Ishøj. Derfor gælder det ikke blot i forhold til minoritetsetniske plejebørn, men i forhold til plejebørn generelt, at en central kompetence hos plejefamilier er en kulturel og *social* rummelighed, samt en opmærksomhed på ikke at nedgøre plejebarnets kulturelle og sociale baggrund. Man kan derfor spørge, om der overhovedet er behov for særlige tiltag, når man anbringer børn med etnisk minoritetsbaggrund?

Svaret på dette spørgsmål er ja. Bl.a. afhængigt af barnets alder og forældrenes sproglige kompetencer er der behov for særlige tiltag eller opmærksomhedspunkter, hvis de anbragte minoritetsetniske børn og deres forældre skal ligestilles med etnisk danske anbragte børn og deres forældre, selv om hvert enkelt barn er unikt og må vurderes og behandles individuelt. Nedenfor opstilles fem anbefalinger til indsatser eller opmærksomhedspunkter, der kan styrke kvaliteten i arbejdet med at anbringe børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje:

1) Det anbefales, at børnekonventionens anbefalinger vedrørende anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund indarbejdes i serviceloven

Når mindre børn med etnisk minoritetsbaggrund anbringes i plejefamilier, der ikke har sproglige baggrunde, der matcher børnenes, er udviklingen af deres modersmål, som beskrevet i rapporten, lidt af en akilleshæl. Udvikles eller vedligeholdes modersmålet ikke, stilles barnet væsentligt ringere end etnisk danske anbragte børn, hvad angår muligheden for at bevare kontakten til forældre og slægtninge under og efter anbringelsen. Mindst lige så vigtigt er det, at barnets mulighed for en hjemgivelse, selv om lovgivningens øvrige krav måtte være opfyldt, vanskeliggøres betydeligt, når børn og forældre efter en anbringelse ikke længere taler samme sprog.

I undersøgelsen er der eksempler på minoritetsetniske forældre, der på grund af deres børns anbringelse i etnisk danske plejefamilier ikke længere kan kommunikere med deres

børn, og på en sag, hvor det forhold, at børnene ikke længere kan tale med deres forældre, vanskeliggør en hjemgivelse. Dette er et brud på den europæiske menneskerettighedskonventions artikel 8, stk. 1, der omhandler retten til privatliv og beskyttelse af familieliv, og på børnekonventionens artikel 9, hvoraf det bl.a. fremgår, at et barn, der er adskilt fra forældrene, har ret til at opretholde regelmæssig, personlig forbindelse med forældrene. Fordi børnekonventionens artikel 9, artikel 20, stk. 3 og artikel 30, stk. 3 ikke er indarbejdede i serviceloven, ser det ud til at det i høj grad er den enkelte medarbejders personlige holdninger til integration, der kommer til at være udslagsgivende for, hvilken afgørelse der træffes – eksempelvis om et barn tilbydes modersmålsundervisning under anbringelsen eller ikke.

Disse afgørelser kan imidlertid få store konsekvenser for det enkelte barn og dets familie, og bør derfor ikke overlades til den enkelte medarbejders personlige vurdering. Jeg anbefaler, at man, for at sikre en mere ensartet behandling af sager vedrørende børn med etnisk minoritetsbaggrund i Københavns Kommune og på landsplan, indarbejder FN's Konvention om Barnets Rettigheder artikel 9, artikel 20, stk. 3 og artikel 30, stk. 3 i serviceloven. I den forbindelse foreslås det, at det er barnets alder på anbringelsestidspunktet og forældrenes dansksproglige kompetencer, snarere end barnets eller forældrenes holdninger og ønsker, der er udslagsgivende for, om et barn tilbydes modersmålsundervisning. Dette skyldes, at konsekvenserne af ikke at kunne tale forældrenes sprog på anbringelsestidspunktet kan være uigennemskuelige for såvel børn som forældre. Desuden er det også ud fra en økonomisk betragtning uhensigtsmæssigt, hvis et barn ikke kan hjemgives på grund af manglende mulighed for at kommunikere med forældrene.

2) Det anbefales, at børn og forældre så vidt muligt inddrages aktivt i forbindelse med valg af plejefamilie, og at krav herom indarbejdes i serviceloven

Selv om interviewene med børn og forældre vedrører anbringelsesforhold, der er etablerede forud for Anbringelsesreformen af 1. januar 2006, er det alligevel bemærkelsesværdigt at de interviewede børn og forældre slet ikke, eller kun i begrænset omfang, ifølge egne udsagn er blevet hørt og medinddraget i forbindelse med valg af plejefamilie. Tilsvarende afspejler interviews med medarbejdere, at de aktuelt ikke systematisk afdækker forældres ønsker og krav til en plejefamilie, samt at de ikke spørger ind til de minoritetsetniske forældres ønsker til den kommende plejefamilies etniske, sproglige og religiøse baggrund. Som nævnt i rapporten er der ikke noget lovkrav om, at forældre og børns ønsker og krav til en kommende plejefamilie skal afdækkes, om end det fremgår af servicelovens § 48, stk.1, at børn og unge *skal tilbydes en samtale*, inden der træffes afgørelse i forbindelse med valg af plejefamilie. Dette kan undre, da det er væsentligt for det efterfølgende anbringelsesforløb og for samarbejdet, at forældre såvel som børn har en oplevelse af, at deres ønsker og forventninger til en kommende plejefamilie er blevet hørt og taget alvorligt.

Det anbefales derfor, at der indarbejdes krav i serviceloven om, at børn og forældre så vidt muligt skal inddrages aktivt i afdækningen af ønsker og forventninger til en kommende plejefamilie. Drejer det sig om børn med etnisk minoritetsbaggrund, anbefales det desuden, at forventninger til plejefamiliens etnicitet, tro og sproglige kompetencer afdækkes. Måske

kan ikke alle ønsker imødekommes, men ved i det mindste at lytte til forældre og børns ønsker og forventninger og så vidt muligt bestræbe sig på at opfylde disse kan man skabe nogle bedre forudsætninger for et vellykket anbringelsesforløb.

3) Det anbefales, at sagsbehandlingen tilrettelægges, så personer, der ikke mestrer det danske sprog i skrift og tale, får bedre mulighed for at deltage

Anbringelsesreformens fokus på inddragelse af børn og forældre står i kontrast til de klientgørelsesmekanismer, som er beskrevet i rapporten. Eksempelvis kategoriseres forældre, der er uenige i systemets problemforståelse og løsningsforslag, ind imellem som "problemforældre", "uden selvindsigt" eller "usamarbejdsvillige". I lyset af Anbringelsesreformens påbud om øget inddragelse af børn og forældre er det prisværdigt, at socialforvaltningen i Københavns Kommune har sat mange ressourcer ind for at uddanne medarbejdere i forskellige metoder og tilgange, der kan styrke inddragelsen af børn og forældre. I forlængelse heraf er det af central betydning, at medarbejdere kontinuerligt bestræber sig på at fastholde en åbenhed over for de individuelle børn og forældres perspektiver og behov, samt modvirker tendensen til stereotyp og negativt kategoriserende omtale af forældre generelt og af minoritetsetniske forældre i særdeleshed.

Inddragelse af børn og forældre med etnisk minoritetsbaggrund rummer imidlertid nogle særlige udfordringer, først og fremmest af sproglig karakter, og er derfor et område, som kommunen anbefales fremadrettet at have øget fokus på. Det fremgår af rapporten, at forældre, der kun i begrænset omfang behersker det danske sprog i skrift og tale, og som har et lille kendskab til, hvordan systemet er indrettet, på en række områder er vanskeligere stillet end forældre, der mestrer sproget flydende og kender systemets opbygning og logikker samt ikke mindst lovgivningen. Kommunen har, jævnfør forvaltningsloven⁶⁶, pligt til at kunne forstå en borgers henvendelse og til at sørge for, at borgeren kan forstå de tilbud, der stilles til rådighed. Dette indebærer bl.a., at kommunen om nødvendigt må stille tolke- og oversættelsesbistand til rådighed. Interviews med forældre og medarbejdere afspejler imidlertid, at dette ikke altid sker, og at det kan have store konsekvenser for de involverede parter.

Derfor anbefales det, at der rettes op på dette forhold, så det sikres, at forældre, der ikke mestrer det danske sprog i skrift og tale, ikke stilles ringere end etnisk danske forældre, hvad angår deres mulighed for at deltage aktivt i deres børns sag.

I forbindelse med blandede ægteskaber er det desuden vigtigt at være særligt opmærksom på, at også forælderen med minoritetsetnisk baggrund har ret til og krav på at blive inddraget i sit barns sag – også selv om det kan betyde, at der skal bestilles tolk.

4) Det anbefales, at medarbejdere tilføres viden om og redskaber til vurdering af omsorgsevne og omsorgssvigt i interkulturelle møder

Interviews med forældre og medarbejdere har vist, at forældre, der har andre normer for børneopdragelse, for hvad der kendetegner en omsorgsfuld forælder, og som ikke kender systemets normer og værdier for børneopdragelse og godt forældreskab, kan opleve, at

adfærd, som de selv oplever som omsorgsfuld, vurderes som det modsatte af ansatte i socialforvaltningen. Disse forældre har sandsynligvis større risiko for at blive vurderet som "ikke egnede" end forældre, der kender og deler systemets normer og værdier.

Medarbejdere (psykologer og andre), der skal vurdere forældres omsorgsevne, står over for en vanskelig opgave, når der er tale om interkulturelle vurderinger. På den ene side må de tage højde for, at der blandt nogle forældre kan være andre normer for "den gode børneopdragelse og den gode opvækst", og for, hvordan man viser et barn omsorg, og derfor spørge ind til forældrenes egne normer herfor. På den anden side må de naturligvis aldrig undlade at gribe ind, hvis et barn udsættes for fysiske eller psykiske overgreb eller på anden måde omsorgssvigtes. For at styrke vurderingsgrundlaget på dette område anbefales det, at medarbejdere tilføres viden om, hvordan de kan håndtere disse vanskelige interkulturelle vurderinger.

5) Det anbefales, at plejefamilier, medarbejdere og konsulenter tilføres viden om emnet 'anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund'

Endelig fremgår det af rapporten, at mange plejefamilier har gode intentioner men mangler viden om, hvad der skal til for at være kvalificerede til børn med etnisk minoritetsbaggrund. Desuden fremgår det, at plejefamilier, hvor ikke begge forældre taler flydende dansk, er i risiko for at blive stillet ringere end andre plejefamilier, hvad angår tilbud om kurser, temadage og deltagelse i netværksgrupper. Derfor anbefales det, at plejefamilier, uanset baggrund, tilbydes kurser og tema dage samt løbende ydes kompetent støtte og vejledning, om nødvendigt med tolkebistand.

Det er imidlertid ikke nok at opkvalificere plejefamilierne. Også medarbejdere og konsulenter, der møder familierne, og som vurderer, godkender, uddanner, superviserer og vejleder plejefamilier, har behov for viden om emnet. Får en plejefamilie at vide, at det anbragte barns forældre ikke må tale sit modersmål med barnet, eller modsat, at dens rolle er at sikre, at plejebarnet "bevarer sit oprindelige sprog og kultur", stilles plejeforældrene i en vanskelig situation. Medarbejdere inden for området har brug for viden om, hvad der står i de tidligere nævnte børnekonventionsartikler, hvordan disse kan udmøntes i praksis, om faldgruber og barrierer i vurdering og dialog, samt hvad der ellers skal til, for at skabe nogle bedre anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje.

Herunder er de ovenfor beskrevne konklusioner og indsatsområder konkretiseret i en række råd og anbefalinger til henholdsvis politikere og lovgivere, sagsbehandlere, børne- og ungdomskonsulenter, medarbejdere der rekrutterer, godkender, uddanner, superviserer og vejleder plejefamilier, og endelig plejeforældre.

Råd og anbefalinger til politikere og lovgivere

- Det anbefales at FN's Konvention om Barnets Rettigheder artikel 9, artikel 20, stk. 3 og artikel 30, stk. 3 indarbejdes i serviceloven, så den rummer forpligtende formuleringer i forhold til anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund, først og fremmest hvad

deres mulighed for at bevare/udvikle deres modersmål angår. Alternativt kunne der udarbejdes fælles og forpligtende retningslinjer for, hvordan det sikres, at medarbejdere i Københavns Kommune lever op til de omtalte artikler i FN's børnekonvention.

- Det anbefales, at der indarbejdes krav i serviceloven om, at forældre og børn så vidt muligt aktivt inddrages i afdækningen af ønsker og forventninger til en kommende plejefamilie. I forbindelse med anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund anbefales det desuden, at forventninger til plejefamiliens etniske, religiøse og sproglige baggrund afdækkes. Alternativt kunne Københavns Kommune udarbejde fælles og forpligtende retningslinjer, så det sikres, at de ønsker og krav børn og forældre måtte have til en plejefamilie altid afdækkes, herunder deres ønsker til plejefamiliens etniske, sproglige og religiøse baggrund.
- Det anbefales, at der gøres en ekstra indsats for at sikre, at kommunen lever op til sin forpligtelse til at inddrage børn og forældre, der ikke mestrer det danske sprog i skrift og tale. Dette indebærer bl.a., at der stilles tolkebistand til rådighed i nødvendigt omfang, samt at det sikres, at den nødvendige tid er til rådighed. En tolket samtale tager som regel mindst dobbelt så lang tid.

Råd og anbefalinger til sagsbehandlere, børne- og ungdomskonsulenter og andre, der møder forældre og børn

- De hensyn, man skal tage, når man anbringer børn med etnisk minoritetsbaggrund, er beskrevet i FN's børnekonventions artikel 9, artikel 20, stk. 3, i artikel 30, stk. 3 samt i "Vejledning om særlig støtte til børn, unge og deres forældre" punkt 278 og punkt 459. Heraf fremgår det bl.a., at et barn, der anbringes uden for hjemmet, "ikke må nægtes retten til at udøve sin egen kultur, at bekende sig til og udøve sin egen religion eller at bruge sit eget sprog", og at kommunen ved udarbejdelse af handleplanen må "tage det nødvendige hensyn til de særlige forhold, som barnets eller den unges etniske, religiøse, kulturelle eller sproglige baggrund kan udgøre ved en anbringelse udenfor hjemmet".
- Når mindre børn med etnisk minoritetsbaggrund anbringes i plejefamilier, der ikke taler det sprog, der tales i forældrenes hjem, anbefales det, at der etableres foranstaltninger så det sikres, at barnet udvikler eller vedligeholder forældrenes sprog.
- Det er i strid med børnekonventionen at forbyde forældre at tale deres modersmål med deres børn. Tværtimod vil det ofte være en god idé at opfordre forældre til at tale med barnet på barnets modersmål i forbindelse med samvær.
- Hvis barnets familie er troende og giver udtryk for, at det har betydning for familien, at barnet opdrages inden for en bestemt trosretning, anbefales det, at det afdækkes, hvad dette i praksis betyder. I nogle tilfælde vil det være relevant at forsøge at finde en plejefamilie med samme tro – i andre kan en plejefamilie instrueres i, hvad der skal gøres for at sikre, at barnet overholder vigtige regler.

10. Konklusion og anbefalinger

- Sørg for at afdække barnets netværk grundigt med henblik på at undersøge, om der er personer, der kan spille en særlig rolle under anbringelsen – f.eks. om der er en person, der kan sørge for at barnet kommer i moske/kirke eller andet. Også her kan det være relevant at opfordre til, at vedkommende kommunikerer på barnets modersmål.
- Kommunen har pligt til at kunne forstå en borgers henvendelse og til at sørge for at borgeren kan forstå de tilbud, der stilles til rådighed. Det betyder i praksis, at der om nødvendigt må stilles tolkebistand til rådighed, så forældre har mulighed for at deltage aktivt i deres barns sag. Dette gælder også i forhold til kommunikationen med plejeforældre.
- Vær opmærksom på forældre i blandede ægteskaber, hvor den ene er etnisk dansk. Den forælder, der måske ikke taler flydende dansk, risikerer at blive koblet af. Man kan være nødt til at gøre en ekstra indsats for at inddrage den forælder, der ikke har dansk som modersmål. Husk at sørge for, at der er en tolk til stede, hvis en af de tilstedeværende ikke taler dansk godt nok til at kunne forstå og formidle komplicerede budskaber.
- Vær opmærksom på sager, hvor ikke begge forældre opholder sig i landet. Det er vigtigt at give barnet mulighed for at lære begge forældre at kende! Dvs. at sikre, at barnet har mulighed for kontakt med den forælder, der ikke opholder sig i landet. Dette kan også indebære, at barnet lærer at tale den pågældende forælders sprog.
- Sørg for, så vidt muligt, at få din viden om familien fra familien selv. Vær åben over for forældrenes individuelle perspektiver og behov og modvirk aktivt tendensen til stereotyp og negativ omtale af forældre generelt og af forældre med etnisk minoritetsbaggrund specifikt.
- Spørg ind til forældrenes normer og værdier for "den gode opvækst" og "den gode børneopdragelse", og hvad de mener, kendetegner en omsorgsfuld forælder. Vær tydelig omkring hvilke værdier og normer, du selv lægger til grund for din vurdering af forældrenes omsorgsevne, og forklar om muligt, hvad der skal til, for at forældrene kan få barnet hjem igen, og hvad det forventede tidsperspektiv er.
- Inddrag børn og forældre i forbindelse med valg af plejefamilie. Spørg dem, hvad der er en god familie for dem? Om familiens tro og etnicitet spiller en rolle? Hvilke normer og værdier familien skal have? Hvilke interesser? Skal der være andre børn i familien? Hvor skal familien gerne bo?

Råd og anbefalinger til medarbejdere der rekrutterer, godkender, vejleder og uddanner plejefamilier

- Det anbefales, at plejefamilier, der skal godkendes til børn med etnisk minoritetsbaggrund, interviewes grundigt. Man bør aldrig godkende en familie, som tilkendegiver at have negative holdninger til personer med etnisk minoritetsbaggrund. Familien

skal have en anerkendende holdning til personer med barnets baggrund og til personer med etnisk minoritetsbaggrund i det hele taget.

- Plejefamilien skal kunne anerkende og respektere forældrenes tro og støtte op omkring et barn, der skal opdrages i denne tro.
- Plejefamilien skal være villig til at støtte barnet i at udvikle/vedligeholde sit modersmål og til at hjælpe barnet med at bevare kontakt med familie og slægt i Danmark og i udlandet.
- Plejefamilien må være indstillet på eventuelt at skulle hjælpe barnet med at finde positive rollemodeller i nærmiljøet, men skal samtidig ikke have mere fokus på barnets etniske og kulturelle baggrund, end barnet (afhængigt af dets alder) selv ønsker.
- Plejefamilien skal kunne håndtere, at barnet i perioder kan føle sig "dansk", i andre perioder måske mere "minoritetsetnisk", og hjælpe barnet til at se, at det godt kan være begge dele.
- Plejefamilien skal kunne hjælpe plejebarnet med at tackle situationer, hvor det udsættes for diskrimination eller forskelsbehandling.
- Der skal stilles de samme krav til plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund, som til etnisk danske plejeforældre. Hvad dansksproglige kompetencer angår, skal der stilles krav om at mindst en af forældrene mestrer dansk godt nok til at kunne forstå og videregive komplicerede budskaber.
- Vær opmærksom på, at der i vurderingen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund kan være faldgruber og barrierer. Eksempelvis kan der være en øget risiko for, at forforståelser og forventninger om forskelle, samt at stereotyp viden om familien kommer til at spille en rolle. Ligeledes kan indlevelse og identifikation have særligt vanskelige vilkår.
- Mind dig selv om, at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund skal ses og behandles som individer, snarere end som "kulturrepræsentanter" – og at deres etniske baggrund blot er et ud af flere identitetsparametre.

Råd og anbefalinger til plejefamilier

- Børn med etnisk minoritetsbaggrund er først og fremmest børn – og deres ønsker og behov adskiller sig på en lang række områder ikke fra andre anbragte børn. Det vil være forskelligt fra det ene barn til det andet, hvor meget den minoritetsetniske baggrund fylder. For nogle fylder den meget, og de ønsker måske at blive anerkendt og respekteret for det. For andre fylder den mindre, og de ønsker måske først og fremmest at blive set som "danske".

10. Konklusion og anbefalinger

- Nogle børn vil spekulere over, om det er "deres kultur", der er årsagen til, at de er anbragt uden for hjemmet. Altså, at det er fordi min mor kommer fra Somalia, at hun ikke har kunnet tage sig af mig. Hjælp derfor barnet til at se og forstå, at det ikke er forældrenes nationale oprindelse, deres "kultur" eller religion, der er årsagen. Men derimod, at det er fordi mor er psykisk syg, selv er vokset op under vanskelige vilkår etc. Når etnisk danske børn anbringes uden for hjemmet, forstår vi heller ikke årsagen som kulturel – men tager derimod udgangspunkt i de specifikke forældres konkrete situation og baggrund.
- Undgå at sætte etnicitet på normer, værdier og livsstile – det er eksempelvis ikke en "dansk" værdi at stå op om morgenen eller at sidde pænt ved bordet. Mange børn med etnisk minoritetsbaggrund vil opleve det ubehageligt, belærende og ekskluderende at få at vide, "hvordan vi gør i Danmark".
- De fleste børn med etnisk minoritetsbaggrund vil være sensible i forhold til nedsættende bemærkninger om indvandrere eller andre personer, som de identificerer sig med. Vær derfor opmærksom på deres sensibilitet! Husk, at hvis du kritiserer andre personer med etnisk minoritetsbaggrund, er det sandsynligt, at barnet selv vil føle sig kritiseret.
- I skal være særligt opmærksomme på og kunne tackle situationer, hvor plejebarnet udsættes for diskrimination, forskelsbehandling, eller etnicering (det vil sige, at det stilles til regnskab for handlinger, som det intet selv har med at gøre, men som er udført af andre med samme etniske eller religiøse baggrund som barnet – eksempelvis æresdrab eller terrorhandling).
- Husk, at den bedste kilde til viden om barnet og dets baggrund som regel vil være forældrene. Få derfor så vidt muligt jeres viden om barnet fra forældrene. Vær opmærksom på, at udsagn om, at "sådan gør vi i vores kultur" ikke kan tages for pålydende, men snarere skal ses som udtryk for netop denne persons udlægning af egen kultur. Du ville heller ikke selv kunne repræsentere samtlige danskere.
- I vil ofte skulle støtte barnet i at udvikle eller vedligeholde dets modersmål. Tal med forvaltningen om, hvad der kan gøres for at sikre, at barnet udvikler/ikke med tiden mister evnen til at tale forældrenes sprog.
- Samarbejdet med barnets forældre og andre slægtninge kan blive vanskeliggjort på grund af sprogbarrierer. Bed forvaltningen stille tolk til rådighed når det er nødvendigt for at I, barnet og forældrene kan forstå hinanden.
- Det vil ofte være en god idé at opfordre forældrene til at tale deres modersmål med barnet ved samvær.
- Hjælp barnet med at vedligeholde kontakten med, eller om nødvendigt at opsøge, familie og slægt i Danmark og i udlandet. Alle anbragte børn har brug for at kende deres baggrund, og for positive rollemodeller, helst fra familien eller slægten.

- Det kan være en god idé at undersøge, om der i nærmiljøet findes velfungerende personer med samme baggrund som barnet, som kan fungere som positive rollemodeller. Samtidig anbefales det, at man er forsigtig med bevidst at forsøge at fremme kontakter til andre børn med etnisk minoritetsbaggrund – man risikerer at et barn, der måske først og fremmest føler sig "dansk", derved føler sig stemplet som "anderledes" og "etnisk".
- Har plejebarnet en anden tro, kan I hjælpe barnet f.eks. ved at sætte jer ind i centrale værdier i denne trosretning. Men I skal også kunne rumme et plejebarn, der måske tager afstand fra forældrenes tro, og navigere i dette vanskelige felt. I en sådan situation vil det være vigtigt at lytte til barnet og finde ud af, hvordan man både kan respektere forældrenes ønsker og samtidig støtte barnet. Inddrag om nødvendigt forvaltningen. F.eks. kan man tale med forældrene om barnets dilemma og aftale hvornår, hvor det er særlig vigtigt, at barnet gør bestemte ting, og hvornår der eventuelt kan afviges fra disse regler.

Noter

66: Forvaltningslov nr. 571 af 19/12 1985 § 7, stk. 1; Vejledning nr. 11740 af 04/12/1986

Referencer

Bressendorff, Signe

2008: *Vejledning i forundersøgelsesproceduren til generelt plejeforhold*. Københavns Kommune, Socialforvaltningen, Center for Familiepleje.

Bressendorff, Signe og Larsen, Mette

2008: *Vejledning om netværksanbringelse og -aflastning*. FAF Tryk, Københavns Kommune, Socialforvaltningen, Center for Familiepleje.

Brønserud og Dessau

2001: *Anbringelse af børn i familiepleje – at navigere i en kompleks virkelighed*. Dafolo Forlag.

Bruner, Edward M.

1984: The Opening Up of Anthropology, introduction in *Text, Play and Story. The construction and reconstruction of self and society*. Ed. Bruner, Edward M. Illinois, pp. 1-16.

Bundgaard, Helle

2006: Et antropologisk blik på kultur. I *Tosprogede børn i det danske samfund*, Karrebæk, Martha Sif (red.), Hans Reitzels Forlag

Bundgaard, Helle og Gulløv, Eva

2008: *Forskel og fællesskab. Minoritetsbørn i daginstitution*. Hans Reitzels Forlag

Christensen, Else

2004: *7-årige børn med anden etnisk baggrund. Forældrenes ressourcer, børnenes udvikling, skolestart og kontakt med socialforvaltningen*. SFI.

Draiby, Puk

2001: *"Når familien er et job" – samtaler med plejeforældre*. Dafolo Forlag.

Egelund, Tine og Thomsen, Signe Andrén

2002: *Tærskler for anbringelse. En vignetundersøgelse om socialforvaltningernes vurderinger i børnesager*. Socialforskningsinstituttet.

Egelund, Tine og Hestbæk, Anne-Dorthe

2003: *Anbringelse af børn og unge udenfor hjemmet. En forskningsoversigt*. SFI

Egelund, Tine, Hestbæk, Anne-Dorthe og Andersen, Dines

2004: *Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. SFI.

Egelund, Tine, Andersen, Dines, Hestbæk, Anne-Dorthe, Lausten, Mette, Knudsen, Lajla, Olsen, Rikke Fuglsang, Gerstoft, Fredrik
2008.: *Anbragte børns udvikling og vilkår*. SFI – Det nationale Forskningscenter for Velfærd.

Feldman, Maia og Larsen, Mette

2005: *Minoritet og majoritet i den offentlige forvaltning. En kvalitativ undersøgelse af mødet mellem medarbejdere fra handicapcentrene i Københavns Kommune og borgere med etnisk minoritetsbaggrund*. FAF Tryk, Københavns Kommune, Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen.

2006: *Vejledning til medarbejdere indenfor handicapområdet. Råd og anbefalinger til mødet med borgere med etnisk minoritetsbaggrund*. FAF Tryk, Københavns Kommune, Socialforvaltningen.

2008: Ligebehandling i et landskab af stereotyper. I *Handicap og ligebehandling i praksis*. Steen Bengtsson, Inge Storgaard og Leif Olsen, red. AKF, CLH, SFI, pp. 105-126

Flynn, Ronny

2000: Black carers for white children. Shifting the ' same-race' placement debate. I *Adoption & Fostering*, Spring 2000, vol. 24, nu. 1: 47-52

Glick Schiller, Nina, Basch, Linda & Blanc-Szanton, Cristina

1992: Transnationalism. A New Analytical Framework for Understanding Migration. I *Towards a Transnational Perspective on Migration* af Glick Schiller, Nina, Basch, Linda & Blanc-Szanton, Cristina (eds.). New York; The New York Academy of Sciences, pp. 1-25.

Gmelch, George

1992: *Double passage. The Lives of Caribbean Migrants Abroad and Back Home*. The University of Michigan Press, USA.

Hannemann, Nina

2003: *FOKUS PÅ - anbragte børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk*. UFC-Unges KABU-projekt 1. rapport, Socialministeriet.

Hannemann, Nina, Pihl Hansen, Susanne og Skytte, Marianne

2005: *Fra Udfordring til Udvikling. Fokus på kvalitets- og metodeudvikling i døgninstitutioners arbejde med børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk*. UFC Børn og Unge, samt KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt. IKON Document Services.

Hervik, Peter (red.)

1999: *Den generende forskellighed. Danske svar på den stigende multikulturalisme*. Hans Reitzels forlag.

2002: *Mediernes muslimer. En antropologisk undersøgelse af mediernes dækning af religioner i Danmark*. Nævnet for Etnisk Ligestilling.

2003: På jagt efter danskheden. I *Grus* nr. 68, 2003, Identitet, minoritet og magt.

2004: *The Danish Cultural World of Unbridgeable Differences*. In: *Ethnos*. Vol.69:2.

Hestbæk, Anne Dorthe

1997: *Når børn og unge anbringes; en undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelsessager*. SFI.

Holm-Hansen, Jørn, Haaland, Thomas og Myrvold, Trine

2007: *Flerkulturelt barnevern. En kunnskapsoversikt*. NIBR-rapport 2007:10

Hussain, Mustafa; Yilmaz, Ferruh & O'Connor, Tom

1997: *Medierne, minoriteterne og majoriteten – en undersøgelse af nyhedsmedier og den folkelige diskurs i Danmark*. København: Nævnet for Etnisk Ligestilling.

Jappe, Erik

2008: *Børn & unge håndbogen. Servicelovens regler om børn og unge*. 10. udgave, Frydenlund.

Järvinen, Margaretha og Mik-Meyer, Nanna (red.)

2003: *At skabe en klient. Institutionelle identiteter i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Jurainformations Lovbøger

2008: *Bistand til børn og unge. Januar 2008*. Forlaget Jurainformation§

Jørgensen, Katja og Saïdana, Sami

2002: *Børn og unge med anden etnisk baggrund i familiepleje. Erfaringer, perspektiver og anbefalinger*. Århus Kommune, Socialafdelingen

Kildedal, Karin

2005: Aktionsforskning som en af vejene til udvikling af det sociale arbejdes praksis I: *Forskning og socialt arbejde*. Red. Munch, Annette, UFC Børn og Unge: Aabenraa, s. 151-171.

Kleist, Nauja

Forthcoming. *Ambivalent Encounters. Negotiating Boundaries of Somaliness, Danishness and Belonging*. I *Blurred Boundaries and Transformed Identities: Conceptualizing the contemporary African Diaspora*. Abdi M. Kusow and Stephanine R. Bjork, eds. Trenton, New Jersey: The Red Sea Press.

Kvale, Steinar

1997: *InterView – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag.

Københavns Kommune

2006: *"Københavns Kommunes integrationspolitik"*.
Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

Larsen, Mette

1995: *"Man kalder mig en 'toubab' – en hvid afrikaner"*. *Senegalesiske fortolkninger af global indflydelse*. Specialerække nr. 64, Institut for Antropologi.

Lindemann og Hestbæk

2004: *Slægtsanbringelser i Danmark. En pilotundersøgelse*. Socialforskningsinstituttet.

Mik-Meyer, Nanna

2004: *Dømt til personlig udvikling. Identitetsarbejde i revalidering*. Hans Reitzels Forlag.

Mogensen, Hanne og Oberländer, Lars

2006: Antropologiske perspektiver på kultur. I *Samfund og kultur i sundhedssystemet*. Red. Grit Niklasson. Frydenlund s. 197-223.

Møller, Sanne Nissen og Skytte, Marianne

2004: *Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger*. KABU, SFI.

Näslund, Ewa

2002: At familjeplacera ett barn i släkten. I *Demokratisering af det sociale arbejde med familier*. Rapport fra Nordisk Konference om familierådslagning 15-16 marts 2002 i København. Projekt familierådslagning i Danmark, s. 32-40, red: Faureholm J, & Pedersen, K.

Nielsen, Flemming

2002: *"Som plejeforældrene ser det" – kortlægning og analyse af foranstaltningen "familiepleje" i Københavns Kommune*. Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Nielsen, Henrik Egelund m.fl.

2005: *"TABUKA" – tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*. Red. Egelund Nielsen, Henrik m.fl. Forlaget Børn & Unge / Pædagogisk Centrum og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005.

Olwig, Karen Fog og Pærregaard, Karsten

2004: Transnational migration and social sammenhæng. I *Viden om verden. En grundbog i antropologisk analyse*. Ed. Hastrup, Kirsten, Hans Reitzels Forlag.

Poulsen, Charlotte

2008: Har etniske minoriteter lige muligheder i social og sundhedsvæsenet? I *Handicap og ligebehandling i praksis*. Steen Bengtsson, Inge Storgaard og Leif Olsen, red. AKF, CLH, SFI pp.83 -104

Robertson, Roland

1993: "Globaliseringens problem". I *Grus* nr. 41, 14. årgang, pp 6-31.

Rushton, Alan og Minnis, Alan

2000: "Research review: transracial placements – a commentary on a new adult outcome study". I *Adoption & Fostering*, Spring 2000, vol. 24, nu. 1: 53-59.

Rygård, Niels Peter

2002: "*The Adult Attachment Interview (AAI) og vurdering af forældreevne i pleje- og adoptionsforhold.*" Aarhus 2002, workpaper for education of State Adoption employees, unpublished

Selwyn, Julie og Wijedasa, Dinithi

2009: "The placement of looked after minority ethnic children". I *The Child Placement Handbook. Research, policy and practice*. Eds.: Schofield, Gillian og Simmonds, John, BAAF Adoption and Fostering.

Selwyn, Julie, Frazer, Lesley and Fitzgerald, Angela

2004: *Finding adoptive families for black, Asian and black mixed-parentage children: agency policy and practice. Executive summary and Best practice guide*. NCH and Hadley centre for Adoption and Foster Care Studies, School for Policy Studies, University of Bristol.

Servicestyrelsen

2007: *Håndbog om anbringelsesreformen*. Revideret udgave 2007. Schultz Grafisk.

2009: *Helhed og sammenhæng for anbragte minoritetsbørn. Til kommunalpolitikere og forvaltningsledelsen*. Pjece. Servicestyrelsen.

Skytte, Marianne

2002: *Anbringelse af etniske minoritetsbørn – om socialarbejderes vurderinger og handlinger*. PhD afhandling Socialhögskolan, Lund Dissertation in Social Work, Socialhögskolan, Lunds Universitet.

2006 a: "Plejefamilier til etniske minoritetsbørn – skal vi stille særlige krav? I *Familieplejen Danmark, Årsskrift 2006*: 8-12.

2006 b: *Forsterbarn med etniskminoritetsbakgrunn*. Norsk Fosterhjemsforening.

2007: "Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde. Revideret udgave". Hans Reitzels forlag.

Socialministeriet

2006: *Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre*. Vejledning nr. 3 til serviceloven. Socialministeriet, Socialfagligt Center.

Spradley, James P

1979: *The Ethnographic Interview*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Sørensen, Ninna Nyberg

1994: *Telling migrants apart*. PHD- afhandling, Institut for Antropologi, København.

Tizard, Barbara og Phoenix, Ann

2002: *Black, white or mixed race? Race and Racism in the lives of young people of mixed parentage*. Revised Edition, first published 1993. Routledge

Urquiza et al.

1999: "Foster Care and the Special Needs of Minority Children". I *The Fostercare Crisis*. University of Nebraska.

Warming, Hanne

2005: *"Har andre plejebørn det som mig?"*. Frydenlund.

Bilag A. Spørgsmål til belysning af, om en plejefamilie kan rumme et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund

---

- Hvilke ønsker har familien til et kommende plejebarn. Barnets alder, køn, problematik?
- Er der nogle typer børn/forældresamarbejde, familien ikke ønsker?
- Ønsker familien et barn med etnisk minoritetsbaggrund?

Hvis ja

- Er familien rummelig og åben overfor andre normer og værdier end deres egne? Kender den andre personer med etnisk minoritetsbaggrund? Har den rejst? Hvilke sproglige kompetencer er der i familien?
- Har familien en anerkendende og respekterende holdning til personer med anden kultur, religiøs, etnisk baggrund?
- Spørg ind, så du får afdækket om der er tale om en art "omvendt ulandshjælp". En familie, der tror, at den skal "redde" et minoritetsbarn fra dets skrækkelige familie og "gøre det dansk", er ikke egnet.
- Ville familien kunne rumme et barn, der skal opvokse med en anden tro, f.eks. et barn, der ikke må spise svinekød, eller særlige krav til påklædning – og hvordan vil familien håndtere det, hvis barnet har andre holdninger end forældrene?
- Vil familien kunne anerkende og respektere barnets forældre samt være villig til at hjælpe barnet med at bevare kontakt med familie og slægt i Danmark og i udlandet?
- Er der i nærmiljøet andre børn/voksne med etnisk minoritetsbaggrund, og hvilken position har de? Er familien indstillet på, at der eventuelt skal gøres en særlig indsats for at finde positive rollemodeller i lokalsamfundet og måske legekammerater med samme baggrund som barnets, men samtidig forstående overfor vigtigheden af, ikke at have mere fokus på barnets etniske baggrund, end barnet selv ønsker?
- Vil familien kunne håndtere, at barnet i perioder kan føle sig "dansk", i andre perioder måske mere "etnisk" – og hjælpe barnet til at se, at det godt kan være begge dele?
- Vil familien kunne hjælpe barnet med at tackle situationer, hvor det udsættes for diskrimination eller forskelsbehandling?
- Er familien indstillet på, at der kan være behov for modersmålsundervisning til barnet, og vil den i givet fald hjælpe med at sørge for, at barnet i praksis får mulighed herfor?
- Vil familien være indstillet på eventuelt selv at skulle bruge tolk i hjemmet, hvis barnet ved indflytning ikke taler dansk?
- Vil familien eventuelt være indstillet på et forældresamarbejde, der kræver tolk?

Bilag B. Temadag til plejefamilier

**Lørdag d. 1. november 2008 kl. 9.30 – 15.30 hos
Center for Familiepleje - Suhmsgade 4, 3. sal - 1125 København K**

Temadagen sætter fokus på:

- Hvad det betyder for et barn med etnisk minoritetsbaggrund at vokse op i en etnisk dansk plejefamilie – det gode og det vanskelige?
- Hvad man gør, hvis barnet bliver drillet i skolen, eller føler sig diskrimineret?
- Hvordan man støtter barnet bedst muligt i at udvikle en positiv selvforståelse?
- Hvad det betyder, hvis man får at vide, at plejebarnet skal opdrages "muslimsk"?

Temadagen henvender sig til:

Plejefamilier, der har et barn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje

Plejefamilier, der er godkendt til at få et barn med etnisk minoritetsbaggrund i pleje

Program:

- 09.30 – 09.45 Velkomst, præsentation af dagens program og kort præsentationsrunde v/ projektleder og antropolog Mette Larsen
- 09.45– 10.45 Radioudsendelse om anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund. Debat.
- 10.45 – 11.00 Pause
- 11.00 – 12.00 Hvilke erfaringer og ønsker har plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund? Resultater af en kvalitativ undersøgelse. V/ Mette Larsen.
- 12:00 – 12:45 Minoritetsbarn i et majoritetssamfund. Hvordan er det at vokse op i et samfund, hvor man tydeligt skiller sig ud? V/ Line Klyvø, konsulent og cand. mag i pædagogik og kulturstudier. Oplæg og praktisk øvelse.
- 13.00 – 13.30 Frokostpause
- 14.00 – 15.30 Muslimske plejebørn. Hvad er islam, findes der en "muslimsk børneopdragelse" og hvad skal man som plejeforælder til et muslimsk plejebarn være særligt opmærksom på? V. Üzeyir Tirelli, Cand.scient.adm., ph.d. og lektor ved CVU Storkøbenhavn.

